ספרות עזר · מילונים

אוצר לעזי רש"י

משה קטן

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

אוצר לעזי רש"י

משה קטן

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/אוצר-לעזי-רשי/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

תוכן העניינים

תלמוד 5
ברכות 5
שבת 18
עירובין 72
פסחים 84
ראש השנה 99
יומא 104
סוכה 110
ביצה 124
תענית 134
מגילה 141
מועד קטן 145
חגיגה 154
יבמות 157
כתובות 162
נדרים 170
נזיר 173
סוטה 174
גיטין 179
קידושין 192
בבא קמא 199
בבא מציעא 210
בבא בתרא 226
סנהדרין 238
מכות 247
שבועות 249
עבודה זרה 250
הוריות 273
זבחים 273
מנחות 278
חולין 289
בכורות 325
ערכין 333
תמורה 336
כריתות 336
מעילה 337
נדה 338
תנ"ך 348
בראשית 348
שמות 354
ויקרא 363
במדבר 368
דברים 371
יהושע 374
שופטים 375
שמואל א 379
שמואל ב 382
מלכים א 383
מלכים ב 386
ישעיהו 389
ירמיהו 403
יחזקאל 417
הושע 438
יואל 439
עמוס 440
עובדיה 440
יונה 441
מיכה 441
נחום 442
חבקוק 443
צפניה 443
זכריה 444

מלאכי 444
תהילים 445
משלי 458
איוב 462
שיר השירים 469
רות 470
איכה 471
קהלת 472
אסתר 474
דניאל 474
עזרא 476
נחמיה 476
דברי הימים א 477
דברי הימים ב 478

תלמוד

ברכות

1 / (ברכות ד.) / **שליא**

וישטידור"א / westedure / **לבוש**, **ובהשאלה** – [vestedure] **שליה**

המלה הצרפתית מגלמת בעצמה את ההסבר של רש"י.

★ clothing, metaphorically for placenta

2 / (ברכות ו.) / **חופיא**

פריי"ר / freier / **חיכוך**

ר' מילונו של לוי (מס' 479).

★ rubbing

3 / (ברכות ו:) / **צוות**

שול"ץ / solaz / **שעשוע**

כלומר חֶברה. המונעת את האדם החי בתוכה מלהשתעמם.

★ entertainment (referring to a society, that prevents people from getting bored.)

4 / (ברכות ז.) / **שורייקי**

טיי"ש / tajes / **כתמים**

★ stains

5 / (ברכות ח.) / **אסכרא**

בו"ן מלנ"ט / bon malant / **פצע חמור**

מלה במלה: פצע טוב, ביטוי מפתיע, המופיע 9 פעמים בלעזים של פירוש רש"י על התלמוד, אך אין לו עדות במקום אחר; אולי יש להבין את המלה "בון" לא במשמעות של "טוב", אלא במשמעות "אבעבועה" מלשון "בובון" ביוונית. ברם, לפי ד"ר יוליוס פרויס :Bon malan bei raschi. In Festschrift zum 70. Geburtstage A.Berliner's. Berlin. 1903. ע' 296-300. "טוב" הוא כאן לשון סגי נהור. דפוס סונצינו גורס איישטראנגלמאנ"ס (קרי: אישטרנגלימינ"ט) estranglement (אסכרה), שוודאי אינו מאת רש"י. ר' מילונו של לוי (מס' 433). ור' להלן מס' 1219.

★ a serious wound

6 / (ברכות ח.) / **זיבולא**

פיליד"א / pelede / **מלוא את-חפירה**

"עד מלוא את-חפירה אחרון", דהיינו עד שפיכת העפר האחרון על הקבר.

★ shovelful

7 / (ברכות ט:) / **כרתי**

פוריל"ש / porels / **כרשים** (**ירק מאכל**)

★ leek (vegetable used as food)

8 / (ברכות י:) / **גירר**

טראינ"ה / traina / [**הוא**] **גרר**

לעז הנמצא רק בכתב-יד אחד, וגם אינו מודפס בדפוסי התלמוד שלנו, ויש לפקפק במקוריותו.

★ dragged (he)

9 / (ברכות יג:) / **קבורת הזרוע**

ברדו"ן / bardon / **חלק** (**של הזרוע**) **שהוא מלא בשר**

אין קשר עם המלה הצרפתית bras "זרוע", אלא עם המלה הגרמנית Braten "צלי בשר". ר' בלונדהיים ב' (ע' 130-131).

★ the part (of the arm) which is full of flesh, biceps

10 / (ברכות יח:) / **ברדא**

גלצ"א / glace / קֶרח

★ ice

11 / (ברכות כב:) / **קילעא**

פורק"א / porche / **פרוזדור**

מבנה הבולט החוצה, שבו פתח הבית.

★ antechamber, entrance hall [porch]

12 / (ברכות כד.) / **טוחות**

אפלשטרידי"ש / aplastredes / **מכוסות טיח**

לשון נופל על לשון "טוחות", לומר שהגוף התחתון חֵלֶק אצל הנשים כמו קיר, שכיסוהו טיח. מלה זו לא פוענחה בבלונדהיים א' אלא ב' (ע' 100-101). ור' מילונו של לוי (מס' 94).

★ plastered, smoothed

13 / (ברכות כד.) / **גיהק**

רוטי"ר / roter / **לגהק**

★ to belch, to burp

14 / (ברכות כד.) / **פיהק**

בדייליי"ר / badeilier [badaillier] / **לפהק**

⋆ to yawn

15 / (ברכות כד.) / **נתעטש**

אישטירנודי"ר / esternuder / **להתעטש**

⋆ to sneeze

16 / (ברכות כד.) / **גיהק**

אישטינדייליי"ר / estendeilier [estendeillier] / **להתמתח**

מצוי רק בדפוס סונצינו (מהדורה ב'. רעא בערך) בצורת אשטרילייר (צ"ל אישטרילייר estrelier), שהיא ודאי שיבוש.

⋆ to stretch

17 / (ברכות כד:) / (**סנטרו**) [**סנטר**]

מינטו"ן / menton / **סנטר**

⋆ chin

18 / (ברכות כה.) / **ירקון**

ילונציא"ה / jaloncia / **צהבת**

יש דמיון-צלילים רב בין המלה צהבת" בצרפתית עתיקה (ילונציא"ה) ובין המלה, ממוצא שונה לגמרי, המציינת "קנאות" (jalosie ילושיא"ה); הנחה נועזת למדאי תהיה, שרש"י התכוון לרמוז על הקשר בין מחלת "הירקון" ובין הקנאה, הגורמת לאדם, שפניו "מוריקות". צורה שונה של הלעז גלניצ"א (=ילניצא"ה jalnice) מופיעה בדפוס סונצינו. חוץ מצורה זו אין בשום מקור (אף לא במס' 741 להלן) האות צד"י המתבקשת, ובמקומה, בכל כתבי-היד, האות סמ"ך, שרש"י נמנע שיטתית מלהשתמש בה! ר' מילונו של לוי (מס' 519).

⋆ jaundice, hepatitis

19 / (ברכות כה.) / **קרום**

טיי"א / teile / **אריג**, **קרום**

ר' מילונו של לוי (מס' 756).

⋆ membrane [see: 2043]

20 / (ברכות כה:) / **עששית**

לנטירנ"א / lanterne / **קופסה של זכוכית** (**המשמשת בדרך-כלל להגן על להבה של נר**)

⋆ lantern, glass box used for protecting the flame of the candle

21 / (ברכות כח.) / **נעניתי לך**

שורפרלידי"ץ / sorparlediz / **דיבור-יתר**

חסר בדפוסי התלמוד שלנו. כפי הנראה רש"י מפרש "נעניתי" מלשון "מענה", ולא כפרשנים אחרים הרואים במלה לשון "עינוי". ר' מילונו של לוי (מס' 654).

★ overtalk

22 / (ברכות כח:) / **פטיש**

פי"ק / pic / **מעדר**

★ hoe

23 / (ברכות כח:) / **אסדא**

צי"ף / cep / **סד** (**שבו נעלו רגלי אסירים**)

ר' מילונו של לוי (מס' 196) ור' להלן מס' 1794.

★ stocks (for locking prisoner's feet)

24 / (ברכות כח:) / **אסדא**

רי"ד / red [radeau] / **רפסודה**

★ raft

25 / (ברכות כח:) / **אסדא**

ולו"ס / vlos / **רפסודה** (**בגרמנית**)

אחרי שהביא רש"י את הלעז הצרפתי red [radeau], הוא מוסיף: "ובלשון אשכנז ולו"ס". הכתיב בגרמנית של היום: Floss.

★ raft (in German)

26 / (ברכות כח:) / **צמר גפן**

קוטו"ן / coton / **כותנה**

יש להעיר, שפירושה המקורי של המלה הארמית "כותנא" הוא פשתן.

★ cotton

27 / (ברכות לא:) / (**צחור**)[**גיחור**]

רו"ש / ros / **אדמוני**

★ red

28 / (ברכות לב.) / **החלהו**

אנוייר / anuier / **להטריד**, "**לנדנד**" [enuier]

★ to annoy, to nag

29 / (ברכות לב.) / **אשתא דגרמי**

מלוייד / malweid [maleveid] / **מיחושים** (**כלומר קדחת**)

ר' מילונו של לוי (מס' 65)

★ aches (from fever)

30 / (ברכות לו.) / **זמית**

שלמויר"א / salmuire / **מי-מלח** (**של שימורים**)

ר' מילונו של לוי (מס' 721).

★ brine (for pickling)

31 / (ברכות לו:) / **המלתא**

ליטוארי"א letua rie [rie] / **דייסה לתרופה, העשויה מעשבים ממותקים**

בפירוש רש"י על "חביץ קדירה", מדובר במאכל העשוי מקמח, מדבש ומשמן "וקרו ליה אברושד"י (נ"א: אברוש"ך)". אין זה לעז צרפתי, אלא מלה פרסית – שאולי יש לה איזה קשר עם המלה היוונית "אמברוסיה" (מטָעם האלים). ר' "דקדוקי סופרים", אות ל'.

★ a porridge for medicine, made of sweetened herbs

32 / (ברכות לז.) / **אורז**

מי"ל / mil / **דוחן**

מה שאנו מכנים "אורז" לא היה ידוע בימי רש"י בצרפת, או בכל אופן לא היה בשימוש.

★ millet

33 / (ברכות לז.) / **דוחן**

פני"ץ / paniz / **פנג**

★ a type of millet, panic grass

34 / (ברכות לז:) / **חביצא**

שלקי"ק / salchich [] / **תבשיל המתבשל בתוך סיר ובו פירורי לחם ועוד**

לא פוענח ע"י בלונדהיים. אולי: נקניק (salsice שלשיצ"א) או רוטב מלוח (salcis שלצי"ש). בניירות, שהשאיר בלונדהיים בעזבונו, הוא מביא את המלה salaie (=שלייא"ה saleie?), כמין מאפה מלוח. ור' גם להלן מס' 2018.

★ a dish cooked in a pot with bread crumbs

35 / (ברכות לט.) / **דורמסקין**

אדרילצי"ש / adrelces / **מלוח** (**שיח בר**)

ר' בלונדהיים ב' (ע' 53-54)

★ wild orache, atriplex (plant), salt bush

37-36 / (ברכות לט.) / **דורמסקין**

פרוני"ש / prunes / **שזיפים**

⋆ plums

38 / (ברכות לט.) / **פרגיות**

פירדרי"ץ / perdriz / **חגלות**

⋆ partridges (rock)

39 / (ברכות לט.) / **פרמינהו**

מינושיי"ר / menusier / **לקצץ**

⋆ to cut, to chop

40 / (ברכות לט.) / **שיבתא**

אנייד"ד / aneid / **שֶׁבֶת** (**צמח ריחני**)

ר' בלונדהיים ב' (עמ' 91-94), המצביע על ערבוב התחומים בין שני מיני צמחים קרובים זה לזה, בצרפתית של היום aneth ו-anis.

⋆ dill, anise (a aromatic plant)

41 / (ברכות מ.) / **אסכרה**

בו"ן מלנ"ט / bon malant / **פצע חמור**

ראה לעיל מס' 5.

⋆ a serious wound

42 / (ברכות מ.) / **קצח**

ניי"ל / niele [neele] / **קצח** (**צמח**)

⋆ fennel (plant)

43 / (ברכות מ:) / **הקרים**

בוטי"ר / boter / **להתעבות** (**יין המתקלקל**)

⋆ to thicken (wine likely to get spoiled)

44 / (ברכות מ:) / **שיתין**

פרונילי"ש / pruneles / **פירות שזיף-הבר**

לעז זה אינו נמצא בדפוסי התלמוד, אלא ב"עיקרי התלמוד", כ"י של ר' אברהם זכות, המביאו בשם רש"

⋆ sloe (a wild plum)

45 / (ברכות מ:) / **טולשי**

קורמי"ש / cormes / **פירות העוזרר**

ראה להלן מס' 166.

★ fruits of the hawthorn

46 / (ברכות מא:) / **פת שנלושה עם תבלין**

אובלידי"ש / obledes / **אפיפיות**, "**וַפלים**"

★ wafers

47 / (ברכות מב.) / **לחמניות**

אובלידי"ש / obledes / **אפיפיות**, "**וַפלים**"

★ wafers

48 / (ברכות מב.) / **ריסתנא**

אמינישטרישו"ן / amenstrsion [amenestraison] / **מנה**, **משאת**

ראה להלן מס' 62; כפי הנראה הגרסה הנכונה גם כאן היא "דיסתנא". ור' בלונדהיים ב' (עמ' 85), הגורס amenestraison; לנו נראה יותר, לפי הגרסאות שלפנינו, amenestrison או amenestreison (אמינישטריישו"ן).

★ present, gift, portion

49 / (ברכות מג.) / **מושק**

מושג"א / musge [musgue] / **מוּשְׁק**

ר' להלן מס' 541.

★ musk

49א / (ברכות מג:) / **סמלק**

יסמי"ן / "**בלשון ישמעאל**".

★ jasmine

50 / (ברכות מג:) / **חלפי דימא**

אישפי"ג / espig / **אזוביון**

★ lavender, spike-lavender (plant)

51 / (ברכות מג:) / **סיגלי**

ויולי"ש / wioles [violes] / **סגלים**, **סיגליות**

★ violets

52 / (ברכות מג:) / **חבושין**

קודוינ"ץ / codoinz / **חבושים** (**פירות**)

★ quinces

53 / (ברכות מג:) / **פנתא**

אינפייני"א / enpeinie [enpeigne] / **פנת** (**העור העליון של הנעל**)

★ vamp, upper part of a shoe

54 / (ברכות מג:) / **גילדא**

שול"א / sole / **סוליה**

★ sole (of a shoe)

55 / (ברכות מד.) / **טרית**

טונינ"א / tonine / **טונה**

★ tuna

56 / (ברכות מד.) / **בריכות**

קובידי"ש / covedes / **דגירות**

ר' מילונו של לוי (מס' 254).

★ hatchings

57 / (ברכות מד:) / **סיסין**

פוליו"ל / poliol / **סוג של נענה**

★ a type of mint (plant)

58 / (ברכות מד:) / **הרת**

וידילור"א / wedelure[ ] / **רחם** (**של חיה**)

לא פענחנו בלונדהיים. אני מביא, כהנחה בלבד, את האפשרות של מלה הנגזרת מהפועל wedeler "ללדת (עגל)", שתהיה משמעותה "איברי הלידה" של הפרה. לוי מביא במילונו (מס' 786) את ההשערה וידיליא"ה vedilie (חוט הטבור), אותה מלה כמו wedilie (קנוקנת), ר' להלן מס' 67 ועוד.

★ uterus (womb) [of an animal]

59 / (ברכות מד:) / **יותרת הכבד**

איברי"ש / edres / **סרעפת**

(ר' להלן מס' 2084).

★ diaphragm

60 / (ברכות מז:) / **אסימון**

פלדו"ן / fladon / **עשת**, **גולם** (**חתיכת מתכת**, **לפני שהוטבעה בה צורת מטבע**)

★ a metal disk (a pre-stamped coin).

61 / (ברכות נ:) / **קורייטי**

פוישו"ן / poison / **שיקוי**, **משקה לרפואה**

בצרפתית של היום, לפי גזירה ישירה מהלטינית: potion. המלה הנגזרת לפי ההתפתחות הטבעית של הלשון, poison כדלעיל, נתייחדה למובן "רעל".

⋆ potion (for medicine)

62 / (ברכות נ:) / **דיסתנא**

אמיניישטריישו"ן / [amenestraison] amenestrison / **מנה**, **משאת**

ר' לעיל מס' 48.

⋆ present, gift, portion

63 / (ברכות נא.) / **חי**

פריש"ק / fresc / **טרי**, **שרק עכשיו נמזג**

⋆ fresh, just mixed

64 / (ברכות נב:) / **אוזן**

אנש"א / anse / **אוזן**, **ידית** (**של כלי**)

ר' בלונדהיים ב' (ע' 96).

⋆ handle

65 / (ברכות נג.) / **עששית**

לנטירנ"א / lanterne / **מנורה** (**נר שבתוך קופסה של זכוכית**)

ר' לעיל מס' 20.

⋆ lantern (a candle inside a glass box)

66 / (ברכות נד:) / (**קרסוליה**) [**קרסול**]

קיביל"א (cheville) / chevile / **קרסול**

⋆ ankle

67 / (ברכות נה.) / **לולבי גפנים**

וידילי"ש / [vedilles] wedilies / **קנוקנות**

ר' להלן מס' 627.

⋆ tendrils (vine)

68 / (ברכות נו.) / **ככי**

מישיליר"ש / [maisseleres] meseleres / (**שיניים**) **טוחנות**

מסיבות שאינן מובנות לי, רשם כאן בלונדהיים צורה בלי r"": maisseles בסימן שאלה. מאחר שברוב כתבי-היד (גם במ' 2319 ומס' 2322) יש רי"ש, איני רואה למה לא צירף את 673 אל 672

maisseleres. לגבי הכתיב בגרסת בלונדהיים, ראה במבוא.

★ molar teeth

69 / (ברכות נז:) / **קפוד**

מרטינ"א / martrine / **סמור**, **דָלָק**

ר' להלן מס' 218. ברש"י על ישעיהו (י"ג, כ"א ול"ד, י"ד) מרטרינ"ש לועז את "ציים".

★ marten

70 / (ברכות נז:) / **מר**

פושיו"ר / fosoir [fossoir] / **מכוש**

ר' מילונו של לוי (מס' 474).

★ pick-ax

71 / (ברכות נז:) / **פסל**

דולידויר"א / doledoire / **מעצד** (**מעין גרזן**)

★ adz (a type of ax) [a heavy curved steel tool, with a broad, chisel like end mounted on a wooden handle]

72 / (ברכות נז:) / **קריא**

יבנ"ץ / javanz / **לילית**

ר' מילונו של לוי (מס' 516).

★ night owl

73 / (ברכות נז:) / **קפופא**

צואיט"א / cuete / **כוס** (**עוף לילי**)

ר' להלן מס' 218.

★ little owl

74 / (ברכות נז:) / **קורפרא**

טלפ"א / talpe / **חפרפרת**

ר' מילונו של לוי (מס' 760).

★ mole

75 / (ברכות נז:) / **גודגדניות**

צירישי"ש / cerises / **דובדבנים**

★ cherries

76 / (ברכות נז:) / **עטוש**

אישטירנודי"ר / esternuder / **להתעטש**

⋆ to sneeze

77 / (ברכות נז:) / **תרדין**

בלי"ץ () bliz / blez / **סלק**

ר' בלונדהיים ב' (ע' 127-128).

⋆ beet

78 / (ברכות נז:) / **סיסין**

פוליו"ל / poliol / **סוג של נענה**

⋆ a type of mint (plant)

79 / (ברכות נז:) / **הרת**

וידילור"א / wedelure [ ] / **רחם (של חיה)**

ר' לעיל מס' 58.

⋆ uterus (womb) [of an animal]

80 / (ברכות נז:) / **יותרת הכבד**

איברי"ש / ebres / **סרעפת**

ר' להלן מס' 2084

⋆ diaphragm

81 / (ברכות נח:) / **בהקנים**

לינטילו"ש / lentilos [lentillos] / **עדשנים, שעורם מנומש בכעין עדשים**

⋆ freckled, lentiginous (who have a skin with lentil shaped freckles)

82 / (ברכות נח:) / **גיחור**

רו"ש / ros / **אדמוני**

⋆ red

83 / (ברכות נח:) / **הדריקנוס**

וירואו"ש / weruos[verruos] / **מיובל, שעורו מכוסה יבלות**

⋆ warty (whose skin is full of warts)

84 / (ברכות נח:) / **(כ)נמטא**

קרשפ"ו / crespo / **מקורזל**

לעז זה נמצא רק בדפוס התלמוד, שיצא בספרד בסביבות רמ"ה, והיא מילה ספרדית, שבאה במקום

המלה הצרפתית, או שהוכנסה בזמן מאוחר; גם הנוסח של המלה המתורגמת – כהמטא?, כומט? – מעורר ספקות.

★ curled

85 / (ברכות נח:) / **פתויי ראש**

פילטרי"ר / feltrer / **לרפד**, **לדבק** (**כפי שמדובקים נימי הלֵבֶד**)

★ to felt, to mat, to pad (to glue together like the felt fibers)

86 / (ברכות נח:) / **קפוף**

וולטו"ר / woltur [voltur] / **עזנייה**

★ vulture

87 / (ברכות נט.) / **גזיזי**

גלצונ"ש / glacons / **חתיכות קרו**.

★ pieces of ice

88 / (ברכות נט.) / **זעפא**

טורבייל / torbeil / **נחשול** (**סופת-נחשול**)

ר' מילונו של לוי (מס' 774).

★ storm, tidal wave

89 / (ברכות נט.) / **ברקא**

אישלויד"א / esloide / **ברק**

ר' מילונו של לוי (מס' 56).

★ lightning

90 / (ברכות נט:) / **גיחור**

רו"ש / ros / **אדמוני**

★ red

91 / (ברכות ס.) / **שרטון**

לימו"ן / limon / **טיט**, **בוץ**

★ slime, mud

92 / (ברכות סב.) / **שריף**

הומי"ר / humer / **לגמוא** (**לבלוע מתוך שאיפה**)

ר' בלונדהיים פ' (ע' 86-87).

★ swallow while inhaling

93 / (ברכות סב:) / **אסטמא**

אצייי"ר / acier / **פלדה**

ר' בלונדהיים ב' (עמ' 47-49). מסתבר, שצריך להבין: כפי שהפיכת הברזל לפלדה מועילה לו... אם מעדיפים לא להשלים את המשפט בדברים, שאינם כתובים בפירוש, אולי אפשר להציע את הקריאה אאצייי"ר aacier (פועל במשמעות "להפוך לפלדה").

steel ⋆

94 / (ברכות סב:) / **נחר**

טושי"ר / toser[tosser] / **להשתעל**

to cough ⋆

95 / (ברכות סב:) / (**כרכשיה**) [**כרכשא**]

טבחיא"ה / tabahie / **פי-הטבעת**

אין זו מלה צרפתית. כי בצרפתית אין חי"ת, אלא מלה ממוצא ערבי, הקשורה אולי עם השורש "טבח, מטבח", שמשמעותה הראשונה הייתה "מעי ממולא"; ייתכן, שלפנינו מלה, שהייתה בשימוש רק בקרב היהודים, ששאלו אותה מאחיהם בפרובנס ובספרד. ר' מילונו של לוי (מס' 754).

anus ⋆

96 / (ברכות סב:) / **קפנדריא**

טרייי"א / trieje [triege] / **קיצור-דרך**

short-cut ⋆

97 / (ברכות סג.) / **מחטא דתלמיותא**

ברושדי"ר של גנבייש (ganbeis (de) brosder [ganbais (de) brosder] / **רקמה של מקטורן מרופד**

את ה – ganbeis היו לובשים מתחת לשריון כדי להגן על הגוף מכובד המתכת; לכן קשה למצוא באומנות של ימי-הביניים תמונות המתארות לבוש זה, שמהן היו יכולים ללמוד, מה טיב רקמה מיוחדת זו, אולי אפשר לשער, שלשם אוורור הבגד המרופד, היו רוקמים בו לולאות רחבות מעין תחרים – כפי שבתקופה מאוחרת יותר היו המקטורנים חלולים בחורים גאומטריים המכונים creves (מפוצצים) – ומלאכת הרקמה, ככל שהיא מרחיבה – קלה יותר. או שהיו מעטרים בגד תחתון זה בשורות פשוטות וישרות.

an embroidery on a padded jacket, nan? ⋆

שבת

98 / (שבת ג.) / **מורסא**

קויטור"א / cuiture / **כוויה** (**פצע מזוהם**)

★ burn, (infected wound)

99 / (שבת ו.) / **בקעה**

קנפני"א / chanpanie [chanpagne] / **מישור**, **שדה פתוח**, **איזור של שדות**

ר' מילונו של לוי (מס' 209).

★ open fields, plains

100 / (שבת ז.) / **היזמי**

רונצ"א / ronce / **קוץ**

ר' מילונו של לוי (מס' 187)

★ thorn

101 / (שבת ז.) / **היגי**

איגלינטיי"ר / eglentier [auglentuer] / **עץ ורד-הבר**

ר' בלונדהיים ב' (ע' 62-63) ומילונו של לוי (מס' 179) והשווה להלן מס' 1825.

★ wild rosebush

102 / (שבת ח:) / **רקק**

גרביל"א / gravele / **חול**, **חצץ** (**שנתערבו בהם מים**)

ר' מילונו של לוי (מס' 499)

★ sand, gravel (mixed with water)

103 / (שבת ט:) / **יתעלפה**

פשמי"ר / pasmer / **להתעלף**

ר' מילונו של לוי (מס' 784)

★ to faint, lose consciousness

104 / (שבת ט:) / **יקשור בין כתפיו**

ריברציי"ר / rabracier / **להפשיל את השרוולים**

★ rolling up the sleeves

105 / (שבת י.) / **פוזמקי**

קלצונ"ש / chalcons / **העלי-בד**

ר' מילונו של לוי (מס' 204)

★ cloth shoes

106 / (שבת י.) / **פכר**

טריציי"ר / trecier / **לשלב** (**מלה במלה:לקלוע**)

⋆ to join or combine[literally: plait]

107 / (שבת י.) / **לודים**

קינילי"ב / chenelevs [cheneleus] / **כנענים**

בלונדהיים קובע את התעתיק cheneleus; בכל אופן הכוונה ל-u חצי-עיצורית, ועד המאה הט"ז לא הבחינו בכתיבה בשפות אירופה בין u לבין v.

⋆ Canaanites

108 / (שבת יא:) / **קיסם**

וי"א / wire [vire] / **סרגל**

⋆ a ruler

109 / (שבת יא:) / **סורק**

פולונ"ש / folons / **כובסים** (**הדורכים או הלוחצים או החובטים בבד כדי לאשפרו**)

⋆ laundry workers [fullers; cleansing and thickening clothes by pressing beating or treading.]

110 / (שבת יא:) / **קוצים**

קרדונ"ש / chardons / **פירות של קרדה**

הקרדה היא אחד הקוצים השכיחים ביותר בצרפת, ולפעמים משתמשים בשמה כדי להצביע על קוצים סתם.

⋆ fruit of a thistle

111 / (שבת יב.) / **אפיקטויזין**

וומיט"א / womite [vomite] / **סם הקאה**

ר' להלן מס' 831

⋆ emetic medicine (drug to induce vomiting)

112 / (שבת יג:) / **סינר**

פורציינ"ט / porceint / **חגורה**

ר' מילונו של לוי (מס' 659/660).

⋆ belt

113 / (שבת טז:) / **ריתכן**

שולדי"ר / solder / **לרתך**

ר' מילונו של לוי (מס' 743).

⋆ to solder

114 / (שבת טז:) / **אדמה**

קרייד"א / creide / **גיר**

הלעז חזר בדפוסי התלמוד שלנו, אחרי "כלי אדמה".

⋆ lime

115 / (שבת יז:) / **כרשינין**

ויצי"ש / weces [veces] / **בקיה** (**צמח ממשפחת הקטניות**)

הלעז ברבים, על דרך פולים או עדשים. ר' בלונדהיים ב' (ע' 170-171).

⋆ vetch [from the legume family]

116 / (שבת יז:) / **אונין**

רישטי"ש / ristes / **אגודות פשתן**

ר' בלונדהיים ב' (ע' 168).

⋆ bundles of flax

117 / (שבת יח.) / **דה"מ גפרית**

ניאיליי"ר / neeler / **לגפר** (**לגלף את המתכת באמצעות גפרית**)

⋆ sulfurizing (engraving metal by sulfur)

118 / (שבת יח.) / **קילור**

לוזי"א / luzie / **משחה לעין חולה**

אולי יש להטעים luzie. אולם, מאחר שאין כל עדות למלה הזאת חוץ מלעזי רש"י, וגם מקורה לא ברור כל צורכו, אין מקום להכריע.

⋆ ointment for an infected eye

119 / (שבת יח.) / **לחי**

אי"ם / aim / **חכה**

ליתר דיוק: הקרס שבקצה החכה. ר' בלונדהיים ב' (ע' 68-70) ומילונו של לוי (מס' 69).

⋆ fishing hook (to be precise, the hook at the end of the rod)

120 / (שבת יח:) / **עסיות**

טובריי"ש / tuvres [ ] / **כמהים**

לא פענחנו בלונדהיים. נמצא רק בכתב-יד אחד ולא בדפוסי התלמוד שלנו. ודאי תוספת מאוחרת. עם זאת המלה מעניינת מאוד. 1)מבחינת צורתה, אם הנחתנו נכונה (הוספנו וי"ו לגרסה שבכתב-היד:טבר"ש),יש לפנינו השלב הקדום של המלה הצרפתית truffe, שהבלשנים קבעו מכבר

שמוצאה מהלטינית tuber דרך הצורה tufre. 2)מבחינת תוכנה: אין הכרח, שיהיו אלה דווקא "כמהים" ("שמרקעים"), אלא יכול להיות גם ירק אחר עגלגל הטמון באדמה, שכן למשמעות המלה היו גלגולים רבים.

truffles [mushrooms] ⋆

121 / (שבת יח:) / **תורמסין**

בלי"ץ / blez [bliz] / **סלק**

הלעז מצוי רק בשני כתבי-יד, ואף שם בצורה מעוותת (כלייי"ן), והוא חסר בדפוסי התלמוד שלנו.

beet ⋆

122 / (שבת יט.) / **פילגוס** (**אמצעיתו של ים**)

פיליג"א / pelege[pelegue] / **לב ים**

רש"י מקשר עם המלה pelege הצרפתית את המלה התלמודית "פילגוס" (ובעירובין מא: את הפועל "והפליגה") הנראית מאותו מוצא. במילונים מוצאים רק את הצורה pelaigre (כפי הנראה בהשפעת peregrinus "צליין"), אך בפרובנסאלית יש pelec. אולי צריך להטעים pelege (ספרדית: pielago).

middle of the sea ⋆

123 / (שבת יט:) / **חררה**

טורטי"ל / tortel / **עוגה עגולה**

round cake ⋆

124 / (שבת יט:) / **יקרמו**

קרושטי"ר / croster / **לקרום** (**מדובר בשכבה החיצונית של הלחם**)

to form a crust, to encrust ⋆

125 / (שבת כ.) / **מגריפה**

ודי"ל / wadil [vadil] / **יעה, מרדֶה**

ראה להלן מס' 1093.

baker's shovel ⋆

126 / (שבת כ.) / **עץ יחידי**

צוקי"ש / coches / **גדמי-עץ**

בצרפתית של היום:souches.

wood stumps ⋆

127 / (שבת כ:) / **גבבא**

אישטובל"א / estoble / **קש** (**הנשאר עומד בשדה אחרי הקציר**)

stubble (after harvest) ⋆

128 / (שבת כ:) / **קש**

אישטרייי"ם / estreim [estraim] / **קש** (**בעיקר המשמש למרבץ הבהמות**)

ר' מילונו של לוי (מס' 435), שם יש לתקן את הכותרת ל – estraim או estrain.

★ straw (mainly used as a resting place for animals)

129 / (שבת כ:) / **זאזא**

מולש"א / molse / **טחב**

★ moss

130 / (שבת כ:) / **נפיץ**

קרפי"ר / charpir / **לנער** (**סיב מהשבבים**), **לפורר** (**סיב או אריג לחוטיו**)

ר' בלונדהיים ב' (ע' 146-147) ומילונו של לוי (מס' 200).

★ to beat (a fiber from chips and splinters), to unravel (a fiber or garment into threads)

131 / (שבת כ:) / **גושקרא**

פולצי"ל / folcel / **פסולת של משי גולמי** (**העשוי מהחלק החיצוני של הגולם**)

★ raw silk's waste (made of the outer part of the cocoon)

132 / (שבת כ:) / **סיריקון**

ייד"ש () jeds / jieds / **שאריות** [**של משי**] (**מה שזורקים** [jeter=**לזרוק**])

לא פענחו בלונדהיים. הפתרון המוצע כאן נראה הולם מאוד, חוץ מהאות d, כי העדויות האחרות כולן ב – t, וכך מסתבר גם מחוקי הלשון. אולי יש כאן תופעה מקומית ("במקומנו").

★ leftovers [of silk] (that's thrown away) [jeter = to throw away]

133 / (שבת כ:) / **שברא**

אורטיא"ה / ortie / **סרפד**

★ nettle, (urtica)

134 / (שבת כ:) / **עיטרן**

דיהי"ט / dehet / **עטרן**

מלה צ'כית, הנמצאת בהגהות הב"ח (דוהי"ט [!] בלשון "כנען"), ומובן, שהוא מייחס אותה בטעות לרש"י.

★ tar

135 / (שבת כא.) / **נר**

קרוישו"ל / croisol / **מנורה**

מעניין לציין את הפלוגתה בין הבלשנים על מוצא המלה הצרפתית. לפי אלה נגזרה מהמלה

"צלב" (croix) על שם צורת המנורה, ולפי אלה מהמלה "וו" (croc), כי אפשר לתלות את המנורה בתקרה ובקיר על-ידי הוו שבה. מסתבר שרש"י, המזכיר את המלה לעתים קרובות, לא קשר אותה עם הצלב. ר' מילונו של לוי (מס' 267).

★ lamp

136 / (שבת כא.) / **צמר גפן**

קוטו"ן / coton / **כותנה**

ראה לעיל מס' 26

★ cotton

137 / (שבת כא.) / **מסכסכת**

אינמישלי"ר / enmesler / **לסבך**, **לבלבל**

★ to confuse, complicate

138 / (שבת כא.) / **מסכסכת**

ברואיש"ט / broist / (**הוא**) **צולה**

הכוונה, כפי הנראה, לשרפה חיצונית בלבד, והלהבה, הקופצת מסביב לפתילה, משולה לאש בתהליך הצלייה.

★ roasting

139 / (שבת כא.) / **מהותך**

פונדו"ד / fondud / **מומס**, **מותך**

★ melted

140 / (שבת כא:) / **גץ**

אישטינציל"א / estencele / **ניצוץ**

★ spark

141 / (שבת כב.) / **קרמים**

אוברי"ץ / ovrez / **מעשה אורג בעבודות מחט**

★ a needle-woven work

142 / (שבת כב:) / **נרות**

לוצי"ש / loces / **אורות**

לכאורה בא רש"י להבדיל בין "נר" שלמעלה (מס' 135), שהוא כלי קיבול, לבין "נר" זה, שהוא החומר הדולק עצמו והאור המופק ממנו. אלא שאי-אפשר לקיים פירוש זה, אם גרסת ספרינו נכונה: "נרות של זהב, שנותנין לתוכן שמן ופתילה".

★ lights

143 / (שבת כג.) / **עששית**

לנפ"א / lanpe / **בית-מנורה של זכוכית**

יש מקום לעיין, למה רש"י מתרגם "עששית" פעמיים lanpe (כאן ולהלן מס' 171) ושלוש פעמים lanterne (לעיל מס' 20, 65, ולהלן מס' 939) ומה ההבדל בין שני המונחים. ובפרט שגם כאן כמה כתבי-יד והדפוסים גורסים "לנטירנ"א".

★ lamp [the lamp's glassbox]

144 / (שבת כג.) / **שרף**

גומ"א / gome / **שרף** (**של אילן**)

ראה להלן מס' 357.

★ sap, gum (of a tree)

145 / (שבת כג.) / **קטף**

פרונילייר / prunelier / **עץ שזיף-בר**

★ sloe [wild plum]

146 / (שבת כו.) / **סולמא דצור**

פו"י / pui / **רמה**

מלטינית podium: משמש היום בצרפתית בשמות הרים כגון: Dome Puy-de.

★ highlands, plateau

147 / (שבת כח.) / **שזורין**

ריטור"ש / retors / **מפותלים**

★ curved, twisted

148 / (שבת כט.) / **רעפים**

טיולי"ש / tiules / **רעפים**

★ tiles, shingles

149 / (שבת כט:) / **מגוד**

קיביל"א / chevile [cheville] / **יתד**, **וו**, **זיז**

★ peg, hook, wedge

150 / (שבת כט:) / **נר**

קרוישו"ל / croisol / **מנורה**

ראה עליל מס' 135. כאן בלי ספק בא רש"י להבדיל בין "המכבה את הנר", כלומר את הלהבה, ובין

"כחס על הנר" כלומר על המנורה, שהוא רוצה למנוע אותה מלהתקלקל.

★ lamp

151 / (שבת ל:) / **צוות**

שול"ץ / solaz / **שעשוע**

ראה לעיל מס' 3.

★ entertainment (referring to a society that prevents people from getting bored)

152 / (שבת לא.) / **סגלגלות**

בישלונק"ש / besloncs / **מוארכים יתר על המידה**

★ overstretched

153 / (שבת לב.) / **מחטרא**

בטידור"א / batedure / **הכאה**

ר' מילונו של לוי (מס' 155).

★ beating

154 / (שבת לב.) / **ארנא**

יפרייט"א / jafreite / **ארון**

כך קבע בלונדהיים את צורת המלה בצרפתית עתיקה ותרגומה. המלה אינה מופיעה במילונים. מוצאה מההולנדית schaprade, ולפי המקורות, שהביא בלונדהיים בניירותיו, משמעותה המדויקת: "מעין קיטון הנסגר בשמשה גדולה, שבה מצניעים חפצי-חן". וראה להלן מס' 155.

★ closet

155 / (שבת לב.) / **ארנא**

מישטייי"ר / mestier / **מזנון, קיטון לשמירת דברי-אוכל וכלי-בית**

"בלשוננו", דהיינו בלשון המדוברת במקומו של רש"י, אצל היהודים בלבדם או גם אצל הגויים, בניגוד למלה הקודמת, במס' 154, שהיא סתם צרפתית. בלונדהיים מתרגם בפשטות "ארון".

★ a cupboard for storing food and utensils

156 / (שבת לג.) / **תפוח**

שייני"ש / seines [ ] / **מוגלה**

לא פענחו בלונדהיים, והוא מתרגמו כך: "מחלה (הידרוקן?), שבה העור מתנפח על הבשר וביניהם מים נקווים, כך שהמקום הפגוע נעשה רך ודומה לזכוכית". "שייני"ש" (לטינית sanies) היא הגרסה של הדפוסים, אבל גרסת כתבי-היד שונה בהרבה, והיא נקראת בערך פונדו"ש fondus "נמסים" (?).

★ pus

157 / (שבת לג.) / **אסכרה**

בו"ן מלנ"ט / bon malant / **פצע חמור**

ראה לעיל מס' 5.

★ a serious wound

158 / (שבת לה.) / **קש**

אישטרייי"ם / estreim [estraim] / **קש**

ראה לעיל מס' 128.

★ straw

159 / (שבת לה:) / **אדאני**

מלו"א / malwe [malve] / **חלמית** (**צמח בר**)

בלונדהיים (פ'. ע' CX) סובר, שבחירת התרגום הלועזי הושפעה מהדמיון עם השם העברי "מלוח".

★ common mallow, malva (plant)

160 / (שבת לו.) / **המסס**

צינפיי"ל / cenpeil / **המסס**, **הקיבה השלישית של מעלי-הגירה**

במלה, שמשמעותה לפי מקורה הלטיני "מאה קרומים", רואים חוקרי הלשון מונח מיוחד לשפת היהודים בצרפת. אך אין למהר ולהסיק מסקנות מכך, שהמלה מצויה רק בכתבי היהודים, כי בזמן ההוא היקפה ותחומיה של ספרות הגויים בצרפתית היו מצומצמים ביותר, ומלה, שאינה מצויה בה, אין זה מוכיח עליה, שלא הייתה קיימת בלשון. לפי גרסאות אחדות בכתבי היד, וגם לפי מקורות חיצוניים, אולי יש לקרוא צינפוי"ל cenfoil, ואז יהיה פירוש המלה "מאה עלים".

★ omasum; third chamber of a ruminant's stomach

161 / (שבת לו.) / **כרס**

פנצ"א / pance / **בטן**

כאן בהוראה מיוחדת של החלק הראשון בקיבת מעלי-הגירה.

★ stomach [referring to the first chamber of a ruminant's stomach]

162 / (שבת לו.) / **עובי** (**בית הכוסות**)

דובלו"ן / doblon / **פימה**, **קפל של שומן**

בטעות נדפס הלעז במהדורות המקובלות בלי מרכאות. ר' מילונו של לוי (מס' 490)

★ a fold of fat

163 / (שבת לו:) / **גבבא**

אישטובל"א / estoble / **קש**

ראה לעיל מס' 127.

★ stubble

164 / (שבת לז.) / **נעורת**

ארישטי"ש / arestes / **פסולת של פשתן**

ר' בלונדהיים ב' (ע' 108-110) ומילונו של לוי (מס' 200).

★ flax waste

165 / (שבת לז:) / **מצטמק**

רישטריינ"ט / restreint / **מתכווץ, מצטמצם**

★ shrink, reduce

166 / (שבת לח.) / **עוזררין**

קורמי"ש / cormes / **פירות העוזרר** (**שיח בר**)

ברוב הדפוסים הגרסה "עוזרד", אבל מסתבר, שאינה נכונה.

★ fruits of the hawthorn

167 / (שבת לט.) / **קולייס האיספנין**

טונינ"א / ronine / **טונה**

★ tuna

168 / (שבת מ:) / **אלונטית**

טיול"א / tewale [tevale] / **מגבת**

★ towel

169 / (שבת מא:) / **מצרף**

שולדי"ר / solder / **לרתך**

ראה לעיל מס' 113.

★ to solder

170 / (שבת מג.) / **ארוכות**

לימונ"ש / limons / **יצולים**

מוטות אורך בעגלה, במחרשה וכו'; כאן במיטה של פרקים.

★ shaft, plough-shaft

171 / (שבת מד.) / **עששית**

לנפ"א / lanpe / **בית-מנורה של זכוכית**

★ lamp (the lamp's glassbox)

172 / (שבת מד:) / **מוכני**

רוד"א / rode / **אופן**, **גלגל**

חסר בדפוסים, שם ניתן פירוש עברי במקום התרגום הצרפתי.

★ wheel

173 / (שבת מה.) / **קרמים**

אוברי"ץ / ovrez / **מעשה אורג בעבודות מחט**

★ a needle-woven work

174 / (שבת מה.) / **אפרסקין**

פירשקי"ש / persches / **אפרסקים**

אותה מלה כמו בעברית; בצרפתית של היום: peches.

★ peaches

175 / (שבת מה.) / **חבושין**

קודוינ"ץ / codoinz / **חבושים** (**פירות**)

★ quinces (fruits)

176 / (שבת מו.) / **חידקי**

קרינ"ש / crens / **חריצים**

ר' מילונו של לוי (מס' 256).

★ slots, notches, grooves

177 / (שבת מז) / **קשת**

ארבלישט"א / arbaleste / **בליסטרה**

קשת משוכללת, המותקנת על כן, מיתרה מחוזק בדק-עץ ופועלת באמצעות קפיץ. ר' בלונדהיים ב' (ע' 103-105). המלה העברית והמלה הצרפתית מושאלות מאותה מלה לטינית arcuballistra.

★ arbalest, ballista (a sophisticated crossbow)

178 / (שבת מז:) / **יתדות**

קוינ"ץ / coinz / **טריזים**

★ wedges

179 / (שבת מז:) / **גללניתא**

טורנידי"ץ / tornediz / [**מיטה**] **מסתובבת**, **מתקפלת**

★ a fold-up bed (cot)

180 / (שבת מח.) / **לבדין**

פילטרי"ש / feltres / **לבדים** (**מצעים של לֶבֶד**)

⋆ felts (sheets)

181 / (שבת מח:) / **רהיטני**

פליין"א / pleine [plaine] / **מקצועה**

בלונדהיים גורס plaine, וכן המילונים לצרפתית עתיקה של Lacurne de Sainte-Palaye (הנותן דוגמה אחת), של Gamillscheg ושל Mayer-Lubke, אבל המילון המשוכלל של Tobler-Lommatzsch גורס plane (כפי הנראה בהשאלה ישירה מהלטינית) ונותן דוגמאות הרבה. אחדות מהגרסאות שבכתבי-היד, אפשר לקרוא אותן plane, ואין צורך לייחס אותן להשפעה פרובנסאלית, כדעת בלונדהיים.

⋆ plane

182 / (שבת מט.) / **נעורת**

אריש טי"ש / arestes / **פסולת של פשתן**

המלה חסרה בכתבי-היד החשובים, ויש לפקפק, שמא היא הוספה מאוחרת.

⋆ flax waste

183 / (שבת מט.) / **ינקרו** (**או: ייקדו**)

פורייי"ר / forjier / **לנקב**

מצוי רק בשני כתבי-יד

⋆ to punch a hole

184 / (שבת מט.) / **קסדור**

מיניש טרי"ל / menestrel / **פקיד**, **שוטר**

⋆ policeman, official

184א / (שבת נ.) / **הפתק**

ט"ש / tas / **עֵרמה**

⋆ a heap, pile

185 / (שבת נ.) / **גרתקון**

אלו"ם / alum / **צְרִיף** (**אלום**)

מלח גבישי המורכב בעיקר מגפרת האשלגן ומנפרת החמרן, ובימי-הביניים היו משתמשים בו שימושים רבים. ר' בלונדהיים ב' (ע' 81-82).

⋆ alum [mineral]

186 / (שבת נ:) / **כוספא דיסמין**

סנבק"ו / sanbaco / **שמן ריחני המופק מפסולת של יסמין** (=**שומשום**?)

זו מלה איטלקית; היא מופיעה רק בכתב-יד אחד, וברור, שאינה מפירושו של רש"י, ובפרט שאין רש"י משתמש באות סמ"ך בכתיבת הלעזים.

★ scented oil derived from jasmine waste [=sesame?]

187 / (שבת נ:) / **סגלי**

ויאול"א / wiole [viole] / **סגל**, **סיגלית** (**פרח**)

★ violet

188 / (שבת נ:) / **לפצוע**

בליצייר / blecier / **לחבוט**, **לטפח**

בצרפתית של היום המלה blesser משמשת רק במובן הרגיל של "לפצוע", לגרום פצע לבעל-חיים. וע' ב"אגלי טל" (מלאכת דש, כז, ד), שלא מדובר בסחיטה ממש.

★ beat, strike

189 / (שבת נא.) / **גלופקרא**

קו"ט / cot / **שמלה**, **כותונת** (**הבגד העיקרי של גבר ואישה בימי-הביניים**)

הצורה השכיחה היא cote (cotte), ממין נקבה; כאן, כפי הנראה, צורה אחרת ממין זכר, שהיא חריגה, אף כי היא מתועדת (השווה למשל את המלה surcot, "לבוש עליון". ממין זכר).

★ dress, gown (main clothing for men and women during Middle Ages)

190 / (שבת נא:) / **ברד**

גלצא / glace / קֶרַח

★ ice

191 / (שבת נא:) / **אפסר**

קיבישטר"א / chevestre / **אפסר**

חלק מהרתמה, שבו מושכים את הבהמה או את הסוס בצווארם)

★ halter (part of the harness around the animal's neck)

192 / (שבת נא:) / **נאקה**

דרומי"ל / dromel / **גמל חד-דבשתי**

המלה מופיעה במפתח מילונו של לוי במס' 688, אבל אי אפשר לאתרה לא שם, ולא במקום אחר.

★ a one-humped camel

193 / (שבת נא:) / **זממא**

מודי"ל / mudel / **זמם**, **מחסום** (**לפי כלב או שאר בעלי-חיים**)

המלה אינה מצויה במילונים. נראה, שהיא צורה מקבילה ל – musel (החלק הבולט בפניה של חיה, בצרפתית של היום: museau). אבל אפשר גם לשער מלה הנגזרת מהלטינית modulus (צורה, דפוס, בצרפתית של היום: moule), מפני שהזמם מותאם לצורת פני החיה.

★ muzzle [for a dog or other animals]

194 / (שבת נא:) / **פגי**

פריי"ם / freim / **רסן**

★ bridle rein

195 / (שבת נא:) / **בית פגי**

קיביצינ"א / chevecine / **רתמת-ראש**

★ head harness

195א / (שבת נא:) / **סוגר**

קולא"ר / coler / **קולר**

כנראה קולא"ר היא מילה ארמית, אבל היא קיימת גם בצרפתית (מלטינית collare), לכן חשבוה ללעז.

★ collar

196 / (שבת נב:) / **דה"מ שהתקינה**

בוקל"א / bocle / **אבזם**

★ buckle

197 / (שבת נב:) / **לקשור בה בין כתיפיו**

ריברציי"ר / rebracier / **להפשיל את השרוולים**

בספרים יש גירסה לא נכונה: ברצייר"א braciere, שפירושה "חלוק-לילה".

★ to roll one's sleeves.

198 / (שבת נב:) / **מחט** (**דה"מ אלא לענין שבת**)

אישפינגל"א / espingle / **סיכה**

("שאינה נקובה", בניגוד למחט רגילה שהיא נקובה)

★ pin (contrary to a needle, which has a needle-eye)

199 / (שבת נב:) / **עוקצה**

פוינט"א / pointe / **חוד**

★ a needlepoint)

200 / (שבת נב:) / **חלודה**

רידויל"א / redoile [redoille] / **חלודה**

בצרפתית עתיקה מוצאים את הצורות ruil,roille ומשערים, שמוצאן מלטינית מאוחרת robicula

במקום robigo הקלאסי. אולם הדלי"ת מופיעה ברוב גרסאות כתבי-היד ובמקומות אחרים ברש"י על התלמוד (להלן מס' 348, 721, 957, 1680, 2394) וברש"י על התנ"ך (תהלים י"ז, י"ד ומ"ט, ב').

★ rust

201 / (שבת נב:) / **נישופת** (**דה"מ בשיפא**)

לימיד"א / limede / **פצורה**, **ששויפה בפצירה**

חסר בדפוסים.

★ filed by a file (that was)

202 / (שבת נב:) / **שופינא**

לימ"א / lime / **פצירה**

★ a file

203 / (שבת נב:) / **מחט** (**דה"מ בגלמי**)

אישפינגל"א / espingle / **סיכה**

ראה לעיל מס' 198.

★ a pin

204 / (שבת נב:) / **מרדעת**

בשטי"ל / bastel / **אוכף**

★ saddle

205 / (שבת נג.) / **מסריכן**

פייטר"ל / peitral / **סמלון** (**רתמת-חזה**)

★ a breast harness

206 / (שבת נג.) / **רצועה**

פושל"א / posle / **רתמת-זנב**

★ a tail harness

207 / (שבת נג.) / **זוג**

אישקיליט"א / eschelete / **זוג** (**פעמון**)

★ a bell

208 / (שבת נג.) / **עינבל**

בטיי"ל / bateil / **ענבל** (**לשון הפעמון**)

ר' מילונו של לוי (מס' 155).

★ tongue (a bell's)

209 / (שבת נג:) / (ש)**אחזה דם**

אינפונדר"א / enfondre / **שלשול, מחלת מעיים**

עיין לקמן מס' 1403 (ומס' 1568).

⋆ diarrhea, intestinal disease

210 / (שבת נג:) / **דה"מ שאכלה כרשינין**

מינייישונ"ש שלשול / meneisons [menaisons]

ר' מילונו של לוי (מס' 736).

⋆ diarrhea

211 / (שבת נג:) / **תותרי**

קופל"א / cople / **צמד**

⋆ couple

212 / (שבת נד.) / **כבלא**

קיבי'ל"א / chevile [cheville] / **קרסול**

⋆ ankle

213 / (שבת נד.) / (**כבינתי**)[**כבינה**]

נושק"א / mosche / **סיכה, מכבנה**

לוי במילונו (מס' 596) מדייק, שזו "סיכה הסוגרת את הבגד בצווארון", אך ר' להלן מס' 223.

⋆ pin, clasp [a pin attaching the shirt to the collar, but see 223]

214 / (שבת נד.) / **מטולטלת**

פושל"א / posle / **רתמת-זנב**

⋆ a tail-harness

215 / (שבת נד.) / **מרדעת**

בשטי"ל / bastel / **אוכף**

המלה חסרה בדפוסים, ונמצאת רק בכתב-יד אחד. שם כתוב אחריה: קופירט"א, וזו המלה האיטלקית coperta (שמיכה לסוס), שכמובן אינה מאת רש"י.

⋆ a saddle

216 / (שבת נד.) / (**חוטרתי**)[**חוטרת**]

חלדורב"א / haldrobe / **דבשת**

מלה ממוצא ערבי, שלדעת החוקרים הייתה מיוחדת לדיבור היהודים. ר' במילונו של לוי (מס' 507) ובלונדהיים פ' (ע' 52-53), ועיין גם במאמרו של לוי: The background and significance of judeo-

France בכתב העת Modern philology שנה 45 (1947), ע' 4.

★ hump (a camel's)

217 / (שבת נד:) / **זוג**

אישקיליט"א / eschelete / **זוג** (**פעמון**)

★ bell

218 / (שבת נד:) / **קופר**

איריצו"ן / ericon / **קיפוד**

ראה להלן מס' 1593 ומס' 2278, שם hericon (אותה מלה בכתיב שונה) מתרגם "ילא" ו"אנקה". ור' גם ברש"י על ויקרא י"א, ל' (אנקה=היריצו"ן). ב"ערוך" וב"דקדוקי סופרים" הגרסה היא "קופד", וזה נראה סותר את המובא במס' 69 לעיל, שקפוד הוא מרטינ"א בלעז. אולם ברש"י על ישעיה י"ד, כ"ג מוצאים כמו כאן קפד=היריצו"ן. על כל העניין ר' דוד מצגר: "קפוד-שרץ או חיה?" (המעין, כרך כ', תש"ם, גליון ג', ע' 44-48), אך אין פיתרון ברור יוצא מדבריו. אולם מסתבר, שיש גם "קפוד" שהוא עוף, כמו שרש"י מתרגם בישעיה ל"ד, י"א: קפוד-צואיט"א cuete, והוא העוף הנקרא בתלמוד קפוף (להלן מס' 2149) או קפופא (לעיל מס' 73).

★ hedgehog

219 / (שבת נד:) / **לגיזרא**

אינטריטייליי"ר להתנקש זו בזו (רגל ברגל) / entreteilier [entretaillier]

★ bump one (foot) into another

220 / (שבת נד:) / **ליחמטן**

בליציי"ר / blecier / **לחבוט**

ראה לעיל מס' 188.

★ to strike, beat

221 / (שבת נד:) / **יאלי**

שנשואי"ש / sansues / **עלוקות**

נראה סותר את מס' 1593 (ילא=היריצו"ן). ר' מה שכתבתי במס' 218 לעיל.

★ leeches, horse leeches

222 / (שבת נז.) / **שבכה**

קויפ"א / coife / **שביס עשוי רשת**

ר' מילונו של לוי (מס' 236).

★ a hairnet

223 / (שבת נז.) / **עיר** (**של זהב**)

נושק"א / nosche / **סיכה**, **מכבנה**

נראה, שזו סיכה המשמשת תכשיט, אך ראה לעיל מס' 213.

★ pin, clasp [may have been used as a jewel; but see 213]

224 / (שבת נז.) / **דה"מ שאינה נקובה**

אישפינגל"א / espingle / **סיכה**

ראה לעיל מס' 198.

★ pin (contrary to needle, which has a needle-eye)

225 / (שבת נז.) / **חבק**

צינגל"א / cengle / **חבק** (**רצועת-בטן לסוס וכיו"ב**)

★ band, girth (of a saddle)

226 / (שבת נז:) / **אפוזייני**

פרונט"ל / frontal / **ציץ**, **נזר** (**תכשיט המונח על המצח**)

★ diadem (an ornament placed on the forehead)

227 / (שבת נז:) / **שבכה**

קויפ"א / coife / **שביס עשוי רשת**

ר' מילונו של לוי (מס' 236).

★ a hairnet

228 / (שבת נז:) / **לבד**

פילטר"א / feltre / (**מצע-**)**לֶבֶד** (**עשוי מחומרים**, **שהם רק כבושים ביחד**, **ולא ארוגים**)

★ felt bed cover (made of unwoven pressed material)

229 / (שבת נח:) / **עינבל**

בטיי"ל / bateil / **ענבל** (**לשון של פעמון**)

ראה לעיל מס' 208.

★ tongue (a bell's)

230 / (שבת נח:) / **עריסה**

ברי"ץ / brez / **עריסה**

★ cradle, crib

231 / (שבת נח:) / **רהיטני**

פליי"א / pleine [plaine] / **מקצועה**

ראה לעיל מס' 181.

★ plane

232 / (שבת נט:) / **טס**

למ"א / lame / **טס**

טס, להב (לוח דק של מתכת)

★ plate, blade [a thin metal plate]

233 / (שבת נט:) / **כלילא**

פריי"ש / freis / (**נזר**) **מקושט** (**בחוטי זהב**)

ר' מילונו של לוי (מס' 601), שם הוא מביא פירושים אחרים למלה זו.

★ a decorated diadem with threads of gold

234 / (שבת נט:) / **רסוקי**

ברוש"ט-בלע"ך מגן-חזה (בגרמנית) / brust-blech

המלה נמצאת רק בפירוש רש"י שברי"ף, דפוס ונציה רפ"א-אפ"ב, וברור, שאינה מאת רש"י, כי הוא מסביר "חתיכת מעיל" ולא "חתיכת שריון". בגוף ספרו של בלונדהיים לא פוענח הלעז, אלא רק במילואים (ע' 208).

★ a breast plate (in German)

235 / (שבת נט:) / **מפרחייתא**

פינדנ"ץ / pendanz / **סרטים**, **כתפיות** (**להדק בגד על הגוף**)

★ shoulder bands

236 / (שבת נט:) / **מנקטא פארי**

מושטניצ"א לבובה (חתיכת בד המקשטת את החזה, שהיא קשורה בשרוכים ובה חוטי זהב) / mostnice

המלה אינה מופיעה במילונים לצרפתית עתיקה, ולא ברור, איפה מצאה בלונדהיים.

★ a garment decorating the chest, tied up by golden-threaded laces

237 / (שבת ס.) / (**שליבותיו**)[**שליבות**]

אישקילונ"ש חווקים, מדרגות (של סולם) / eschelons

חסר בדפוסים.

★ rungs (of a ladder)

238 / (שבת ס.) / **ערסה**

אישתדיר"א מאזניים (באיטלקית) / estadera

המלה אינה, כפי הנראה, מאת רש"י. לכן גם לא תוקן בכתיב בתי"ו, אף שרש"י משתמש רק בטי"ת

לתעתיקיו. ר' בלונדהיים פ' (ע' 26).

★ scales [in Italian]

239 / (שבת ס.) / **קנה**

יש"א / [jasse] jase / **מוט**, **אסל של מאזניים**

לפי דברי רש"י, כפי שהם נקראים בדפוסים שלנו, קשה להבין את ההבדל בין ה"קנה" ל"עץ הארוך" (ר' להלן מס' 1241).

★ cross-bar (of scales)

240 / (שבת ס.) / **העץ הארוך**

פלייי"ל / [flaiel] fleiel / **קנה-המאזניים**

★ beam of scales (balance)

241 / (שבת ס.) / **חולקת**

גריו"א / [greve] grewe / **פסוקת**, **שביל** (**בשערות**)

★ parting (of hair)

242 / (שבת ס:) / **עקב**

שול"א / sole / **סוליה**

★ sole

243 / (שבת ס:) / **פנתא**

אינפייני"א / [enpeigne] enpeinie / **פֶּנֶת** (**העור העליון של הנעל**)

★ vamp (upper leather part of a shoe)

244 / (שבת ס:) / **תפרו**

פודרי"ץ / fodrez / **ממולא**, **מכוסה מבפנים** (**בשכבה של חומר אחר**)

★ stuffed, padded from the inside (with another material)

245 / (שבת ס:) / **כלבוס**

טינפיילו"ן קרס דו-חודי / [tenpeillon] tenpeilon

מקור המלה הצרפתית לא ברור, אולי מלטינית templum, מלה נדירה המציינת יתד של עץ בשלד הגג, מריש (?).

★ a double-pointed hook

246 / (שבת סב.) / **זרדא**

ברוני"א / [bronie] bronie / **שריון** (**מין כותונת מכוסה בחתיכות מתכת**)

★ armor (a coat covered by steel plates)

247 / (שבת סב.) / **פלייטון**

בלשמ"א / balsme / **משחה לרפואה**

מלה במלה: שמן אפרסמון (אפרסמון ו-balsme הן אותה מלה). ר' בלונדהיים ב' (ע' 125-126).

★ medical ointment [balm]

248 / (שבת סב.) / **קופסא**

אישקרי"ן / escrin / **קופסה** (**בעיקר לתכשיטים**)

★ box (jewelry)

249 / (שבת סב.) / **מכבנתא**

נושק"א / nosche / **סיכה**, **מכבנה**

ראה לעיל מס' 213.

★ pin, clasp [see 213]

250 / (שבת סב.) / **פילון**

בלשמ"ו / balsamo / **שמן אפרסמון**

לפי בלונדהיים (ב', ע' 124) כתב רש"י בעצמו את המלה באיטלקית "לפי מקורות כתובים". אולי רצה רש"י להצביע על משמעות שונה של המלה, שהייתה יותר שכיחה באיטלקית, שהרי במס' 247, ששם המלה מופיעה בצורתה הצרפתית, מדובר במשחה, וכאן בבושם.

★ balsam oil

251 / (שבת סב:) / **צלצול**

בינדי"ל / bendel / **אגד**, **חגורה**

ר' מילונו של לוי (מס' 640).

★ band, belt

252 / (שבת סב:) / **כיבא**

קויטור"א / cuiture / **כוויה** (**פצע מזוהם**)

★ a bum (an infected wound)

253 / (שבת סב:) / **עמילה**

בריי"ד / breied / (**לחם**) **מעוך**, **מעוסֶה** (**נלוש היטב**)

★ well-kneaded (bread)

254 / (שבת סג.) / **אלה**

מצוג"א / macuge [macugue] / **אַלָה**

ר' בלונדהיים פ' (ע' LXXXV).

★ a club, bat

255 / (שבת סג.) / **קופל**

מצ"א / mazza / **אַלָה** (**באיטלקית**)

צורה זו נמצאת בכתב-יד אחד ברש"י על המשנה במקום הצורה הצרפתית (מס' 254). היא חוזרת באותו כתב-יד. בתחילת רש"י על הגמרה כאן, בדיבור, שאינו קיים במקורות אחרים: "קופל, מצ"א", המסתמך על גרסת "בקופל" במקום "בקולפא", שאף ה"ערוך" מעיד עליה.

★ a club [in Italian]

256 / (שבת סג:) / (**טיבותיך**)[**טיבו**]

גרי"ד / gred / **טובה** (**במשמעות של "לעשות טובה למישהו" או "בלי טובות", כלומר מעשה חסד**)

★ a favor

257 / (שבת סד.) / **קילקלי**

פייטר"ל / peitral / **סמלון** (**רתמת-חזה**)

★ a breast-harness

258 / (שבת סד.) / **חבק**

צינגל"א / cengle / **חבק** (**רצועת-בטן לסוס וכיו"ב**)

★ a band, a girth (of a saddle).

259 / (שבת סד.) / **משיחות**

לינוי"ל / linoil [linoel] / **חוט** (**כאן של נוצת עזים**)

★ a string, thread [here made of goat's hair]

260 / (שבת סד:) / **שרק**

טיפינו"ן / tifinon / **אודם** (**לפרכוס הפנים**)

לוי במילונו (מס' 126) גוזר את המלה מלטינית tiphynum, קילור עשוי מאבקת שושן או נרקיס, פרח ששמו היווני tiphuon.

★ rouge, red cosmetics for coloring the cheeks or lips

261 / (שבת סה.) / **זנגבילא**

ייניי"בר"א / jenjevre / **זנגוויל**

הצורות המופיעות בדפוסי התלמוד הושפעו מהאיטלקית.

★ ginger (zangwill)

262 / (שבת סה.) / **שוכתא**

רודי"ל / rodil / **חלודה**

מדובר כאן בחמצון הכסף.

rust ⋆

263 / (שבת סו.) / **ליוקטמין**

טלימשי"א / talemasje / **מסֵכה**

ר' בלונדהיים ב' (ע' 169-170).

mask ⋆

264 / (שבת סו:) / **חמרא דאכפא**

ארדיפיצי"א חיקוי, תחפושת, מרכוף / ardeficie [ardeficie]

רש"י אומר: "במקומנו...", אולי מפני שהצורה הרגילה היא ארטיפיצי"א arteficie ובאיזור מגוריו היו מבטאים את המלה בדלי"ת. ר' בלונדהיים ב' (ע' 106-108).

an imitation, a costume, a wooden (hobby) horse ⋆

265 / (שבת סו:) / **קישורי**

אישקצי"ש / eschaces / **קביים**

מדובר כאן בקביים (משמעות מס' 3 במילון אבן-שושן), שהם כלונסאות גבוהים, והאדם מהדק אותם לרגליו והולך במקום טיט, או משתמש בהם כדי להתנשא למעלה ולראות מרחוק. ראה גם תוספות דה"מ "קישורי".

stilts ⋆

266 / (שבת סו:) / **פרמי**

טלימשי"א / talemasje / **מסכה**

ראה לעיל מס' 263.

mask ⋆

267 / (שבת סו:) / **זוגין**

אישקיליטי"ש / escheletes / **פעמונים**

בסוגייתנו הפעמונים הם לנוי, כמו במעיל הכוהן הגדול.

bells ⋆

268 / (שבת סו:) / **פואה**

גרנצ"א / garance / **פואה** (**עשב**, **שמשורשו מפיקים צבע אדום**)

rubia (plant) [an herb whose roots produce a red dye] ⋆

269 / (שבת סו:) / **געגועין**

ברמור"ש / bramors / **חשק**, **געגועים**

מלה במלה: געיות אהבה. המלה חסרה במילונים לצרפתית עתיקה.

★ a longing, a yearning

270 / (שבת סו:) / **לפופי**

מיילולי"ר / meiloler [mailloler] / **לחתל**

ר' מילונו של לוי (מס' 375).

★ diaper, wrap up

271 / (שבת סו:) / **אבן תקומה**

קונטיינ"א / contiene / **מעמיד** (**מתקן שבעזרתו מחזיקים מעמד**)

אין המלה מופיעה במילונים לצרפתית עתיקה.

★ a supporter [supporting device]

272 / (שבת סו:) / **נירא**

ליצ"א / lice / **ניר** (**כמין עין במתקן-אריגה**, **שבו השתי עובר**)

ר' מילונו של לוי (מס' 538).

★ waip heddle (Brit; heald) eye, [a cord with a ring or an eye formed by two knots guiding the warp threads]

273 / (שבת סז.) / **סיכי**

קיבילי"ש / cheviles [chevilles] / **יתדות**

★ poles, stakes

274 / (שבת סז.) / **אשתא צמירתא**

מלוייד / malweid [maleveid] / **מיחושים** (**כלומר קדחת**)

נמצא ברוב כתבי-היד אך חסר בדפוסים (ראה לעיל מס' 29).

★ aches (from fever)

275 / (שבת סז.) / **ליחרוך**

אינקריניר / encrener / **לחרוץ** (**חריץ**)

ר' מילונו של לוי (מס' 256).

★ to notch, to groove

276 / (שבת סז.) / **סימטא**

קלו"ג / clog / **מורסה**

באחד מכתבי-היד קוראים במקום קלו"ג פלורונ"ק, היינו floronc (פורונקל בפרובנסאלית).

★ abscess

277 / (שבת סז.) / **כיפה**

אנפולי"ש / anpoles / **בועות** (**תפיחות בעור**, **מלאות נוזלים**)

ר' בלונדהיים ב' (ע' 95-96) ומילונו של לוי (מס' 85).

★ blisters (sometimes filled with fluid)

278 / (שבת סז:) / **תות**

מוריי"ר / morier / **עץ-תותים**

★ mulberry tree

279 / (שבת סח.) / **סטיס**

וישד"א / wesde / **איסטיס**, **פַּסטֶל** (**צמח**, **שמשורשו מפיקים צבע**)

★ pastel, isatis (plant) [A dye yielding plant]

280 / (שבת סח.) / **קוצה**

ורנצ"א / warance / **פואה**

צורה אחרת של garance, ר' לעיל מס' 268 (גם כאן אחד מכתבי-היד גורס גרנצ"א).

★ a rubia (plant)

281 / (שבת עג.) / **מנפץ**

קרפי"ר / charpir / **לפורר** (**סיב או אריג לחוטיו**)

ראה לעיל מס' 130

★ to unravel (a fiber or garment into threads)

282 / (שבת עג.) / **מיסך**

אורדי"ר / ordir / **להשתות** (**לערוך את חוטי השתי לקראת האריגה**)

★ to warp (arranging the warp threads before weaving)

283 / (שבת עג.) / **בתי נירין**

ליצי"ש / lices / **נירים**

ראה לעיל מס' 272.

★ warp heddle (Brit; heald) eyes, [cords with rings or eyes formed by two knots guiding the warp threads]

284 / (שבת עג.) / **תפירות**

פוינ"ט / point / **תכים**

חסר בדפוסים. הצורה אינה כפי הנראה של יחיד, אלא של רבים ביחסת-הנושא.

★ stitches

285 / (שבת עג:) / **פורק**

דישירייי"ר לפרוק (בהמה ממשאה) / desjarjier [desjargier]

יש גרסאות מסוג דישקרייי"ר descharjier או אפילו דישקרגייי"ר deschargier, והן כפי-הנראה תיקון לפי צורה מאוחרת יותר בצרפתית.

★ unload

286 / (שבת עד:) / **פרים**

מינצייי"ר / mincier / **לקצוץ**, **לרסק**

★ to mince

287 / (שבת עה:) / **כרכר**

רייו"ל / reiol [raiol] / **כרכר** (**או כרכד**)

הוא אחד מחלקי נול האורגים. משמעות המלה הצרפתית לפי גזרונה: סרגלון.

★ spindle

288 / (שבת עו:) / **כתית**

רידוישידור"א קיהיון, פגימות / redoisedure [redoissedure]

★ bluntness, defectiveness

289 / (שבת עו:) / **קילור**

לוזי"א / luzie / **משחה לעין חולה**

ראה לעיל מס' 118.

★ ointment for an infected eye

290 / (שבת עז:) / **שבלול**

לימצ"א / limace / **חילזון ערום**

★ a snail [without a shell] slug

291 / (שבת עז:) / **סממית**

אירייני"א / ireinie [iraigne] / **עכביש**

★ a spider

292 / (שבת עז:) / **סנונית**

ארונדיל"א / arondele / **סנונית**

ר' בלונדהיים ב' (ע' 113-115).

★ a swallow

293 / (שבת עז:) / **אסיתא**

מורטיי"ר / mortier / **מדוכה**

ר' מילונו של לוי (מס' 579).

★ mortar

294 / (שבת עז:) / **לבושא**

שרו"ק / saroc [sarroc] / **מעפורת, חלוק**

לוי (במילונו, מס' 786) גורס שורקו"ט surcot (בגד עליון) לפי אחד מכתבי-היד.

★ robe

295 / (שבת עח.) / **דבק**

גלו"ד / glud / **דבק חזק**

ר' מילונו של לוי (מס' 488).

★ a strong glue

296 / (שבת עח.) / **ברקית**

מייל"א / meile [maille] / **ברקית (מחלת עיניים)**

גם כאן גם בגיטין סט. (להלן מס' 1293) גם בויקרא כ"א, כ' יש כתבי-יד הגורסים טייל"א teile (כלומר דק, כיב הקרנית) ואחרים מייל"א, כי מדובר בשתי מחלות עין הקרובות זו לזו. ר' מילונו של לוי (מס' 756, 786).

★ glaucoma [an eye disease]

297 / (שבת עח.) / **כרושתינא**

טלפ"א / talpe / **חפרפרת**

ראה לעיל מס' 74.

★ a mole

298 / (שבת עח:) / **דבק**

גלו"ד / glud / **דבק חזק**

★ a strong glue

299 / (שבת עח:) / **פטפוט**

טריפיי"ד / trepied / **חצובה (בעלת שלוש רגליים)**

★ a tripod

300 / (שבת עח:) / **סיב**

וידיל"א / wedile [vedille] / **קנוקנת**

ראה להלן מס' 627.

★ tendril

301 / (שבת עח:) / **משפך**

אינטונידוי"ר / entonedoir / **משפך**

★ a funnel

302 / (שבת עח:) / **כדור**

פילוט"א / pelote / **כדור**

ר' מילונו של לוי (מס' 632).

★ a ball

303 / (שבת עח:) / **רהיטי** (**מוכסא**)

קוראנ"ש / corans / **רצים** (**עובדי המכס**, **שתפקידם לרוץ**)

גרסה מאוחרת החסרה בכל כתבי-היד, שבהם יש במקומה פירושים בארמית ("קסדורין" וכדומה). וברור, שאין זה לעז מאת רש"י (אף האלף אינה מתאימה לשיטת התעתיק של רש"י).

★ tax enforcers who chase offenders

304 / (שבת עט.) / **סטיס**

וישד"א / wesde / **איסטיס**, **פַּסטֶל** (**צמח**, **שמשורשו מפיקים צבע**)

★ pastel, isatis (plant) [a dye-yielding plant]

305 / (שבת עט.) / **פואה**

ורנצ"א / warance / **פואה**

ראה לעיל מס' 280. גם כאן יש גרסה אחת בגימ"ל, אבל היא משובשת.

★ a rubia (plant)

306 / (שבת עט.) / **סבכה**

קויפ"א / coife / **שביס עשוי רשת**

ראה לעיל מס' 222.

★ a hairnet

307 / (שבת עט.) / **קליפת ארז**

ט"ן / tan / **דֶּבַע** (**אבקה של קליפת אלון המשמשת לעיבוד עורות**)

רש"י אינו מתרגם כאן את המונח של התלמוד, אלא מזכיר את החומר השונה, שמשתמשים בו בצרפת לאותה מלאכה. כפי הנראה נזקק למילה "ארז" כדי לציין עץ, שבלי ספק הוא מה שאנו קוראים "אלון",

ובכל אופן אינו יכול להיות הארז המקראי, שאינו גדל בארצות מערב-אירופה.

★ tannin [a powder from an oak's bark used to tan leather]

308 / (שבת עט.) / **דלובקאות**

פלדישטו"ל / faldestol / **כיסא מתקפל**

★ folding chair

309 / (שבת פ:) / **צידעא**

טינפל"א / tanple / **צדע**, רקה

★ temple (of the forehead)

310 / (שבת פ:) / (**ביצת הסיד**...) **ביצים**

מטונ"ש / matons / **גושים**

★ clods, lumps

311 / (שבת פ:) / **אדמה**

ארזיל"א / arzile [arzille] / **חומר**, **טין**

ר' בלונדהיים ב' (ע' 116-117) ומילונו של לוי (מס' 107).

★ clay, mud

312 / (שבת פ:) / **כף סיד**

טרואיל"ה / truele / **כף של סיידים**

★ trowel

313 / (שבת פא.) / **תרווד**

קולייר"ר / culier / **כף** (**של סכו"ם**)

★ spoon

314 / (שבת פא.) / **חף**

שירידור"א / seredure [serredure] / **מנעול**

חסר בדפוסים.

★ a lock

315 / (שבת פא.) / **כרכר**

רייו"ל / reiol [raiol] / **כרכר**

ראה לעיל מס' 287. המלה חסרה בדפוסי התלמוד.

★ spindle

316 / (שבת פא.) / **מקורזלות**

ביקודי"ש / becudes / **חדות, בעלות שפה חדה**

בדפוסים קוראים "ביקועו" הנראית כמלה עברית.

★ sharp, sharp-edged

317 / (שבת פא.) / **פאייס**

גלישט"א / gleste / **גוש אדמה**

גרסת כל כתבי-היד, שהמלה מצויה בהם, היא כדלעיל, דבר הנראה מוזר, כי, לפי העדויות ולפי גזרונה, צריכה המלה להיכתב glete. יש כאן ללא כל ספק "קונטמינציה", מעין השפעת-גומלין, עם שם נרדף ל-glete, הוא bleste בלישט"א, ר' להלן מס' 1216,1708,1740.

★ a clod of dirt

318 / (שבת פא.) / **תחתוניות**

פיגי"ש / figes [figues] / **תאנים (טחורים בצורת תאנים)**

אולי יש לקרוא פיג"ש figs. ר' מילונו של לוי (מס' 460).

★ figs (fig-shaped hemorrhoids)

319 / (שבת פא.) / **לולבי גפנים**

וידילי"ש / wedilies [vedilles] / **קנוקנות**

ראה להלן מס' 627.

★ sinews, tendrils

320 / (שבת פא:) / **מפספס**

קרפי"ר / charpir / **להפריד (שערות סבוכות), להתיר את הסבך**

ראה לעיל מס' 130.

★ to separate, disentangle (entangled hair), untie the entanglement

321 / (שבת פב.) / **ליטרח**

פרימבר"א / prembre / **ללחוץ, להתאמץ**

★ to press, make an effort

322 / (שבת פח.) / **גיגית**

קוב"א / cuve / **גיגית, מיכל גדול ועגול**

★ a tub, a big round container

323 / (שבת פט:) / **סטיס**

קרו"ג / crog / **כרכום (קורטם?)**

קשה להבין, למה רש"י מתרגם כאן ולהלן מס' 2425 crog, או (מס' 622, 1447) cro, שהוא אותו דבר,

כאשר בשני מקרים קודמים, שבהם הופיע "סטיס" (מס' 279 ומס' 304) הוא תרגם wesde. במקום אחד (מס' 1007-1008) יש שתי גרסאות, crog מצד אחד ו-gesde (=wesde) מצד שני. שני הצמחים שונים בלי ספק; מקרו"ג מפיקים צבע צהוב-כתום ומוישד"א צבע כחול.

★ saffron, crocus

324 / (שבת פט:) / **פואה**

ורנצ"א / warance / **פואה**

ראה לעיל מס' 280 ומס' 305.

★ rubia (plant)

325 / (שבת פט:) / **נתר**

ניטר"א / nitre / **נתר** (**חנקת האשלגן**)

★ niter (Potassium Nitrate)

326 / (שבת צ.) / **חלבצין**

לייטרו"ן / leitron [laiteron] / **נץ-חלב** (**חסת-ארנבת**?)

★ Star of Bethlehem", omithogalum [plant]"

327 / (שבת צ.) / **תורניתא**

פי"ן / pin / **אורן**

רש"י טוען כאן, שאין לפרש תורניתא אורן!

★ pine

328 / (שבת צ.) / **שלוף דוץ**

טראפנ"א (?) (?)...(?)terepine / tere p [ ] / **שרף-אלה** (?),**אדמת**...(?)

מצוי רק בכתב-יד אחד. בלונדהיים אינו מפענח את המלה, ומסתפק בהגדרה לפי הדה"מ: "חומר (צמח?, דומם?) המשמש לכביסה, לניקיון". ניסיון הפענוח שלי הוא השערה בלבד.

★ earth ... (?)....turpentine(?)

329 / (שבת צ.) / **רמצא דפרזלא**

פוריידו"ר / forjedor / **מקדח**

ר' להלן מס' 2448, שם רש"י מפרש אותו ביטוי במלה croein (אנקול). ר' מילונו של לוי (מס' 470).

★ drill

330 / (שבת צ.) / **מוחטין**

מוקיי"ר / mochier / **למחוט** (**נר**)

היום המלה הצרפתית שגורה במשמעות של קינוח האף (בממחטה). ור' מילונו של לוי (מס' 578).

★ to trim, clean (a candle)

331 / (שבת צ:) / **נישבין**

לצי"ש / laces / **חבלים**, **לולאות** (**מלכודת**)

★ ropes, loops, knots (for traps)

332 / (שבת צא:) / **חלמה**

שולדידור"א / soldedure / **תפר**

מלה במלה: ריתוך, ר' מילונו של לוי (מס' 734).

★ to sew

333 / (שבת צב.) / **שנצין**

אישטירלי"ש / esterles / **שנצים**, **שרוכים**

★ laces, strings

334 / (שבת צב.) / (**מרפקו**)[**מרפק**]

אישיל"א / aisele [aissele] / **בית-שחי**

ראה להלן מס' 2414.

★ arm-pit

335 / (שבת צב:) / **מלגז**

פורק"א / forche / **קלשון**

★ hayfork, pitchfork

336 / (שבת צג.) / **פונדאות**

ברידי"ש / brides / **ארנקים הנסגרים בקשרי חוטים**

★ purses closed by laces

337 / (שבת צה.) / **סרק**

טיפינו"ן / tifinon / **אודם** (**לפרכוס הפנים**)

ראה לעיל מס' 260.

★ red make-up

338 / (שבת צה.) / דה"מ **המחבץ** ("**כלי גמי ונותן הקפוי בתוכו ומי החלב...נוטפין**")

יונקיירי"ש / jonchieres / **כלי של קנים לייצור גבינה**

מצוי בדפוס סונצינו, אבל לא בכתבי היד.

★ a vessels made of sticks used in the process of cheese-making

339 / (שבת צו:) / **בוכיאר**

נביט"א / naveta / **בוכיאר** ("**סירה**" **לאריגה**)

נמצא רק בכתב-יד אחד, שיש בו השפעות איטלקיות או פרובנסאליות, וקבע בלונדהיים, שאין זו המלה הצרפתית navete, המתועדת רק מאז המאה הי"ג.

★ a spindle shuttle

340 / (שבת צז.) / **מלקט ורהיטני**

פלייני"א / pleine [plaine] / **מקצועה**

ראה לעיל מס' 181.

★ a plane

341 / (שבת צח:) / **אטבי**

גלואו"ן / gloon / **חתיכת-עץ כפופה בקצֶהָ**

★ a piece of wood twisted at the edges

342 / (שבת ק:) / **רקק**

גרביל"א / gravele / **חול, חצץ (שנתערבו בהם מים)**

★ sand , gravel (mixed with water)

343 / (שבת קא.) / **ביצאתה**

קוויי"ט / cojet / **סירונת (סירה קטנה)**

ר' להלן המס' 1642 ובמס2 2030 צורה יותר חדישה, eoehet (1642 אינו מרש"י, אלא מנכדו הרשב"ם, שהשלים את הפירוש על מסכת בבא בתרא, אחרי פטירת סבו). ור' מילונו של לוי (מס' 786), הגורס cafete (קפיט"א).

★ small boat

344 / (שבת קא:) / **סרבל**

מנטי"ל / mantel / **גלימה**

★ mantle, cloak

345 / (שבת קב:) / **פטיש**

פיק / pic / **מעדר**

★ hoe

346 / (שבת קב:) / **סדן**

אינקלומ"א / enclume / **סדן**

★ anvil

347 / (שבת קב:) / **קורנס**

מרטי"ל / martel / **פטיש**

★ hammer

348 / (שבת קב:) / **חלודה**

רדויל"א / redoile [redoille] / **חלודה**

ראה לעיל מס' 200.

★ rust

349 / (שבת קב:) / **פטפוטי**

טריפיי"ד / trepied / **חצובה** (**בעלת שלוש רגליים**)

★ tripod

350 / (שבת קב:) / **שופתא**

קוי"ן / coin / **טריז**

★ wedge

351 / (שבת קב:) / **מרא**

פושיו"ר / fosoir [fossoir] / **מכוש**

ראה לעיל מס' 70.

★ pick-ax

352 / (שבת קג.) / **עולשין**

קרישפיל"א / crespele [crespele] / **עולש**

לא מצאנו את המלה במילונים; עם זאת ברור, שמדובר בירק "מסולסל " (ר' לעיל מס' 84 ולהלן מס' 1206), וסביר מאוד, שהוא מה שאנו קוראים היום עולש (כך במילונו של לוי, מס' 258). בלונדהיים מתרגם "מין צמח". יש להניח, שהמלה מוטעמת על ההברה הראשונה.

★ chicory, endive, witloof (plant)

353 / (שבת קג:) / **דה"מ כיון דאיתא**

לטי"ן / latin / **לטינית**

★ Latin

354 / (שבת קג:) / **גלטורי**

קלטיריי"ש / calateres / **סימנים** (**של כישוף**)

כפי הנראה זו המלה characteres, שנשאלה מהיוונית ללטינית, ועד היום משמשת בהרבה שפות אירופה בשני מובנים: (א)סימני כתב, אותיות, (ב) סימני זיהוי, דהיינו אופי, אין לראות קושי בכך, שהנוסח ברש"י משובש לגבי הלטינית הנכונה כהגייתה; הרי הוא אומר בעצמו "בלטינית של גויים

(בדפוסים: מינין)", כלומר בלשון המדוברת של המשכילים, שכידוע לא הייתה טהורה ביותר בימי הביניים. ובפרט שרש"י רוצה להסביר, ש-calateres ו"גלטורי" ממוצא אחד הן.

★ signs (of magic)

355 / (שבת קד:) / **סמא**

אורפימינ"ט / orpiment / צבע צהוב (העשוי מזרניך גפרי)

המלה הצרפתית, לפי הרכבה, פירושה "צבע זהב". ר' להלן מס' 2220.

★ yellow paint (made from Arsenic disulfide)

356 / (שבת קד:) / **סקרתא**

מיני"א / minie / צבע אדום (עשוי מתחמוצת העופרת)

ראה להלן מס' 1259.

★ red paint (made from Plumbous Oxide)

357 / (שבת קד:) / **קומא**

גומ"א / gome / שרף (של אילן)

המלה הארמית והמלה הצרפתית הן מאותו גזרון, שמוצאו כפי הנראה ממצרים העתיקה.

★ sap, gum (of a tree)

358 / (שבת קד:) / **חרתא**

אדרימינ"ט / adrement / צבע שחור (העשוי מנחושת גפרתית)

הסבר מפורט על המלה ומשמעותה מצוי אצל בלונדהיים ב' (ע' 54-59). ועיין גם בתוספות כאן דה"מ "שיחור" ובעיקר בגיטין יט. דה"מ "קנקנתום".

★ black paint (made from Sulfuric Copper)

359 / (שבת קד:) / **עפצים**

גלי"ש / gales / עפצים (גידולים טפיליים בעלה האלון)

★ gall-nuts, (parasite growth on oak's leaves)

360 / (שבת קד:) / **שיחור**

אדרימינ"ט / adrement / צבע שחור

ראה לעיל מס' 358.

★ black paint (made from Sulfuric Copper)

361 / (שבת קה.) / **נירה**

ליצ"א / lice / ניר

ראה לעיל מס' 272.

⋆ warp heddle (Brit; heald) eye. [a cord with a ring or an eye formed by two knots guiding the warp threads]

362 / (שבת קה.) / **אימרא**

לישט"א / liste [lista] / **שפה, אמרה**

המלה, המופיעה בכתב-יד אחד בלבד, ואינה נמצאת בדפוסים, אינה מרש"י, ובלונדהיים משער, שאינה צרפתית, אלא איטלקית או פרובנסאלית (lista).

⋆ fringe, edge

363 / (שבת קה.) / **בית נירא**

פייצ"א / piece / **גֶדֶד** (**קצה חוט השתי, הנקשר לכובד עליון של הנול**)

בדפוסי התלמוד רשום כאן בטעות, המסתברת מדמיון המלים בכתיבתן, ליצ"א lice (ר' לעיל מס' 361 ולהלן מס' 364) במקום פיצ"א=פייצא. לוי במילונו (מס' 786 ור' גם מס' 631) מחזק את הגרסה lice. הוא מביא, לפי תוספות ר' שמשון משנץ, גם את הגרסה פיינ"א peine (בצרפתית של היום: penne) במשמעות קרובה, וכך אפשר לראות בגרסה פיצ"א, פייצ"א בלבול של ליצ"א עם פיינ"א.

⋆ warp thrums (in weaving) [the edge of the warp string, tied to the upper loom's weight]

364 / (שבת קה.) / **נירא**

ליצ"א / lice / **נִיר**

ראה לעיל מס' 272.

⋆ warp heddle (Brit; heald) eye. [a cord with a ring or an eye formed by two knots guiding the warp threads]

365 / (שבת קה.) / **מצוביתא**

ליאיי"ש דווּשה (במתקן הטוויה של הגברים) / lieis [ ]

המלה אינה מופיעה בכתבי-היד, אלא רק במהדורת סונצינו (לימיי"ש), ומכאן שאינה מאת רש"י. בלונדהיים השאיר את המלה בסימן שאלה, אך ייתכן שמדובר ב-liais (לפי שיטת הכתיב שלי: lieis), שבלונדהיים מזכיר אותה דווקא בניירות ההכנה שלו לגבי מס' 366 שלנו, והוא מוט להפעלת מתקן האריגה, וכפי הנראה גם מתקן הטוויה.

⋆ a pedal [in the men's spinning (weaving) device]

366 / (שבת קה.) / **דה"מ מצוביתא**

פריש"א דווּשה (במתקן הטוויה של הנשים) / prese [presse]

המלה אינה מופיעה בכתבי-היד, אלא רק במהדורת בומברג, ומכאן שאינה מאת רש"י.

⋆ a pedal [in the women's spinning (weaving) device]

367 / (שבת קו.) / **מגדל**

מישטיי"ר / mestier / **מזנון לשמירת אוכל**

★ a cupboard for storing food

368 / (שבת קז.) / **מורסא**

קויטור"א / cuiture / **כוויה** (**פצע מזוהם**)

★ bum (an infected wound)

369 / (שבת קז:) / **טפויין**

שיירונ"ש / seirons / **חרקים זעירים ביותר** (**אקריות הגבינה**?)

מאז מהדורת סונצינו נהפכה המלה הלועזית מתוך טעות למלה העברית "שירוץ" מחמת העניין.

★ tiny insects (cheese mites?)

370 / (שבת קז:) / **כשותא**

הומלו"ן / homlon / **כשות** (**צמח**, **שממנו מכינים את הבירה**)

ר' מילונו של לוי (מס' 511).

★ hops (a plant which is one of the beer's ingredients)

371 / (שבת קח.) / **פטריות**

בולייי"ץ / boleiz / **פטריות**

ר' בלונדהיים ב' (ע' 129-130).

★ mushrooms

372 / (שבת קח.) / **כנפי הגוף**

פלומי"ש / plumes / **נוצות** (**הגדולות**)

להבדיל מהפלומה (מאותו גזרון!), הנוצות הקטנות המכסות את כל הגוף.

★ feathers (the big)

373 / (שבת קח.) / **הילמי**

שלמויר"א / salmuire / **מי מלח** (**של שימורים**)

ראה לעיל מס' 30.

★ brine (for pickling)

374 / (שבת קח:) / **קילורין**

לוזי"א / luzie / **משחה לעין חולה**

ראה לעיל מס' 118.

★ a cream or ointment for a sick eye

375 / (שבת קח:) / **כוסילתא**

פלימיא"ה / flemie / **איזמל** (**להקזת דם**)

★ a surgical knife (for bloodletting)

376 / (שבת קט.) / **כוסברתא**

אליינדר"א / aliendre [alliendre] / **כוסבר**

ר' בלונדהיים ב' (ע' 67-68) ומילונו של לוי (מס' 43), וכן בלונדהיים פ' (ע' 38). בלונדהיים גורס alliendre, בניגוד לרוב עדויות כתבי-היד.

★ coriander (plant)

377 / (שבת קט.) / **גרגירא**

אורוג"א / oruge [orugue] / **אורה**

צמח המובא במלכים ב' ד', ל"ט והמכונה היום בן-חרדל. בבלונדהיים א' יש לתקן כמובן orug[u]e, ור' בלונדהיים פ' (ע' LXXXV).

★ rocket flower

378 / (שבת קט:) / **חטטין**

מלנ"ץ / malanz / **פצעים**

ראה לעיל מס' 5.

★ wounds

379 / (שבת קט:) / **יועזר**

פוליו"ל / poliol / **סוג של נענה**

★ a type of mint

380 / (שבת קט:) / **הגים**

רונצי"ש / ronces / **קוצים**

ראה לעיל מס' 100.

★ thorns

381 / (שבת קט:) / **מרוא חיורא**

שלי"א / salje / **מרווה** (**צמח**)

★ sage (plant)

382 / (שבת קט:) / **פותנק**

פוליו"ל / poliol / **סוג של נענה**

★ a type of mint

383 / (שבת קט:) / **רוביא**

פינוגר"י / fenogre / **חילבה** (**גרגרנית יוונית**, **צמח המשמש לתבלין**)

⋆ fenugreek (a Greek plant used for spicing)

384 / (שבת קט:) / **תחלי**

קרישו"ן / creson [cresson] / **שחליים**

⋆ garden cress, paper cress, green mustard (plant)

385 / (שבת קט:) / **אפשיחה**

אישינבריי"ר / esenbrajier / **לגזום**, **לדלל**

מלשון branje=branche, ענף, עם קדומת כפולה ונפילת n אחת מחמת דיסימילציה, רפאל לוי מסביר, למה אין כאן esbranjier כפי שאפשר היה לצפות, ר' במילונו (מס' 275).

⋆ to trim, to thin out

386 / (שבת קט:) / **גובי**

טרונצונ"ש / troncons / **קטעים**

⋆ pieces, bits, parts

387 / (שבת קי.) / **טבלא**

אישקיליט"א / eschelete / **פעמון**

⋆ bell

388 / (שבת קי.) / **צבתא**

טינלייש () [tenailles] / tenalies / **צבת**

ההטעמה על האות a, והצירוף li הוא מעין עיצור.

⋆ tongs, pliers

389 / (שבת קי.) / **צלף**

קפרייר / caprier / **שיח-צלף**

ר' בלונדהיים ב' (ע' 134-137).

⋆ common caper bush

390 / (שבת קי.) / **גביא גילא**

אלו"ם / alum / **צָרִיף**

ראה לעיל מס' 185.

⋆ alum

391 / (שבת קי.) / **כורכמא רישקא**

קרו"ג אוריינטי"ל כרכום (קורטם?) מזרחי / orientel crog

⋆ oriental crocus

392 / (שבת קי:) / **שבלילתא**

פינוגר"י / fenogre / **חילבה** (**גרגרנית יוונית, צמח המשמש לתבלין**)

⋆ fenugreek, (a Greek plant used as a spice)

393 / (שבת קי:) / **עמר גופנא**

קוטו"ן / coton / **כותנה**

ראה לעיל מס' 26.

⋆ cotton

394 / (שבת קי:) / **אהלא**

אלואי"ן / aloen / **אלוואי, אָהָל**

ר' בלונדהיים ב' (ע' 77-78) ומילונו של לוי (מס' 60)., אלוואי היא המלה היוונית aloe, שעברה ללטינית ולצרפתית. הזיהוי הנכון של אהל המקראי ושל אלוא (אלווין, עלואין) התלמודי מציג בעיות רבות, ר' במילונים ובאנציקלופדיות למיניהם, וכן בספרי יהודה פליקס על הצומח במקרא ובתלמוד. בצרפתית של ימי-הביניים נתקלים לפעמים בערבוביה בין aloen לבין aloisne (ר' להלן מס' 630).

⋆ aloe (plant)

395 / (שבת קיא.) / **מרפי**

דישילצייי"ר / desjalcier / **לחלוץ**

מלה במלה: לחלוץ נעליים, אבל כאן הכוונה לרופף את החניכים, שהיו דבקים יותר מדאי בשיניים. ר' מילונו של לוי (מס' 204 – במפתח בטעות 314, המס' של בלונדהיים!).

⋆ to pull out [literally: to take off shoes, but here referring to loosening the gums]

396 / (שבת קיא:) / **סבכה**

קויפ"א / coife / **שביס עשוי רשת**

ראה לעיל מס' 222.

⋆ a hairnet

397 / (שבת קיא:) / **חוטין**

פינדנ"ץ / pendanz / **סרטים, כתפיות** (**להדק בגד על הגוף**)

⋆ bands, shoulder straps, (to tighten the cloth to the body)

398 / (שבת קיב.) / **כף**

שול"א / sole / **סוליה**

⋆ sole (of a shoe)

399 / (שבת קיב:) / **שלאכא**

ברוצו"ן / brocon / **זרבובית**

ר' מילונו של לוי (מס' 187).

⋆ spout (of a kettle)

400 / (שבת קיג.) / **פסיקיא**

פיישול"א / feisole [faissole] / **רצועה**

⋆ band

401 / (שבת קיג.) / **כובד עליון ותחתון**

אינשובלי"ש / ensobles / **כְּבָדִים**

הכובד העליון והכובד התחתון הם הגלילים, שכורכים עליהם חוטי השתי בנול האורגים. ר' מילונו של לוי (מס' 425).

⋆ weights

402 / (שבת קיג.) / **עמודים**

טילייר"ש / teliers / **מתקני אריגה**

מלשון teile (כד).

⋆ weaving devices

403 / (שבת קיג.) / **עמודים**

ריילי"ש / relies [reillies] / **מוטות, קרשים**

אחד מכתבי-היד מוסיף למס' 402 את הלעז הנ"ל בציון "ובמקומי קורין אותו..."; בכתב-יד אחר מופיעה, במקום טילייר"ש, הגרסה ריילי"ש, שלכאורה מצביעה על מלתנו, אך כך צריך להניח, שכינו את מתקן האריגה הפשוט במקומות מסוימים בשם, שמשמעותו הרגילה "מוט, קרש".

⋆ poles, boards (of wood)

404 / (שבת קיג:) / **אדמה**

ארזיל"א / arzile [arzille] / **חומר, טין**

ראה לעיל מס' 311.

⋆ clay, mud

405 / (שבת קטז.) / **און גיליון**

איונגילי"ש הברית החדשה / [evangiles] ewangiles

התרגום מלה במלה, לפי המקור היווני, הוא: הבשורות הטובות. והם ארבעת הסיפורים על חיי הנוצרי, שהם עיקר הברית החדשה, הפסקה בתלמוד, עם פירושו של רש"י עליה, הושמטה מהדפוס מחמת הצנזורה הנוצרית, ואין מוצאים אותה אלא ב"חסרונות הש"ס" המודפס לפעמים בסוף המסכת. או במהדורת השלמות. ברור, שרש"י מצביע על משחק המלים בין "און גליון" או "עון גליון" (במשמעות "גיליון – כלומר חיבור – של אוון – כלומר חמש" או "של עוון") ובין אוונגליון הגיווני, שעקבותיו ניכרים במלה הצרפתית.

★ the new testament

406 / (שבת קיח.) / **לבדין**

פילטרי"ש / feltres / **לבדים** (**מצעים של לֶבֶד**)

★ felts, (felt sheets)

407 / (שבת קיט.) / **תכתקא**

פלדישטו"ל / faldestol / **כיסא מתקפל**

★ folding chair

408 / (שבת קכ.) / **מקטורן**

מנטי"ל / mantel / **גלימה**

★ mantle, cloak

409 / (שבת קכ.) / **אונקלי**

שרזינ"א / sarazine [darrazine] / **לבוש רחב**

כמשמעו: [לבוש] ערב, ורש"י מחזק פירוש זה בהוסיפו את השם הערבי של הלבוש, ר' בלונדהיים פ', עד 144, הערה 2. המילונים לצרפתית עתיקה אינם מכירים את השימוש הזה של התואר.

★ wide dress, wide garment

410 / (שבת קכ.) / **גלבוס**

גנבי"ש / [ganbais] ganbeis / **מקטורן מרופד**

ראה לעיל מס' 97.

★ an upholstered jacket

411 / (שבת קכ.) / **חלוק**

קמיש"א / chemise / **גופייה**, **כותונת**

הבגד, שלובשים על עור הבשר; עד הדורות האחרונים היו לובשים על הגוף מעין כותונת ארוכה.

★ an undergown

412 / (שבת קכ.) / **ספרקין**

פיישול"א / feisole [faissole] / **רצועה**

אולי יש לקרוא, כפי שגורסים כמה כתבי-יד, פיישולי"ש feisoles ברבים, בפרט שכאן מדובר ב"שני ספרקין", שהם כפי הנראה רצועות בד, שכורכים על הרגליים.

★ band

413 / (שבת קכ.) / **אנפילייאות**

קלצי"ש / chalces / **בתי-רגליים** (**כמין גרביים עשויים מבד**)

ר' מילונו של לוי (מס' 204).

★ foot-covers (a type of stockings)

414 / (שבת קכ.) / **פרגוד**

יינוילי"ש / jenoiles [jenoilles] / **בתי-ברכיים**

בצורה זו ובמשמעות זו אין המלה מצויה במילונים. כי אם בצורת jenoilieres (יינוילייריש); מצויה במחצית כתבי-היד, ואפשר איפה להעדיף גרסה זו, ר' מילונו של לוי (מס' 786).

★ knee-covers

415 / (שבת קכ.) / **פרגוד**

קניהושי"ש / knihoses / **מכנסי-ברכיים** ("**בלשון אשכנז**")

★ knee-pants [in Ashkenaz (German) language]

416 / (שבת קכ.) / **מחרך**

ריטרייט / retreit [retrait] / **מתכווץ** (**או מכֻווץ**)

★ shrink, reduce

417 / (שבת קכ:) / **נר**

קרוישו"ל / croisol / **מנורה**

ראה לעיל מס' 135.

★ lamp

418 / (שבת קכב:) / **קורנס**

מרטי"ל / martel / **פטיש**

★ hammer

419 / (שבת קכב:) / **מגריפה**

ודי"ל / wadil [vadil] / **יעה**

ראה להלן מס' 1093.

★ scoop, shovel

420 / (שבת קכב:) / **רחת**

פיל"א / pele / **את-חפירה**

★ shovel, spade (a long handle with a flat blade)

421 / (שבת קכב:) / **מלגז**

פורק"א / forche / **קלשון**

★ pitchfork, hayfork

422 / (שבת קכב:) / **כוש**

פושי"ל / fusel / **פלך**

★ distaff, spindle

423 / (שבת קכב:) / **כרכר**

רייו"ל / reiol [raiol] / **כרכר**

★ peg top, spindle

424 / (שבת קכג.) / **עוקצה**

פוינט"א / pointe / **חוד**

★ point

425 / (שבת קכג:) / **אפיקטויזין**

ריש"ט / rest / **סם הקאה**

המלה מצויה רק בכתב-יד אחד, ולכאורה אינה של רש"י. אינה מופיעה במילונים הגדולים לצרפתית עתיקה, אבל בלונדהיים מצא לה סימוכין בכל מיני מקורות.

★ emetic medicine (a drug to induce vomiting)

426 / (שבת קכג:) / **יתד של מחרשה**

קולטר"א / coltre / **קנקן של מחרשה** (**היתד הפולחת את הקרקע**)

ר' מילונו של לוי (מס' 252).

★ ploughshare (the blade that slices the earth)

427 / (שבת קכג:) / **חצינא**

דולידויר"א / doledoire / **מעצד** (**מעין גרזן**)

★ adz (a sort of an ax) [a heavy, curved steel tool, with a broad, chisel like end mounted on a wooden handle]

428 / (שבת קכד:) / **מר**

פושוי"ר / fosoir [fossior] / **מכוש**

ראה לעיל מס' 70.

★ pick-ax

429 / (שבת קכד:) / **לבדין**

פילטרי"ש / feltres / **לבדים** (**מצעים של לֶבֶד**)

★ felts (felt sheets)

430 / (שבת קכד:) / **מכבדות**

אישקובי"ש / escoves / **מטאטאים**

אולי צריך לקרוא escobes, ר' מילונו של לוי (מס' 413).

★ brooms

431 / (שבת קכה.) / **רעפים**

טיולי"ש / tiules / **רעפים**

★ tiles, shingles

432 / (שבת קכח.) / **ניניא**

מינט"א / mente / **נענה**

★ mint (plant)

433 / (שבת קכח.) / **פיגם** (**או פיגס**)

רוד"א / rude / **פִּיגָם** (**צמח**)

★ rue (plant)

434 / (שבת קכח.) / **צתרי**

שדריא"ה / sadree / **צתרה** (**צמח**)

ברור, שהמלה הארמית והמלה הצרפתית מאותו מוצא הן. בצרפתית של היום משמשת לצמח זה מלת-ההקטנה darriette.

★ savory (plant)

435 / (שבת קכח.) / **צתרי**

פוליו"ל / poliol / **סוג של נענה**

★ a type of Mint (plant)

436 / (שבת קכח.) / **אברתא**

אישב"א / esbe / **איזוב** (?)

זיהוי הצמח "אברתא" קשה: יש רואים בו את הגומא, הסוף, שממנו נוצר הפפירוס, ויש הרואים בו אחד ממיני האיזוב! גם תרגומו של רש"י בעייתי: בלונדהיים גזר esbe מן hyspopus ביוונית-לטינית, והיא מלה נשאלת מהעברית "איזוב", אבל גם על גזירה זו יש חולקים. ר' בלונדהיים פ' (ע' 55).

★ hyssop, moss

437 / (שבת קכח) / **חשי**

שדריא"ה / sadree / **צתרה** (**צמח**)

ראה לעיל מס' 434.

★ savory (plant)

438 / (שבת קכט.) / **יונה**

בוי"ש / buis / **אשכרוע**

ר' בלונדהיים ב' (ע' 132-134).

★ box (wood)

439 / (שבת קכט.) / **כוסילתא**

פלימיא"ה / flemie / **איזמל** (**להקזת דם**)

★ a surgical knife (for bloodletting)

440 / (שבת קכט:) / **שפמי**

גירנו"ן / gernon [guernon] / **שפם** (**כאן במובן: פרצוף של חיה**)

★ mustache (here, in the sense of an animal's face)

441 / (שבת קכט:) / **מלפפין**

אינמיילולי"ר / enmeiloler[enmailliler] / **לחתל**

ר' מילונו של לוי (מס' 357) ולהלן מס' 1224 ומס' 1533.

★ to diaper, wrap up

442 / (שבת קל.) / **טווסא**

פגונ"י / pagone / **טווס** (**באיטלקית**)

לעז זה נמצא רק בכתב-יד אחד, וברור, שאינו מאת רש"י.

★ peacock (in Italian)

443 / (שבת קל.) / **יקרו**

פורייר / forjier / **לקדוח**

ר' מילונו של לוי (מס' 470).

★ to drill

444 / (שבת קלג:) / **קלבא**

רישינ"א / resine / **שרף-עץ**

כאן לא רק שמלה הלועזית מופיעה בתוך פירוש רש"י בלי סימן הגרשיים המציין את זרותה, שהוא דבר שכיח, אלא אפילו שולבה בטעות בתוך נוסח התלמוד.

★ resin (of a tree)

445 / (שבת קלד.) / **חספניתא**

אובייד"א (?) / [ ] / aubeidre / **מין צרעת**, **שבה הפנים מתבקעות**

בספריו לא פענח בלונדהיים את המלה, אבל בכתב-היד, שהשאיר בעזבונו, השמור בבית-הספרים הלאומי האוניברסיטאי בירושלים, הוא מביא את ההשערה aubeidre מלשון aube (לבן), כי הצרעת מלבינה את העור. בין השא הוא מצטט משפט מכתבי הסופר הלטיני אפוליאוס (Apuleius), שבו הוא קורא למחלה מסוג זה albedo (מ-albedinem אפשר לגזור בצרפתית albedre). הקושי – או אחד הקשיים – הוא, שבימי רש"י לא היינו מצפים לצורה, שבה ה – l הפכה ל – u, הנראית מאוחרת יותר.

★ a sort of leprosy, that cracks the face

446 / (שבת קלד.) / **גרדין**

פירנייי"ש / fernjes / **ציציות**

לא ברור לי, למה העדיף בלונדהיים את הצורה fernjes על frenjes (פרינייי"ש), שהיא קרובה למלה של ימינו franges.

★ fringes (of a garment)

447 / (שבת קלד.) / **זריף**

אינפלי"ר / enfler / **לנפח**

★ to blow, inflate

448 / (שבת קלד.) / **ניפוותא**

ו"ן / wan [van] / **רחת**

כלי, שבו מרקידים את התבואה לנפותה, בצורת מגש גדול של נצרים בעלי שתי ידיות.

★ winnowing shovel (a sort of tray used to winnow the wheat)

449 / (שבת קלד.) / **מעוי**

אליני"ר / alener / **לנשום**

ר' בלונדהיים ב' (ע' 75-76).

★ to breath

450 / (שבת קלד.) / **לישרקיה**

אישלאוריי"ר / eslaurjier [eslorjier] / **להחליק**

בלונדהיים כתב eslorjier, אבל הימצאות האל"ף לפני הוי"ו בכל כתבי-היד והמקור הלטיני exlubricare מצביעים לדעתי על הדיפתונגה au (או ou), כמו בהשתלשלות - forge – faurga* fabrica. רפאל לוי, המקדיש ערך (מס' 64) לגזרון הזה, מביא מספר רב של צורות, שבהן נשארה v (במקום u), כגון loverjier.

★ to smooth

451 / (שבת קלו.) / **פיהק**

בדייליי"ר / badeilier [badaillier] / **לפהק**

ר' בית יוסף על טור יורה דעה סי' קפ"ט דה"מ "ומ"ש ופירש"י כאדם..." (דף נ"ה של דפוס וילנא, תר"ס).

★ to yawn

452 / (שבת קלז:) / **מסורבל**

פילטרי"ץ / feltrez / **מרופד**

לשון feltr (לֶבֶד), ר' לעיל מס' 429 ועוד.

★ padded, matted, upholstered (felted)

453 / (שבת קלז:) / **משמרת**

אישטינדר"א / estende / מסננת

בצורת בד או חומר אחר הנמתח על זרבוביתו של כלי, במילונים לצרפתית עתיקה מביאים רק את המשמעות "מיתות".

★ filter, strainer

454 / (שבת קלח.) / **כסא טרסקל**

פלדישטו"ל / faldestol / **כיסא מתקפל**

★ folding chair

455 / (שבת קלח:) / **סייאנה**

פילטרי"ן / feltrin / **כובע של לֶבֶד**

★ a felt hat

456 / (שבת קלט.) / **כשותא**

הומלו"ן / homlon / **כשות**

ראה לעיל מס' 370.

★ hops

457 / (שבת קלט:) / **מטילין שכר**

ברציי"ר / bracier / **לבשל** (שֵכר)

כלומר לשרות את השעורים במים כדי להכין את הבירה.

★ to brew (beer)

458 / (שבת קלט:) / **קמחים**

ייני"ש / jeines [jaines] / **כתמי עובש**

רפאל לוי (מס' 16 במילונו), מסביר, שהמלה נגזרה מלטינית canus, "לבן", מפני שהעובש מופיע כעין פרחים לבנים קטנים. ר' גם להלן מס' 2026.

★ mold stains

459 / (שבת קלט:) / **אינומלין**

פוישו"ן / poison / **שיקוי**

ראה לעיל מס' 61.

★ a potion

460 / (שבת קלט:) / **ניצוצות**

בריי"ש אגוטידור"ש / breis agotedors [brais agotedors] / **שעורי-בירה, מטפטפות**

מדובר, בנוזל של שעורים השרויות במים, כשהוא מטפטף בסוף העירוי מכלי אל כלי, ואז הוא נפרד מהפסולת הנשארת בכלי הראשון, ויש חשש למלאכה של בורר, בלונדהיים ב' (ע' 131-132) מתקן את הכתוב בחלק הראשון של ספרו ורואה בלעז הזה שתי מלים נפרדות: בריי"ש breis, פסולת, אגוטידורי"ש agotedures, טפטופים, לדעתי ספק, אם התיקון מוצדק.

★ dripping beer-barleys

461 / (שבת קמ.) / **ממחו**

דישטינפרי"ר / destenprer / **לערבב** (**בנוזל**)

★ to mix (into a liquid)

462 / (שבת קמ.) / **שחליים**

קרישו"ן / creson [cresson] / **שחליים**

★ garden cress, paper cress, green mustard

463 / (שבת קמ.) / **אמיתא**

מינט"א / mente / **נענה**

★ mint (plant)

464 / (שבת קמ.) / **ניניא**

מינט"א / mente / **נענה**

חסר בכמה כתבי-יד, במהדורת בומברג וברוב דפוסי התלמוד (ובאמת התרגום נראה מיותר, כי כמה

שורות למעלה מזה מוסבר, ש"אמיתא" הוא mente, וכאן כתוב "מאי אמיתא? ניניא").

★ mint (plant)

465 / (שבת קמ.) / **חילתית**

לזר"א / lazre / **חלתית**

חלתית היא שרף המופק משורשו של צמח, הנקרא גם הוא חלתית ובלטינית assa foetida, שריחו חריף, והיו משתמשים בו לתבלין ולרפואה.

★ asafetida (plant), laserwort

466 / (שבת קמ:) / **דה"מ ירקא**

צירפוי"ל / cerfoil / **תמכָא** (?)

הוא צמח הדומה לפטרוסיליון, אלא שעליו יותר רחבים. אין המלה הצרפתית באה לתרגם את "ירקא", אלא לתת דוגמא של ירק הגורר את התיאבון.

★ chervil(?)

467 / (שבת קמ:) / **ליבצע בצועי**

מורשילנ"ט / morsilant [morsillant] / **בכסיסה**

המלה הצרפתית היא בינוני פועל של פועַל במשמעות "לנשוך חתיכה אחרי חתיכה". אפשר להציע במקום קריאתו זו של בלונדהיים – מאחר שרש"י אינו נוהג בדרך-כלל להביא פועַל כי אם בצורת שם הפועַל – את הקריאה מורשילונ"ש morsilons, תואר הפועל על-דרך reculons (a).

★ gnawing, biting piece after piece

468 / (שבת קמא.) / **מכבש**

פריש"א / prese [presse] / **מכבש** (**לגיהוץ בגדים**)

★ a press (for ironing clothes)

469 / (שבת קמא:) / **אימוס**

פורמ"א / forme / **צורה**, **תבנית**

מדובר כאן בתבנית, ששמים בתוך הנעל, כדי לשמור או לתקן את צורתה; מחדשי הלשון קבעו לכלי זה את השם "אימום" לפי גרסת המשנה כלים, כ"ו, ד', ויש כאן בגמרה כפי הנראה טעות סופר. ראה מילונו של לוי (מס' 471).

★ form used in making cloth or shoes, (shoemaker's last)

470 / (שבת קמג.) / **אוד**

פורגו"ן / forgon / **שפוד חתייה**

ר' מילונו של לוי (מס' 470).

★ a spit for roasting

471 / (שבת קמג.) / **אפונין**

יישי"ש / jeses [jesses] / **בקיות** (**סוג צמחים**, **הכולל את האפונה**)

ר' בלונדהיים ב' (ע' 162).

★ vetches (a group of plants that includes beans or peas)

472 / (שבת קמד:) / **פגעין**

פרוני"ש / prunes / **שזיפים**

★ plums

473 / (שבת קמד:) / **פרישין**

קודוינ"ץ / codoinz / **חבושים** (**פירות**)

★ quince

474 / (שבת קמד:) / **עוזררין**

קורמי"ש / cormes / **פירות העוזרר**

ראה לעיל מס' 166.

★ fruits of the hawthorn

475 / (שבת קמד:) / **קוצים**

ירדונ"ש / jarsons / **פירות של קרדה**

בכמה כתבי-יד הגרסה קרדונ"ש, דהיינו charsins (ראה לעיל מס' 110). יש כאן, כמו בהרבה מלים אחרות של רש"י, היסוס בתעתיק של c – ה, שהחלה "להתרטב", במהלך הארוך, שהביא אותה מהגייה כקו"ף להגייה כשי"ן.

★ dispacus [plant] fruit, thistle fruit

476 / (שבת קמה) / **מפצע**

בליציי"ר / blecier / **לחבוט**, **לטפח**

ראה לעיל מס' 188.

★ beat, strike

477 / (שבת קמה:) / **קומטין**

קומטו"ן / comton / **רוזן**

כאן רש"י מציין בפירוש, שהמלה התלמודית היא בעצמה "לשון לעז", ואמנם הגרסה הנכונה היא בארמית "קומטין" ובצרפתית "קומטון", אלא שבדפוסים התבלבלו ביניהן: בדפוס וילנא קוראים בנוסח התלמוד "קמטון" ובדיבור המתחיל ברש"י "קומטין" והלעז עצמו הושמט. ראוי להעיר, שבני דורו של רש"י שמעו בלי ספק, במאמר התלמוד על "קומטין" ו"הגמון" – כך כפי הנראה הגרסה הנכונה – המשתלטים על טבריה, הד של מסעי הצלב, שבהם עשו הנוצרים שמות ביהודי ערי הקודש

שבארץ-ישראל. ר' מילונו של לוי (מס' 239).

★ earl, marquis, baron

478 / (שבת קמו.) / **למיברז**

פוינדר"א / poindre / **לנקב**

★ to puncture

479 / (שבת קמו:) / **מחתך**

רידוניי"ר / redonier [redognier] / **לעַגֵל**

כלומר לחדד את הקנה עד שיהיה מעוגל, כדי שייכנס בדיוק בתוך נקב החבית. אולי צריך לקרוא rosonier (ר' להלן מס' 1412).

★ to round off, [to sharpen the stick till it becomes round]

480 / (שבת קמו:) / **לבדין**

פילטרי"ש / feltres / **לבדים** (**מצעים של לֶבֶד**)

★ felts, (felt sheets)

481 / (שבת קמז.) / **דה"מ כיסי בבלייתא**

פרונצי"ש / fronces / **קפלים**

ר' מילונו של לוי (מס' 480).

★ folds, wrinkles

482 / (שבת קמז.) / **מתגררין**

גרטי"ר / grater / **לגרד**

בדפוסים מובא בטעות, במקום "גרטי"ר; "גרסינן"! (כפי הנראה היה נוסח מעבר: "גרסי"). ר' מילונו של לוי (מס' 498).

★ to scratch

483 / (שבת קמז.) / **מגררת**

אישטרייל"א / estreile [estreille] / **קרצפת**, **מגרדת**

★ currycomb

484 / (שבת קמז.) / **נפרקב**

אישלוישייד"א / esloisiede / **שמוטה**

מדובר ביד או ברגל שנקעה, דהיינו שעצמה יצאה מפרקה.

★ dislocated [from a sprain]

485 / (שבת קמז:) / **מגררת**

אישטרייל"א / estreile [estreiile] / **קרצפת**, **מגרדת**

⋆ currycomb

486 / (שבת קמז:) / **לפופי**

אינמיילולי"ר / enmeiloler [enmailloler] / **לחתל**

ראה לעיל מס' 441.

⋆ to diaper

487 / (שבת קמח.) / **דיילא**

מינישטרי"ל / menestrel / **פקיד**, **שוטר**

⋆ policeman, officer

488 / (שבת קמח.) / **שניא ליה** (**ידיה**)

אישלוישיי"ר / esloisier / **לשמוט**

ראה לעיל מס' 484.

⋆ to drop, to draw out, to dislocate [as from a sprain]

489 / (שבת קמט.) / **מראה**

מירידוי"ר / miredoir / **ראי**

⋆ mirror

490 / (שבת קנ.) / **פקוח**

דישקומברימינ"ט חילוץ / descombrement

כוונת רש"י כפי הנראה להצביע על המשותף בין השימושים השונים של הגזרון "פקח": "פיקוח נפש", "המפקח את הגל", ואולי גם "יין מפקחו". מוזר, שהגרסה, כמעט בכל כתבי-היד, שם ואף להלן מס' 744 ומס' 1138, במי"ם (כלומר deseombrement ולא desconbrement בנו"ן), בניגוד לדרך הכתיב של רש"י במלים מסוג זה (כגון לעיל מס' 243 enpeinie, מס' 277 anpoles, ולהלן מס'1601; conplemt) אולם יש גם לפנינו prembre (לעיל מס' 321). או שיש כאן תיקון מאוחר של תקופת מעבר מ-n ל-m, כשהמעבר כבר מוגשם לפני b וטרם הושלם לפני p.

⋆ rescue, extrication

491 / (שבת קנ:) / **קש**

אישטריי"ם / estreim [estraim] / **קש**

ראה לעיל מס' 128.

⋆ straw

492 / (שבת קנא:) / **אביסנא**

אינשובל"א / ensolbe / **כובד**

ראה לעיל מס' 401.

★ weight

493 / (שבת קנב.) / **כסלים**

פלנק"ש / flancs / **כסלים** (**השרירים הפנימיים של הירך סמוך לכליה**)

עיין לקמן מס' 1477.

★ loins, flanks, (the thigh's inner muscles next to the kidneys)

494 / (שבת קנב.) / **חילפי**

אורטיא"ש / orties / **סרפדים**

★ urticaceae, nettle

495 / (שבת קנב.) / **קורקבן**

צינפיי"ל / cenpeil / **המסס** (**החלק השלישי בקיבת מעלי-הגירה**)

ראה לעיל מס' 160.

★ omasum (third part of a ruminant's stomach)

496 / (שבת קנב.) / **קליבוסת**

הנק"א / hanche / **מותן**

★ hip, waist

497 / (שבת קנד.) / **פורסי**

מינישטרי"ל / menestrel / **פקיד**, **שוטר**

★ policeman, officer

498 / (שבת קנד:) / **עששיות**

משי"ש / mases [masses] / **גושים**, **עשתות**

★ lumps, bars, masses

499 / (שבת קנד:) / **כתיתא**

רידוישידור"א קיהיון, פגימות / redoisedure [redoissedure]

★ bluntness, defectiveness

500 / (שבת קנד:) / **גוולקי**

טשקי"ש / tasches / **שקים**

★ sacks, bags

501 / (שבת קנד:) / **חבק**

צינגל"א / cengle / חבק (רצועת-בטן לסוס וכיו"ב)

★ a girth of (a saddle), a belly band

502 / (שבת קנה.) / **יתד**

קיביל"א / chevile [cheville] / יתד, וו, זיז

★ peg, hook, wedge

503 / (שבת קנו.) / **פריצות**

אישויי"ר / esweier / לסטות מהדרך, לחרוג מהקו, לפרוץ גדר

★ to go astray, to deviate from the line, to break through a border

504 / (שבת קנו:) / **מכבנתא**

אישפינגל"א / espingle / סיכה

בכמה כתבי-יד המלה חסרה, ובאחדים יש כאן מלה אחרת נושק"א nosche (ר' לעיל מס' 213, 223 ועוד).

★ pin [see 213,223]

505 / (שבת קנו:) / **ריסתנא**

אמיניש‌טריש‌ו"ן מנה, משאת / amenestrison [amenestraison]

ראה לעיל מס' 48 ומס' 62.

★ present, gift, portion

506 / (שבת קנז.) / **יתד של מחרשה**

קולטר"א / coltre / קנקן של מחרשה (היתד הפולחת את הקרקע)

★ ploughshare, (the blade that slices the earth)

עירובין

507 / (ערובין ג.) / **עפצים**

גלי"ש / gales / עפצים (גידולים טפיליים בעלה האלון)

★ gall-nuts, (parasite growth on the oak's leaves)

508 / (עירובין ה.) / **דה"מ לחי הבולט**

פיליי"ר / piler / אומנה (עמוד תומך)

המלה חסרה בדפוסי התלמוד; מקומה אחרי התמונה שבסוף העמוד. ולפניה כתוב: "וכאן קורין לו...".

★ pillar (a supporting)

509 / (עירובין ח.) / **סיכתא**

קיבי"א / chevile [cheville] / **יתד**, **וו**, **זיז**

★ peg, hook, wedge

510 / (עירובין ח:) / **יתידות**

קיבילי"ש / cheviles[chevilles] / **יתדות**, **ווים**, **זיזים**

★ wedges, pegs, hooks

511 / (עירובין ט.) / **לבוד**

אפוש"ט / apost / **מסונף**

ר' בלונדהיים ב' (ע' 101).

★ branched, connected

512 / (עירובין ט:) / **עמוד**

פילי"ר / piler / **אומנה** (**עמוד תומך**)

★ pillar (a supporting)

513 / (עירובין יג.) / **קנקנתום**

אדרימינ"ט / adrement / **צבע שחור**

ראה לעיל מס' 358.

★ a black paint (made from Sulfuric Copper)

514 / (עירובין יד:) / **מגדל**

מישיטיי"ר מזנון לשמירת אוכל / mestier

ראה לעיל מס' 155.

★ a cupboard for storing food

515 / (עירובין יד:) / **סרבל**

קו"ט / cot / **שמלה**, **כותונת**

ראה לעיל מס' 189.

★ dress, gown [see 189]

516 / (עירובין יד:) / **הילמי**

שלמויר"א / salmuire / **מי-מלח** (**של שימורים**)

ראה לעיל מס' 130.

★ brine (for pickling).

517 / (עירובין טו:) / **ארוכות**

אישפונדי"ש / espondes / **לבזבזים**, **קרשים** (**שבשפת המיטה**) **לאורך**

⋆ a rim, boards along the long side of the bed.

518 / (עירובין יז:) / **רבקות**

קופל"א / cople / **צמד**

המלה הצרפתית נמצאת רק בשני כתבי-יד.

⋆ a couple, pair

519 / (עירובין יט.) / **טיט היון**

פנ"ק / fanc / **בוץ**

ר' מילונו של לוי (מס' 454).

⋆ mud

520 / (עירובין כא.) / **מטפס**

רנפי"ר / ranper / **לטפס**

ולא כדברי בלונדהיים "לזחול", שהוא המשמעות של ramper בצרפתית של ימינו.

⋆ to climb

521 / (עירובין כז.) / **תפוס**

ארצו"ן / arcon / **קשת-האוכף** (**אחד משני החלקים המקבילים המהווים את שלד האוכף**)

המלה מופיעה פעמיים באותה פסקה של פירוש רש"י בדפוסי התלמוד מאז מהדורת בומברג. אבל בכתבי-היד הידועים לנו איננה, חו. מבשולי כתב-יד אחד, וגם שם רק פעם אחת. ר' בלונדהיים ב' (ע' 105).

⋆ saddle arc (one of the two parts that form the saddle's frame).

522 / (עירובין כז:) / **קיוהא**

איגרו"ם / egrum [aigrum] / **חמיצות**

ר' בלונדהיים ב' (ע' 65-67).

⋆ sourness, acidity

522א / (עירובין כח.) / **פעפועין**

קקול"י

נחשב בטעות ללעז, כי היא מלה "בלשון ארמי".

⋆ mistakenly taken for foreign language

523 / (עירובין כח.) / **פעפועין**

יוטיליש"ש / joteles / **מין סלק** (**סלקה**? **ירבוז**?, **לעון**?)

★ a type of beet. (Amaranth?)

524 / (עירובין כח.) / **חלגלוגות**

פולפיי"ר / polpier / **רגלה**, **חלגלוגה** (**עשב בר**)

★ purslane, portulaca (wild herbs)

525 / (עירובין כח.) / **גודגדניות**

אליינדר"א / aliendre[alliendre] / **כוסבר**

ראה לעיל מס' 376.

★ coriander (plant)

526 / (עירובין כח.) / **כשות**

הומלו"ן / homlon / **כשות**

ראה לעיל מס' 370.

★ hops [one of the beer's ingredients]

527 / (עירובין כח.) / **שחליים**

קרישו"ן / creson[cresson] / **שחליים**

★ garden cress, paper cress, green mustard

528 / (עירובין כח.) / **גרגיר**

אורוג"א / oruge[orugue] / **אורה** (**צמח**)

ראה לעיל מס' 377.

★ rocket (plant)

529 / (עירובין כח:) / **טיגנו**

פרי"ט / frit / **מטוגן** (**או:טיגן**)

שני הפירושים קשים, כי דרכו של רש"י, כשהוא מתרגם פועל לצרפתית, לכתוב אותו בצורת שם הפועל. אולם גרסות כל כתבי-היד, לא רק כאן, אלא גם להלן מס' 1368 ומס' 1684, מעידות, שאין זה שם הפועל.

★ fried [or: (he) fried] (is)

530 / (עירובין כח:) / **אוזילתא**

בוליול"א / boljole / **חבילה**, **אגודה**

★ bundle

531 / (עירובין כח:) / **פולין**

פיישול"ש / feisoles[faisols] / **שעועיות**

מלטינית phaseolus. בדפוסי התלמוד המלה הצרפתית חסרה, ולא עוד אלא שאין כל פירוש על "פולין", שבתחתית העמוד, ואף על כל שתי השורות האחרונות, כאילו הושמט סוף פירוש רש"י בעמוד. הבלשנים בדעה, שלא מן phaseolus, "פול קטן", וגם pisellum, "אפונה קטנה". במילונים מוצאים רק את הפרובנסאלית faizol.

★ kidney bean

532 / (עירובין ל:) / **מגדל**

מישטיי"ר מזנון לשמירת אוכל / mestier

ראה לעיל מס' 155.

★ a cupboard for storing food

533 / (עירובין לא:) / **אסימון**

פלדו"ן / fladon / **עשת**, **גולם** (**חתיכת מתכת**, **לפני שהוטבעה בה צורת מטבע**)

★ a metal disk (a pre-stamped coin)

534 / (עירובין לד.) / **מגדל**

מישטיי"ר מזנון לשמירת אוכל / mestier

ראה לעיל מס' 155. בדפוסים המלה חסרה. בכתבי-היד היא נמצאת אחרי הדיבור המתחיל "נתכוון לשבות שביתתו בראש המגדל".

★ a cupboard for storing food

535 / (עירובין לד:) / **קונדס**

פ"ל / pal / **יתד**, **כלונס**

★ pole, post

536 / (עירובין לד:) / **כבושי כבשי**

פליישיי"ר / pleisier[plaissier] / **לכופף**

המלה חסרה בדפוסים.

★ to bend

537 / (עירובין לד:) / **אורבנין**

אושייריש / osieres / **נצרים** (**לקליעה**)

★ osiers, wickers (for plaiting)

538 / (עירובין לד:) / **פגם** (או: **פגס**)

רוד"א / rude / **פֵּיגָם** (**צמח**)

⋆ rue (plant)

539 / (עירובין מא:) / **שלולית הים**

פיליג"א / pelege[pelegue] / **לב ים**

ראה לעיל מס' 122.

⋆ midst of the sea, midst of the ocean

540 / (עירובין מא:) / **נמל**

פור"ט / port / **נמל**

⋆ port, seaport

541 / (עירובין מא:) / **הדרוקן**

מושג"א / musge[musgue] / **פִּטְרֶת** (**מחלת הפה**)

המלה מופיעה בדפוסים מאז מהדורת מונצינו, אבל בכתבי-היד איננה. בדרך כלל מסבירים את מוצא המלה בדמיונן של פטריות הפה עם פרחי "פעמוני האביב". ושם "פעמוני האביב" בצרפתית מדמיון ריחם עם ריח המושק. בלטינית moschus, בצרפתית חדשה musc. אולם לפי דעה אחרת, אי-אפשר להסביר את הצורה שלנו לפי moschus, ומציעים murica, "עכבר קטן", והפרח לפי זה נקרא לפי דמיון צורתו עם עכברון (בצרפתית של היום בצורת הקטנה: muguet). ר' בלונדהיים פ' (ע' 150).

⋆ aphtha, thrush

542 / (עירובין מג.) / **רקק**

גרביל"א / gravele / **חול, חתץ** (**שנתערבו בו מים**)

כאן מדובר בחול שעל שפת הים, המכוסה בים "פחות מעשרה [טפחים]", שספינה קלה יכולה לשוט בו.

⋆ gravel, sand (wet).

543 / (עירובין מה.) / **ספר**

מרק"א / marche / **גבול, סַפַּר**

בדפוסים של התלמוד קוראים "עיר" במקום "מרק"א", אך עיין ב"עין יעקב" שם.

⋆ border, frontier, border district

544 / (עירובין מז.) / **גס**

פריבי"ץ / privez / **חופשי**

הכוונה: חופשי ביחסי בני-אדם, שאין ביניהם מחיצת נימוסים; השווה בצרפתית של היום privaute,

"התנהגות חופשית מאוד, לא-מנומסת, בפרט בין גבר לאשה". הלעז חסר בדפוסים.

★ familiar [familiarity between people, without standing on ceremony]

545 / (עירובין נו.) / (**פת**) **קיבר**

שיאונדיי"ר / seondier / **משני**, **בעל איכות נחותה**

★ secondary, of low quality

546 / (עירובין נח.) / **דה"מ נברא**

וידיל"א / wedile[vedille] / **קנוקנת**

ראה להלן מס' 627.

★ tendril

547 / (עירובין נח.) / **מגג**

יונ"ק / jonc / **סוף**

★ rush, reed

548 / (עירובין נט:) / **מרפסת**

אלידוי"ר / aledoir / **מעבר**, **טיילת**, **מרפסת**

ר' בלונדהיים ב' (ע' 74-75).

★ passage, balcony

549 / (עירובין סח.) / **תונבא**

אישטורדישו"ן / estordison / **עילפון**, **הלם**, **מבוכה**

הוא תרגום של "תהו" (בראשית א', ב'). הלעז הראשון שבפירוש רש"י על המקרא. ר' מילונו של לוי (מס' 430).

★ fainting, shock, confusion

550 / (עירובין עב.) / **מסיפס**

פלפי"ש -] / palfis[pal / **גדר-כלונסאות**

בלונדהיים רושם רק את התחלת המלה pal-, ומשאיר את סיומתה בספק. אבל מסתבר, שהשם palfis (לטינית palum fixum, "יתד נעוצה), שיש לה עדות בצרפתית במאה הי"ג לספירתם, תואמת את גרסת כתבי-היד. בדפוסים המלה חסרה. הדה"מ מופיע בצורת "פסיפס" באחד מכתבי-היד.

★ a paling, a picket fence

551 / (עירובין עז:) / **מרא**

פושיו"ר / fosoir[fossoir] / **מכוש**

ראה לעיל מס' 70.

★ pick-ax

552 / (עירובין עז:) / **חצינא**

דולידויר"א / doledoire / **מעצד** (**מעין גרזן**)

adz (a sort of ax) [a heavy, curved steel tool, with a broad, chisel like end ★
mounted on a wooden handle]

553 / (עירובין עז:) / **חווקין**

אישקילונ"ש / eschelons / **חווקים**, **מדרגות של סולם**

rungs (of a ladder) ★

554 / (עירובין עז:) / **שליבות**

אישקילונ"ש / eschelons / **חווקים**, **מדרגות של סולם**

רש"י מבחין כאן בין סולם לסולם, כי בלשון התלמוד גם מדרגות רגילות נקראות סולם, והוא מצביע על ההבדל בין eschelons של סולם המיטלטל ובין degrez (ראה להלן מס' 555) של מדרגות קבועות.

rungs (of a ladder) ★

555 / (עירובין עז:) / **מדרגות**

דיגרי"ן / degrez / **דרגות**, **מדרגות**

בהרבה כתבי -יד יש החלפת הסדר בין הדל"ת ובין הגימ"ל (גרדי"ן), אולי בהשפעת gred, שהיא שווה ל- degred בלי הקדומת.

steps, stairs ★

556 / (עירובין עח.) / **יתד**

קיביל"א / chevile[cheville] / **יתד**, **וו**, **זיז**

peg, hook, wedge ★

557 / (עירובין עח:) / **גזוזטראות**

אלידוי"ר / aledoir / **מעבר**, **טיילת**, **מרפסת**

לפי הדה"מ הלעז היה צריך להיות בצורת רבים. ואמנם יכול להיות, שהוא בצורת רבים, אבל ביחסת הנושא, שאין בה s- סופית.

passage, balcony ★

558 / (עירובין פא.) / **עריבה** (**צ"ל: עריכה**)

אינטורטי"ר / entorter / להעגיל (**לעצב מאפה בצורה עגולה**)

חסר בדפוסים, ומקומו בפירוש דה"מ "עריבתה כעריבת (צ"ל: עריכתה כעריכת) שעורים". ר' מילונו של לוי (מס' 127).

to round (shape a pastry in a round form) ★

559 / (עירובין פב:) / **אכרים**

בובייר / bovier / **רועה בקר** (**לפי דברי רש"י: מנהיגי שוורים**")

המלה חסרה בדפוסים; מקומה בכתבי-היד לפני המלים "מנהיגי שוורים". וייתכן, שזו צורת רבים: רועי בקר. ר' מילונו של לוי (מס' 183).

★ cattle herdsman, (according to Rashi, "ox leaders")

560 / (עירובין פד.) / **זיז**

שוליב"א / solive / **קרש** (**שבין קורה לקורה**)

המלה חסרה בדפוסים; מקומה בתחילת דה"מ "זיז".

★ a board (between two beams)

561 / (עירובין פו.) / **יתד**

קיבילי"א / chevile[cheville] / **יתד**, **וו**, **זיז**

4

★ peg, hook, wedge

562 / (עירובין פו:) / **משלשל**

טריציי"ר / trecier / **לקלוע** (**קלע של אוהל**)

★ to weave (a cloth or canvas of a tent)

563 / (עירובין פז.) / **אסיתא**

מורטיי"ר / mortier / **מדוכה**

ראה לעיל מס' 293.

★ mortar

564 / (עירובין צה:) / **קיבורת**

ברדו"ן / bradon / **חלק** (**של הזרוע**) **שהוא מלא בשר**

ראה לעיל מס' 9.

★ the part (of the arm) which is full of flesh, biceps

565 / (עירובין צה:) / **דה"מ רופס** (**נ"א: רופף**)

פונטיינ"א / fonteine[fontaine] / **מרפס** (**במצח**)

★ fonticulus (in the forehead)

566 / (עירובין צו:) / **שיפתא**

צימול"ש / cimols / **פס-שוליים** (**של בגד**)

ר' במאמרו של בלונדהיים, Romania, כרך ל"ט, ע' 164-165.

★ margin stripe (in a clothing)

567 / (עירובין צו:) / **חוטים**

אוריל"ש / orels / **מללים** (**שפות אריגים**)

ר' מילונו של לוי (מס' 619), ולהלן מס' 2442.

★ seams, fringes (of cloths)

568 / (עירובין צט.) / **דה"מ לא תחליף**

טו"ש / tos / **שיעול** (**הגורם להפרשת כיח, להבדיל מסתם רוק**)

★ cough (that causes to secrete phlegm, and not just spittle)

569 / (עירובין צט:) / **שירטון**

לימו"ן / limon / **טיט**, **בוץ**, (**סחף**)

★ mud, slime, (caused by erosion)

570 / (עירובין ק.) / **ניתלין**

אישטינדייליי"ר להתמתח, להשתרע / estendeilier[estendeillier]

★ to stretch

571 / (עירובין ק.) / **מטפס**

רנפי"ר / ranper / **לטפס**

ראה לעיל מס' 520.

★ to climb

572 / (עירובין ק:) / **עוקצא**

אישפיא"ה / espie / **מַסמֵר** (**שמתחת לנעל**)

הגרסה espie נראית תמוהה, בהיותה נגזרת מהמלה הגרמנית, שביסוד epieu בצרפתית של היום. ואולי צריך לקרוא אישפי"י (אף-על-פי שבכל המקורות, ביניהם אמנם רק כתב-יד אחד, האות הסופית היא אל"ף) espie, צורה, שיש עליה עדויות רבות, בעיקר מכתב-יד מהמאה הי"ג La Mort du Roi Gor-Mond. המובאת במילון של Tobler-Lommatzsch בערך espiet. אולם אפשר לטעון, שבימיו של רש"י לא היו צורות מסוג זה בלי סיומת עיצורית. מאידך גיסא הסיומת י"א שבמקורות (גם בתלמוד דפוס ספרד רמ"ה?. יש מקום לתקן כך) מתאימה רק בקושי לסיומת צרפתית –ie מוטעמת על ה-i.

★ nail (located beneath the shoe)

573 / (עירובין ק:) / **זיגא**

קוט"א / cote / **שמלה**, **כותונת**

כאן המקום היחיד בפירוש רש"י על התלמוד, שבו המלה מופיעה בצורת נקבה, כנגד שבעה מקומות, שבהם צורת זכר, ר' לעיל מס' 189 ועוד.

★ dress, gown

574 / (עירובין קא.) / **מחצלת**

קלייד"א / cleide / **רשת-נצרים**, **מחצלת**

★ wicker-net, mat

575 / (עירובין קא.) / **גשמה**

ריילי"ש / reiles / **מוטות ברזל**, **בריחים** (**המחברים את קרשי הדלת**)

★ iron bars, bolts (connecting the door's boards)

576 / (עירובין קא.) / **דה"מ וכן ביעתא**

גרדי"ל / gradil / **אסכלה**

ר' מילונו של לוי (מס' 501).

★ grill, roasting jack

577 / (עירובין קא:) / **מנעולין**

שירידור"א / seredure[serredure] / **מנעול**

"של עץ, שעושין עניים בפתחיהן, וראשיהן רחבין".

★ lock

578 / (עירובין קא:) / **נגר**

קיביל"א / chevile[cheville] / **יתד**

לסגירת דלת: משיכת היתד מפילה סליל, המושך בחוט את הבריח.

★ peg, pole

579 / (עירובין קב.) / **אסיתא**

מורטיי"ר / mortier / **מדוכה**

ראה לעיל מס' 293.

★ mortar

580 / (עירובין קב.) / **מעגלין**

צירקלי"ש / cercles / **מעגלים**, **גלגלים**, **קשתות**

★ circles, wheels, arcs

581 / (עירובין קב:) / **סיינא**

פילטרי"ן / feltrin / **כובע של לֶבֶד**

★ felt hat

582 / (עירובין קב:) / **דוחקין**

אנפיינדר"א / enpeindre / **לנעוץ**

★ to insert, stick in

583 / (עירובין קב:) / **דות**

אישקריינ"א / escreine[escraigne] / **מרתף**

בלונדהיים כותב escrai[g]ne, אבל המילונים נותנים escriene, escreigne.

★ cellar

584 / (עירובין קג.) / **מיני כלי זמר**

הרפ"א / harpe / **נֶבֶל**

★ harp

585 / (עירובין קג.) / **יבלת**

וירוא"ה / werue[verrue] / **יבלת**

★ wart

586 / (עירובין קג:) / **צלצול**

בינדי"ל / bendel / **אֶגֶד**, **חגורה**

ראה לעיל מס' 251.

★ band, belt

587 / (עירובין קד.) / **גלגל**

טור"ן / torn / **ציר** (**של כננת**)

★ axis, hinge (of a winch or crank)

588 / (עירובין קד.) / **כלי מתכת**

בשי"ן / basin[bacin] / **גיגית**

המלה חסרה בכתבי-היד, ונמצאת רק בתלמוד, שנדפס בספרד בסביבות רמ"ה. ובכן אינה מאת רש"י, ובלונדהיים רואה בה את המלה הספרדית bacin.

★ tub, bucket

589 / (עירובין קד.) / **זמזומי**

צינבי"ש / cenbes / **צלצלים**, **פעמונים**

ר' מילונו של לוי (מס' 194).

★ bells, cymbals

פסחים

590 / (פסחים ח.) / **יציע**

אפינדי"ץ / apendiz / **יציע**

במשמעות 2 שבמילון אבן-שושן: "אגף צדדי בבניין", שגגו יורד בשיפוע מקיר הבניין הראשי ולחוץ. ר' בלונדהיים ב' (ע' 97-99).

★ wing (of a building)

591 / (פסחים ח.) / **מגדל**

מישטיי"ר מזנון לשמירת אוכל / mestier

ראה לעיל מס' 155.

★ a cupboard for storing food

592 / (פסחים ח:) / **בקעה**

קנפני"א / chanpanie / **מישור, שדה פתוח, איזור של שדות**

ר' לעיל מס' 99.

★ a plain, open fields

593 / (פסחים ט:) / **ברדליס**

פוטיי"ש / puteis / **בואש**

ברור, שרש"י הבין, כי מדובר בחיה מסוג החולדה, הגוררת מזונות מהבתים, ולא יכול לזהות אותה עם ה"ברדלס" המקובל, שאינוי מצוי בצרפת.

★ skunk

594 / (פסחים יא.) / **נר**

קרוישי"ל / croisel / **מנורה**

כאן מדגיש רש"י, ש"כל נר שבגמ' היינו הכלי". ר' לעיל מס' 135 ומס' 150. זו הפעם היחידה, שיש לפנינו הגרסה croisel כנגד שבעה מקומות, שבהם croisol.

★ lamp

595 / (פסחים יא.) / **פסיקיא**

פיישול"א סרט, רצועה / feisole

[faissole]

★ band, stripe

596 / (פסחים יא:) / **מקרדין**

אישטרילייי"ר לקרצף / estrelier [estreillier]

רש"י מתכוון כאן לקרצוף חזק הנקרא בתלמוד "קירוד". הגרסה שבדפוסים "מקדרין" היא מוטעית (ר'

דקדוקי סופרים). השווה: "גרד".

★ scrub, curry

597 / (פסחים טו.) / **גת עליונה, היינו עדשים של גת**

מיי"ט / meit [mait] / **עֲרֵבָה** (**חלק של הגת, שבו מניחים את הענבים**)

ר' מילונו של לוי (מס' 557).

★ tub, container [the part of the winepress where the grapes are laid]

598 / (פסחים יז:) / **מרצופין**

מלי"ש / males / **ילקוטים, מזוודות** (**של עור**)

המלה נמצאת רק בכתב-יד אחד אחרי "של עור" שבפירושנו, ולפניה: "שלועזין", ואינה בדפוסים. ספק, אם היא מאת רש"י.

★ bags, suitcases (leather)

599 / (פסחים כה:) / **אישתא צמירתא**

מלוי"ד / malwed [maleveid] / **מיחושים** (**כלומר קדחת**)

ראה לעיל מס' 29.

★ aches (from fever)

600 / (פסחים כו.) / **רבקה**

קופל"א / cople / **צמד** ("**שקושרין ארבע פרות יחד**")

★ a couple ("when four cows are tied together")

601 / (פסחים כו:) / **מגוד**

קיביל"א יתד,וו, זיז / chevile [cheville]

★ peg, hook, wedge

602 / (פסחים כח.) / **ישרוף**

הומי"ר / humer / **לגמוא** (**לבלוע מתוך שאיפה**)

ראה לעיל מס' 92.

★ to swallow while inhaling

603 / (פסחים כח.) / **סדנא**

ציפייר"א / cepiere / **בונה סדים** (**לכליאת אסירים**)

המלה חסרה בדפוסים ונמצאת רק בכתב-יד אחד. ר' מילונו של לוי (מס' 196).

★ a stock maker (stocks for prisoners)

604 / (פסחים כח.) / **ים המלח**

מי"ר ביטיא"ה ים קפוא (?) / Mer betee

משמעות bete במילונים: "קפוא", והביטוי Mer betee מצביע במקורות הצרפתיים בימי-הביניים על ים קרח אגדי בפאתי צפון. אולם יש להניח, שכאן הבינו את התואר, כאילו נגזר מ – betum (חימר). לפי בלונדהיים קפצה המלה מפירוש המהרש"ל אל דפוס וילנא ואינה מאת רש"י. אולם ברור, שהמהרש"ל העתיק את הלעז ממקור צרפתי, והשווה להלן מס' 668.

★ frozen sea (?)

605 / (פסחים ל:) / **רעפים**

טיולי"ש / tiules / **רעפים**

★ tiles, shingles

606 / (פסחים ל:) / **קונייא**

פלומי"ר / plomer / **לכסות, למשוח בעופרת**

קצת קשה, שמדובר לא בפעולה, אלא בחפץ "של חרס והוא טוח באיבר". אולי יש לפנינו תואר המשמש כשם עצם, מלטינית plumbaris "[כלי] עופרתי". ור' מילונו של לוי (מס' 646), או שצריך לגרוס פלומי"ד plomed, בינוני פעול, כלומר: מכוסה, משוח בעופרת.

★ to cover or smear with lead

607 / (פסחים ל:) / **צריף**

אלו"ם / alum / **צָרִיף**

ראה לעיל מס' 185.

★ alum

608 / (פסחים ל:) / **מידייתי**

טרישטריש"ט / trestrest / **מחלחל**

כפי הנראה מלטינית tra(n)stra(n)sit (חודר חדירה גמורה).

★ to penetrate, infiltrate

609 / (פסחים ל:) / **חרוסת**

איגרו"ם / egrum [aigrum] / **חמיצות**

ראה לעיל מס' 522.

★ sourness, acidness

610 / (פסחים ל:) / **אגני**

מיי"ץ / meiz [maiz] / **עֲרֵבוֹת (משארות, ארגזים ללוש בהם את הבצק)**

★ dough-trough (boxes for kneading dough)

611 / (פסחים לד.) / **בצלים דקים**

ציבו"ט / civot / **בצלצולים** (**בצליות**, **בצלים ירוקים**)

⋆ small onions (chives, leeks)

612 / (פסחים לה.) / **שיבולת שועל**

אביינ"א / aveine / **שיבולת-שועל**

ר' בלונדהיים ב' (ע' 120-121) ומילונו של לוי (מס' 6).

⋆ oats

613 / (פסחים לה.) / **שיפון**

שייגל"א / seigle / **שיפון**

⋆ rye

614 / (פסחים לה.) / **דישרא**

שייגל"א / seigle / **שיפון**

⋆ rye

615 / (פסחים לה.) / **גולבי**

אישפילט"א / espelte / **כוסמת**

⋆ spelt

616 / (פסחים לה.) / **שבילי תעלא**

אביינ"א / aveine / **שיבולת-שועל**

ראה לעיל מס' 612.

⋆ oats

617 / (פסחים לה.) / **שיצניתא**

ניל"א / niele [neele] / **קצח** (**צמח**)

⋆ fennel, black cumin, love-in-a-mist (plant)

618 / (פסחים לה.) / **שיצניתא**

אישדרניל"א זוּן (עשב בר הצומח בשדות הדגן) / esdarnele

⋆ darnel (a weed found in grain fields)

619 / (פסחים לה.) / **כלניתא**

מ"ק / mac / **פרג**

⋆ poppy

620 / (פסחים לה.) / **המחה**

דישטינפרי"ר לערבב בנוזל, להמס / destenprer

⋆ to mix into a liquid, to dissolve

621 / (פסחים לה:) / **אסימון**

פלדו"ן / fladon / **עשת**, **גולם** (**חתיכת מתכת**, **לפני שהוטבעה בה צורת מטבע**)

⋆ a metal disk (a pre-stamped coin)

622 / (פסחים לו:) / **חלוט**

אישקלדי"ד / eschalded / **סופגנייה**

⋆ a doughnut

623 / (פסחים לז.) / **פת עמילה**

בריי"ד / breied / (**לחם**) **מָעוּך**, **מעוסֶה** (**נלוש היטב**)

⋆ well-kneaded (bread)

624 / (פסחים לט.) / **חסא**

לייטוג"א / leituge [laitugue] / **חסה**

ר' בלונדהיים פ' (ע' LXXXV). יש עדויות בספרות הצרפתית של ימי-הביניים לצורות ב-e בלבד, כגון letue, וגם זו אפשרות קריאה כאן (ליטוג"א letuge).

⋆ lettuce

625 / (פסחים לט.) / **הינדיבי**

קרישפיל"א / crespele [crespele] / **עולש**

ראה לעיל מס' 352.

⋆ chicory, endive, witloof (plant)

626 / (פסחים לט.) / **תמכא**

מרובי"א / marubue [marubbie] / **מרוביון** (**מין צמח**)

היה מסתבר לקרוא גם marobje, כי המלה מופיעה בצרפתית עתיקה בצורת marroge; הצורה בצרפתית של היום, marrube, היא השאלה מדעית מהלטינית, שיש לה עדות רק מהמאה הט"ז. מכל מקום אין ה- iומוטעמת, כי אם ה- u (ראה להלן מס' 829).

⋆ horehound, marrubium (plant)

627 / (פסחים לט.) / **אצוותא דדקלא**

וידיל"א / wedile [vedille] / **קנוקנת**

לפי ההסבר של רש"י: "סיב הגדל ונכרך סביב הדקל, שקורין וידיל"א", אפשר להבין, שמשמעות המלה הייתה יותר רחבה מאשר היום:אבל, אם נתבונן לעיל (מס' 546), יסתבר לנו יותר לפרש,

שלפנינו קיצור דברים, והכוונה, כמו שם: "סיב שגדל ומתגלגל סביב הדקל, כעין וידיל"א של גפנים". ור' מילונו של לוי (מס' 452).

★ tendril

628 / (פסחים לט.) / **מרריתא**

אמירפוי"ל / amerfoil / **דקורית**, **פעפועין**, **קקולי** (**שמות שונים של עשב ריחני**)

ר' גם תוספות חולין נט., דה"מ "עקירא דמרירתא". המלה בצרפתית עתיקה מורכבת מן היסודות "מר" ו"עלה", דהיינו "עלה מר" (ר' בלונדהיים ב', ע' 85-86).

★ burdock, (sorts of) cress, [fragrant herbs]

629 / (פסחים לט.) / **מרריתא**

פורפירי"ץ / forferez / **טלופח**, **טלף החמור** (**מין עשב**)

★ picris (plant) [wild herb]

630 / (פסחים לט.) / **הירדופנין**

אלוישנ"א / aloisne / **לענה**

ר' בלונדהיים ב' (ע' 78-80) ומילונו של לוי (מס' 60), וכן לעיל מס' 394.

★ wormwood (plant)

631 / (פסחים לט.) / **שרף**

לייטו"ן / leiton [laiton] / **מיץ-עשבים דמוי-חלב**

★ a milk-like herb juice

632 / (פסחים לט.) / **מכסיפין**

פלדי"ש / paldes / **חיוורים**

★ pale

633 / (פסחים לט.) / **מרריתא**

פורפירי"ץ / forferez / **טלופח**

ראה לעיל מס' 629.

★ picris (plant) [wild heib]

634 / (פסחים לט.) / **מרריתא**

אמירפוי"ל / amerfoil / **דקורית**, **פעפועין**, **קקולי**

ראה לעיל מס' 628. רק בכתב-יד אחד חוזרת גם כאן המלה amerfoil יחד עם המלה המקבילה forferez (מס' 629, 633).

★ burdock, (sorts of) cresses [fragrant herbs]

635 / (פסחים לט.) / [**כרשי**] **שדה**

שלוי"ש / [salvages] salwajes / **בר**

המלה הצרפתית, שהיא תואר-השם במשמעות "יערי, פראי", משמשת ליד שם חיה או צמח כגון "חתול-בר", תות בר" וכיו"ב (ר' מילונו של לוי, מס' 420).

★ wild (plants or animals)

636 / (פסחים לט:) / **כמושין**

פלצידי"ש / flacedes / **נובלים**

★ wither

637 / (פסחים לט:) / **ותיקא**

פפ"א / pape / **דייסה**

המלה נמצאת רק בפירוש רש"י שברי"ף דפוס בובמברג, וספק, אם היא מאת רש"י.

★ porridge

638 / (פסחים מ.) / **צומתן**

אישטריינ"ט / estreint / **מצַמֵּק**

ר' מילונו של לוי (מס' 434).

★ shrinking

639 / (פסחים מ:) / **חרוסת**

איגרו"ם חמיצות (מאכל, שיש בו טעם חמוץ) / egrum [aigrum]

ראה לעיל מס' 522.

★ sourness, acidness (vinegar-like, or sour-tasting food)

640 / (פסחים מב.) / **נסיובי דחלבא**

מישג"א מי-גבינה, נסיוב החלב / mesge [mesgue]

★ whey, milk curds

641 / (פסחים מב:) / **זנגבילא**

ייניי"הר"א / jenevre / **זנגוויל**

בכתבי-היד יש, במקום היודי"ן, גימ"לין חיי"נין, כפי הנראה בהשפעת האיטלקית או שפה אחרת.

★ zangwill, ginger

642 / (פסחים מב:) / **תמד**

בופי"ט / bufet / **יין-שמרים** (**בעל איכות גרועה**)

המשמעויות של bufet במילונים: סטירה, דרגש, אבל יש גם עדויות למשמעות הנ"ל: ראה מאמרו

של בלונדהיים ב-Romania, ל"ט, 1910, ע' 151, ומילונו של לוי (מס' 740).

★ sediment wine (of bad quality)

643 / (פסחים מב:) / **קורטמי**

קר"ו / cro / **כרכום**

מוריקא היא מלה ארמית-תלמודית ואינה שייכת ללעז; ר' לעיל מס' 323 (ובמקומות נוספים), ששם קוראים צורה מקבילה של אותה מלה: Crog.

★ saffron, crocus

644 / (פסחים מב:) / **לכא** (**גרסת הדפוסים: לבא**)

פרק"א / parche / **עור אדום**

המלה הצרפתית (לטינית parthica) היא על-שם מוצא סחורה זו, מארץ הפארתים.

★ red leather

645 / (פסחים מב:) / **פירורא**

גלו"ד / glud / **דבק חזק**

★ a strong glue

646 / (פסחים מב:) / **דבק**

גלו"ד / glud / **דבק חזק**

★ a strong glue

647 / (פסחים מג.) / **מעדן**

אישקלייר"א מבריק, מצחצח / escleire [esclaire]

ר' מילונו של לוי (מס' 255).

★ polishes, shines

648 / (פסחים מה:) / **כופת**

מטו"ן / maton / **גוש**

★ a lump, clod

649 / (פסחים מח:) / **כעכין**

קילי"ש / kiles [] / **יתדות** (**של משחק**)

בצרפתית של היום: quilles, וכאן בהשאלה: לחמים מוארכים בעלי קצוות חדים. בלונדהיים אינו מפענח את הלעז, ואנו מביאים את התרגום העברי כהשערה; מתקבל על הדעת, שכינו לחמים בעלי צורה זו כשם היתדות, שמשחקים להפילן בזריקת כדור, כי צורתן דומה. או שצריך לקרוא קוילי"ש, גרסה המתאימה יותר לכתוב בכתבי-היד, coiles "אשכים", וגם זה יהיה לפי דמיון הצורה. אבל נראה

קצת קשה להאמין, שרש"י היה משתמש במלה זו לשם תיאור.

★ poles (for games)

650 / (פסחים מח:) / **מקטפת**

אינטורטי"ר / entorter / **להעגיל**

ראה לעיל מס' 558.

★ to round (shape a pastry in a round shape)

651 / (פסחים נא.) / **קורדקיסין**

אישקפינ"ש / eschapins / **נעליים קלות**

ראה להלן מס' 961.

★ light shoes

652 / (פסחים נב:) / **סמדר**

אישפיני"ר / espenir / **פיתוח** (**הפרי**)

השווה בשיר השירים ז', י"ג. יכול להיות, שהמלה הצרפתית מתייחסת לכל ההסבר שברש"י: "משנפל פרח הגפן ונראית צורת הענבים", ולא למלה "סמדר" דווקא. המילונים נותנים את הצורה espanir, שהיא יותר קרובה לגרסת כתבי-היד.

★ development (of the fruit)

653 / (פסחים נג.) / **דליות**

טריילי"ש / treiles [treilles] / **גפני-דליות**

ר' מילונו של לוי (מס' 782).

★ vine-arbors

654 / (פסחים נג.) / **מילין**

גלי"ש / gales / **עפצים** (**גידולים טפיליים בעלה האלון**)

★ gall-nuts (parasite growth on Oaks' leaves)

655 / (פסחים נד.) / **צבת**

טינליי"ש / tealies [tenaiiles] / **צבָת**

★ tongs, pliers

656 / (פסחים נה.) / **צילצול**

בינדי"ל / bendel / **אֶגֶד**

ראה לעיל מס' 251.

★ a band

657 / (פסחים נה:) / **מרכיבין**

אינטי"ר / enter / להרכיב (ענף על עץ)

★ grafting (a branch to a tree)

658 / (פסחים נו.) / **דפנא**

לו"ר / lor / דפנה

ר' בלונדהיים ב' (ע' 164-162).

★ laurel, sweet bay (plant)

659 / (פסחים נו.) / **דה"מ ושיכרא דדפנא**

ביי"ש / beis [baies] / גרגירים (ובפרט פירות הדפנה)

ר' בלונדהיים ב' (ע' 122). אולם המילון של Mayer-Lubke מציין, שליד המלה baie, יש תיעוד לצורת זכר (צרפתית עתיקה: bai) בכמה שפות רומניות, במשמעות מיוחדת של פירות הדפנה. וזה יכול להיות הפתרון לעובדה, שהגרסה היא כמעט תמיד ביי"ש בכל הופעות הלעז הזה, כלומר בלי e בסוף המלה.

★ berries (and specifically, to the laurel's fruit)

660 / (פסחים נו.) / **דה"מ ושדו ליה**

שיאו"ר / seur / סמבוק (צמח)

הגרסה שבספרינו (שנבו"ג-sanbug) היא אולי תרגום פרובנסאלי, בכל אופן גם שנבו"ג גם סמבוק וגם שיאו"ר כולם הם ממוצא אחד, הלטינית sambucus.

★ sambucus, elder tree

661 / (פסחים נו.) / **ציקי קדירה**

ארשידור"א / arsedure / בשר מטוגן ומתובל

כפי הנראה לא היה בשר כזה עולה על שולחן מלכים. ר' בלונדהיים ב' (ע' 116-115), שם הוא מסביר את מוצא המלה מבטוי לטיני, שפירושו "טיגון, בשר מטוגן" assatura, שהשתנה בהשפעת ביטוי לטיני אחר ardura, שפירושו "שרפה", כלומר "בשר מטוגן השורף את החך". ור' גם מילונו של לוי (מס' 294).

★ fried and spiced meat

662 / (פסחים נו:) / **סטיס**

קר"ו / cro / כרכום

ראה לעיל מס' 643.

★ saffron, crocus

663 / (פסחים נו:) / **קוצה**

וישד"א / wesde / **איסטיס**, **פַּסטֶל** (**צמח**, **שמשורשו מפיקים צבע**)

★ isatis, pastel (a plant with dye- yielding roots)

664 / (פסחים נט.) / **בבקר בבקר**

פירמטיני"ט פירמטיני"ט matinet matinet / per / **מוקדם מאוד בבוקר**

הפרשן מצא בדיבור הצרפתי שבימיו ביטוי מוכפל הדומה לביטוי העברי "בבוקר בבוקר", ותרגומו המילולי "בעת הבוקר הקטן" (פעמיים). דהיינו בשעה מקודמת מאוד. הלעז הזה נמצא רק בכתב-יד אחד, ולא בדפוסים. ויש ספק, אם הוא באמת מאת רש"י. הביטוי מנוקד בכתב-היד, ולכן אין בו יו"ד במקום של e. לא ראיתי צורך לדבוק בגרסת כתב-היד, כפי שנהג בלונדהיים, עד כדי רישום per maitinet [sie] per matinet.

★ very early in the morning

665 / (פסחים סא.) / **סורסי**

לינג"א שוריא"ה שפה סורית / lenge surie [lengue surie]

בכל כתבי-היד הגרסה:שורייי"א.

★ Syrian language

666 / (פסחים סב:) / **קלא**

מוט"א / mote / **גוש אדמה**

★ a clod of earth

667 / (פסחים סד.) / **אונקליות**

קרוק"ש / crocs / **ווים**, **אנקולים**

★ hooks

668 / (פסחים סד:) / **סורג**

פרודני"ש / prosnes / **סבכה**, **סורג**

מהרש"ל: "כעין דלתות, שעושין לפני אוצרי יין". נמצא רק במהרש"ל על המקום, והוא כפי הנראה העתיק מכתב-יד של רש"י או של פרשן צרפתי אחר. מצוי במילונים לצרפתית עתיקה בצורת המאוחרת יותר: prone, "סורג החוצה את הכנסייה", ומכאן "דרשת הכומר".

★ net, latticework.

669 / (פסחים סה.) / **חביצין**

מטונ"ש / matons / **גושים** (**של חלב חמוץ**)

★ lumps (of sour milk)

670 / (פסחים סה:) / **יבלת**

וירוא"ה / werue [verrue] / **יבלת**

★ wart

671 / (פסחים סו:) / **מקנטרן**

קונטרריי"ר / contrarier / **להעליב**

ר' מילונו של לוי (מס' 245).

★ to insult

672 / (פסחים סח.) / **מיחוי**

דישטינפרי"ר לערבב בנוזל, להמס / destenprer

פירושו של רש"י, כפי שהוא מופיע בדפוסים, נראה מסובך ומתלבט: לפי דבריו "מיחוי" הוא הורדת שרידי הצואה, שנתערבבו בקרביים; אם כן, אין כאן מעשה ערבוב, אלא הרחקה של דבר מעורבב – ואולי כוונתו, שכאן הקדומת הצרפתית "des." אינה עניין של הפצה ("ערבוב לכל הצדדים") אלא של ביטול אחר, כפי שהוא נוהג, כשיש משהו להקשות על פירושו הראשון.

★ to mix into liquid, to dissolve

673 / (פסחים סח.) / **שירקא דמעיא**

לימו"ן / limon / **טיט**, **בוץ**

★ mud, slime

674 / (פסחים עב:) / **קילעא**

פורי"א / porje / **פרוזדור**

ר' לעיל מס' 11, ובחמישה מקומות נוספים בפירוש רש"י על התלמוד, אותה מלה בתעתיק אחר (פורק"א=porche).

★ antechamber, entrance hall, portico, porch

675 / (פסחים עג.) / **דוקין**

טיי"א / teile / **תבלול** (**כתם בעין המצמצם את הראייה**)

ר' מילונו של לוי (מס' 756).

★ a cataract (a spot in the eye reducing eyesight)

676 / (פסחים עד.) / **אסכלא**

גרדי"ל / gradil / **אסכלה**

★ grill, roasting jack

677 / (פסחים עד.) / **שיבי**

קנילי"ר / caneler / **לחרוץ חריצים לאורך**

★ to groove along... to make grooves

678 / (פסחים עד.) / **אלון**

יישנ"א / jesne / אלון

ר' בלונדהיים ב' (ע' 162) ומילונו של לוי (מס' 516).

★ oak

679 / (פסחים עד.) / **מולייתא**

אינפלידור"א / enpledure / מילוי (בשר בבצק או כדומה)

אינו בכתבי-היד, אלא רק בדפוס בומברג, אבל יכול להיות, שזה הסתמך על כתב-יד, שאינו ברשותנו, ר' מילונו של לוי (מס' 84).

★ a stuffing (such as meat in dough)

680 / (פסחים עד:) / **חלל הצואר**

פורציל"א / forcele / קעורת הצוואר

המלה בצרפתית נגזרה מ-force, "קלשון בעל שני חודים". והכוונה כאן כנראה למקום, שבו העצמות מתפלגות מבית-החזה לכתפיים.

★ the synclinal part of the neck

681 / (פסחים עד:) / **טפליה**

פשטיד"א / pastede / פשטידה

בשל הימצאותה פה ושם ברש"י, בתוספות ובספרים מאוחרים, נחשבה מלה צרפתית זו למלה בעברית רבנית, וכך נתקבלה בלשון המשכילים ובעברית החדשה.

★ pie

682 / (פסחים עד:) / **אסמיק**

שנקטירו"ד ’] / sancterud [sancterud / רווי-דם

כלומר, מלא דם שנשפך, למשל מחמת פציעה פנימית, אבל לא יצא מהבשר. המלה הצרפתית מורכבת מ-sanc, "דם", ומ – terud, "מחופר (באדמה)"(?).

★ bloodsoaked

683 / (פסחים עה.) / **קיוַהא**

איגרו"ר / egror [aigror] / חמיצות

ר' בלונדהיים ב' (ע' 65).

★ sourness, acidness

684 / (פסחים עה.) / **חותך**

אינקריני"ר / encrener / **לחרוץ** (**חריץ**)

נמצא רק בדפוס בומברג, ולא בכתבי-היד. ר' מילונו של לוי (מס' 256).

★ to notch, to groove

685 / (פסחים עה.) / **גפסיס**

קל"ץ / chalz / **סיד**

נמצא רק בכתב-יד אחד, ולא בדפוסים. ספק, אם זה מאת רש"י, ר' מילונו שלו לוי (מס' 205).

★ lime

686 / (פסחים עו.) / **פילי**

קריבצי"ש / crevaces / **סדקים** (**על-גבי בשר צלוי**)

★ cracks, (on a fried meat)

687 / (פסחים פג:) / **אלל**

יינו"ל / jenol / **ברך** (**כאן במשמעות מיוחדת של גיד הצוואר**)

המלה חסרה בדפוסים (בדה"מ "חוץ מגידי הצוואר") שם "אצל" הוא טעות דפוס, וצריך להיות "אלל" (ר' חולין קכא. ולהלן מס' 2275)

★ knee (here, in a unique reference to the neck tendon)

688 / (פסחים פד.) / **חסחוסים**

טינרום"ש / tenrums / **חסחוסים**

כפי שהוכיחו חכמי הלשון האחרונים, צריך לתקן במשנה ובכל מקום: "הסחוסים" ל"חסחוסים".

★ cartilage

689 / (פסחים פד.) / **גן הכתף**

אישפלדו"ן / espaldon / **עצם השכם**

ר' בלונדהיים ב' (ע' 157-159).

★ shoulder bone

690 / (פסחים פה.) / **חותך**

אינקריני"ר / encrener / **לחרוץ** (**חריץ**)

★ to notch, to groove

691 / (פסחים פה.) / **קולית**

רידונדי"ל / redondel / **עצם הירך**

המשמעות המקורית: חפץ עגול.

★ thighbone

692 / (פסחים פה:) / **דה"מ מן האגף**

רב"ץ / rabaz / **שפת הפתח** (**השטח**, **במזוזת הפתח**, **שעליו מגיפים את הדלת**)

★ the doorway edge, (the part of the doorpost on where the door closes)

693 / (פסחים קב:) / **שלשלת**

טריציי"ר / trecier / **לקלוע** (**לצרף ברכות זו לזו**)

מצוי רק בכתב-יד של פירוש הרשב"ם, בכתיב "משלשלן. לשון שלשלת וגדיל טריציי"ר".

★ to plait (to gently combine one to the other)

694 / (פסחים קז.) / **פירזומא**

בריי"ש / breis [brais] / **שׂכַר שעוֹרִים** (**מין בירה**)

חסר בדפוסים.

★ a barley liquor (a sort of beer)

695 / (פסחים קז:) / **אכילה גסה**

שבל"א / savle [saule] / **שביעה**

בלונדהיים גורס saule, והמילונים saole, אך הלעז מצוי רק בכתב-יד אחד של פירוש הרשב"ם, בכתיב שאבל"א. ונראה, שיש לגרוס savle אף-על-פי שהאל"ף רומזת לכאורה לנוכחות של תנועה כפולה, ור' מילונו של לוי (מס' 723).

★ satiation

696 / (פסחים קי:) / **גס**

אפירציבייי"ר להבחין, לראות / aperceveir

חסר בדפוסים ובאחד מכתבי-היד, ומצוי בשני כתבי-היד הנוספים של פירוש הרשב"ם, בסוף הדה"מ: "גס ביה", ומובן, שהלעז מתייחס לפירושו השני. ר' בלונדהיים ב' (ע' 99-100).

★ to perceive, to notice, to see

697 / (פסחים קיא.) / **חיק קבל**

אר"ק בלישט"א / arc baleste / **בליסטרה**

ר' לעיל מס' 177. חסר ברשב"ם שבדפוסים, אך מצוי בכתב-יד אחד של פירוש הרשב"ם, בפירוש המיוחס לרש"י ובפירוש שב"עין יעקב".

★ arbalest, ballista (a sophisticated crossbow)

698 / (פסחים קיא:) / **רוח פלגא**

פליישי"ן / paleisin [palaisin] / **שיתוק**

ברשב"ם, הלעז משובש. במילונים מוצאים בעיקר את הצורה palasin.

★ paralysis

699 / (פסחים קיא:) / **צרדא**

אישוירטי"ן מחלת-רוח (בלבול) / eswertin [esvertin]

מצוי רק בכתב-יד אחד של פירוש הרשב"ם.

★ insanity, madness

700 / (פסחים קיא:) / **פרחא**

קפרייי"ר / caprier / **שיח-צָלָף**

ר' לעיל מס' 389. חסר ברשב"ם המודפס. הגרסה שבפירוש המיוחס לרש"י (קרפי"ף) הושפעה לכאורה מהמלההמשנאית "קרפיף".

★ common caper bush

701 / (פסחים קיא:) / **זרדתא**

שורבייי"ר / sorbier / **חוזרר (אילן)**

★ sorb (tree)

702 / (פסחים קיא:) / **כורמשא**

ביי"ש / beis [baies] / **גרגירים (ובפרט פירות הדפנה)**

ר' לעיל מס' 658-659. הלעז מצוי רק בכתב-יד אחד של פירוש הרשב"ם, שם קוראים "כורמשא [בדפוסים שלנו: כרו משא]. אילן שקורין [בלונדהיים מציע להוסיף: לו"ר (lor) וגדל בו פרי שקורין] ביי"ש". זה המקום היחיד בתלמוד, שביי"ש מפרש "כורמשא" (בשאר הופעותיו הלעז קשור עם "דפנא" או שמו הנרדף "ערא"). אולי יש להשוות עם cormes (לעיל מס' 474,166,45) ו – cormier (מס' 1581) בגלל דימוי הצלילים; לכאורה יש מוצא משותף למלה הארמית ולמלה הצרפתית.

★ berries (specifically, to the laurel's fruits)

703 / (פסחים קיט.) / **קולפי**

שירידור"א / seredure [serredure] / **מנעול**

חסר ברשב"ם המודפס.

★ lock

ראש השנה

918 / (ראש השנה ט:) / **זמורות**

פרובינ"ץ / provinz [provainz] / **חוטרי-גפנים המשמשים להברכה**

לא ברור, למה תרגם בלונדהיים provin ("זמורה") בלשון יחיד. מכל מקום אין זה משנה את צורת המלה בצרפתית עתיקה, שהיא שווה ביחיד וברבים. כפי הנראה חשב רש"י, שהמלה (והפועל הקשור

אליה proveinier, "להבריך" – ראה להלן מס' 1611) נגזרת מ – vigne, "גפן". אך הבלשנים טוענים היום, שמוצאה מלטינית provainz, שהיא הצורה השכיחה ביותר בימי-הביניים, אבל לכאורה בכתבי-היד קוראים provinz (ביו"ד אחת).

★ layer, a twig still attached to the living stock induced to root by bending and covering with soil

919 / (ראש השנה ט:) / **מרכיב**

אינטי"ר / enter / **להרכיב** (**ענף בתוך עץ**)

★ to graft (a branch to a tree)

920 / (ראש השנה יב:) / **תלתן**

פינוגר"י / fenogre / **חילבה** (**גרגרנית יוונית**, **צמח המשמש לתבלין**)

★ fenugreek (a Greek trefoil used as spice)

921 / (ראש השנה יג:) / **דוחן**

פני"ל / panil / **פנג**

panil שווה ל – paniz (לעיל מס' 33). בכתבי-יד אחדים וכן בדפוסים, קוראים, במקום "פני"ל": "מילי"ו" (miglio), צורה איטלקית של mil, צמח אחר, שעמו מזהים היום את הדוחן, אבל רש"י מתרגם כך את "אורז" דווקר (ר' לעיל מס' 32 ולהלן מס' 1499). ועיין בעניין זה תוספות ברכות לז. דה"מ "רש"י פי' אורז מי"ל".

★ type of millet, panic grass

922 / (ראש השנה יג:) / **פרגין**

מ"ק / mac / **פרג**

הצורה שבדפוסים הושפעה מהאיטלקית.

★ poppy

923 / (ראש השנה יג:) / **פול המצרי**

פיישו"ל / feisol [faisol] / **שעועית**

ראה לעיל מס' 531.

★ kidney beans

924 / (ראש השנה יד.) / **בצלים הסריסים**

ציבו"ט / civot / **בצלצולים** (**בצליות**, **בצלים ירוקים**)

★ small onions (chives, leeks)

925 / (ראש השנה כב:) / **כלונסות**

פירקי"ש / perches / **מוטות**

אף כאן צורה איטלקית בדפוסים: פירטיק"י (pertiche), ועוד במקרים רבים במסכת זו.

poles, rods ★

926 / (ראש השנה כב:) / **משיחה**

לינוי"ל / linoil [linoel] / **חוט** (**של פשתן**)

a (linen) thread ★

927 / (ראש השנה כג.) / **תורניתא**

פי"ן / pin / **אורן**

pine (tree) ★

928 / (ראש השנה כג.) / **ברתא**

בוי"ש / buis / **אשכרוע**

ראה לעיל מס' 438.

box (wood) ★

929 / (ראש השנה כג.) / **שאנא**

ש"ף / sap / **אשוח**

בדפוסים קוראים ש"פ כפ"א לא סופית, או, כפי שנהוג היום, כדי להבדיל בין פ"א דגושה (p) לפ"א רפה (f), או – ומסתבר יותר – מפני שהמדפיסים חשבו את המלה הקטנה לראשי-תיבות.

fir (tree) ★

930 / (ראש השנה כג.) / **בוטמי**

אולמ"א / olme / **מיש** (**אילן**)

ואולי צריך להיות אולמי"ש olmes, כי כל הצורות שלפנינו, בכתבי-יד ובדפוסים עתיקים, הושפעו מהאיטלקית (olmo,olmi), ולא נותרה עדות לצורה המקורית הצרפתית, אשרף לפי הארמית, חייבת להיות ברבים.

elm (tree) ★

931 / (ראש השנה כג.) / **בלוטי**

קישנ"א / chesne / **אלון**

שוב יחיד במקום רבים, כשרוב העדויות איטלקיות (cerpua), וכך נדפס בספרינו (צירקו"א). ר' בלונדהיים ב' (ע' 153-154), המביא את הגרסה קשנ"א chasne.

oak (tree). ★

932 / (ראש השנה כג.) / **בלוטי**

גלנ"ט / glant / **בלוטים**

במקומות אחרים מופיעה הצורה גלנ"ץ glanz (למשל להלן מס' 1299), אולם שתי הצורות משמשות

גם ביחיד גם ברבים. ר' בלונדהיים ב' (ע' 160-162).

★ acorn

933 / (ראש השנה כג.) / **כיסתא**

קור"ל / coral / **אלמוג**

★ coral

934 / (ראש השנה כג.) / **ערי**

לו"ר / lor / **דפנה**

ראה לעיל מס' 685.

★ laurel, sweet bay

935 / (ראש השנה כג.) / **דה"מ ערי**

ביי"ש / beis [baies] / **גרגירים**

ראה לעיל מס' 659.

★ berries

936 / (ראש השנה כג.) / **דולבי**

קשטינייי"א / chastenies [chastaignes] / **עצי-ערמונים**

ר' בלונדהיים ב' (ע' 147-149).

★ chestnut trees

937 / (ראש השנה כג.) / **בורני גדולה**

דרומונ"ט / dromont / **ספינה בעלת קומות אחדות של משוטים**

ר' מילונו של לוי (מס' 324), המתרגם: "ספינת-מפרשים גדולה למלחמה".

★ a ship with a number of decks with oars (dromond)

938 / (ראש השנה כג.) / **פרוותא**

פור"ט / port / **נמל**

ראה לעיל מס' 731.

★ port, seaport

939 / (ראש השנה כד.) / **עששית**

לנטירנ"א / lanterne / **קופסה של זכוכית** (**המשמשת בדרך כלל להגן על להבה של נר**)

כאן במשמעות מיוחדת: זכוכית שראו את הלבנה דרכה. רק בכתב-יד אחד נשאר הלעז המקורי. בשאר כתבי-היד יש השפעה איטלקית וקוראים לנפנ"א lanpana, ובדפוסים אפילו קנדיל"ה candela.

★ lantern, a glass box (usually used for protecting a candle's flame).

940 / (ראש השנה כד:) / **בעץ**

אישטיי"ן / estein [estain] / **בדיל**

★ tin

941 / (ראש השנה כד:) / **אפיקים**

ריבייריי"ש / rivieres / **נחלים**

ר' מילונו של לוי (מס' 705).

★ streams

942 / (ראש השנה כה.) / **קלא**

מוט"א / mote / **גוש אדמה**

★ a clod of earth

943 / (ראש השנה כו:) / **פרפחיני**

פולפיי"ר / polpier / **רגלה**, **חלגלוגה** (**עשב-בר**)

ברוב כתבי-היד ובדפוסים יש מלה איטלקית: פורקקל"י porcacle.

★ purslane, portulaca (plant)

944 / (ראש השנה כו:) / **יעל**

אישטיינבו"ק / esteinboc [estainboc] / **אקו**, **יעל-סלע**

המלה הצרפתית שאולה מהגרמנית steinbock, שעיר הסלעים (וכך למעשה היא מופיעה בדפוסים בלי הקדומת מנעימת-הצליל "אי-" שבשפות הרומניות).

★ ibex, wild goat

945 / (ראש השנה כז.) / **דות**

אישקריינ"א / escriene [escraigne] / **מרתף**

ראה לעיל מס' 583. בחלק מכתבי-היד ובדפוסים, קוראים את המלה האיטלקית צישטירנ"T cisterna.

★ cellar

946 / (ראש השנה כז.) / **פיטס**

פונטו"ן / ponton / **חבית גדולה**

לא ידוע, מאין לבלונדהיים משמעות זו למלה הנ"ל, שמוצאים אותה בדרך-כלל במובן של "גשר צף".

★ a large barrel

947 / (ראש השנה כז.) / **דבק**

גלו"ד / glud / **דבק חזק**

★ a strong glue

948 / (ראש השנה כז:) / **הברה**

ריצידי"ר / receder / **לילל** (**צלילים קצרים**)

פועל לא שכיח, המצוי במילונים בצורה המאוחרת יותר receer, מלטינית recitare, לתנות (שונה משווה-הצליל, שמובנו "להיכנע"). בפירוש רש"י על המשנה שבכתבי-היד ובדפוסי התלמוד אין הסבר למלה "הברה", כי אם רק בפירוש רש"י הנדפס ליד הרי"ף על המקום.

★ to wail, (short sounds)

949 / (ראש השנה כז:) / **צרור**

רוי"ש / rois / **קשה** (**קול היוצא בקושי מהגרון או מכלי-נגינה**)

מלטינית rigidus (נוקשה) וכפי הנראה לא מן raucus (צרוד). הגרסה הנכונה בתלמוד היא כפי הנראה "צרוד", כלשון ימינו.

★ hoarse, (a vocal tone barely emerging from a throat or a musical instrument)

950 / (ראש השנה לג.) / **מגלא**

שרפ"א / sarpe / **מגל**, **מַזמֵרה**

ראה לעיל מס' 895.

★ scythe, pruning shears

951 / (ראש השנה לד.) / **גניחות**

קומפליינ"ץ / compleinz [complainz] / **גניחות** (**צלילים ארוכים**)

ר' מילונו של לוי (מס' 243).

★ groans (long sounds)

952 / (ראש השנה לד.) / **מיליל**

ריצידי"ר / receder / **לילל** (**צלילים קצרים**)

ראה לעיל מס' 948.

★ to wail, howl (short sounds)

יומא

704 / (יומא יא:) / **מרפסת**

אלידוי"ר / aledoir / **מעבר**, **טיילת**, **מרפסת**

★ passage, balcony,

705 / (יומא טז.) / **דפי עץ**

לטי"ש / lates / **נסרים**

"דפי עץ ארוכים [באורכם] וקצרים [ברוחבם ובעוביים]. ר' מילונו של לוי (מס' 535).

★ thin, narrow strips of wood, laths

706 / (יומא טז.) / **סורג**

פרודנ"א / prodne / **סבכה**, **סורג**

ר' לעיל מס' 668. בכל כתבי-היד הגרסה היא פרודנ"י במקום הכתיב הצפוי פרודנ"א. אולי, מפני שזו מלה כנסייתית, היו הוגים אותה אחרת ממלים עממיות.

★ net, latticework

707 / (יומא יח:) / **שחלין**

קרישו"ן / creson [cresson] / **שחליים**

★ cress, garden cress, (green mustard)

708 / (יומא יח:) / **חלגלוגות**

פולפיי"ר / polpier / **רגלה**, **חלגלוגה** (**עשב בר**)

★ portulaca (wild herb)

709 / (יומא יח:) / **גרגיר**

אורוג"א / oruge [orugue] / **אורה** (**צמח**)

ראה לעיל מס' 377.

★ rocket (plant)

710 / (יומא יט.) / **מסיבה**

וי"ץ / wiz [viz] / **מדרגות לולייניות**

חסר בדפוסים. באחד מכתבי-היד ניתן גם לעז גרמני: וינדלשטיין (במקום: גיגד לשטי"ן) wendlstein (ר' רש"י על מלכים א' ו', ח'; מלכים ב' א', ב'; יחזקאל מ"א, '); וכן ר' מילונו של לוי (מס' 452).

★ spiral steps

711 / (יומא יט:) / **הפג**

אישבנייי"ר / esbaneier / **להתבדר** (**אולי**: esbanier)

חסר בדפוסים. מאחר שאין מרבים על שתי יודי"ן רצופות בלעזים, לא הכריע בלונדהיים בין שתי הצורות ומביא את שתיהן.

★ to be entertained, amused

712 / (יומא כ.) / **פקעו**

אישקלטי"ר / esclater / **להתפוצץ**

חסר בדפוסים.

★ to explode

713 / (יומא כה.) / **כוליאר**

נושק"א / nosche / סיכה, מכבנה

ראה לעיל מס' 213. לפי "דקדוקי סופרים" הגרסה הנכונה של הדה"מ היא כפי הנראה "כוכליאס", מלה שאולה מהיוונית, שפירושה "חפץ עגול", ומכאן הלטינית cochleare והצרפתית cuiller (כף לאכילה).

★ pin, clasp [213]

714 / (יומא כח.) / **מיסך רגליו**

אקרופי"ר / acroper / לשבת בכפיפת רגליים

חסר בדפוסים. ר' בלונדהיים ב' (ע' 51).

★ to sit cross-legged

715 / (יומא כח:) / **זוהמא דשמשא**

טיפו"ר / tepor / פֶּשרות, חום מתון

חסר בדפוסים. הצורה המקובלת בצרפתית של ימי-הביניים היא tevor (מהתואר tieve, teve, לטינית tepidum). אולם הפ"א מופיעה בכל כתבי-היד, אף שאין אף באחד מהם ממש הגרסה טיפו"ר. אחד מהם גורס טורפו"ר torpor, שמשמעותו "עילפון, הרגשת אין-אונים מתוך כובד הגוף", שהיא שכיחה באקלים של חום ללא זריחת שמש, אבל בלונדהיים סבר, כפי הנראה, שאי-אפשר לתאר מצב מטאורולוגי בהרגשה גופנית.

★ lukewarm, moderate heat

716 / (יומא לד:) / **עששיות**

משי"ש / mases [masses] / גושים, עשתות

★ lumps, bars, masses

717 / (יומא לז.) / **קלפי**

אישקרי"ן / escrin / קופסה (בעיקר לתכשיטים)

★ box (jewelry)

717א / (יומא לז.) / **אשכרוע**

בוי"ש / buis / אשכרוע

ראה לעיל מס' 438. בספרינו נדפס: "אשכרוע. ברוש". כפי הנראה תיקנו המעתיקים בטעות והחליפו את הלעז בוי"ש בשם עץ ידוע "ברוש". ר' מס' 928 ומס' 1652.

★ box (wood)

718 / (יומא לז:) / **אוגני**

אנשי"ש / anses / אוזניים, ידיות (של כלים)

חסר בדפוסים.

★ handles (vessel's)

719 / (יומא לח.) / (**נמלה**)[**נמל**]

פור"ט / port / **נמל**

בדפוסים מוצאים צורה איטלקית (פורט"ו=porto). לפי אחד מכתבי-היד, שנכתב כפי הנראה באיטליה.

★ port, seaport

720 / (יומא לח.) / **פרק בשיר**

ריפריי"ט / refreit [refrait] / **פזמון**

חסר בדפוסים.

★ couplet, ballad

721 / (יומא לח:) / **רקביבות**

רידויל"א / redoile [redoille] / **חלודה**

ראה לעיל מס' 200. מבין חמשת המקומות הוודאיים, שבהם מופיעה מלה צרפתית זו ברש"י על התלמוד, ארבעה מציגים אותה כתרגום המלה "חלודה", ורק כאן של "רקביבות". אך רש"י עצמו מסביר כאן "רקביבות" ב"חלודה".

★ rust

722 / (יומא מז.) / **זרד**

טודי"ל / tudel / **צינור**

ר' מילונו של לוי (מס' 393).

★ tube, pipe

723 / (יומא מז.) / **זירזתני**

אישטודילי"ר לבחור בצינור הטוב מכולם / estudeler

חסר בדפוסים. המלה נראית המצאה של רש"י בהרכבת הקדומת es- ("מתוך") והדם tudel (ראה לעיל מס' 722).

★ to choose the best pipe

724 / (יומא מט.) / **שחליים**

קרישו"ן / creson [cresson] / **שחליים**

★ cress, garden cress,(green mustard)

725 / (יומא נח.) / **זולף**

אגוטי"ר / agoter / **לנקז** (**לרוקן עד הטיפה האחרונה**)

ר' לעיל מס' 460, וגם בלונדהיים ב' (ע' 59-60).

★ to drain (to empty to the last drop)

726 / (יומא סח:) / **דירכאות**

ריידרגרדי"ש / [riedre gardes] riedregardes / **מאספים**

המאסף של הצבא נקרא בצרפתית של היום arriere-garde, וזה מתאים לללעז שלפנינו. ואולם זה שונה במקצת ממה שרש"י מפרש כאן: "בני אדם עומדים מירושלים לצוק [שממנו מפילים את השעיר המשתלח] בכדי שיראה זה סימנו של זה...". אולי אין רש"י מתכוון למשמעות "שומרים את האחור", כלומר "מאספים", אלא "מסתכלים (garder במשמעות של regarder) לאחור", כלומר "שליחים מתחלפים" (כמו ב"מירוץ שליחים").

★ rearguards

727 / (יומא סט.) / **נמטא**

פילטר"א / feltre / (**מצע**)-**לֶבֶד**

★ felt (sheets)

728 / (יומא עה.) / **גידא**

אליינדר"א / [aillendre] akiendre / **כוסבר**

ראה לעיל מס' 376.

★ coriander (plant)

729 / (יומא עה:) / **משטיחין**

ליטיירי"ש / litieres / **שכבות-מרבץ**

★ layers for a resting place

730 / (יומא עה:) / **קופסא**

אישקרי"ן / escrin / **קופסה** (**בעיקר לתכשיטים**)

★ box (jewelry)

731 / (יומא עז.) / **פרוותא**

פור"ט / port / **נמל**

כאן, ולהלן מס' 938, המלה הארמית דומה ללעז.

★ port, seaport

732 / (יומא עח.) / **משחל שחיל**

טרישטריש"ט / trestrest / **מחלחל**

ראה לעיל מס' 608.

★ to penetrate, infiltrate

733 / (יומא עח:) / **שעם**

פויי"ל / paweil [paveil] / **סוג של גומא** (חזרן?)

בעברית של ימינו קבעו למלה "שעם" משמעות אחרת (אנגלית cork, צרפתית liege), לוי במילונו (מס' 630) גורס pavoil וגוזר את המלה מלשון papyrus (עשבים ממצרים שמהם עשו נייר).

★ a type of papyrus (bamboo?)

734 / (יומא עח:) / **קב**

אישקצ"א / eschace / **קב**

ראה לעיל מס' 265.

★ a stilt

735 / (יומא פא.) / **שזפין**

פרוני"ש / prunes / **שזיפים**

★ plums

736 / (יומא פא:) / **הימלתא**

ליטוארי"א / letuarie [letuarie] / **דייסה לתרופה, העשויה מעשבים ממותקים**

ראה לעיל מס' 31.

★ a porridge for medicine, made of sweetened herbs

737 / (יומא פג.) / **תונבא**

אישטורדישו"ן עילפון, הלם, מבוכה / estordison

ראה לעיל מס' 549.

★ fainting, shock, confusion

738 / (יומא פד.) / (ד)**אפא**

פוטיי"ש / puteis / **בואש**

רש"י אומר: "הוא הצבוע ובלעז פוטיי"ש". וראה לעיל מס' 593.

★ skunk

739 / (יומא פד.) / **גדפא**

פיניי"ל / peneil [penail] / **נוצה גדולה**

ובפרט: עצם בכתף האווז הנושאת נוצה גדולה.

★ a big feather

740 / (יומא פד.) / **מרא**

פושוי"ר / fosoir [fossoir] / **מכוש**

ראה לעיל מס' 70.

★ pick-ax

741 / (יומא פד.) / **ירקון**

ילונציא"ה / jaloncie / **צהבת**

חסר בדפוסים (ראה לעיל מס' 18).

★ jaundice, hepatitis

742 / (יומא פד.) / **סרונכי**

אישטרנגילו"ן / estrangilon [estranguillon] / **דלקת השקדים**

ר' מילונו של לוי (מס' 433).

★ tonsillitis

743 / (יומא פד.) / **סרונכי**

בו"ן מלנ"ט / bon malant / **פצע חמור**

ראה לעיל מס' 5.

★ a serious wound

744 / (יומא פד:) / **פקוח**

דישקומברימינ"ט חילוץ / descombrement

ראה לעיל מס' 490.

★ rescue, extrication

745 / (יומא פו.) / **שובבים**

אינוייישיי"ץ / enweisiez [enveisiez] / **הוללים**

נמצא רק בכתב-יד אחד, ולא בדפוסים. ברש"י שב"עין יעקב" מופיע מעין לעז אחר: אברי"ץ (אולי במקום אבירי"ץ avrez, סוטים).

★ folly, unruly (conduct)

סוכה

746 / (סוכה ג:) / **אכסדרא**

פורק"א / porche / **פרוזדור** (**מבנה הבולט החוצה, ובו פתח הבית**)

★ antechamber, entrance hall, porch, portico

747 / (סוכה ג:) / **מרפסת**

אלידוי"ר / aledoir / **מעבר, טיילת, מרפסת**

★ passage, balcony

748 / (סוכה ג:) / **סולם**

דיגרי"ד / degred / **מדרגות**

התרגום המדויק הוא "מדרגה", אבל כפי הנראה במשמעות "מדרגות, סולם" גם ביחיד. בדפוסים קוראים את המלה האיטלקית אשקל"א escala. בשני כתבי-יד אין כאן לעז בכלל, ובשלישי "גרד יר", שבוודאי הוא שיבוש של "דיגריד" (ר' לעיל מס' 555).

★ steps, ladder

749 / (סוכה ד:) / **לבוד**

אפושטי"ץ / apostez / **מסונף**

חסר בכתבי-היד, ר' לעיל מס' 511, אותה מלה מתורגמת אפוש"ט apost, צורה עתיקה של בינוני פעול מקבילה לצורה המחודשת aposted(z), את הלעז שלנו אפשר גם לקרוא apostiz, במשמעות של "סניף, עצם מסונף" (ר' בלונדהיים ב', ע' 101).

★ branched, connected

750 / (סוכה ח:) / **בית שער**

פורק"א / porche / **פרוזדור** (**מבנה הבולט החוצה, ובו פתח הבית**)

ראה לעיל מס' 746.

★ antechamber, entrance hall, portico, porch

751 / (סוכה ט.) / **גרדין**

פירניי"ש / fernjes / **ציציות**

כאן מדובר בציציות הטבעיות של הבד, שאסור לעשות מהן ציציות של מצווה (ר' לעיל מס' 446).

★ fringes (of a garment)

752 / (סוכה ט.) / **סיסין**

לומישיל"ש / lumesels / **פקעות** (**של חוט**)

★ balls of thread

753 / (סוכה ט:) / **קני הגג**

לטי"ש / lates / **נסרים**

ראה לעיל מס' 705. לא נמצא בכתבי-היד, אלא רק ב"שיבולי הלקט" ובדפוסים.

★ thin, narrow strips of wood, laths

754 / (סוכה ט:) / **דלית**

טריי"א / treile[treille] / **גפן-דליות**

ראה לעיל מס' 653.

★ vine-arbor

755 / (סוכה ט:) / **קיסוס**

יידר"א / iedre / **קיסוס (צמח מטפס)**

★ ivy, hedera

756 / (סוכה י.) / **קרמין מצויירי**

אוברי"ץ / ovrez / **מעשה אורג בעבודות מחט**

בכל המקומות האחרים, שרש"י מביא בהם את הלעז, הוא מפרש בו את המלה "קרמין בלבד" (ר' לעיל מס' 141 ומס' 173 ועוד).

★ a needle-woven work

757 / (סוכה י.) / **סדינין מצויירים**

גונילישקי"ש רקמות של כותונת עליונה / gonelesches

המלה אינה מצויה במילונים של צרפתית עתיקה, אך מסתבר, שמוצאה תואר נגזר מ – gonele, כותונת ארוכה הנלבשת מעל לשריון. כפי הנראה היו נוהגים ליפות את הגד הנ"ל בתמונות ארוגות או רקומות בו, כפי שמעיד gonnelle בצרפתית של היום, שהוא דג בכל כתמים. בלונדהיים רשם את פענוחו בסימן שאלה. ובאמת הוא רחוק מגרסת כתבי-היד. יותר קרוב היה למשל גלישקי"ש, galesches "לפי אופנת גליה, צרפתיות", אבל כפי הנראה, לא מצא שימוש כגון זה למלה galesche.

★ embroideries embroidered over coat or shirt

758 / (סוכה יא.) / **הדלה**

טרייליי"ר / treilier [treillier] / **להעלות (גפן) בצורת דליות**

ר' למשל מס' 754.

★ to put (a vine) on an arbor

759 / (סוכה יא.) / **קיסוס**

יידר"א / iedre / **קיסוס (צמח מטפס)**

★ ivy, hedera

760 / (סוכה יב.) / **זרדין**

טודילי"ש / tudeles / **צינורות, גבעולים**

צורת נקבה של המלה tudel (ר' לעיל מס' 722).כנראה קבע בלונדהיים את הצורה החריגה הזאת בהסתמך על מציאות הסיומת -י"ש (-es) בכמה מהמקורות.

★ tube, stalk, stem

761 / (סוכה יב:) / **חצים**

פליקי"ש / fleches / **עצי-חיצים**

בדרך כלל משמעות המלה היא סתם "חיצים", אבל רש"י מדייק: "בית-יד של חיצים", וברור, שרק

בעצים בא בחשבון לסכך את הסוכה, אלא אם כן כוונת רש"י להסביר בלועזית לא "בית-יד של חיצים", כי אם המלה האחרונה ("חיצים") לבדה.

★ arrow sticks

762 / (סוכה יב:) / **מסרק**

ציריי"ש / ceres [cerens] / **מסרק לפשתן**

בלונדהיים (ב', ע' 141-142) מתקן את גרסתו הראשונה cerens, שהושפעה מהצורה הצרפתית של ימינו seran, ר' מילונו של לוי (מס' 732).

★ a comb for flax

763 / (סוכה יב:) / **אונץ**

רישטי"ש / ristes / **אגודות פשתן**

ר' לעיל מס' 116. לא ברור, למה לא רשם בלונדהיים ביחיד רישט"א riste, כלומר "אגודת פשתן". אולי היה בדעתו, שיש לתקן ל"אונין" כמו בשבת י"ז: לוי (במילונו, מס' 786), גורס אריש"א areste, פסולת של פשתן (ר' לעיל מס' 164), לפי גרסה המצויה באחד המקורות החיצוניים (כתב-יד של פירוש על סוכה המיוחס לר' אליקים).

★ bundles of flax

764 / (סוכה יב:) / **שושי**

פלי"א / falje / **שָׁרָך**

נמצא רק בדפוסים, וכפי הנראה אינו מאת רש"י.

★ fern (plant)

765 / (סוכה יב:) / **שווצרי**

ארנייז"א / arneize [arneise] / **לענה**

נמצא רק בדפוסים, וכפי הנראה אינו מאת רש"י (ר' בלונדהיים ב', ע' 112-113, המציע בעצמו את הכתיב שלנו).

★ wormwood, artemisia (plant)

766 / (סוכה יב:) / **שווצרי**

אירב"א פוליקייר"א פרעושית (מין צמח) / erbe polikeire [erbe policaire]

★ common flea-bane, pulicaria (plant)

767 / (סוכה יג) / **דוקרנים** (=דקר)

פיל"א / pele / **את-חפירה**

★ shovel, spade (a long handle with a flat blade)

768 / (סוכה יג:) / **דה"מ דאורבני**

יונקיירי"ש מצודות דגים עשויות קני-סוף / jonchieres

המלה חסרה בשלושת כתבי-היד. היא נמצאת ברש"י שברי"ף בצורת גונקיאייר"ש ובדפוסי התלמוד בצורת יונק"ש (כלומר קני-סוף). אולם העדות עליה חזקה יותר בשני מקומות אחרים (ר' להלן מס' 1283, ובשימוש אחר: "גבינה, שהוכנה בעזרת קני-סוף". מס' 1561). המשמעות השכיחה של המלה היא "שדה של קני-סוף".

★ a fishing nets made of reeds

769 / (סוכה יג:) / **דקות**

טינבי"ש / tenves / **דקות**, **רזות**

בצרפתית של היום:tenues.

★ thin, slim

770 / (סוכה יד.) / **בוססות**

מציידי"ש / maciedes / **נדושות** (**שדשו עליהן**), **כתותות**

במילונים מוצאים רק את הצורה macies (macides=), שאף היא חריגה לעומת הצורה השכיחה marcies.

★ trampled, crushed (were)

771 / (סוכה יד.) / **עתר**

פורק"א / forche / **קלשון**

★ pitchfork, hayfork

772 / (סוכה טו.) / **ארוכות**

אישפונדי"ש / espondes / **לבזבזים**, **קרשים** (**שבשפת המיטה**) **לאורך**

★ rim, boards to the length (of the bed)

773 / (סוכה טז.) / **שיפא**

לישק"א / lesche / **כריך** (**צמח**)

בלטינית: carex, בצרפתית של היום: laiche, ר' להלן מס' 774 וכן מס' 777. מהניגוד, שפירוש רש"י קובע שם בין "שיפא" paweil ובין "חילת" lesche, מסתבר, שיש בלבול, כפי הנראה חֶסֶר, בפירוש כאן.

★ sedge (plant)

774 / (סוכה טז.) / **שיפא**

פויי"ל / paweil [paveil] / **סוג של גומא** (**חזרן**?)

נראה, שיש סתירה בין הגרסאות המובאות אצל בלונדהיים, כאן ולעיל מס' 773, אלא אם כן מניחים,

שבכתב-יד s כתוב גם לישק"א גם פו"י ובשאר המקומות כל-אחד כפי שרשום. ור' לעיל מס' 733.

★ a type of papyrus (bamboo?)

775 / (סוכה טז.) / **גמי**

יונ"ק / jonc / **סוף**

★ rush, reed

776 / (סוכה יז.) / **דה"מ וכן חצר**

קלוישטר"א / cloistre**חצר סגורה באכסדרה מרובעת**

יש לתקן כמובן ולהשמיט את המלים "בלשון אשכנז" שבפירוש רש"י. ר' להלן מס' 1983.

★ a yard closed by a square-shaped corridor

777 / (סוכה כ.) / **שיפה**

פוייל / paweil [paveil] / **סוג של גומא** (חזרן?)

ראה לעיל מס' 733.

★ a type of papyrus (bamboo?)

778 / (סוכה כ.) / **גמי**

יונ"ק / jonc / **סוף**

★ rush, reed

779 / (סוכה כ.) / **חילת**

לישק"א / lesche / **כריך** (צמח)

ראה לעיל מס' 773.

★ sedge (plant)

780 / (סוכה כ.) / **מזבלי**

בולזול"א / bolzole / **שק של רועים** (המשמש להם גם לשכיבה)

חסר במילונים לצרפתית עתיקה. כפי הנראה נגזר מ – bolge, "שק, תרמיל".

★ a shepherd's bag (also used for sleeping)

781 / (סוכה כ:) / **שעם**

פויי"ל / paweil [paveil] / **סוג של גומא** (חזרן?)

לא נמצא בכתבי-היד, אלא רק בדפוסים. ראה לעיל מס' 733.

★ a type of papyrus (bamboo?)

782 / (סוכה כ:) / **נפוותא**

בוריטי"ל / buretel / **כברה**

לא מצאתי את המלה במילונים.

★ sieve

783 / (סוכה כא.) / **גסה**

פריבי"ד / prived / **חופשי** (**מרגיש את עצמו בטוח**)

ראה לעיל מס' 544.

★ familiar, confident [see 544]

784 / (סוכה כב.) / **קורות הבית**

שוליבי"ש / solives / **קרשים** (**שבין קורה לקורה, ומהם עשויה התקרה**)

★ boards (between beams, forming the ceiling)

785 / (סוכה כב.) / **קורות העליה**

טרי"ב / trev / **קורות** (**הגג**)

צורת הלעז מצביעה לכאורה על יחיד ולא על רבים. אולם אפשר לפרש גם כך (למשל, שזה מונח כולל). ר' מילונו של לוי (מס' 781).

★ beams, boards (roof).

786 / (סוכה כג.) / **דפנא**

לורייי"ר / lorier / **דפנה**

ר' בלונדהיים ב' (ע' 164).

★ laurel, (sweet) bay

787 / (סוכה כג.) / **דה"מ דפנא**

ביי"ש / beis [baies] / **גרגירים** (**ובפרט פירות הדפנה**)

ראה לעיל מס' 659.

★ berries (specifically of the laurel)

788 / (סוכה כג:) / **כווצא**

ריטריי"ט / retreit [retrait] / **מתכווץ** (**או מכֻוץ**)

★ shrinking, (or shrunken)

789 / (סוכה כה.) / **נקע**

וליד"א / walede [valede] / **בקעה, ואדי**

חסר בכתבי-היד. בדפוסים (מסונצינו ואילך):וולי"א (walee), צורה מאוחרת יותר של המלה הצרפתית.

★ valley, wadi

790 / (סוכה כו.) / **בקי**

צינצילי"ש / cinceles / **יתושים**

⋆ mosquitoes

791 / (סוכה כו.) / **דה"מ תרתי או תלת**

מורשיל"ש / morsels / **חתיכות** (**מידת האוכל הנבלע בבת-אחת**)

הנוסח, שהיה לפני רש"י, היה לפי "דקדוקי סופרים":"תרתי או תלת ביצעי [צ"ל: בציעי]", ול"בציעי" מתאים הלעז מורשיל"ש.

⋆ bits (the amount of food that could be swallowed at once)

792 / (סוכה כו:) / **נשמי**

אלייני"ש / aleines / **נשימות**

ר' בלונדהיים ב' (ע' 75).

⋆ breathings, respiration

793 / (סוכה כז.) / **תרגימא**

פרגו"ט – -] / [/ **מטעמים**

לא פיענחו בלונדהיים. נמצא רק בכתב-יד אחד, ובדפוסים בנוסח: פרונגו"ש, מותר לשער מלה כמו פרוג"ט frugt (פירות, ומכאן קינוח-סעודה, השווה באיטלקית frutta) או כמו פורג"ט purgat (מלשון purgier, לטהר, ומכאן קינוח-סעודה).

⋆ delicacy

794 / (סוכה כז.) / **אפוטרופוס**

שינישק"ל / senechal / **ממונה על משק הבית**

המשמעות המקורית היא "עבד (skalk) זקן-הבית (senes)", ונעשה בימי-הביניים לתואר של קצין בכיר במינהל המלכותי.

⋆ the household manager

795 / (סוכה כט.) / **שרגא**

קרושי"ל / crosel / **מנורה**

נמצא רק בדפוסים ובכתב-יד אחד בנוסח "קרושול". ר' לעיל croisol (מס' 135, מס' 150 ועוד) וכן croisel (מס' 594).

⋆ lamp

796 / (סוכה כט.) / **פנס**

לנטירנ"א / lanterne / **מנורה** (**נר שבתוך קופסת זכוכית**)

ראה לעיל מס' 20 ומס' 65. להבדיל מ"נר" שהוא מיכל פשוט לשמן, כאן מדובר בקופסה, שבה הנר

מונח ומטולטל.

★ lantern (a candle inside a glass box)

797 / (סוכה כט:) / **חופיא**

אישקוב"א / escove / **מטאטא**

מלשונו של רש"י (וכן להלן מס' 802) ברור, שהוא מתכוון למטאטא עשוי עלים ארוכים המאוגדים למעלה, ואין זה דומה לרב המטאטאים של היום. בדבר צורת המלה ר' לעיל מס' 430.

★ broom

798 / (סוכה ל.) / **אוונכרי**

מירצייר"ש / merciers / **סדקיים**, **רוכלים**

★ peddler, haberdasher

799 / (סוכה לא.) / **פריש**

קודוינ"ץ / cosoinz / **חבוש** (**פרי**)

★ quince

800 / (סוכה לא.) / **כמושים**

פלצידי"ש / flacedes / **נובלים**

★ withering

801 / (סוכה לב.) / **הימנק**

פוינטו"ר / pointor / **מַסרֵט**

מכשיר בעל שני חודים, שבו מסרטטים שורה כפולה על הקלף.

★ a scriber (tool) [a tool with two pointed ends used to mark a double line on the parchment]

802 / (סוכה לב.) / **חופיא**

אישקוב"א / escove / **מטאטא**

ראה לעיל מס' 797.

★ broom

803 / (סוכה לב.) / **אופתא**

אישטיל"א / estele / **גזיר-עץ** (**מעצם הגזע**)

כפי הנראה אפשר גם לקרוא astele. ר' מילונו של לוי (מס' 123).

★ a piece of wood (from the wood's trunk)

804 / (סוכה לב.) / **כף**

טרוק"א / troche / ענף, אגודה

ר' מילונו שללוי (מס' 446).

★ branch, bundle

805 / (סוכה לב:) / **דולבא**

קשטינייר / chastenier / עץ-ערמונים

ר' בלונדהיים ב')ע' 150-151).

★ chestnut tree

806 / (סוכה לג:) / **מנומר**

טיי"ץ / tajez / בעל כתמים

הצורה הדקדוקית, השווה לרבים בצרפתית של היום, יכולה לייצג גם יחיד ביחסת הנושא.

★ spotted

807 / (סוכה לג:) / **כמושה**

פלציד"א / flacede / נובלת

★ withered

808 / (סוכה לד.) / **מסר**

שיר"א / sere [serre] / משור

בדפוסים כאן ובכמה כתבי-יד במקומות האחרים, שאותו לעז מופיע בהם, קוראים, מלבד הצורה שיר"א, הנגזרת מהמלה הלטינית serra, את הצורה שיג"א sige (בצרפתית של ימינו scie), מלה חדשה הנגזרת מהפועל הלטינית secare (לחתוך). כפי הנראה הייתה התחרות בין שתי המלים, והראשונה נעלמה, אולי בגלל דימוי-הצליל עם serre, ציפורן (של עוף טורף).

★ a saw

809 / (סוכה לד.) / **הובלילא**

צינפיי"ל / cenpeil / המסס (החלק השלישי בקיבת מעלי-הגירה)

ראה לעיל מס' 160.

★ omasum, (third chamber of a ruminant's stomach)

810 / (סוכה לד.) / **כרס**

פנצ"א / pance / בטן (כאן בהוראה מיוחדת של החלק הראשון בקיבת מעלי-הגירה)

★ stomach, (here in a special reference to the first chamber of a ruminant's stomach).

811 / (סוכה לד:) / **כרתי**

פוריל"ש / porels / **כרשים** (ירק מאכל)

★ leeks (vegetables used as food)

812 / (סוכה לה:) / **בוכנא**

פילו"ן / pilon / **עלי**

כינוי לחלק של העוקץ הנכנס לתוך הפרי. הלעז חשוד, כי הוא נמצא רק במובאה שבמחזור ויטרי ובסידור רש"י.

★ pestle

813 / (סוכה לו.) / **כדור**

פילוט"א / pelote / **כדור**

ראה לעיל מס' 302.

★ ball

814 / (סוכה לו.) / **דפוס**

פורמ"א / forme / **צורה**, **תבנית**

רש"י מסביר היטב כאן את משמעות המלה, המשותפת לשלוש הופעותיה בפירושו, כאן – תבנית, שבה גדל האתרוג וקיבל את צורתו; לעיל מס' 469 – אימום לנעליים; ולהן מס' 2029, דפוסים לאפות בהם את לחם הפנים.

★ form, shape

815 / (סוכה לו.) / **תפח**

אינפלי"ר / enfler / **להתנפח**

★ to inflate, to become inflated

816 / (סוכה לו.) / **נדמה**

קונטריפיי"ט בעל גוף משונה, בעל תכונות חריגות / contrefeit [contrefait]

המלה הצרפתית, כמו המלה העברית, משמעותה המקורית "מחוקה", ומכאן "חיקוי לא מוצלח", כלומר "שונה מבני מינו". ויש לתמוה על רש"י, אם פירוש "אתרוג כושי" הוא הגדל בארץ כוש, כדבריו בדה"מ "הא לן והא להו", מאין לו, שהוא דווקא שחור, כדבריו בדה"מ "דומה לכושי"? מכל מקום רש"י קובע כך במפורש בפירושו על המשנה (דף לד:) דה"מ "הכושי".

★ queerly shaped, queerly featured

817 / (סוכה לו.) / **מקורזלות**

ביקודי"ש / becudes / **חדות**, **בעלות שפה חדה**

★ sharp, sharp-edged

818 / (סוכה לו:) / **משיחה**

לינוי"ל / linoil [linoel] / **חוט** (**של פשתן**)

⋆ thread (of flax)

819 / (סוכה לו:) / **סיב**

איליר"ה / ellera / **קיסוס** (**באיטלקית**)

איננו בכתבי-היד, ולא כתבו רש"י, המפרש במקומות אחרים (לעיל מס' 755 ומס' 759): "קיסוס" יידר"א iedre, והיא אותה מלה בצרפתית של ימי-הביניים, ר' בלונדהיים פ' (ע' LXXXI-LXXX).

⋆ ivy (in Italian)

820 / (סוכה לז.) / **כוש**

פושי"ל / fusel / **פלך** (**לטוויה**)

⋆ spindle

821 / (סוכה לז:) / **הונף**

וינטילי"ר / wenteler [venteler] / **להניף** (**בכיוון הרוח**)

⋆ to hoist, wave (in the wind's direction)

822 / (סוכה לט:) / **פיגם** (**או: פיגס**)

רוד"א / rude / **פיגם** (**צמח**)

⋆ rue (plant)

823 / (סוכה לט:) / **ירבוזין**

הנפיר"ש / hanfers / **חמציץ** (**צמח**, **בגרמנית**)

בגרמנית של היום ampfer [sauer], ר' בערך הבא.

⋆ wood sorrel, oxalis (plant)

824 / (סוכה לט:) / **ירבוזין**

אוישילי"ש / oiseles / **חמציץ** (**צמח**)

השם הלטיני: oxalis (וממנו נגזר השם הצרפתי). ויש מזהים את oisele (בצרפתית של היום oseille) עם החומעה (בלטינית rumex).

⋆ wood sorrel, oxalis (plant)

825 / (סוכה לט:) / **שיטין**

אישפריי"ש / esparjes [esparges] / **אספרגוסים**

⋆ asparagusses (plant)

826 / (סוכה לט:) / **חלגלוגות**

פולפיי"ר / pilpier / **רגלה, חלגלוגה (עשב בר)**

★ purslane, portulaca (plant)

827 / (סוכה לט:) / **כוסבר של הרים**

אליינדר"א / aliendre [alliendre] / **כוסבר**

רה לעיל מס' 376.

★ coriander (plant)

828 / (סוכה לט:) / **כרפס של נהרות**

קרישו"ן / creson [cresson] / **שחליים**

★ cress, garden cress, paper cress,[green mustard]

829 / (סוכה לט:) / **כרפס של נהרות**

אפי"א / apie [apie] / **כרפס**

היה מסתבר לקרוא apje, אבל בלונדהיים קובע (ב', ע' 100), שהקריאה הנכונה היא apie. מכל מקום ברור, שההטעמה על ההברה הראשונה.

★ celery

830 / (סוכה לט:) / **גרגיר**

אורוג"א / oruge [orugue] / **אורה (צמח)**

ראה לעיל מס' 377.

★ rocket (plant)

831 / (סוכה מ:) / **אפיקטויזין**

וומיט"א / womite [vomite] / **סם הקאה**

לעז זה, החסר בדפוסים, נכתב בתחילתו, בשני כתבי-היד, שהוא מצוי בהם, באות בי"ת (בומיט"א). אותו לעז במסכת שבת (לעיל מס' 111) מופיע בכתיבים משונים (ריש"א, דישט"א, זומיט"א בכתבי-היד, ובדפוסים בומיט', גומיט'). אולם במסכת ב"ק (להלן מס' 1450) כל הגרסאות מתחילות בוי"ו, וכן נראה עיקר, כי אין זה מסתבר, שבי"ת תבוא במקום v (w) בראש המלה. ר' מילונו של לוי (מס' 815,139).

★ emetic medicine (drug to induce vomiting)

832 / (סוכה מה.) / **גיגיות**

קובי"ש / cuves / **גיגיות, מיכלים גדולים ועגולים**

★ tubs, large round containers

833 / (סוכה מה.) / **מלבן**

אישטר"א / aistre / **מוקד**, **כיריים**

הכוונה, כפי שרש"י מציין, למסגרת מלאה חומרים קשים, שבדרך כלל הייתה משמשת להבעיר עליה עצים או פחמים וכדומה (ר' בלונדהיים ב', ע' 72).

★ fireplace, hearth, stove

834 / (סוכה מט.) / **יקב**

פושי"ץ / fosez [fossez] / **חפירה**

★ digging

835 / (סוכה נ.) / **מסננת**

קולידויר"א / coledoire / **מסננת**

בלונדהיים הבחין בין מלה זו ובין coledoir בלי e– (להלן מס' 1725). אמנם מסתבר, ששתי המלים קיימות באותה משמעות, אבל קשה לקבוע בוודאות, לפי גרסות כתבי-היד, שדווקא כאן עם e–, ושם בלי e–.

★ strainer

836 / (סוכה נא:) / **דה"מ שיישא**

בי"ש / bis / **שיש**(**אפור-חום**)

רש"י אומר בפירוש: "לא לבן ולא שחור אלא כעין ירוק". כפי הנראה המושג "ירוק" אצל רש"י קרוב ל"צהוב" אצלנו, וזה דומה לחום.

★ gray-brown (marble)

837 / (סוכה נא:) / **בימה**

אלמינבר"א / almenbre / **בימה** (**באמצע בית-הכנסת**)

מונח מיוחד ליהודים, שמוצאו ערבי (אל-מונבר), ונתקיים עד היום אצל יהודי אשכז, בצורת "אלמימור" (ר' בלונדהיים ב', ע' 76-77, וכן בלונדהיים פ', ע' 144).

★ platform (at the center of the synagogue)

838 / (סוכה נא:) / **לווחין**

פלנקי"ש / planches / **קרשים**

★ planks

839 / (סוכה נב.) / **בוכיא**

אירייני"א / ireinie [iraigne] / **עכביש**

★ spider

ביצה

840 / (ביצה ב.) / **דקר**

פיל"א / pele / **את-חפירה**

★ shovel, spade (a long handle with a flat blade)

841 / (ביצה ג:) / **תלתן**

פינוגר"י / fenogre / **חילבה** (**גרגרנית יוונית, צמח המשמש לתבלין**)

★ fenugreek (a Greek trefoil used for spice)

842 / (ביצה ז.) / **שלל**

בשט"א / baste / **הכלבה** (**תפירה גסה**)

כאן מדובר בביצים, כשבן עדיין "תפורות" ברחם אמן, ורש"י משווה שימוש זה של "שלל" ל"שלל של כובסין", חבילה של כביסה, שנתפרה כדי שלא תתפורר. ר' מילונו של לוי (מס' 155).

★ a basting (loose rough stitches to hold the material until the final stitching is made)

843 / (ביצה ז.) / **עטלף**

קלב"א שורי"ץ / chalve soriz / **עטלף**

ר' בלונדהיים ב' (ע' 142-145) ומילונו של לוי (מס' 760).

★ bat (animal)

844 / (ביצה ט.) / **חלה**

טורטי"ל / tortel / **עוגה עגולה**

חסר בכתבי-היד.

★ a round cake

845 / (ביצה י.) / **בריכה**

קוביד"א / covede / **דגירה**

ראה לעיל מס' 56.

★ hatching

846 / (ביצה יא:) / **ציר**

פליט"א / palete / **בליטה**

מלה במלה: אֶת קטן, יעה.

★ a bulge

847 / (ביצה יג:) / (**שולי בגדיו**)[**שולי בגדים**]

דיבנ"ט / devant / **חיק**

המלה מורה על מקום ומשמעותה בדרך כלל: "לפני" (מלת-יחס), "לפנים" (תואר-הפועל". כאן: החלק הקדמי של הגוף. בדפוסים נשתקעה מלה אחרת: פנ"ץ panz "כפל בד, כנף מעיל". ר' מילונו של לוי (מס' 313).

★ bosom

848 / (ביצה יד.) / **עץ פרור**

פוי"א / poje / **כף גדולה**, **תרווד**

כפי הנראה אותהמלה כמו poche בצרפתית של היום, שפירושה "כיס". הכתיב המופיע בדפוסים "פוקי"א" הוא ערבוב שני הכתיבים המצויים אצל רש"י ל - ch (בצרפתית של היום נהגה כשי"ן ימנית): "פויא" ו"פוקא".

★ a large spoon, ladle

849 / (ביצה יד.) / **מנבחים**

קרוישנ"ט / croisant [croissant] / **חורקים**, **משמיעים קול פיצוח**

בלונדהיים מתרגם "[כלבים] נובחים", כנראה בהשפעת העברית, כי למלה הצרפתית משמעות יותר רחבה.

★ squeaking, crackling

850 / (ביצה יד:) / **דלופקרין**

קו"ט / cot / **שמלה**, **כותונת**

ראה לעיל מס' 189. לפי הנאמר בפירוש רש"י כאן, הצטיין בגד זה ב"נימין גדולים וגסים" של הצמר – לשם חימום הגוף.

★ dress, gown [see 189]

851 / (ביצה טו.) / **נמטא**

פילטר"א / feltre / **לֶבֶד**

★ felt

852 / (ביצה טו.) / **ערדילין**

קלצונ"ש / chalcons / **נעלי-בד**

ראה לעיל מס' 105. נמצא רק בכתב-יד אחד וחסר גם בדפוסים. בשבעת המקומות האחרים, שלעז זה מופיע בהם, הוא מסביר את המלים "פוזמק", "אנפליא" או "מוק". כאן המלה היא "ערדילין" ולא מדובר בסתם נעליים של בד, אלא בכמין נעל נוספת העוטפת את הנעל שעל הרגל (ומכאן השימוש ב"ערדליים" כיום). יש אפוא ספק רב, אם הלעז מקורי הוא.

★ cloth-shoes

853 / (ביצה טו.) / (**ביצת הגיר**)[**ביצים**]

מטונ"ש / matons / **גושים**

⋆ lumps

854 / (ביצה יז:) / **רסק**

מינצייר / mincier / **לקצוץ**, **לרסק**

⋆ to mince

855 / (ביצה יז:) / **קפלוטות**

פוריל"ש / porels / **כרשים** (**ירק מאכל**)

⋆ leeks (vegetable used as food)

856 / (ביצה כב.) / **שרגא**

קרוישו"ל / croisol / **מנורה**

ראה לעיל מס' 135. ברור, שכאן רצה רש"י לציין, שהשַמָש הטה את המנורה ולא את הלהבה, שגם מנורה גם להבה קרויות "נר" בעברית ו"שרגא" בארמית.

⋆ lamp

857 / (ביצה כב.) / **למחוט**

מוקייר / mochier / **למחוט** (**נר**)

ראה לעיל מס' 330.

⋆ to trim, clean (a candle)

858 / (ביצה כב.) / **בקעת**

אישטיל"א / estele / **גזיר-עץ**

ראה לעיל מס' 803.

⋆ a piece of wood [from the trunk]

859 / (ביצה כב.) / **רירא**

ביב"א / beve / **ריר** (**הפרשת נוזלים**)

⋆ saliva, liquid secretion

860 / (ביצה כב.) / **רירא**

קציד"א / chacide / **ליחת העיניים**

הלעז הראשון (מס' 859) הסבר כללי של המלה, וזה השני מפרט, באיזה מין ריר מדובר בעניין.

⋆ eye fluid

861 / (ביצה כב.) / **דמא**

שנקטירו"ד ’] / sancterud [sancterud / **רווי-דם**

ראה לעיל מס' 682.

★ bloodsoaked

862 / (ביצה כב.) / **קדחתא**

אישקלפייישו"ן התחממות (כלומר חום, קדחת) / eschalfeison [eschalfaison]

★ heating up, (high temperature, fever)

863 / (ביצה כב:) / **פת עמילה**

ברייד"א / breiede / (**לחם**) **מָעוּך**, **מעוּסָה** (**נלוש היטב**)

זהה למעשה עם מס' 253 ומס' 623 לעיל, הבאים להסביר אותו ביטוי, אלא ששם צורת זכר וכאן, כפי הנראה, צורת נקבה (ובאמת ברוב הגרסאות יש אל"ף בסוף). רק שאם כן קשה לדעת, מה הביא רש"י להבחנה זו.

★ pressed, squeezed (bread) (well kneaded)

864 / (ביצה כב:) / **ערדסקיאות**

אינצינשיי"ש מחתות (מיכלים לקטורת) / encensiers

★ incense-bowls, (containers for the insolence)

865 / (ביצה כג.) / **קטורא בידי**

פרונציי"ר / froncier / **לקפל** (**קפלים בשפת הבגד לנוי**)

ר' מילונו של לוי (מס' 480).

★ to fold (decorative cuffs at the cloth's margins)

866 / (ביצה כג.) / **מקרדין**

אישטריליי"ר / estrelier [estreillier] / **לקרצף**

ראה לעיל מס' 596.

★ to scrub, curry

867 / (ביצה כג:) / **ביברים**

ויבי"ר / wivier [vivier] / **ברכות-דגים**

לפי גרסות כתבי-היד אפשר לקרוא גם ויויי"ר (wiwier). מוצא המלה הצרפתית והמלה העברית "ביבר" מאותו מקור לטיני: vivarium. צורת המלה הצרפתית, הנראית כמו יחיד, יכולה לייצג גם יחסת-הנושא ברבים.

★ fishing ponds

868 / (ביצה כד.) / **מגדל**

מישטיי"ר / mestier / **שובך**

ראה לעיל מס' 155. אי-אפשר לראות ב"מגדל עץ" של רש"י "מזנון", אלא ארון מסוג אחר – לשמירת עופות חיים.

★ coop

869 / (ביצה כד:) / **מפולמים**

מושטיד"א / mostede / **לח, טרי**

היה נראה יותר לפענח moiste (מוישט"א באחד מכתבי-היד), ולא ידוע, למה בחר בלונדהיים בצורה זו. היא קשה גם מבחינת המין והמספר. לגבי "דגים" היינו מצפים לזכר ברבים, ולפנינו נקבה ביחיד, אולי ראוי לגרוס מושטיצ"א mostece (לחוּת, טריוּת). הגרסה שבדפוסים "אמי" תמוהה.

★ moist, fresh

870 / (ביצה כד:) / **דה"מ ולערב אסורין...**

גרמייש"א / Garmeise [Garmaise] / **וורמס (עיר במערב גרמניה)**

רש"י משתמש בצורה הצרפתית של שם העיר, שבה ה – w הנהפך ל – Guillaume, Walter ל – Guatier וכי'), וההטעמה לא עברה, כמו בגרמנית, אל ההברה הראשונה.

★ Worms (a city in west Germany)

871 / (ביצה כד:) / **דה"מ ולערב אסורין...**

רומ"א / Rome / **רומא (בירת איטליה)**

★ Rome (Italy's capital city)

872 / (ביצה כה:) / **בצל**

ציבו"ט / civot / **בצלצול (בצלית, בצל ירוק)**

בחלק גדול מהמקורות הלעז כולל אות למ"ד, הרומז לצורה הפרובנסאלית cebola (שחדרה לצרפתית הצפונית כפי הנראה רק במאה הי"ג לספירתם). מכל מקום שתי המלים נגזרות מלטינית caepa "בצל", ומכנות זנים קטנים של בצלים.

★ small onions, (chives, leeks)

873 / (ביצה כה:) / **עזים**

אינגרי"ש / engres [engres] / **עַזי-רוח**

ראה להלן מס' 2422.

★ bold, courageous

874 / (ביצה כה:) / **צלף**

קפר"ו / cappero / **שיח-צָלָף (באיטלקית)**

נמצא רק בשלושה כתבי-יד (כפי הנראה ממוצא איטלקי) וכן חסר בדפוסים. מסתבר, שאינו מאת רש"י. ר' בלונדהיים ב' (ע' 134-137).

★ common caper bush (in Italian)

875 / (ביצה כה:) / **גלודקי**

פלדישטו"ל / faldestol / **כיסא מתקפל**

★ folding chair

876 / (ביצה כה:) / **אלונקי**

שנבואיל"ש / sanbuels / **מושבים הדומים לאוכפים**

ר' ההסבר המפורט, שהוסיף רש"י בפירושו. המילונים נותנים רק את המלה sambue (=sanbue) שמשמעותה "אוכף".

★ saddle-shaped seats

877 / (ביצה כו:) / **אפרסקין**

פירשקי"ש / persches / **אפרסקים**

ראה לעיל מס' 174.

★ peaches

878 / (ביצה כו:) / **חבושין**

קודוינ"ץ / codoinz / **חבושים** (**פירות**)

★ quince

879 / (ביצה כז.) / **דוקין**

טיי"א / teile / **תבלול** (**כתם בעין המצמצם את הראייה**)

ראה לעיל מס' 675.

★ cataract (a spot in the eye reducing eyesight)

880 / (ביצה כח.) / **אטליז**

מציקר"א / macecre / **אטליז** (**מקום, ששוחטים בהמות ומוכרים את בשרן**)

חסר בדפוסים. מקומו בדה"מ "דתנן פסולי המוקדשין...", אחרי המלים "שנשחטים באטליז". המלה הצרפתית, שמוצאה אולי מהערבית, נשארה בלשון יינו רק במובן של "טֶבַח" (massacre). מאידך היא קרובה כפי הנראה לגרמנית Metzger(ei), אף-על-פי שמוצאים למלה זו גם מקורות אחרים.

★ butcher-shop (a place where animals are slaughtered and their meat is sold)

881 / (ביצה כח.) / **משחיזין**

אגוישיי"ר / aguisier / **להשחיז**

ר' בלונדהיים ב' (ע' 61).

★

882 / (ביצה כח:) / **נרצם**

אישפויזטיי"ר להקהות את החוד של (כלי) / espointier

★ blunting a sharp point (of a vessel)

883 / (ביצה כח:) / **כלי של ברזל**

טריפיי"ד / trepied / חצובה (בעלת שלוש רגליים)

בארבעה כתבי-יד יש פירוש ארוך. בדה"מ "ואע"ג דמפשיט בידיה". אחרי המלים "להכות עליו בפטיש". ושם הביטוי "כלי של ברזל" מפורש בלעז "טריפיי"ד".

★ tripod

884 / (ביצה כט.) / **אופיא**

אישקומ"א / escume / קֶצֶף

ר' מילונו של לוי (מס' 342).

★ foam

885 / (ביצה כט.) / **יקדיח**

אדורשי"ר / adorser / **לתת (את התבשילים) להישרף ולהידבק בסיר**

ר' בלונדהיים ב' (ע' 51-53).

★ to allow (food) to bum and stick to the pot.

886 / (ביצה כט:) / (**טיבותיך**)[**טיבו**]

גרי"ד / gred / טובה

במשמעות של "לעשות טובה למישהו" או "בלי טובות". כלומר מעשה חסד.

★ favor

887 / (ביצה כט:) / **תוך**

טורנידויר"א חלק (של שולחן) המתהפך (ואפשר אש לשים חפצים בתוכו) / ternedoire

★ turning part (of a table, making it possible to store things in it)

888 / (ביצה ל.) / **עתר**

פורק"א / forche / **קלשון**

★ pitchfork, hayfork

889 / (ביצה ל:) / **נר**

קרוישו"ל / croisol / **מנורה**

ראה לעיל מס' 135.

★ lamp

890 / (ביצה ל:) / **קרמין**

אוברי"ץ / ovrez / **מעשה אורג בעבודות מחט**

★ needle-woven work

891 / (ביצה לא.) / **דה"מ לא בקרדום**

איש"א / aise [aisse] / **מעצד של רצענים**

ר' בלונדהיים ב' (ע' 71).

★ a cobbler's adz

892 / (ביצה לא.) / **דה"מ לא בקרדום**

בישאגו"ד / besagud / **כלי בעל שני ראשים חדים**

ר' מילונו של לוי (מס' 156).

★ an implement with two pointed heads

893 / (ביצה לא.) / **מגירה**

שיר"א / sere [serre] / **משור**

ראה לעיל מס' 808

★ a saw

894 / (ביצה לא.) / **מגל**

דולידויר"א / doledoire / **מעצד** (**מעין גרזן**)

★ adz (a sort of ax) [a heavy, curved steel tool, with a broad, chisel like end mounted on a wooden handle]

895 / (ביצה לא.) / **מגל**

שרפ" / T sarpe / **מגל**, מְזמֵרה

בצרפתית של היום: serpe.

★ scythe, pruning shears

896 / (ביצה לא:) / **דה"מ ואיכא דמתני לה**

בישאגו"ד / besagud / **כלי בעל שני ראשים חדים**

ראה לעיל מס' 892.

★ a tool with two sharp heads

897 / (ביצה לא:) / **חותמות**

פירמידורי"ש / fermedures / **סגירות**

רש"י רוצה כנראה לציין, שהמלה "חותמות" אינה באה כאן במובנה המקובל, אלא במובן של מתקן סגירה הרמטי.

★ closings, fastenings

898 / (ביצה לב.) / **נר**

קרוישו"ל / Croisol / **מנורה**

ראה לעיל מס' 135.

★ lamp

899 / (ביצה לב:) / **אסכלא**

גרדי"ל / gradil / **אסכלה**

★ grill, roasting jack

900 / (ביצה לב:) / **מכבשין**

פרימבר"א / prembre / **ללחוץ**, **לכבוש** (**להחזיק**)

★ to press, (to hold)

901 / (ביצה לב:) / **דה"מ לשפות**

טריפיי"ד / trepied / **חצובה** (**בעלת שלוש רגליים**)

כמו לעיל (מס' 883) יש לנו כאן: "כלי ברזל שקורין טריפיי"ד".

★ tripod

902 / (ביצה לג.) / **דה"מ ביעתא**

טריפיי"ד / trepied / **חצובה** (**בעלת שלוש רגליים**)

גם פה אין מלה עברית או ארמית מתורגמת, אלא הלעז בא לתת דוגמא: "כלי חלול כעין טריפיי"ד".

★ tripod

903 / (ביצה לג.) / **אוד**

פורגו"ן / forgon / **שפוד חתייה**

ראה לעיל מס' 470.

★ a roasting spit

904 / (ביצה לג.) / **לחצוץ**

פורייי"ר / forjier / **לקדוח** (**ומכאן לחצוץ** [**את שניו**])

ראה לעיל (מס' 443). כפי הנראה מאותו גזרון כמו הלעז הקודם (מס' 903).

⋆ to drill, [and from here, to pick (teeth)]

905 / (ביצה לג.) / **דה"מ מן המים**

לונברדיא"ה / Lonbardie / **לומברדיה** (**איזור בצפון איטליה**)

"אחד מגדולי לונברדיר"ה" הוא ללא ספק הרופא ר' שבתי דונולו, בפירושו לספר יצירה. בכל הגרסאות כתוב בסוף הלעז "-דיאה". זה בא ללמד על הרגשת הדוברים, שיש כאן שתי הברות" i מוטעמת, e בלתי-מוטעמת, בניגוד למלים המסתיימות ב"יא", שבהן כל הסיומת –ie בלתי-מוטעמת (ר' לעיל מס' 246, 264, ולהלן מס' 1352).

⋆ Lombardy (a region in north Italy)

906 / (ביצה לג.) / **רעפים**

טיולי"ש / tiules / **רעפים**

⋆ tiles, shingles

907 / (ביצה לג:) / **להניף**

וינטי"ר / [venter] wenter / **להניף** (**כדי להפיץ ריח**)

בדפוסים כתוב וינטילי"ר wenteler (כמו לעיל מס' 821), אבל בלונדהיים מבדיל בין שני הלעזים הן בצורתם הן במשמעותם. ר' מילונו של לוי (מס' 656).

⋆ to wave (to spread an odor)

908 / (ביצה לג:) / **מפשח**

אישינבריי"ר / esenbrajier / **לגזום**, **לדלל**

ראה לעיל מס' 385.

⋆ to trim, prune, thin out

909 / (ביצה לג:) / **דה"מ הוה מפשח**

פליישיי"ר / [plaissier] pleisier / **לכופף**

בדפוסים קוראים "פליישי"ץ" pleisiz, "גדר בנויה מעצים מכופפים או מסורגים". מלה זו שכיחה מאוד בשמות מקומות בצרפת (plessis, דהיינו יישוב, שהוקם בתוך גדר מעין זו) ומכאן בשמות משפחה (Duplessis).

⋆ to bend

910 / (ביצה לג:) / **פסל**

דולידויר"א / doledoire / **מעצד** (**מעין גרזן**)

⋆ adz (a sort of ax) [a heavy, curved steel tool, with a broad, chisel like end mounted on a wooden handle]

911 / (ביצה לג:) / **דה"מ במוסתקי**

ש"ף / sap / **אשוח**

★ fir (tree)

912 / (ביצה לג:) / **זפת**

רישינ"א / resine / **שרף-עץ**

★ resin (of a tree)

913 / (ביצה לג:) / **דה"מ במוסתקי**

ברבשט"א / Barbaste / **ברבסטרו** (Barbastro, **עיר בארגוניה שבספרד**)

★ Barbasto (a city in Aragon, Spain)

914 / (ביצה לד.) / **מגיס**

קונמובר"א / conmovre / **לבחוש**

במהדורה השנייה של הוצאת בומברג כתוב במקום הלעז הנ"ל: קו"ך לו"י פי"ל, כלומר Kochloffel (בגרמנית: מצקת). ר' מילונו של לוי (מס' 355).

★ to stir, mix

915 / (ביצה לה:) / **אדמה**

קרייד"א / creide / **גיר**

מדובר באדמה, שבה היו חופפים את הראש. הלעז חסר בדפוסים, ויש בהם רק הלעז הבא (מס' 916), שגם הוא בא לתת דוגמא של "אדמה" לחפיפת ראש.

★ lime

916 / (ביצה לה:) / **אדמה**

גלייש"א / gleise [glaise] / **טיט** (**אדמה גבילה**)

ראה לעיל מס' 915.

★ mud, mire, (earth fit mixing)

917 / (ביצה לו.) / **מקורזלות**

אגודי"ש / agudes / **חדות**

ר' בלונדהיים ב' (ע' 61).

★ sharp

תענית

953 / (תענית ג:) / **נפוותא**

ו"ן / wan [van] / **רחת**

ראה לעיל מס' 448.

★ winnowing shovel

954 / (תענית ג:) / **גילהי דליליא**

אישלושירנ"א / [] esluserne / **ברק לילה**

לא פענחו בלונדהיים, והדבר מתמיה, כי המלה luserne (luiserne, lucerne) בהוראת "אור, מנורה, דבר המאיר" שכיחה, והקדומת es- (לטינית ex-) מובנת כשמדובר באור פתאומי הבוקע בחושך הלילה. גרסת כתבי היד: אישלושנר"א, אישלושרנ"א; והגרסה שבדפוסים: אישלושטר"א היא, כפי הנראה, משוחזרת – לפי האיטלקית (כך חירם פרי בק"ס ה', תרפ"ח, ע' 225). ר' מילונו של לוי (מס' 56) הקושר את המלה ללעז אישלויד"א esloide, כמו לעיל מס' 89.

★ lightning, a flash in the night

955 / (תענית ה:) / **יגמל**

דישיבירי"ר / deseverer / **לגמול** (ילד)

★ to wean (a baby)

956 / (תענית ז:) / **צלול**

קלי"ר / cler / **בהיר, צלול**

ר' מילונו של לוי (מס' 226).

★ clear, lucid

957 / (תענית ח.) / **דה"מ משתכין אליו**

רידויל"א / redoile [redoille] / **חלודה**

ראה לעיל מס' 200.

★ rust

958 / (תענית ט.) / **יבלו**

דולורינ"ט / dolorent [dolorent] / **כואבים**

מקרה חריג של פועל בצורה מוטית (הווה נסתרים), אלא אם כן צריך לראות כאן בינוני פועל.

★ painful

959 / (תענית יא:) / **גומל**

שיברי"ר / sevrer / **לגמול**

ההבדל בין sevrer ובין desevrer (לעיל מס' 955) הוא כפול: א) sevrer מייצג כנראה לשון מאוחרת, שבה נפלה ה – e האמצעית; ב) הקדומת de- מורה על ניתוק והולמת יותר תינוק המנותק מאמו המינקת מאשר אדם המתנזר ממאכל.

★ to wean

960 / (תענית יב.) / **מתנמנם**

שומייליי"ר / someilier [someillier] / **לחטוף תנומה קלה, לנמנם**

ר' מילונו של לוי (מס' 745).

★ to take a nap

961 / (תענית יב:) / **אפנתא**

אישקרפי"ט / escarpet / **נעל קלה**

בלונדהיים מהסס, אם לכתוב escarpet או escharpet (אישקרפי"ט). במקורות אחרים של ימי-הביניים מוצאים באותה משמעות eschapin (אולי מהשורש הגרמני scaf, סירה), בצרפתית של היום escarpin. אך מוצאה של escarpin מהאיטלקית (escarpa, נעל); ונראה, כאילו נפגשו שני גזרונים שונים והגיעו לאותה משמעות. ראה לעיל מס' 651.

★ a light shoe

962 / (תענית יג.) / **משומם**

אישטורדי"ץ / estordiz / **המום**

רש"י מפרש כאן את המשך הפסוק (עזרא ט', ד'), שרק תחילתו הובאה בדפוסים: "...על מעל הגולה ואני יֹשֵׁב משוֹמֵם עד למנחת הערב: (ה') ובמנחת הערב קמתי...", ר' מילונו של לוי (מס' 430).

★ shocked, astonished

963 / (תענית יג.) / **נתר**

קרייד"א / creide / **גיר**

★ lime

964 / (תענית יד.) / **חיכוך**

אישקלפיישו"ן התחממות (כלומר: חום, קדחת) / eschalfeison [eschalfaison]

רק בכתב-יד אחד כתוב בתחילת דה"מ "חיכוך: איקלפישו"ן בלע"ז". ייתכן, שכאן מדובר בצורה מסוימת של התחממות, והיא דלקת העור.

★ heating up (high temperature, fever)

965 / (תענית טו.) / **מכבש**

פריש"א / prese [presse] / **מכבש**

ראה להלן מס' 1105. גם כאן המלה נתפסת במשמעותה הכללית, כדי להסביר את הביטוי "דברי כבושין", שהם דברים הלוחצים על הלב.

★ press [pressure (morally)] (a)

966 / (תענית יט.) / **מתחטא**

פורפיי"ש / forfeis [forfais] / **אתה מרע, מתנהג שלא כהוגן**

רש"י רוצה למנוע את הבנת "מתחטא" כהוראתו המקראית, כלומר מיטהר. לגבי המשך הפירוש, ברור, שאינו שייך לדה"מ הזה. צריך לפסק: "בלע"ז: ישמח אביך. ואמך ותגל יולדתך:". כפי הנראה הפסוק היה מקוטע בגוף התלמוד ורש"י השלים אותו. אולי ראה לנחוץ להביא את סוף הפסוק, כי "שלושה שותפים באדם" (נידה לא.), ואם כן, אחרי שהוזכרו האב והאם, הגורם השלישי – "יולדתך" – רמז להקב"ה.

★ you're doing wrong, behaving unfairly

967 / (תענית יט:) / **אסכרא**

בו"ן מלנ"ט / bon malant / **פצע חמור**

ראה לעיל מס' 5.

★ a serious wound

968 / (תענית כ.) / **נקדרה**

פירטוצי"ר / pertucer / **לנקוב**, **לעשות חור**

בלונדהיים מביא את ההשערה, שלפנינו מלה איטלקית פירטוצ"ר pertucar (היום: pertugiare), כי הגרסאות בכתבי-היד חסרות יו"ד לפני הרי"ש.

★ to puncture

969 / (תענית כ.) / **עתר**

פורק"א / forche / **קלשון**

★ pitchfork, hayfork

970 / (תענית כ.) / **נעתרות**

אינקריש / encres [encres] / **מכבידים**

ראה להלן מס' 2422.

★ to burden

970א / (תענית כא.) / **מכסה**

וייל"א / weile / **מפרש**

לעז זה נשכח אצל בלונדהיים. העיר לי על כך ר' אפרים יעיר מטירת צבי. ובדקתי בשני כתבי-יד של בית המדרש לרבנים באמריקה בניו-יורק, וכן בדפוסים ראשונים (סונצינו, בומברג, עין יעקב משאלוניקי), ובכולם מופיעה הצורה העברית מלשון חכמים – ומלשון ימינו – וילו"ן, הנראית לי תיקון סופר, במקום הלעז המקורי, שהיה כפי הנראה וייל"א (בצרפתית של היום voile, מלטינית velum, כמו וילון).

★ a sail

971 / (תענית כא:) / **מרא**

פושוי"ר / fosoir [fossoir] / **מכוש**

ראה לעיל מס' 70.

★ pick-ax

972 / (תענית כא:) / **זבילי**

פיל"א / pele / **את-חפירה** (**כלומר כף שטוחה בעלת ידית ארוכה**)

בלונדהיים משער, שהגרסה הנכונה היא אולי פילי"ש peles בריבוי.

★ shovel, spade (a flat blade with a long handle)

973 / (תענית כא:) / **קרנא**

וינטוש"א פתח-אוורור / wentose [ventose]

בצרפתית של היום יש שני שמות-עצם ventouse (שניהם גזורים מ – vent, רוח [מצויה]), אחד, השכיח יותר, הוראתו "כוח-רוח", וזה, השכיח פחות, הוראתו כנ"ל.

★ air-hole, vent

974 / (תענית כא:) / **בסתרקי**

טרפי"ד / traped / **שטיח**

ראה להלן מס' 1101.

★ carpet

975 / (תענית כב.) / **עריסה**

בריצו"ל (בירצו"ל?) עריסה / bercol (bercol?)

הספק בין שתי הצורות נובע דווקא מהעובדה, שבמקורות אין יו"ד בכלל.

★ crib, cradle

976 / (תענית כב.) / **אגם**

מריש"ק / maresc / **בִּיצה, מקווה מים רדודים**

★ marsh, a shallow body water

977 / (תענית כב:) / **איניבא**

לינטר"א / lentre / **ביצת-כינים**

הגרסה שבדפוסים מאז דפוס סונצינו (לינדינ"א) מושפעת מהאיטלקית lendine.

★ nits

978 / (תענית כג.) / **כמהין ופטריות**

בולייי"ן / boleiz / **פטריות**

ראה לעיל מס' 371. רש"י מסביר בלעז הזה רק את המלה השנייה "פטריות", אולם, מאחר שאין כאן

חשיבות להבדל בין כמהין לפטריות, לא הקפיד להבליט את המלה השנייה.

★ mushrooms

979 / (תענית כג:) / **גואלקא**

טשק"א / tasche / **שק**

★ sack, bag

980 / (תענית כד.) / **פירא דכווריי**

ויבי"ר / wivier [vivier] / **ברכת-דגים**

ראה לעיל מס' 867. מצוי רק ברש"י ש"עין יעקב".

★ fishing pond

981 / (תענית כד:) / **כובשת**

שול"ץ / solz / **כיבוש** (**מאכל במלח**)

המלה הצרפתית, מקורה בגרמנית Sulze (מי-מלח לכיבושים, מורייס) מלשון salz (מלח). אולם כאן תפס כנראה הפרשן רק את המושג של כיבוש, כי מדובר בכיבוש מתוך ייבוש, ולא במי-מלח.

★ pickled with salt

982 / (תענית כד:) / **דייסא**

טריי"ש / trijes / **דייסה**

המלה, שאינה מצויה במילונים לצרפתית עתיקה, קשורה כפי הנראה עם הגזרון הלטיני tritiare (למעוך, לכתוש).

★ porridge

983 / (תענית כה.) / **אגנא**

מיי"ץ / meiz [maiz] / **ערבה** (**חלק של הגת, שבו מניחים את הענבים**)

מצוי רק ברש"י שב"עין יעקב" (ראה לעיל מס' 597 ולהלן מס' 2002).

★ tub, container (the part of the winepress where the grapes are laid)

984 / (תענית כה.) / **מסא**

פיל"א / pele / **את-חפירה** (**כלומר כף שטוחה בעלת ידית ארוכה**)

★ shovel, spade (with a flat shovel and a long handle)

985 / (תענית כה.) / **מרדה**

פושוי"ר / fosoir [fossoir] / **מכוש**

מצוי רק ברש"י שב"עין יעקב", ואינו סביר. בלונדהיים מביא בהערתו את המלה המתפרשת בגרסת "מרא" (אולי טעות דפוס במקום "מסא" שבתלמוד), אבל בדפוסי "עין יעקב" הדה"מ הוא "מרדה".

ראה לעיל מס' 70.

★ pick-ax

986 / (תענית כה.) / **מרדה**

פיל"א / pele / **את-חפירה** (**כלומר כף שטוחה בעלת ידית ארוכה**)

★ shovel, spade (with a flat blade and a long handle)

987 / (תענית כה:) / **סדן**

טרונ"ק / tronc / **גזע** (**עץ**)

★ trunk (tree)

988 / (תענית כה:) / **ברך**

קולטר"א / coltre / **קנקן של מחרשה** (**היתד הפולחת את הקרקע**)

★ ploughshare (the blade that slices the earth)

989 / (תענית כז:) / **אסכרה**

אישטרנגילו"ן / estrangilon [estranguillon] / **דלקת השקדים**

ראה לעיל מס' 742. ברש"י שב"עין יעקב" כתוב בדה"מ "ברביעי על אסכרה": "שקורין אשטרוללו"ץ [שיבוש של אישטרנגילו"ן] בלע"ז דכתיב ביה יהי מאורות ברקיע השמים ופירשו בירוש[למי] משום דכתיב ביה יהי מארת וכיון שהוא חסר משמע מארה".

★ tonsillitis

990 / (תענית כח.) / **עלי**

פילו"ן / pilon [pison] / **עלי לכתישה**

לפי בלונדהיים הלעז הזה, המצוי רק ברש"י שב"עין יעקב", הוא המלה הספרדית pison, אבל נראה לי, שמותר לתקן ולקרוא pilon כמלה הצרפתית, המתועדת מהמאה הי"ב.

★ pestle

991 / (תענית כט:) / **דורסין**

פולי"ר / foler / **לדרוך** (**לשם כיבוס**)

★ fulling; cleansing and thickening a cloth by pressing, treading and other processes

992 / (תענית כט:) / **גיהוץ**

לישקיי"ר / lischier / **לגהץ**

★ to iron, press

993 / (תענית לא.) / **קופס[א]**

אישקרי"ן / escrin / **קופסה** (**בעיקר לתכשיטים**)

★ box (jewelry)

מגילה

994 / (מגילה ו.) / **טרית**

טונינ"א / tonine / **טונה**

★ tuna

995 / (מגילה ו.) / **אקרא**

פור"ט / port / **נמל**

יש להעיר, שלפי דברי רש"י בפירושו: "מקום מעבר הנהר" לא בא הלעז לציין נמל במשמעות הרגילה של המלה, אלא במשמעות צדדית של "מעבר", הקיימת עד היום במינוח הטופוגרפי של הרי הפירנאים (העיר Saint-Jean-Pied-de-Port היא Saint-Jean שלרגלי המעבר בהרים), והיא קרובה לסיומת הגרמנית –furt (בשם הערים Frankfurt, Erfurt ועוד), המציינת דווקא מעברות של נהר. ואכן המלה הארמית, המתפרשת פה, היא "אקרא", בניגוד לשבעה מקומות אחרים, שבהם הלעז מופיע, להוציא רק מקרה אחד (מס' 1042 להלן), ששם מקוריות הלעז מפוקפקת ביותר.

★ port, seaport

995א / (מגילה ו.) / **דה"מ מטרופולין**

מטר"א / metra / **אֵם**

הלעז הוא "לשון יוון" כפי שמצוין בפירוש.

★ mother

996 / (מגילה יא.) / **שטנה**

נוישמינ"ט נזק, מכשול, צרה (כתב פלסתר המיועד לגרום נזק) / muisement

רק בכתב-יד אחד אפשר לפענח את המלה, והיא משובשת בשאר כתבי-היד ובדפוסים – שם קוראים "שנמנה" במקום "נוישימינט", בבלבול האותיות. ר' מילונו של לוי (מס' 598).

★ damage, obstacle, trouble (a libelous document intending to cause harm)

997 / (מגילה יג.) / **כתלי**

בקונ"ש / bacons / **חתיכות שומן חזיר**

את המלה הבאה אחרי הלעז בפירוש רש"י: "שמינית", יש לקרוא, כפי הנראה: "שמינין" (למלה "שמיני" הוסיפו אולי תי"ו בפענוח מאוחר) או "שמנונית", בכל אופן לשון "שמן".

★ slices of bacon

998 / (מגילה יג.) / **מעדן**

אישקלייריי"ר / escleirier [esclairier] / **להבריק, לצחצח**

ראה לעיל מס' 647. חסר ברוב כתבי-היד ובדפוסים.

★ to shine, polish

999 / (מגילה טז:) / **זקיפא**

פורק"א / forche / **קלשון**

כאן מדובר בוי"ו המוארך שבשם ויזתא (אסתר ט, ט'), ורש"י מתכוון לכאורה לידית של הקלשון, והקו המאוזן של הוי"ו נמשל לחודי הקלשון.

★ hayfork, pitchfork

1000 / (מגילה יח.) / **פרפחיני**

פולפיי"ר / polpier / **רגלה, חלגלוגה (עשב-בר)**

גם כאן (כמו לעיל מס' 943) יש ברוב כתבי-היד ובדפוסים המלה האיטלקית פורקקל"י porcacle.

★ purslane, portulaca (plant)

1001 / (מגילה יח.) / **טאטיתא**

אישקוב"א / escove / **מטאטא**

ראה לעיל מס' 430.

★ broom

1002 / (מגילה יח:) / **סמא**

אורפימינ"ט / orpiment / **צבע צהוב**

ראה לעיל מס' 355.

★ yellow paint (made from Arsenic disulfide)

1003 / (מגילה יח:) / **קומא**

גומ"א / gome / **שרף (של אילן)**

ראה לעיל מס' 357. הלעז נמצא רק בכתב-יד אחד, וספק אם הוא מאת רש"י.

★ sap, gum (of a tree)

1004 / (מגילה יט.) / **חרתא**

אדרימינ"ט / adrement / **צבע שחור**

ראה לעיל מס' 358. חסר בכמה כתבי-יד ובדפוסים.

★ black paint (made from Sulfuric Copper)

1005 / (מגילה יט.) / **עפצים**

גלי"ש / gales / **עפצים** (**גידולים טפיליים בעלה האלון**)

★ gall-nuts (parasite growth on oaks' leaves)

1006 / (מגילה כד:) / **בוהקניות**

לינטילושי"ש עדשניות, שעורן מנומש בכעין עדשים / lentiloses [lentilloses]

★ lentiginous (who have a skin with lentil shaped freckles)

1007 / (מגילה כד:) / **סטיס**

קרו"ג / crog / **כרכום** (**קורטם**?)

ראה להלן מס' 1008. פירושו של רש"י על מלה זו של המשנה נדפס בטעות בסוף הפירוש של הגמרא.

★ saffron, crocus

1008 / (מגילה כד:) / **סטיס**

גישד"א / gesde [guesde] / **איסטיס**, **פַּסטֶל** (**צמח**, **שמשורשו מפיקים צבע**)

איננו ברוב המקורות, בהם "סטיס" מפורש crog, אלא רק בפירוש רש"י שברי"ף (ר' לעיל מס' 323, שם הצגנו את הבעיה של התרגומים השונים ל"סטיס"). כמובן הצורה gesde שווה לצורה wesde (ר' לעיל מס' 279 ועוד), כי כל אחת מייצגת שלב במעבר מה-w הגרמני ל-g הרומני (דרך gu-wu). ר' בעניין לעיל מס' 870.

★ isatis, pastel (a plant with dye- yielding roots)

1009 / (מגילה כד:) / **קוצה**

גרנצ"א / garance / **פואה** (**עשב**, **שמשורשו מפיקים צבע אדום**)

איננו בכתבי-היד ולא בדפוסים, אלא רק ברש"י שברי"ף על המקום (ר' במסורת הש"ס על הדף). גם כאן יש בלבול בין המלים העבריות ובין הלעזים הבאים לפרש אותן. כי "קוצה" במקום אחר (לעיל מס' 663 ולהלן מס' 1448 ומס' 2426) מתורגם gesde או wesde. מאידך warance (=garance) מתרגם הן "פואה" (לעיל מס' 305, 324) הן "קוצה" (לעיל מס' 280).

★ rubia (an herb whose roots produce a red dye)

1010 / (מגילה כד:) / **גובה של יד**

ברדו"ן / bradon / **חלק** (**של הזרוע**) **שהוא מלא בשר**

ראה לעיל מס' 9. מצוי רק ברש"י שברי"ף בצורת ברצו"ן.

★ the part (of the arm) that's full of flesh, biceps

1011 / (מגילה כה.) / **מרזפתא**

מרטי"ל / martel / **פטיש**

גרסה אחרת של הדה"מ: "ארזפתא".

★ hammer

1012 / (מגילה כו:) / **דלוסקמי**

טשק"א / tasche / שק

חסר בדפוסים.

★ sack, bag

1013 / (מגילה כו:) / **כורסיא**

אלמינבר"א / almenbre / בימה (באמצע בית-הכנסת)

חסר בדפוסים. בדבר מוצא המלה ר' לעיל מס' 837.

★ platform (at the center of the synagogue)

1014 / (מגילה כו:) / **קמטרא**

אישקרי"ן / escrin / קופסה (בעיקר לתכשיטים)

★ box (jewelry)

1015 / (מגילה כח.) / **מרא**

פושוי"ר / fosoir [fossoir] / מכוש

ראה לעיל מס' 70.

★ pick-ax

1016 / (מגילה כח:) / **מטיילין**

אישבנייר (אולי) / esbanier / esbaneier / להתבדר

ר' לעיל מס' 711. חסר בדפוסים (מקומו בדה"מ "ואין ניאותין"). ר' מילונו של לוי (מס' 786), הגורס, לפי אחד מכתבי-היד, אישפצייר espacier (לטייל, השווה בגרמנית spazieren).

★ to be entertained, amused

1017 / (מגילה כח:) / **זילחא דמיטרא**

אונדיד"א / ondede / גשם שוטף, שבר-ענן

חסר בדפוסים.

★ torrential rain, downpour

1018 / (מועד קטן ב.) / **חוטטין, מנקרין**

קורי"ר / curer / לנקות

בדפוס פאס השמור בספריית קמבריג' שבאנגליה קוראים פירוש רש"י, שאינו קיים בדפוסים שלנו. וזה לשונו: "מתקני' קלקולי המים. מים המכונסין בגומות לשתות מהן ונמשכין לתוכן זבילי רשות הרבים ומקלקלין אותן המים, מתקנין וסותמין אותן החריצין שבהן הולך הזבל לבור וחוטטין אותן,

מנקרין כעין שעושין לבור קוריי"ר בלע"ז, שמוציאין מתוכן צרורות וקסמים ועפרות שנפלו לתוכן".

★ to clean

מועד קטן

1019 / (מועד קטן ג:) / **אשתומם**

אישטורדישו"ן עילפון, הלם, מבוכה / estordison

ראה לעיל מס' 549. באחד מכתבי-היד קוראים: "אשתומם. כמו ישומו ישרים על זאת ושומו שמים, וכן כל לשון שומם אישטורדישו"ן בלע"ז."

★ fainting, shock, confusion

1020 / (מועד קטן ד:) / **לשחופי**

קורי"ר / curer / **לנקות**

חסר בדפוסים ומצוי רק בכתב-יד אחד ובפירוש רש"י שבריי"ף.

★ to clean

1021 / (מועד קטן ד:) / **שירטון**

לימט"ו / limato / **טיט** (**באיטלקית**)

חסר בדפוסים ומצוי רק בכתב-יד אחד, וברור, שאינו מאת רש"י.

★ mud, mire (in Italian)

1022 / (מועד קטן ה.) / **לקווץ**

דישפיניי"ר / despiner / **לנקות מהקוצים**

מצוי רק בפירוש רש"י שבריי"ף, ר' מילונו של לוי (מס' 399).

★ to clean from thorns

1023 / (מועד קטן ה.) / **תשרש**

דישרציניי"ר לשרש, לסלק שורשים / desraciner

מצוי רק בפירוש רש"י שבריי"ף, שם קוראים, אחרי הלע"ז הקודם (מס' 1022): "כמו תשרש דרצציי"ר [!]", כלומר פועל בבניין פיעל, שהוראתו ביטול המושג של הגזרון.

★ to uproot, to extract roots

1024 / (מועד קטן ו:) / **מטוננת**

פנייד"א בוצית, מלאה בוץ / fanjiede [fangiede]

מצוי רק בפירוש רש"י שבריי"ף, בצורה משובשת פנגור"א (איטלקית: פנגוש"א fangosa?).

★ muddy, full of mud

1025 / (מועד קטן ו:) / **בריה שאין לה עינים**

טלפ"א / talpe / **חפרפרת**

★ mole

1026 / (מועד קטן ו:) / **שבלול**

לימצו"ן / linacon / **חילזון**

★ snail

1027 / (מועד קטן ז.) / **דפנא**

לורייר / lorier / **דפנה**

ראה לעיל מס' 786, אף-על-פי שבלונדהיים מבין זאת אחרת (ר' להלן מס' 1028). נראה כי בייר שבתחילת פירוש רש"י על "דפנא" הוא שריד משובש של לורייר.

★ laurel, (sweet) bay

1028 / (מועד קטן ז.) / **דה"מ דפנא**

ביי"ש / beis [baies] / **גרגירים** (**ובפרט פירות הדפנה**)

בלונדהיים מפענח כך את ביי"ר שבתחילת הפירוש על "דפנא", ובאמת בפירוש רש"י שברי"ף ובמקורות צדדיים נוספים קוראים ביי"ש. אולם קשה לקבל, שמדובר בגרגירים כשדנים בגדר של שיחים, ונראה לי יותר, שאין כאן ביי"ש אלא לורייר (ר' לעיל מס' 1027), והנוסח של רש"י אשר ברי"ף הוא כפי הנראה מעין שחזור. בלונדהיים ב' (ע' 122) אינו מזכיר בעיה זו.

★ berries (specifically, of the laurel)

1029 / (מועד קטן ט:) / **סרק**

טיפינו"ן / tifinon / **אודם** (**לפרכוס הפנים**)

ראה לעיל מס' 260. חסר בדפוסים ומצוי רק בכתב-יד אחד, בצורה המשובשת כופירו"ן.

★ rouge, red cosmetics for coloring the cheeks or lips

1030 / (מועד קטן ט:) / **טבלא**

צינבי"ש / cenbes / **צלצלים**, **פעמונים**

ראה לעיל מס' 589. חסר בדפוסים ומצוי רק בכתב-יד אחד בזה הלשון: "טבלא. כעין זוגי ואית דפי' צנב"ש.

★ cymbals, bells

1031 / (מועד קטן י.) / **לתפור**

שרצי"ר / sarcir / **לֶאֱחות**

חסר בדפוסים.

★ to join, stitch

1032 / (מועד קטן י.) / **אריגה**

דיטרייט"ט (?) / [] detreit / **משוך** (?), **נפרד** (?)

מצוי רק ברש"י שברי"ף, שבו קוראים: "ואורג בו במחט כנין חוטין חדשים כעין אריגה דטרייד' בלע"ז". ברשימה של בלונדהיים יש טעות דפוס בסימון הדף (ו: במקום י.).

★ pulled out(?), separated(?)

1033 / (מועד קטן י.) / **מפסיע**

בשטי"ר / bastir / **להכליב**

ראה לעיל מס' 842. חסר בדפוסים.

★ to stitch a basting (loose irregular stitches to hold the material until the final stitching is made)

1034 / (מועד קטן י:) / **לסרוקי סוסיא**

אישטרילייי"ר לקרצף / estrelier [estreillier]

בתוספות דה"מ "ואין מונעין רפואה מבהמה" קוראים: "דלסרוקי סוסיא שפירש בקונטרס אושטלי"ר בלע"ז", אבל אין הלעז מצוי בפירוש רש"י שבידנו.

★ to scrub, curry

1035 / (מועד קטן י:) / **אקורפיטא**

מניידור"א / manjedure [mangedure] / **איבוס**

★ feeding trough, manger

1036 / (מועד קטן י:) / **כסכוסי**

קוביליי"ר / cuveler / **לכבס** (**בתוך גיגית**=cuve)

★ to wash, launder (in a tub)

1037 / (מועד קטן י:) / **כסכוסי**

אינפישי"ר / enpeser / **לעמלן**

לעז זה בא במקום הקודם (מס' 1036) באחד מכתבי-היד, וכן בפירוש רש"י שברי"ף ובתוספות (דה"מ "כסכוסי").

★ to starch

1038 / (מועד קטן י:) / **קירמי**

טיילי"ש / teiles / **בדים**, **אריגים**

מצוי רק בפירוש רש"י שברי"ף. ראה לעיל מס' 19.

★ fabrics, woven cloths

1039 / (מועד קטן י:) / **קיטורי בירי** [**צ"ל:בידי**]

פרונצי"ר / froncier / **לקפל** (**כפלים בשפת הבגד לנוי**)

ראה לעיל מס' 865.

★ to fold (decorative cuffs at the garment's margins)

1040 / (מועד קטן י:) / **בירי** [**צ"ל: בידי**]

קלצונ"ש / chalcons / **נעלי-בד**

ראה לעיל מס' 105. מצוי רק בכתב-יד אחד (קלשונ"ץ) ובפירוש רש"י שברי"ף (קלצינ"ש).

★ cloth shoes

1041 / (מועד קטן י:) / **דפנא**

לורייי"ר / lorier / **דפנה**

ראה לעיל מס' 786. מצוי רק בפירוש רש"י שברי"ף (לומי"ר).

★ laurel, (sweet) bay

1042 / (מועד קטן י:) / **אקרא**

פור"ט / port / **נמל**

מצוי רק בכתב-יד אחד.

★ port, seaport

1043 / (מועד קטן יא.) / **אוהרי**

רוש"א / ruse / **מתקן לדיג**

מצוי רק בדפוסים, מדפוס סונצינו ואילך. כפי הנראה זו המלה, שבצרפתית של היום הוראתה "מרמה, ערמה", אז במשמעות של "מתקן מתוחכם". אבל יש כמה ספקות בדבר: א) הצורה העתיקה שבימי רש"י ותלמידיו, היא reuse (ריאוש"ה); ב) משמעות של "מתקן מתוחכם, מלכודת, מצודה" אינה מתועדת בכלל.

★ fishing trap

1044 / (מועד קטן יא.) / **דה"מ מעקה למרפסת**

רינו"ש / Renus [Rhenus] / **ריין** (**הנהר**)

כשלמד בישיבות גרמניה, התפעל רש"י מעבודות חיזוק אפיק הריין, על מנת למנוע שיטפונות. שם הנהר מובא כאן בצורה לטינית.

★ Rhine (the river)

1045 / (מועד קטן יא.) / **מרפסת**

אלידוי"ר / aledoir / **מעבר**, **טיילת**, **מרפסת**

מצוי רק בכתב-יד אחד ובפירוש רש"י שברי"ף.

★ passage, balcony

1046 / (מועד קטן יא.) / **מחצלים**

טרואיל"א / truele / **כף של סיידים**

מצוי רק בפירוש רש"י שברי"ף (ושם גרסת המשנה באמת "מחצלים" בניגוד למשנה שבתלמוד הגורסת "מחלצים").

★ plasterer's trowel

1047 / (מועד קטן יא.) / **קורה**

אובריידור"א / ovredure / **משקוף**

הגרסה שבדפוסים אוברטו"ר היא הגרמנית Oberthur (החלק העליון של הדלת), וזהו כפי הנראה המקור של המלה. אך היא התקבלה בצורפתית בצורה המקבילה ל"אטימולוגיה עממית", כאילו היא שם פעולה מן ovrir (לפתוח). השווה את הלעז הבא . (מס' 1048) clavedure. בלונדהיים רשם בטעות, שהלעז מצוי ב"דה"מ הפתח".

★ frame head, lintel

1048 / (מועד קטן יא.) / **מנעול**

קלבידור"א סגירה במפתח, מנעול / clavedure

★ a lock, (close or) shut with a key

1049 / (מועד קטן יא.) / **מכבש**

פריש"א / prese [presse] / **מכבש** (**מתקן לכבישת תמרים**)

★ a press (for dates)

1050 / (מועד קטן יא.) / **חציני**

ברד"א / barde / **גרזן של טפסן**

מצוי רק בפירוש רש"י שברי"ף. אצל בלונדהיים הדף רשום בטעות י: במקום יא.

★ a builder's ax

1051 / (מועד קטן יא.) / **חציני**

דולידויר"א / doledoire / **מעצד** (**מעין גרזן**)

מצוי רק בכתב-יד אחד ("בחציני. פסל לועזין דולדוייר"א"). בשאר כתבי-היד ובדפוסים מצוי הלעז הקודם (מס' 1050).

★ adz (a sort of ax) [a heavy curved steel tool, with a broad, chisel like end mounted on a wooden handle]

1052 / (מועד קטן יא.) / **כבשין**

קונפושט"א תערובת (מאכלים כבושים) / conposte

בצרפתית של היום: compote (מרק פירות).

⋆ a mixture (of pickled food)

1053 / (מועד קטן יב.) / **לימודים**

פלנקי"ש / planches / **קרשים**

⋆ planks

1054 / (מועד קטן יב:) / **שירין**

נושקי"ש / nosches / **סיכות, מכבנות**

ראה לעיל מס' 213.

⋆ pins, clasps

1055 / (מועד קטן יב:) / **כשותא**

הומלו"ן / homlon / **כשות**

ראה לעיל מס' 370.

⋆ hops

1056 / (מועד קטן יג.) / **צרם**

אינקריני"ר / encrener / **לחרוץ (חריץ)**

מצוי רק בכתב-יד אחד ובגרסה משובשת (אדאנקי"ר). ר' מילונו של לוי (מס' 256).

⋆ to groove, notch

1056א / (מועד קטן יג:) / **חלקין**

פליינ"ש / pleins / **חלקים (לא מחוספסים)**

לעז זה מצוי בפירוש רש"י (האמיתי כפי הנראה) למועד קטן, שאיננו במהדורות התלמוד הרגילות ופורסם בידי א' קופפר (ר' לעיל מס' 1032). שם קוראים: "דשוו [במקום: דשקיל] חילקיהן. חלקין הן [כשמסירין] קליפתן פלינ"ש בלע"ז". הבאנו משם רק את הלעז הנ"ל, כי כל האחרים נמצאים ברש"י הרגיל, או ממש במועד קטן (לעתים קרובות, רק בפירוש שאצל הרי"ף) או במקום אחר בתלמוד.

⋆ smooth (not rough)

1057 / (מועד קטן יג:) / **פול המצרי**

פשול"א / fasole / **שעועית**

צורה אחרת של המלה: feisol (ר' לעיל מס' 531). מצוי רק בכתב-יד אחד. ברש"י שבדפוסים מופיע הביטוי "פולין" (דה"מ "והגרוסות"), וזה כנראה עיוות גרסת כתב-היד. אלא שאי-אפשר לבדוק, כי

בימי מלחמת העולם השנייה נהרס בית הכנסת בוורשא, ששם היה כתב-היד שמור.

★ kidney bean

1058 / (מועד קטן יד.) / **שער**

שייד"א / seide / זיף

בצרפתית של היום: soie (זיף של חזיר). מצוי רק בכתב-יד אחד כדלהלן: "ושער מצערו, כגון אותו שער שלועזין שייד"א המצערות [!] לקטן מותר לגלחו במועד" (המשך דה"מ "קטן הנולד במועד").

★ bristle

1059 / (מועד קטן יז:) / **נתר**

ניטר"א / nitre / נתר (חנקת האשלגן)

מצוי רק בכתב-יד אחד, כדלהלן: "נתר. מין אדמה שמכבסין הימנה ולועזין ניטר"א".

★ niter (potassium nitrate)

1060 / (מועד קטן כב:) / **שולל**

בשטי"ר / bastir / להכליב

★ to stitch a basting (rough loose stitches till the final stitching is made)

1061 / (מועד קטן כב:) / **מאחה**

קוסדר"א / cosdre / לתפור

הגרסאות שבמקורות (קוסי"ר, קנש"ר) מושפעות כפי הנראה מהצורה האיטלקית cosir.

★ to sew

1062 / (מועד קטן כג.) / **מכבש**

פריש"א / prese [presse] / מכבש (לגיהוץ בגדים)

בדפוסים כתובה בטעות המלה העברית "פירוש". אצל בלונדהיים יש לתקן, כמו ברוב המובאות של רש"י בערך זה: "מכבש" במקום "מככש".

★ a press (for ironing clothes)

1063 / (מועד קטן כג.) / **גיהוץ**

לישקיי"ר / lischier / לגהץ

חסר בדפוסים ובכתבי-יד אחדים. אצל בלונדהיים הדף רשום בטעות כד. במקום כג.

★ to iron

1064 / (מועד קטן כג.) / **גרדא**

ריפולי"ר / refoler / לחדש בדריכה (לתת לבגד מראה של בגד חדש על-ידי דריכה לשם כיבוס)

מצוי רק בכתב-יד אחד כדלהלן: "כגרא [!] דסרבלא. רפולי"ר, כסרבל ישן שתקננהו [=שתקנוהו] כעין

חדשים ע"י גרירה [!]". את הגרסאות אי-אפשר לבדוק, כי מדובר בכתב-יד מבית הכנסת בוורשא (ר' לעיל מס' 1057).

★ to renew by treading (giving a cloth a new look by treading and pressing on it)

1065 / (מועד קטן כג.) / **חימוצתא**

שרו"ק / saroc [sarroc] / **מעפורת, חלוק**

מצוי רק בכתב-יד אחד (שרי"ק?) ובמובאה שב"אור זרוע" (שרו"ק).

★ overall, robe

1066 / (מועד קטן כד.) / **אונקלי**

שוקניא"ה / [] socanie / **חלוק**

לא פענחו בלונדהיים. ואני מציע לקרוא שוקניא"ה socanie (או שורקניא"ה sorcanie, או שוגניא"ה soganie, או שושקניא"ה soscanie), בצרפתית של היום souquenille, והוא חלוק ארוך מבד גס, המשמש בגד עבודה וכדומה. ואולי נוספה השי"ן שבסוף הלעז (שייפנ"ש. שייפין"ש) מפני שטעו המעתיקים וחשבו את היו"ד שבסוף "אונקלי" לסימן הריבוי.

★ robe

1067 / (מועד קטן כד:) / **דלוסקמא**

טשק"א / tasche / **שק**

מצוי רק בכתב-יד אחד. אם הגרסה הנ"ל נכונה, יש לראות בפירוש "ארון" שבדפוסים תיקון מאוחר, מפני שלהוציא ילד מת בתוך שק נחשב לביזיון.

★ sack, bag

1068 / (מועד קטן כה:) / **כיפי**

ארקי"ש / arches / **קשתות (של גשר)**

מצוי רק בפירוש רש"י שב"עין יעקב", כדלהלן: "כיפי דפרת אהדדי. חומות הגשר בנויות עליהן ארקא"ש בלע"ז". ר' בלונדהיים ב' (ע' 105).

★ arches (of a bridge)

1069 / (מועד קטן כו.) / (**לשוללן**) [**לשלול**]

בשטי"ר / bastir / **להכליב**

ראה לעיל מס' 842. מצוי רק בפירוש רש"י שברי"ף.

★ to stitch a basting (rough loose stitches till the final stitching is done)

1070 / (מועד קטן כו.) / **מתנים**

יירונ"ש / jirons / **כנפי בגד**

מצוי רק בפירוש רש"י שברי"ף, כדלהלן: "ל"א סולמות כעין שלוקטין המתנים ירוש' בלע"ז". בלונדהיים אומר, שהלעז הוא פירוש של "מתנים", ולי נראה, שהוא פירוש של כל הביטוי "לוקטין המתנים", כלומר מרימים את הבד על המותנים לעשות מעין קיפול לנוי.

★ a cloth's comers, fringes.

1071 / (מועד קטן כז.) / **ארוכות**

אישפונדי"ש לבזבזים, קרשים (שבשפת המיטה) לאורך / espondes

מצוי רק בפירוש רש"י שברי"ף, כדלהלן: "דרגש. מפרש בגמ' ערסא דצלא מטה שעושים שרים לישא עמהם בדרך ונוקבין הארוכות שקורין אישפונדי"ש ותולין בהן רצועות וגם בעור שפורסין עליו תלויין רצועות וכשרוצין לתקנו עונבין רצועות העור ברצועות של ארוכות ואח"כ תוחבין ארוכות בכרעים וכשרוצין לפרקן מתירין הקרביטין והעור נופל מאליו".

★ rim, boards, to the length (of the bed)

1072 / (מועד קטן כז.) / **דה"מ קרביטיו**

טרגפיט"א - / [ ] / -

בלונדהיים ויתר על זיהוי לעז זה ופירושו; רק בניירות שבעזבונו הוא מביא השערות מהגרמנית: 1) tragputte, חבית או סל בעל שני חבלים הנישאים על השכם (היום Tragbutte); 2) tragpette, מיטה מיטלטלת, אלונקה (היום Tragbett). בהסבירו את השימוש במיטה מתקפלת, הנקשרת בשרוכים, רש"י (כלומר אותו פרשן, שיוחס חיבורו לרש"י) משווה מיטה זו לחפץ הנקרא בלע"ז טרגפיט"א (גרסת כתב-היד היחיד המביא אותו). תרגיפני"א (גרסת דפוס בומברג) או תרגיפי"א (גרסת דפוס סונצינו). אורשה להציע השערה: לפנינו צורה מקוצרת של טרג"א אפייטייא"ה "targe afeitiee, כלומר: מגן שהותאם (למי שנושא אותו), וזה רומז לקשירת המגן לשריון הלוחם בשרוכים לפי מידות גופו וצורכי תנועותיו.

★ —

1073 / (מועד קטן כז.) / **קנון**

שישטיי"ר / sestier / **כור** (**מידת נפח גדולה**)

מצוי רק בפירוש רש"י שברי"ף.

★ kor" (a large measure of volume)"

1074 / (מועד קטן כז:) / **כליבה**

בייר"א / biere / **ארון-מתים**

מצוי רק בפירוש רש"י שברי"ף.

★ coffin

1075 / (מועד קטן כז:) / **צרדא**

קיניב"ץ / chenevaz / **בגד קנבוס**

הוחלף בדפוסים עם המלה העברית "קנבוס" (ראה להלן מס' 1516).

★ a hemp cloth

1076 / (מועד קטן כח.) / **כוסילתא**

פלימיא"ה / flemie / **איזמל** (**להקזת דם**)

מצוי רק בכתב-יד אחד, כדלהלן: "כוסילתא. כלי אמנות שמכה בו פליום"א בלע"ז".

★ a surgical knife (for bloodletting)

1077 / (מועד קטן כח:) / **ככא**

יינציבי"ש / jencives / **חניכיים**

מצוי רק בכתב-יד אחד (יינציבא"ש).

★ gums

חגיגה

1078 / (חגיגה ג:) / **אפרכסת**

טרימויא"ה / tremuie / **אפרכסת**, **משפך** (**שדרכו מכניסים חומר לריחיים וכדומה**).

★ funnel (to suppl the grindstones with grain)

1079 / (חגיגה ד.) / **דה"מ המקמץ**

קורדוא"ן / cordoan / **קורדובני** (**סוג מיוחד של עור המיוצר בעיר קורדובה שבספרד**)

בלונדהיים מבין, שהלעז מסביר את דברי רש"י: "צואת כלבים... לתקן בהם עורות", אך מסתבר יותר, שהכוונה לעור זה עצמו.

★ Cordovan (special type of leather made in Cordoba, Spain)

1080 / (חגיגה ד:) / **תוכחה**

אפרובימינ"ט / aprovement / **הוכחה**

חסר בדפוסים. כפי הנראה רצה רש"י להראות, באמצעות הצרפתית, את הקרבה של מושגי ה"הוכחה" וה"תוכחה", כי המוכיח אדם על פשעיו חייב להוכיח לו שפשע. ר' בלונדהיים ב' (ע' 102-103).

★ proof

1081 / (חגיגה ד:) / **אוד**

פורגו"ן / forgon / **שפוד חתייה**

ראה לעיל מס' 470.

★ a roasting spit

1082 / (חגיגה יא.) / **חומט**

לימצ"א / limace / **חילזון**

לעיל מס' 290 היה מדובר ב"חילזון ערום", אבל כאן מוזכרת קליפתו.

★ snail (with a shell)

1083 / (חגיגה יב.) / **מפולמות**

מושטידי"ש / mostedes / **לחוֹת** ([**אבנים**] **ספוגות מים**)

חסר בדפוסים.

★ moist, ([stones] soaked with water)

1084 / (חגיגה יב.) / **נערה** (**נזיפה**)

אישקורייי"ש עקרבים (מגלב להצליף) / [] escorjes

חסר בדפוסים. לא פענחו בלונדהיים, אלא בניירות עזבונו, שם הוא מביא escris (אישקרי"ש) במשמעות צעקות, נערות. גם חירם פרי (קרית ספר ה', תרפ"ח, ע'225) הציע אישקרי"ש escris. הצעתי מתבססת על ההנחה, שהמגלב מסמל את התוכחה.

★ scorpions (a whip or scourge with spikes attached)

1085 / (חגיגה יב.) / **פקעיות**

לימושי"ל / lemoisel [lemoisse] / **פקעת** (**של חוט**)

★ ball of thread

1086 / (חגיגה יב:) / **דוק**

טיי"א / teile / **בד**, **אריג**

ראה לעיל מס' 19.

★ fabric, woven garment

1087 / (חגיגה יב:) / **נשימה**

אליי"א / aleine / **נשימה**

★ breath

1088 / (חגיגה יג.) / (**קרסולי**)[**קרסול**]

קיביל"א / chevile [cheville] / **קרסול**

★ ankle

1089 / (חגיגה טו.) / **סחיפי**

אדינטי"ר / adenter / **להטות**, **להפיל אפיים ארצה**

ר' בלונדהיים ב' (ע' 51). מדובר בשתי כוסות הנוטות עד שתיגע כל אחת בחברתה. חסר בדפוסים,

שם גם הדה"מ מופיע בצורה "סחופין", בניגוד לגוף התלמוד, שבו "דסחיפי".

★ to bend, tip, knock down

1090 / (חגיגה טו.) / **פולסי**

בשטונ"ש / bastons / **מקלות**

בדפוסים קוראים בשטונאד"י bastonade, הלקאות במקל (באיטלקית), ומסתבר, שגם גרסת כתב-היד צריכה להתפרש במשמעות של "מכות במקל".

★ sticks

1090א / (חגיגה טו:) / **מגדל**

מישטיי"ר / mestier / **מזנון לשמירת אוכל**

ראה לעיל מס' 155.

★ a cupboard for storing food

1091 / (חגיגה טז:) / **סיריקון**

צינדי"ר / cender / **מין משי**

שכיח יותר בצורה cendal במקורות הצרפתיים של ימי-הביניים, הלעז חסר בדפוסים, ונמצא רק בכתב-יד אחד ובגרסה משובשת, כך שיש ספק, אם הוא מקורי.

★ a type of silk

1092 / (חגיגה יט.) / **גממיות**

ולי"ד / walede [valede] / **בקעה, ואדי**

לי נראה, שאין כוונתו של רש"י לפרש בלעז זה את הדה"מ גממיות, אלא "נחל שיפולי הרים, שקורין ולי"ד".

★ valley, wadi

1093 / (חגיגה כ.) / **מגריפה**

ודי"ל / wadil [vadil] / **יעה, מגרפה**

רש"י מתאר כאן את הכלי: "כלי ברזל הוא שקורין ודי"ל שגורפין בו אפר הכירה וגם מבדילין בו תאנים המודבקות זו בזו". ר' מילונו של לוי (מס' 807) ובלונדהיים פ' (ע' 129).

★ scoop, shovel

1094 / (חגיגה כו:) / **דולפקי**

פלדישטו"ל / faldestol / **כיסא מתקפל**

חסר בדפוסים, ונמצא רק בכתב-יד אחד בצורה מושפעת מהאיטלקית.

★ folding chair

יבמות

1095 / (יבמות ה:) / **תכיפה**

פוינ"ט / point / **תך**, **תֶּפֶך**

★ stitch

1096 / (יבמות מג.) / **מלקט**

מולי"ש / moles / **צבת** (?)

למלה צרפתית זו לא מצאת במילונים את המשמעות "צבת", אלא "ריחיים" וכדומה. בדפוסים: טינלייי"ש tenalies, למה אין אף לעז אחד בין דף ה: לבין דף מג. במסכת יבמות.

★ pliers (?) tongs(?)

1097 / (יבמות מו.) / **ארויסא**

קיבישטר"א אפסר (חלק מהרתמה, שבו מושכים את הבהמה או את הסוס בצווארם). / chevestre

★ halter (the part of the harness around the animal's neck)

1098 / (יבמות מו.) / **טפסא**

אישקרי"ן / escrin / **קופסה** (**בעיקר לתכשיטים**)

★ box (jewelry)

1099 / (יבמות מח:) / **ספר**

מרק"א / marche / **גבול**, **סַפַּר**

★ border, frontier

1100 / (יבמות סג.) / **ברכה**

פוישו"ן / foison / **שפע**

★ abundance, plenty

1101 / (יבמות סג.) / **ביסתרקי**

טרפי"ד / traped / **שטיח** (?)

לפי זיהויו של בלונדהים המלה יכולה להיות נגזרת ו מ – trev (לטינית trabem), ואז המובן הסביר ביותר הוא "קרש" (אולי "קרשים"), או מ – trapeza ("שולחן" ביוונית); שני הפתרונים מעלים בעיות פונטיות וסמנטיות. ויש לשאול, למה לא העדיף בלונדהיים את הגרסה טפי"ד tapid, שדווקא עליה יש עדויות למשמעות "שטיח".

★ carpet (?)

1102 / (יבמות סג.) / **שפוץ**

פלשטי"ר / plaster / **לטייח**

ר' בלונדהיים ב' (ע' 165-166).

⋆ to plaster

1103 / (יבמות סג:) / **אנחה**

פלונט"א / plonte / **זעקה**

נמצא רק בכתב-יד אחד, שבו גרסת רש"י אחרי הדה"מ "חברים" כדלהלן: "פרסיים רשעים ואינם מכירים כבודם של ישר[אל] ולפי שנקראים בנשוף [!=בשיתוף?] קרי להו חברים: שבא [!=שגא]. הנוי [?] לאנחה ובלע"ז פלונט"א נפלי מרוב צער..." קשה לעמוד על המשמעות המדויקת של המשפט, שככל הנראה אינו מאת רש"י.

⋆ a scream

1104 / (יבמות סד.) / **עתר**

פיל"א / pele / **את-חפירה**

על-פי רוב רש"י מפרש "עתר" פורק"א forche (ר' לעיל מס' 771 ומס' 888) ופיל"א פירוש של "רחת" (ר' לעיל מס' 420 ועוד). הפירוש מפתיע במיוחד כשמעיינים בדברי התלמוד כאן: "מה עתר זה מהפך את התבואה ממקום למקום..."

⋆ shovel, spade (a flat blade with a long handle)

1105 / (יבמות סט:) / **מכבש**

פריש"א / prese [presse] / **מכבש**

כאן לא מדובר בכלי מסוים, אלא במונח "נכבש על השפחה", במקום "בא על השפחה", שהוא ביטוי של גנאי. ורש"י מסביר בלשונו, שהמשנה מתארת את יחס היהודי לשפחה, שהיא בת-זוגו, כעין "דביקה" (collage בפי הצרפתים של היום).

⋆ a press

1106 / (יבמות עה.) / **דה"מ מאן תנא משתמרת...**

אישקלטי"ר / escalter / **להתפוצץ**

בכתב-יד אחד של הרי"ף, עם פירוש רש"י, כפי שעובד לצורכו, קוראים: "פצוע דכא. תרי מילי משתמע, מי שנפצעו או נדכי [!=נדכו] ביציו כמו קנה מפוצע אשקלטיי"ר בלע"[ז].."

⋆ to explode

1107 / (יבמות עו.) / **מזרף זריף**

אישגרטיניי"ר לסרוט / esgratinier [esgratignier]

⋆ to scratch

1108 / (יבמות עו.) / **מזרף זריף**

אינפל"א / enfle / **מנפח**

הצורה אינפלי"ר enfler (לנפח) מתקבלת יותר על הדעת גם לפי המקבילה (לעיל מס' 447).

★ to inflate

1109 / (יבמות פ.) / **כיפה**

ארוולו"ד / [arvolud] arwolud / **קמרון**

מלה במלה: קשת מקומרת (ר' להלן מס' 1591). ור' על המלה בלונדהיים ב' (ע' 105-106) ומילונו של לוי (מס' 110).

★ vault, arch

1110 / (יבמות פ:) / **לקוי**

מו"ל / mol / **רך**

נמצא רק בכתב-יד אחד של פירוש רש"י שברי"ף; בדפוסים שלנו, במקום הלעז, מופיעה המלה העברית "רך".

★ soft

1111 / (יבמות פ:) / **שעיר**

אשפר"א / aspre / **קשה, מחוספס**

ר' בלונדהיים ב' (ע' 117-118).

★ hard, rough

1112 / (יבמות פ:) / **רתיחות**

אישקומ"א / escume / **קצף**

ראה לעיל מס' 884.

★ foam

1113 / (יבמות פא.) / **תלתן**

פינוגר"י / fenogre / **חילבה** (**גרגרנית יוונית, צמח המשמש לתבלין**)

★ fenugreek (a Greek trefoil used as spice)

1114 / (יבמות פו:) / (**תרמילו**)[**תרמיל**]

בולזול"א / bolzole / **שק של רועים**

לולא חששתי לסתור את דברי בלונדהיים, הייתי מציע לקרוא כאן בוטייל"א boteile (חמת קטנה), כי קריאה זו קרובה יותר לנוסחים המונחים לפנינו.

★ a shepherd's bag (also used for sleeping)

1115 / (יבמות צז.) / **דובב**

פרומיי"ר / fromier / **לשרוץ, לרחוש, לגלוש**

מהלעז, כפי שהוא מופיע בדפוסים כאן (פריט"ה) ורק בהם, לא היינו מגיעים לפענוח זה, אלא

שהיה מקום לסמו על פירוש אותו דה"מ להלן במסכת סנהדרין (מס' 1721). נוסיף, שצורה זו חסרה במילונים, שבהם במשמעות זו: formier (נגזר מ – formis, נמלה) ו – fremir (הוראה משנית של ההוראה הראשית "לרעוד"). תמוה, שהשמיט בלונדהיים את ה – n, המופיעה בשתי גרסאות הדפוסים ומצביעה על צורה מעין פרונמיי"ר fronmier.

★ to swarm, stir, overflow

1116 / (יבמות קא.) / **אנפיליא**

קלצו"ן / chalcon / **נעל-בד**

ראה לעיל מס' 105.

★ cloth-shoes

1117 / (יבמות קא.) / **עקב**

שול"א / sole / **סוליה**

בדפוס סונצינו: שלו"ן [צ"ל: טלו"ן] talon (עקב), אך זה בניגוד לכל הגרסאות בכל המקומות, שהמלה "עקב" מולעזת בהם, חוץ ממקום אחד (להלן מס' 1120).

★ sole

1118 / (יבמות קב.) / **שינצי**

אישטירלי"ש / esterles / **שנצים**, **שרוכים**

★ laces, strings

1119 / (יבמות קב.) / **דחיס**

פרימבר"א / prembre / **ללחוץ**, **להתאמץ**

★ to strain, make an effort

1120 / (יבמות קב.) / **עקב**

טלו"ן / talon / **עקב**

כאמור לעיל (מס' 1117) מקום זה הוא היחיד, שבו עקב לעוז טלו"ן (בכל שאר המקומות: שול"א). ואף בדפוסים שלנו הושפעה הגרסה והפכה לשלו"ן. ר' מילונו של לוי (מס' 427).

★ heel

1121 / (יבמות קב:) / **מוקי**

קלצונ"ש / chalcons / **נעלי-בד**

ראה לעיל מס' 105.

★ cloth-shoes

1122 / (יבמות קב:) / **לבדין**

פילטרי"ש / feltres / **לבדים** (**מצעים של לֶבֶד**)

★ felt (sheets)

1123 / (יבמות קב:) / **קורדקיסין**

אונדרשו"ך נעל-תחתית (בגרמנית) / underschuch

★ undershoe (German)

1124 / (יבמות קב:) / **שעם**

פויי"ל / paweil [paveil] / **סוג של גומא** (**חזרן**?)

ראה לעיל מס' 733.

★ a type of papyrus (bamboo?)

1125 / (יבמות קב:) / **קב**

אישקצ"א / eschace / **קב**

כאן במובן 3 – או אולי 1 – של מילון אבן-שושן, כלומר: כלונסאות, שהרגליים מונחות עליהן להליכה.

★ stilt

1126 / (יבמות קב:) / **קב הקיטע**

קרוצ"א / croce / **קב**

כאן במובן 2 של מילון אבן-שושן, כלומר: מקלות, שהמשותק או הפצוע ברגליו סומך עליהם את ידיו.

★ crutch

1127 / (יבמות קב:) / **מוק**

קלצו"ן / chalcon / **נעל-בד**

ראה לעיל מס' 105.

★ a cloth-shoe

1128 / (יבמות קג.) / **ליחתא**

פלנק"א / planche / **קרש**

★ plank

1129 / (יבמות קג.) / **אסתוירא**

קיביל"א / chevile [cheville] / **קרסול**

★ ankle

1130 / (יבמות קג:) / **עקב**

שול"א / sole / **סוליה**

⋆ sole

1131 / (יבמות קד.) / **מוק**

קלצו"ן / chalcon / **נעל-בד**

ראה לעיל מס' 105. חסר ברוב המקורות וגם בדפוסים. יכול להיות שבמקומות, שהלעז מופיע בהם, אינו אלא העתקה מהלעז דלעיל מס' 1127.

⋆ a cloth-shoe

1132 / (יבמות קו:) / **גרגישתא**

ארזיל"א / arzile [arzille] / **חומר, טין**

ראה לעיל מס' 311.

⋆ clay, mud

1133 / (יבמות קכ.) / **שומא**

וירוא"ה / werue [verrue] / **יבלת**

⋆ a wart

1134 / (יבמות קכ:) / **מסקיב**

רידוישיי"ר להקהות, לפגום (את גב החמור באוכף, שאינו הולם אותו) / [redoissier] redoisier

⋆ to blunt, defect (a donkey's back, by an improper saddle)

1135 / (יבמות קכא.) / **אגמא**

מריש"ק / maresc / **בִּיצה, מקווה מים רדודים**

⋆ marsh, a shallow body water

כתובות

1136 / (כתובות ב.) / **לפרנס**

קונרייידי"ר / conreider / **לקשט, לצייר**

נגזר מהשורש הגרמני rat (כמו ב – vorrat), ציוד (השווה בצרפתית desarroi,arroi).

⋆ to decorate, equip

1137 / (כתובות ג:) / **איספוררוא**

הירנייי"ש / herneis / **חיל-הספקה (סיעת אנשים המלווים את הצבא ודואגים לסיפוק צרכיו)**

★ army service corps (a group of people accompanying the army and hiking care of its supplies)

1138 / (כתובות ה.) / **פקוח נפש**

דיקומברימינ"ט חילוץ / descombrement

ראה לעיל מס' 490.

★ rescue, extrication

1139 / (כתובות ה.) / **יתד**

קיביל"א / chevile [cheville] / **יתד, וו, זיז**

★ peg, hook, wedge

1140 / (כתובות ה:) / **משופות**

אגוישיידי"ש מושחזות, מחודדות / aguisiedes

ר' בלונדהיים ב' (ע' 61).

★ sharpened, pointed

1141 / (כתובות ו:) / **נפח**

קלו"ג / clog / **מורסה**

★ abscess

1142 / (כתובות י:) / **גיהוץ**

ליישקיי"ר / lischier / **לגהץ**

★ to iron

1143 / (כתובות י:) / **תמוגגנה**

דישטינפרי"ר לערבב בנוזל, להרטיב / destenprer

★ to mix into a liquid, to wet

1144 / (כתובות טו:) / **ראשה פרוע**

אישייביליד"א / esjevelede / **פרועת שֵׂעָר**

★ disheveled

1145 / (כתובות כח.) / **גייסי בהדדי**

פריבי"ץ / privez / **חופשיים**

ראה לעיל מס' 544.

★ familiar [see 544]

1146 / (כתובות ל:) / **סרונכי**

בו"ן מלנ"ט / bon malant / **פצע חמור**

ראה לעיל מס' 5. החלק הראשון של הלעז בו"ן הושמט בכתבי-היד, כפי הנראה בגלל הדמיון עם "גרון", שהיה כתוב לפניו.

★ a serious wound

1147 / (כתובות לט:) / **ריבדא**

פוינטוד"א / pointure / **דקירה**

ר' מילונו של לוי (מס' 645).

★ prick, puncture

1148 / (כתובות לט:) / **כוסילתא**

פלימיא"ה / flemie / **איזמל** (**להקזת דם**)

לעז זה וקודמו מחוברים במלת היחס הצרפתית "ד'י": פונטור"א דיפלימיא"ה pointure de flemie (דקירה של איזמל).

★ a surgical knife (for bloodletting)

1149 / (כתובות מו:) / **חלילין**

קלימיל"ש חלילים (כלי-נגינה) / chalemles

★ flutes, pipes

1150 / (כתובות נ.) / **דיה**

וולטו"ר / woltur [voltur] / **עזנייה**

★ vulture

1151 / (כתובות נ.) / **אצוותא דדיקלא**

וידיל"א / wedile [vedille] / **קנוקנת**

ראה לעיל מס' 627.

★ tendril

1152 / (כתובות נט:) / **יעדן**

אישקלריי"ר להבריק, לצחצח, ליפות / esclarier

ראה לעיל מס' 647.

★ to shine, polish

1153 / (כתובות ס.) / **גונח**

פליינדר"א / pleindre[plaindre] / **להתייפח, להתאונן**

יש להעיר, שבמילונים מהפועל מופיע בהוראתו הפעילה ("לרחם על..."); בהוראה החוזרת מקובל

se plaindre, אבל עדותו של רש"י ברורה, הן כאן והן להלן (מס' 1415 ומס' 2378).

★ to cry, complain

1154 / (כתובות ס:) / **כשות**

הומלו"ן / homlon / **כשות**

ראה לעיל מס' 370.

★ hops

1155 / (כתובות ס:) / **חבושא**

קודוינ"ץ / codoinz / **חבוש** (**פרי**)

★ quince

1156 / (כתובות ס:) / **דה"מ בני נכפי**

פיישיו"ן מחלת הנפילה / peision [paission]

במקורות ימי-הביניים מוצאים בדרך כלל, בהוראה זו, male passion (כלומר הייסור הגרוע).

★ epilepsy

1157 / (כתובות ס:) / **גרגושתא**

ארזיל"א / arzile [arzille] / **חומר**, **טין**

ראה לעיל מס' 311.

★ clay, mud

1158 / (כתובות סא.) / **כרפסא**

אפי"א / apie [apie] / **כרפס**

ראה לעיל מס' 829.

★ celery

1159 / (כתובות סא.) / **כוסברתא**

אליינדר"א / aliendre [aillendre] / **כוסבר**

ראה לעיל מס' 376.

★ coriander (plant)

1160 / (כתובות סא.) / **גרגלידי**

רודילי"ש / rodeles / **פלחים עגולים דקים**

הגרסה שבדפוסים משובשת ביותר.

★ round thin slices

1161 / (כתובות סא.) / **קיוהא**

איגרו"ר / egror [aigror] / **חמיצות**

★ sourness, acidness

1162 / (כתובות סא.) / **אטורנגא**

שינישקל"ש ממונה על משק-הבית / seneschals

ראה לעיל מס' 794.

★ household manager

1163 / (כתובות סא:) / **דה"מ דבר אחר**

שורשימי"ץ / sorsemez / (**חזיר**)**מצורע**

כפי הנראה יש לתקן שורשמי"ץ sorsamez. כך מופיעה המלה במקורות הצרפתיים מהמאה הי"ב ואילך, ומוצאה לא ידוע.

★ a leper (swine)

1164 / (כתובות סא:) / **דה"מ משרבט**

אישיא"ש ?] / esjas[] / **מוט ארוך**

לא פענחו בלונדהיים. ההשערה שלי הולמת את גרסאות כתבי-היד, אבל קצת קשה להבין. מה הוסיף רש"י לפירוש העניין, כשהוא כותב: "פושטן [את השפתיים] כמין שרביט עד שנעשין (?) גדולות ובלשוננו נקרא אשיא"ש על-ידי שהיא צריכה לשרות את החוט תמיד ברוק". אלא אם כן רצונו להדגיש, שגם במקומו קראו לשפתיים ארוכות במלה, שמשמעותה הראשית קרובה ל"שרביט". פתרון אחר, שאפשר להציע: אישיו"ש eseus(חריץ לזרימה). כי כך השפה מתעקמת במלאכה זו. לוי במילונו (מס' 786) גורס אשיי"ר asier (לשרות [את הפשתה]), שלא מצאתי בשום מילון.

★ a long pole, bar

1165 / (כתובות סא:) / **נדרשיר**

אישייק"ש / esjecs / **שחמט**

בכתב-יד אחד ובדפוסים הגרסה מושפעת מהצורה האיטלקית scacchi, שאף הושאלה בעברית של ימי-הביניים (אשקוקה, אשקוקי).

★ chess

1166 / (כתובות סה.) / **שופרזי**

מדירני"ש / madernes / **כוסות עשויות עץ משויש**

החומר, שהכוס עשויה ממנו (madre: עץ, שבו קווים בעלי צבע אחר, דמוי שיש), הוא יסוד המלה מבחינת מוצאה. אבל יש להניח, שאין כוונת רש"י בכך, אלא בצורה של כוסות אלה, שהיו ארוכות במיוחד, כפי שהוא מדגיש כאן וכן בפירושו על בראשית מ"ד, ב'. לפי הגרסאות שלפנינו אפשר לקרוא

גם מדרינ"ש madrins. לוי (במילונו, מס' 555) מציע לקרוא maderins (מדירינ"ש).

★ cups made of marbled wood

1167 / (כתובות סז.) / **ממלא**

פיילול"א / peilole [paillole] / **רסיסי** (**זהב**), **פירורי** (**זהב**)

★ particles (of gold), crumbs (of gold)

1168 / (כתובות עה.) / **שומא**

וירוא"ה / werue [verrue] / **יבלת**

★ a wart

1169 / (כתובות עה.) / **קיוהא דחמרא**

איגר"א / egre [aigre] / **חומץ**

ר' Modern lanuage notes, כרך ל"ז (1922), ע' 110-138 (הובא ע"י בלונדהיים ב', ע' 63).

★ vinegar

1170 / (כתובות עה.) / **צלקת**

פינדידור"א / fendedure / **חריץ**

★ a groove, notch

1171 / (כתובות עו:) / **דה"מ בעובי בית הכוסות**

דובלו"ן / doblon / **פימה**, **קפל של שומן**

ראה לעיל מס' 162.

★ a fold of fat

1172 / (כתובות עז:) / **פילא**

פוליו"ל / poliol / **סוג של נענה**

★ a type of mint (plant)

1173 / (כתובות עז:) / **לודנא**

אלוישנ"א / aloisne / **לענה**

ר' בלונדהיים ב' (ע' 78-80).

★ wormwood (plant)

1174 / (כתובות עז:) / **צבתא**

טינליי"ש / tenalies [tenailles] / **צבת**

★ tongs, pliers

1175 / (כתובות עז:) / **תכטקי**

פלדישטו"ל / faldestol / **כיסא מתקפל**

לפי העניין אפשר לחשוב, שהמלה הצרפתית עברה כבר ממובנה המקורי "כיסא מתקפל" למובנה הנוכחי "כורסה" (fauteuil).

★ folding chair

1176 / (כתובות עט.) / **פירא דכוורי**

ויבי"ר / wivier [vivier] / **ברכת דגים**

ראה לעיל מס' 867.

★ a fishing pond

1177 / (כתובות עט:) / **צריף**

אלו"ם / alum / **צָרִיף**

ראה לעיל מס' 185.

★ alum

1178 / (כתובות פ.) / **שיגרא**

טרוי"א / troje / **אגודה, חבילה**

הצורה המצויה במקורות הצרפתיים: troche (ר' לעיל מס' 804 ועוד).

★ bundle, package

1179 / (כתובות פה.) / **עוגין**

ריימ"ש / reims / **משוטים**

הכתיב המצוי במקורות הצרפתיים: raims.

★ oars

1180 / (כתובות פה.) / **ממלח**

וירני"ר / werner [verner] / **להשיט, לנווט**

על שם הגה האנייה, שהיה עשוי עץ verne (מלה ממוצא גלי, שבמקומה באה המלה aune ממוצא לטיני [alnus], וגם בעברית שם העץ אלנוס; המלה הישנה נשארה בשמות מקומות ומשפחות: Verne, (Laverne, Lavergne, Verne.

★ to sail, navigate

1181 / (כתובות פה:) / **מטכסא**

צינדי"ר / cender / **מין משי**

ראה לעיל מס' 1091. הגרסה בדפוסים: צינד"ל cendal.

★ a type of silk.

1182 / (כתובות פה:) / **(ד)גיס ביה**

פריבי"ץ / privez / **חופשי**

ראה לעיל מס' 544. נמצא רק בכתב-יד אחד.

★ familiar [see 544]

1183 / (כתובות פה:) / **חיזוק טובה**

גרי"ד / gred / **טובה**

במשמעות של "לעשות טובה למישהו" או "בלי טובות", כלומר מעשה חסד.

★ favor

1184 / (כתובות צו.) / **דסקיא**

בישצ"א / besace / **שק בעל שני כיסים**

רש"י מתכוון מן-הסתם להדגיש את קרבת המלה הארמית למלה הצרפתית: שתיהן נגזרות מלשון "שק" (גזרון משותף לכל שפות הים התיכון) ומקדומת הכפילות (ד-=דו- בארמית, bi-=be- בצרפתית).

★ a sack with two pockets

1185 / (כתובות צח.) / **כסיתא**

קור"ל / coral / **אלמוג**

בלונדהיים רשם את המלה המתפרשת "כיסתא", ולא היא, שהרי רש"י מפרש כאן את הגרסה השנייה "כסיתא", ואף זו הגרסה, שבלונדהיים עצמו מציין לגבי הלעז בראש-השנה כג.

★ coral

1186 / (כתובות ק:) / **איצצא**

איגרו"ר / egror [aigror] / **חמיצות**

ראה לעיל מס' 683.

★ sourness, acidness

1187 / (כתובות קז:) / **דה"מ מאני דקוניא**

פלומי"ר / plomer / **לכסות, למשוח בעופרת**

ראה לעיל מס' 606.

★ to cover or smear with lead

1188 / (כתובות קז:) / **צריף**

אלו"ם / alum / **צָרִיף**

ראה לעיל מס' 185.

★ alum

1189 / (כתובות קז:) / **קרטופנא**

קריבצי"ש / crevaces / **סדקים** (**בקירותיו של כלי**)

★ cracks (on a vessel's sides)

1190 / (כתובות קיא:) / **דלית**

טרייל"א / treile [treille] / **גפן-דליות**

ראה לעיל מס' 653.

★ vine-aibor

1191 / (כתובות קיב.) / **אפרסקא**

פירשק"א / persche / **אפרסק**

לעז זה מצוי רק בכתב-יד אחד ובצורה משובשת פרשג"א (בהשפעת הפרובנסאלית?). בדפוסים שלנו אין המלה "אפרסקא" מופיעה כלל בפירוש רש"י. בלונדהיים מעתיק מאותו כתב-יד יחידי את המלה הארמית בצורת "פרסקי" (רבים).

★ peach

1192 / (כתובות קיב.) / **קיבוריא**

שיאונדיי"ר / seondier / **משני**, **בעל איכות נחותה**

★ secondary, of low quality

נדרים

1193 / (נדרים כה.) / **אסקונדרי**

מירילי"ש / mereles / **אסימונים למשחק**

ראה להלן מס' 1353. חסר בדפוסים, ומצוי רק בכתב-יד אחד (מרלייש).

★ metal disks (used in a game)

1194 / (נדרים מא:) / **תורייקי**

תירייק"א / theriake [teriake] / **תריאקה** (**תרופה נגד ארס נחשים**)

מצוי רק בדפוסים. ברור, שהפרשן התכוון להראות, שאותה מלה משמשת בצרפתית כמו בלשון התלמוד. השימוש בתי"ו (במקום טי"ת) מצביע על השפעת הכתיב התלמודי, או על הקפדה (לא בימי רש"י, אלא בזמן ההדפסה) על הערך המיוחד של האות היוונית ?. שתי היודי"ן באות כנראה לציין את היו"ד העיצורית. ר' בלונדהיים ב' (ע' 151). פר' שמואל קוטק, במאמרו Sur quelques aromates cites dans la Bible et le Talmud (Revue de

★ theriac (an antidote against snakes' venom)

1195 / (נדרים מא:) / **בורדם**

בו"ן מלנ"ט / bon malant / **פצע חמור**

ראה לעיל מס' 5. מצוי רק בדפוסים.

⋆ a serious wound

1196 / (נדרים מח:) / **כיפי**

רישטי"ש / ristes / **אגודות פשתן**

ראה לעיל מס' 116. מצוי רק בכתב-יד אחד, כדלהלן: "כיפי. גוזל כיפי, רישטי"ש בלע"[ז] של פשתן ואדרינהו [צ"ל: ואסרינהו] לפי שלא היה עוסק בתורה".

⋆ bundles of flax

1197 / (נדרים נא:) / **קום**

מישג"א / mesge [mesgue] / **מי-גבינה**, **נסיוב החלב**

מצוי רק בדפוסים.

⋆ whey, milk curds,

1198 / (נדרים נב.) / **קיפה**

פונדרילי"ש / fondriles [fondrilles] / **משקעים** (**של שאריות בשר**)

מצוי רק בדפוסים.

⋆ sediments (of leftover meat)

1199 / (נדרים נה:) / **זומית**

שלמויר"א / salmuire / **מי-מלח** (**של שימורים**)

ראה לעיל מס' 30. מצוי רק בדפוסים.

⋆ brine (for pickling)

1200 / (נדרים נה:) / **פונדא**

אישקפילייר"א תרמיל (תלוי בצוואר) / [] escharpeliere

מצוי בכתב-היד היחיד, שם קוראים: "פונדא. שרפירל"א בלע"ז פונד"א". אם אין המלה פונדא האחרונה חזרה בטעות על הדיבור המתחיל, כי אז זה יכול להיות האיטלקית fonda (ארנק), ר' ערוך השלם ר',b366. את הלעז לא פענח בלונדהיים, והוא תרגמו "מין חגורה" (בסימן שאלה). שם יש גם להסיט את המספר הקטן 1 מאחרי Bo אל אחרי spirla. אמנם אין השערתנו בטוחה, אבל מסתבר בכל אופן, שלפנינו מלה מהגזרון הגרמני skerpa (ממנו echarpe, צעיף, בצרפתית של היום).

⋆ a knapsack (hanged on the neck)

1201 / (נדרים נה:) / **פסקיא**

פיישול"א / feisole [faissole] / **רצועה**

⋆ strap

1202 / (נדרים נה:) / **אנפליא**

הושי"ש / hoses / **מגפיים, קרסוליות (של עור)**

מלה ממוצא גרמני (ר' Hosen), שבצרפתית נשרדה בצורת ההקטנה houseaux.

★ boots, leggings, anklets (leather)

1203 / (נדרים נה:) / **פליניא**

פורציי"ט / porcient / **חגורה**

ראה לעיל מס' 112. חסר בדפוסים.

★ a belt

1204 / (נדרים נח:) / **לוף**

לופינ"א / lupine / **תורמוס**

מצוי רק בדפוסים. מי שרשם לעז זה התכוון להצביע על דמיון שם הצמח בעברית ובצרפתית (בצרפתית חדישה: lupin). אך הדבר תמוה, כי התורמוס מהקטניות ואינו דומה לבצל ולשום כמו הלוף (שמזהים אותו היום עם הצמח, ששמו הלטיני והצרפתי arum). על קיום הצורה lupine בימי-הביניים מעידה המלה האנגלית (lupine). הפרשן אומר, בהסברו השני, שסימן לסוף הקיץ הוא הקפלה (או: הכפלה), כלומר צבירה, של המקצועות, היינו הקציעות, התאנים, שנחתכו (נקצעו) כדי שיתייבשו, והיו עושים מהן מחרוזות. אשר לצורת הלעז, היינו מצפים יותר לצורה sartes (לפי המלה המתועדת באיטלקית ובספרדית sarta; בצרפתית אין תיעוד במילונים), אבל היו"ד קיימת בכל המקורות. מוצא המלה מהפועל sarcir (לאחות), ומשמעותה המקורית "

★ lupine (plant)

1205 / (נדרים סא:) / **דה"מ עד שיוכפלו המקצועות**

שירטי"ש / sertes / **מחרוזות**

הפרשן אומר, בהסברו השני, שסימן לסוף הקיץ הוא הקפלה (או: הכפלה), כלומר צבירה, של המקצועות, היינו הקציעות, התאנים, שנחתכו (נקצעו) כדי שיתייבשו, והיו עושים מהן מחרוזות. אשר לצורת הלעז, היינו מצפים יותר לצורה sartes (לפי המלה המתועדת באיטלקית ובספרדית sarta; בצרפתית אין תיעוד במילונים), אבל היו"ד קיימת בכל המקורות. מוצא המלה מהפועל sarcir (לאחות), ומשמעותה המקורית "מאוחה, מחוברת".

★ strings (of figs)

1206 / (נדרים סו:) / **דה"מ דומה לאניצי פשתן**

קרישפי"ש / crespes / **מקורזלים**

חסר בדפוסים. בדפוס וילנא חסר גם כל הפירוש, המופיע בדפוס בומברג כדלהלן: "דומה לאניצי

פשתן. מרוך זה בזה".

★ curled

נזיר

1207 / (נזיר ג.) / **צדעא**

טינפל"א / tenple / **צדע**, **רקה**

★ temple (of the forehead)

1208 / (נזיר ז.) / **אוונא**

קונטריד"א / contrede / **חבל ארץ**

ר' מילונו של לוי (מס' 246).

★ region

1209 / (נזיר לט.) / **אינבא**

לינטרי"ש / lentres / **ביצי-כינים**

בכתב-היד הגרסה לינדיני"ש (ראה לעיל מס' 977). – מדף ז' עד דף ל"ט אין לעזים.

★ nits

1210 / (נזיר מב.) / **חופף**

פריי"ר / freier / **לשפשף**

ראה לעיל מס' 2. אצל בלונדהיים התרגום freier הוא טעות דפוס, בחזרה על המלה בצרפתית עתיקה, וצריך להיות frotter.

★ to rub

1211 / (נזיר מה:) / **דה"מ או שולקן**

ושקרו"ד / wascrud / **כמעט חי** (**לא מבושל**)

הרכיב was(=gas) מתועד בצרפתית של ימי-הביניים בביטויים gascru ו – gascort (קצר למדאי). ייתכן, שמוצאו מלטינית quasi (כמעט).

★ almost raw (barely cooked)

1212 / (נזיר מט:) / **קנטרנין**

טורטוריו"ש גורמי-נזק, עושי-עוול / torurios

★ offenders, transgressors, malicious people

1213 / (נזיר נ.) / **צפיחית**

ברישקי"ש / bresches / **חלות-דבש**

ר' מילונו של לוי (מס' 168-186).

★ honeycombs

1214 / (נזיר נה.) / **איסקריא**

מש"ט / mast / **תורן**

★ mast

1215 / (נזיר נו:) / **שבת**

אנייי"ד / aneid / **שֶׁבֶת** (**צמח ריחני**)

★ dill, anise (aromatic plant)

1216 / (נזיר סה.) / **קססות**

בלישטי"ש / blestes / **גושי אדמה**

★ clods of earth

סוטה

1217 / (סוטה ז.) / **נפרמו**

דימינציי"ר / demincier / **לחתוך לחתיכות דקות, לקרוע לגזרים**

★ to tear apart, cut to small pieces

1218 / (סוטה ח:) / **צלצול**

בינדי"ל / bendel / **אגד, חגורה, סרט**

ראה לעיל מס' 251.

★ band, belt, stripe

1219 / (סוטה ח:) / **סרונכי**

בו"ן מלנ"ט / bon malant / **פצע חמור**

ראה לעיל מס' 5. כאן, כמו במקומות רבים בפירושי רש"י, הפצע הנדון הוא אסכרא, שבימי-הביניים חשבו, שהוא מורסה בגרון המעכבת את הנשימה.

★ a serious wound

1220 / (סוטה י.) / **ברכה**

פוישו"ן / foison / **שפע**

★ plenty, abundance

1221 / (סוטה י.) / **שפי**

אישלוישיי"ץ שְׁמוּט / esloisiez [esloissiez]

כאן: מי שרגלו שמוטה, נקועה, היינו חיגר.

★ dislocated [from a sprain]

1222 / (סוטה י.) / **פודגרא**

פודגר"א / podagre / **ציניית (שיגרון או שיגדון ברגליים)**

רש"י מצביע על קרבת המלה שבגמרא לצרפתית המדוברת במקומו. אולם ייתכן מאוד, שגרסת הלעז מושפעת מהדה"מ הארמי או מהשפה הספרדית, והגרסה פואקר"א הכתובה ב"עין יעקב" (*poacre) היא המקורית, כי אין זה יוצא מדברי רש"י שהמלים זהות ממש. מכל מקום אי-אפשר לבדוק הרבה, כי אין כתבי-יד עתיקים של פירוש רש"י על מסכת סוטה, והמקורות המוסמכים הם דפוס בומברג ו"עין יעקב" (מהדורת שאלוניקי, רע"ו).

★ podagra, gout (a rheumatism in the feet)

1223 / (סוטה יא.) / **השמה**

אמניוימינ"ט הכשרה (נפשית) / amanewement [amanevement]

חסר בדפוסי התלמוד ונמצא רק ברש"י שב"עין יעקב". ר' בלונדהיים ב'(ע' 82-84).

★ preparation (spiritual)

1224 / (סוטה יא:) / **משפר**

אינמיילולי"ר / enmeiloler / **לחתל**

בניגוד לשלושה מקומות אחרים (לעיל מס' 441 ומס' 486 ולהלן מס' 1533), שבהם לעז זה מפרש את הארמית "לפופי", כאן הוא מפרש את העברית "משפר" (או לפי גרסת הדפוסים "משפיר"), וכפי שרש"י מדגיש, לא מדובר כאן בסתם חיתולים, אלא בחיתול מיוחד לתיקון איברים. הלעז חסר בדפוסי התלמוד, ומצוי רק ברש"י שב"עין יעקב".

★ to diaper

1225 / (סוטה יא:) / (**דה"מ סדן**) **ביצים**

מטונ"ש / matons / **גושים**

חסר בדפוסי התלמוד ומצוי רק ברש"י שב"עין יעקב".

★ lumps, clods

1226 / (סוטה יב.) / **ירקרקת**

פלד"א / palde / **חיוורת**

חסר בדפוסי התלמוד ומצוי רק ברש"י שב"עין יעקב".

★ pale

1227 / (סוטה יב.) / (**דה"מ ששיבב את עצמו**) **שובבה**

אישוייד"א סוטה מהדרך, חורגת מהקו, פורצת דרך / esweiede [esveiede]

חסר בדפוסי התלמוד ומצוי רק ברש"י שב"עין יעקב".

★ going astray, exceeding the bounds, breaking the boundaries

1228 / (סוטה יב:) / **אגם**

אושירייד / osereid / **שדה-ערבות**

כאן מדובר בערבות הגמישות (osiers). שמהן עושים כלי נצרים (ראה לעיל מס' 537). הלעז חסר בדפוסי התלמוד ומצוי רק ברש"י שב"עין יעקב".

★ an osier (willow) field

1229 / (סוטה טו.) / **חומר**

בוטו"ן / boton / **כפתור**

רש"י מסביר: "והוא של זהב וחותמים בו שני צוארי חלוק לנוי". הוא מתכוון לפרש את הביטוי "אדרשנה כמין חומר" (כלומר אדרשנה מהקבלה סמלית, כפי שרבן גמליאל אומר במשנה: "כשם שמעשה [של הסוטה] מעשה בהמה, כך קרבנה מאכל בהמה [קמח שעורים ולא סולת חיטים כמו בשאר הקרבנות]"). והוא מדגיש: א) יש כאן חיבור שני דברים, המשל והנמשל, כפי שהכפתור מחבר את שני קצווי הצווארון; ב) סמל זה נעים לאוזן וללב כפי שכפתור זהב מקשט את החלוק.

★ button

1230 / (סוטה יז.) / **דבק**

גלו"ד / glud / **דבק חזק**

★ strong glue

1231 / (סוטה יז:) / **עפצים**

גלי"ש / gales / **עפצים** (**גידולים טפיליים בעלה האלון**)

★ gall-nuts (parasite growth on oaks' leaves)

1232 / (סוטה יז:) / **קנקנתום**

וידריאו"ל / wedriol [vedriol] / **ויטריאול** (**חומצה גפרתית**)

הצורה שלפנינו מושפעת מהאיטלקית (וויטריאול"ו vetriolo). ור' עליה בלונדהיים ב' (ע' 171-172).

★ vitriol (sulfuric acid)

1233 / (סוטה יז:) / **קנקנתום**

אדרימינ"ט / adrement / **צבע שחור**

ראה לעיל מס' 358.

★ black paint (made from arsenic disulfide)

1234 / (סוטה לד.) / **כיפין**

אר"ק וולו"ד / arc wolud [arc volud] / **קמרון**

ראה לעיל מס' 1109.

★ vault, arch (dome)

1235 / (סוטה מא.) / **בימה**

אלמינבר"א / almenbre / **בימה**

ראה לעיל מס' 837.

★ platform (at the center of the synagogue)

1236 / (סוטה מא:) / **דחקא**

אינקוברי"ר להפריע / encobrer [enconbrer]

בלונדהיים מעתיק enco[n]brer. בדרך כלל הוא מוסיף אותיות באריחיים רק כדי לתקן כתיב בלי שינוי ממשי במלה. וכפי שהסברתי בהקדמה אני נמנע מלהתחשב בתיקונו במקרה שלפנינו קשה להבין מה כוונתו: למסור את גרסת המקור (שהיא באמת "אנקוברי"ר) ולציין את חסרון האות, או לרמוז על הצורה המקובלת בצרפתית עתיקה, שממנה חרג רש"י?

★ to disturb, annoy

1237 / (סוטה מב:) / **פאפי**

פדרשטרי"ש / padrastres / **אבות חורגים**

לפי פירושו של רש"י (בתוספות יש פירושים אחרים) נתעברה בו אמו של גלית הפלשתי אחרי שבאו עליה מאה איש. אחד מהם זרעו נקלט, והוא אביו של גלית, וכל השאר היו "אבות חורגים".

★ step-fathers

1238 / (סוטה מד.) / **כשילין**

וירי"ש / wires [vires] / **חיצים מסתובבים**

לא ברור לי, למה לא איחד בלונדהיים ערך זה והערך הקודם אצלו (מס' 1061 שלו, ראה לעיל מס' 108).אמנם שם מדובר בסרגל ופה "כעין חיצין", אבל אפשר להבין שהשוטרים איימו על הנוטים לערוך במין אֵלָה, הדומה הן לעץ של החץ הן לסרגל.

★ whirling arrows

1239 / (סוטה מה.) / **בית פגי**

צינגל"א / cengle / **חומה** (**החובקת את העיר**)

הפרשנים רואים היום ב"בית פגי" שם פרטי של אחד מפרווירי ירושלים. לדעת רש"י "בית פגי" הוא שם כללי המורה על האיזור המקיף את העיר. בהתאם לכך ציין את הקרבה בין הוראה זו ובין ההוראה "אפסר" (להלן מס' 1240), שהוא מתקן המקיף את פני החמור.

★ a wall (surrounding the city)

1240 / (סוטה מה.) / (**בית פגיה**)[**בית פגים**]

ייבישטרידור"א / jevestredure / אפסר

ראה צורות אחרות של אותהמלה לעיל מס' 191 ועוד (chevestre) וכן מס' 195 ולהלן מס' 1743, מקום, שהובא כאן ברש"י (chevecine).

★ halter

1241 / (סוטה מח:) / **איטני**

יש"א / jase [jasse] / ארגז

בלונדהיים הסתמך על גרסת רש"י שב"עין יעקב" (יש"א) ופסל את גרסת דפוסי התלמוד (מש"א, דהיינו mase). לפי דעתו המלה jase במשמעות "אסל של מאזניים" (לעיל מס' 239) היא הוראת משנה של jase (בכתיב המקובל: chasse) במשמעות "ארגז".

★ box, case

1242 / (סוטה מח:) / **תפוחות**

אינפלי"ר / enfler / להתנפח

★ to inflate, to become inflated

1243 / (סוטה מח:) / **צפחת**

ברישק"א / bresche / חלת-דבש

ראה לעיל מס' 1213.

★ honeycomb

1244 / (סוטה מט:) / **אבן של מלח**

שי"ל יימ"א מלח הסלע (כגון מלח סדומית) / sel jeme [sel geme]

★ rock salt (such as Sodom salt, salt extracted from the Dead Sea area)

1245 / (סוטה מט:) / **דה"מ אבן של מלח**

ניאיל"א / neele / תצריב שחור

ציור שחור באמצעות חומר כימי החורט את הכלי, שעליו מפעילים אותו.

★ a black etching [a black picture made by a chemical substance engraving the vessel]

1246 / (סוטה מט:) / **חילית**

לישק"א / lesche / כריך (צמח)

ראה לעיל מס' 773.

★ sedge (plant)

1247 / (סוטה מט:) / **טנבורא**

טנבו"ר / tanbor / **תוף**

רש"י מצביע על זהות המלה הארמית עם המלה הצרפתית.

drum ⋆

1248 / (סוטה מט:) / **כיפה**

פילטרי"ן / feltrin / **כובע של לֶבֶד**

הגרסה של המקור היחיד (דפוס בומברג) היא פילטר"א, כלומר feltre (לֶבֶד, כמו במס' 228 לעיל ובמקומות רבים), אולם במשמעות של כיפה יש לנו פילטרי"ן לפחות במקום אחד נוסף (להלן מס 2295).

a felt hat ⋆

1249 / (סוטה מט:) / **לשון סורסי**

לינג"א שוריא"ה שפה סורית / lenge surie [lengue surie]

Syrian language ⋆

גיטין

1250 / (גיטין ב:) / **מדינה**

קונטריד"א / contrede / **חבל ארץ**

ראה לעיל מס' 1208. חסר בכתבי-היד, ונמצא רק בדפוסים, מאז המהדורה השנייה של סונצינו (פיזורו, רע"א?).

a region ⋆

1251 / (גיטין ז.) / **כלילא**

ניאי"ל / neel / **תצריב שחור**

ראה לעיל מס' 1245.

a black etching [see 1245] ⋆

1252 / (גיטין ח:) / **פרווֹרי**

דוקידי"ש / duchedes / **דוכסיות, מחוזות**

dukedoms, duchies, counties ⋆

1253 / (גיטין ח:) / **פרווֹרי**

דוקידי"ש / duchedes / **דוכסיות, מחוזות**

יש מקום לתמוה על שני דברים: א) מה ראה רש"י לחזור על הלעז, שהביאו כמה שורות לפני כן, כאשר הופיע בפעם הראשונה אותו משפט; ב) בפירושו הוא מסביר בפעם הראשונה "הפרכיא" ובשנייה "פילכי". ללא המספר הגדול של כתבי-היד המביאים את זה ואת זה הייתי חושב, שלפנינו שתי

נוסחאות של אותו פירוש. השערה אחרת: בפעם הראשונה את הלעז ביחיד, ובכל המקורות יש לנו את השי"ן של הריבוי, ואולי אפשר לקרוא את הלעז הראשון דוקייש"א ducheise או אפילו דוקיי"ש ducheis (לא הובא במילונים). ר' מילונו של לוי (מס' 318).

★ dukedoms, duchies, counties

1254 / (גיטין יא.) / **עפצין**

גלי"ש / gales / **עפצים** (**גידולים טפיליים בעלה האלון**)

★ gall-nuts (parasite growth on oaks' leaves)

1255 / (גיטין יב:) / **פרנסה**

קונריי"ד / conreid / **ציוד**, **צרכים**

ראה לעיל מס' 1136. אעיר, שבנוסח התלמוד שלפנינו שם העצם "פרנסה" אינו מופיע, כי אם הפועל מתפרנס. ואם כן ייתכן, שצריך לגרוס גם כאן קונריידי"ר conreider (לצייד, לפרנס).

★ equipment, supplies

1256 / (גיטין יד.) / **סרבלי**

קו"ט / cot / **שמלות**, **כותונות**

ראה לעיל מס' 189.

★ gowns, dresses [see 189]

1257 / (גיטין טו.) / (**כבינתי**)[**כבינה**]

נושק"א / nosche / **סיכה**, **מכבנה**

ראה לעיל מס' 213.

★ pin, clasp [see 213]

1258 / (גיטין יט.) / **סמא**

אורפימינ"ט / orpiment / **צבע צהוב**

ראה לעיל מס' 355.

★ a yellow paint (made from arsenic disulfide)

1259 / (גיטין יט.) / **סקרתא**

מיני"א / minie [minie] / **צבע אדום** (**עשוי מתחמוצת העופרת**)

בשני כתבי-יד כתוב מינ"א (סימן לנו"ן ה"רטובה", בעל הגייה חיכית, ולפי הכתיב של היום migne, כמו בספרית mino).

★ a red paint (made from plumbous oxide)

1260 / (גיטין יט.) / **חרתא**

אדרימינ"ט / adrement / **צבע שחור**

ראה לעיל מס' 358. אחד מכתבי-היד גורס את הלעז כבר בפירוש על "קנקנתום" שבמשנתנו, ובעלי התוספות מביאים אותו גם בפירוש רש"י על "שיחור" (להלן בגמרא) וכן ר' מישה סקוצי בסמ"ג).

★ black paint (made from sulfuric copper)

1261 / (גיטין יט.) / **עפצים**

גלי"ש / gales / **עפצים** (**גידולים טפיליים בעלון האלון**)

★ gall-nuts (parasite growth on oaks' leaves)

1262 / (גיטין יט.) / **מדמין**

שושפיציי"ר / sospecier / **לחשוד**

★ to suspect

1263 / (גיטין יט:) / **מיא דנרא**

פויי"ל / fueil / **צבע** (**המשחזר כתב שנמחק**)

לפי בלונדהיים כוונת רש"י לצבע העשוי ממין חזזית, אך לפי "הערוך" מדובר כאן בקליפה של לימון.

★ paint (to restore writing that was erased)

1264 / (גיטין כ.) / **דה"מ אנדוכתרי**

ברושדי"ר / brosder / **רקמה**

יכול כמובן להיות גם הפועל "לרקום", רך בלודנהיים ראה בו שם עצם, כנראה לפי שאר המקומות, שהלעז מופיע בהם (לעיל מס' 97 ולהלן מס' 1390).

★ embroidery

1265 / (גיטין כ.) / **רושמא**

קוינ"ץ / coinz / **חרט** (**לטביעת מטבע**)

★ engraved stamp (for coining money)

1266 / (גיטין כה.) / **אנפיליא**

קלצו"ן / chalcon / **נעל-בד**

ראה לעיל מס' 105.

★ a cloth shoe

1267 / (גיטין כח.) / **חמת**

בולזול"א / bolzole / **שק של רועים**

ראה לעיל מס' 780.

★ a shepherd's bag (also used for sleeping)

1268 / (גיטין כח.) / **טליקא**

טשק"א / tasche / **שק**

★ sack, bag

1269 / (גיטין כט:) / **קיפוח**

דיטרונצייי"ר / detroncier / **לקטוע**

כמוח שקוטעים אילן ואינו יכול לעמוד, כך "קיפח" רב ספרא את חברו בהשגתו (ר' פירושו של רש"י דה"מ "קפחינהו" באותו עמוד).

★ to cut, chop

1270 / (גיטין לב.) / **מרא**

פושוי"ר / fosoir [fossoir] / **מכוש**

ראה לעיל מס' 70.

★ pick-ax

1271 / (גיטין לה.) / **גלופקרא**

קו"ט / cot / **שמלה, כותונת**

ראה לעיל מס' 189.

★ gown, dress [see 189]

1272 / (גיטין נה:) / **ריספק**

רייטונ"א / reitwage / **מרכבה** (**בגרמנית**)

★ carriage (in German)

1273 / (גיטין נו.) / **דוקין**

טיי"ל / teile / **תבלול** (**כתם בעין המצמצם את הראייה**)

ראה לעיל מס' 675.

★ cataract (a spot in the eye reducing eyesight)

1274 / (גיטין נו.) / **גושקרא**

שיאונדיי"ר / seondier / **משני, בעל איכות נחותה**

★ secondary, of low quality

1275 / (גיטין נו:) / **גרגותני**

קולידוי"ר / coledoir / **מסננת**

ראה לעיל מס' 835. כך תרגם בלונדהיים, אולם, לפי העניין בתלמוד ולפי פירוש רש"י, הייתי מתרגם

"משפך".

★ strainer

1276 / (גיטין נו:) / **דרור**

ארונדיל"א / arondele / **סנונית**

"סנונית" הוא דה"מ בשני המקומות האחרים, שבהם הלעז מופיע (לעיל מס' 292 ולהלן מס' 2178).

★ swallow (bird)

1277 / (גיטין נז.) / **גמדא**

ריטרייט"ט / retreit [retrait] / **מתכווץ** (**או מכֻווץ**)

★ shrinking (or shrunken)

1278 / (גיטין נז.) / **סולד**

ריטרייט"ט / retreit [retrait] / **מתכווץ** (**או מכֻווץ**)

★ shrinking (or shrunken)

1279 / (גיטין נז.) / **תורניתא**

פי"ן / pin / **אורן**

★ pine

1280 / (גיטין נח.) / **שוליא**

יוינדרוי"ץ / joindrez / **שוליא**

מוצא המלה joindre ברור: יותר צעיר (junior), ומכאן – עוזר לבעל-מלאכה (השווה garcon de cafe או .garcon de coursesמלה במלה: ילד לקניות, ילד לבית-קפה, המשמשים במשמעות שליח, מלצר). הסיומת –ez, שאין ספק על קיומה לפי הגרסאות השונות, מעלה בעיה: כפי בהראה זו צורה של בינוני פעול, כאילו נאמר "מי שנעשה שוליא".

★ apprentice

1281 / (גיטין נט.) / **פיסתקא**

גלנ"ט / glant / **בְּלוּט**

ראה להלן מס' 1307 (מתוך עשרה מקומות, שבהם רש"י כותב את הלעז הזה). דה"מ הוא "פיסתקא". כלומר, לפי הפרשנים החדישים ולפי השימוש במלה בלשונות אירופה (Pistazie, pistachio, pistache), בוטנה.

★ acorn (pistachio)

1282 / (גיטין ס:) / **הנדוא**

אוינטור"א / awenture [aventure] / **הזדמנות**, **מקרה**

ר' בלונדהים ב' (ע' 122) ומילונו של לוי (מס' 132).

★ opportunity, chance

1283 / (גיטין ס:) / **אוהרי**

יונקיירי"ש / jonchieres / **מצודות-דגים עשויות קני-סוף**

ראה לעיל מס' 768.

★ fishing nets made of rushes

1284 / (גיטין סא.) / **חכה**

אי"ם / aim / **חכה** (**ליתר דיוק; הגרס שבקצה החכה**)

★ fishing hook (to be precise, the hook at the end of the rod)

1285 / (גיטין סא:) / **גס**

פריבי"ץ / privez / **חופשי**

ראה לעיל מס' 544.

★ familiar [see 544]

1286 / (גיטין סה:) / **פרנסה**

קונרייי"ד / conreid / **ציוד**, **צרכים**

ראה לעיל מס' 1136.

★ equipment, supplies

1287 / (גיטין סז.) / **דה"מ אוצר בלום**

קלושי"ץ / closez / **תאים**

★ cells

1288 / (גיטין סז:) / **ריסתנא**

אמיניישטרישו"ן מנה, משאת / amenestrison [amenestraison]

ראה לעיל מס' 48.

★ present, gift, portion

1289 / (גיטין סח:) / **מוקי**

קלצונ"ש / chalcons / **נעלי-בד**

ראה ליל מס' 105.

★ cloth shoes

1290 / (גיטין סח:) / **חילפא**

פופלייר"א / poplier / **צפצפה**

★ poplar

1291 / (גיטין סח:) / **חילפי דימא**

גירופל"א / girofle / **קרפול** (**פרח**)

בכל כתבי-היד המלה נכתבת בגימ"ל. לפי שיטת הכתיב של לעזי רש"י צריך לדעתי להסיך מכך: או שיש לקרוא guiofle (מלטינית-יוונית caryophyllon, איטלקית garofola – אף קרפול נגזר מלשון זו), או שכל הגירסאות טעונות תיקון ויש לגרוס יירופל"א jirofle. אפשרות שלישית היא, שבהשפעת המקור והשפות הקרובות, שבהן נשמרה ה – g בהגייתה הרגילה, כתבו בימי רש"י בגימ"ל למרות ההגייה השורקת.

★ clove (flower)

1292 / (גיטין סח:) / **ורדא**

רוש"א / rose / **ורד**

★ rose

1293 / (גיטין סט.) / **ברוקתי**

מייל"א / meile [maille] / **ברקית**

ראה לעיל מס' 296.

★ glaucoma

1294 / (גיטין סט.) / **מוריקא**

קרו"ג / crog / **כרכום** (**קורטם**?)

ראה לעילמ ס' 323.

★ saffron, crocus

1295 / (גיטין סט.) / **גילא**

אישטרייי"ם / estreim [estraim] / **קש**

ראה לעיל מס' 128.

★ straw

1296 / (גיטין סט.) / **פירמא דסילקא**

מינצידור"א קיצוץ (סלק קצוץ) / mincedure

★ chopped or minced beet

1297 / (גיטין סט.) / **פרידא**

מירידייר"ש / merediers / **עץ דובדבן-הבר**

★ morelle cherry (tree)

1298 / (גיטין סט.) / **כנתא**

אינטרייל"ל / entreil [entrail] / **שומן המעיים**

★ intestinal fat

1299 / (גיטין סט.) / **דה"מ לחינכי**

גלנ"ץ / glanz / **בלוט**

ראה לעיל מס' 932.

★ acom

1300 / (גיטין סט.) / **חינכי**

אישטרנגילו"ן / estrangilon [estranguillon] / **דלקת השקדים**

ראה לעיל מס' 742. יש לתקן את גרסת הספרים: "לשון מורי" ולא "לשון רומי".

★ tonsillitis

1301 / (גיטין סט.) / **חומתי**

פיליטר"א / peletre / **בן-חרצית** (**צמח**)

מובא פעמיים בתוך שורה אחת; בדפוסים, בצורה האיטלקית פילטר"ו pilatro.

★ feverfew (plant)

1302 / (גיטין סט.) / **ממרו**

בלדימוני"א / baldemonie [baldemonie] / **שומַר האלפים**

בדפוסים המלה משובשת. ר' בלונדהיים ב' (ע' 122-124) ומילונו של לוי (מס' 148). השם הלטיני של הצמח: meum athamanticum.

★ alpine fennel (plant)

1303 / (גיטין סט.) / **שבלוליתא**

פינוגרי"י / fenogre / **חילבה** (**גרגרנית יוונית**, **צמח המשמש לתבלין**)

★ fenugreek (a Greek trefoil used as spice)

1304 / (גיטין סט.) / **כשותא**

הומלו"ן / homlon / **כשות**

ראה לעיל מס' 370.

★ hops

1305 / (גיטין סט.) / **דה"מ לפתוחי**

אישטרנגילו"ן / estrangilon [estranguillon] / **דלקת השקדים**

ראה לעיל מס' 742.

★ tonsillitis

1306 / (גיטין סט.) / **ברסם**

צידי"ר / cider / **נזלת חריפה**

★ a serious cold (catarrh)

1307 / (גיטין סט.) / **פיסתקא**

גלנ"ט / glant / **בלוט**

ראה לעיל מס' 932 ומס' 1281.

★ acom (pistachio)

1308 / (גיטין סט.) / **נשדור**

אמוניאק"י נשדור (באיטלקית) / ammoniaco

ייתכן, שרש"י כתב באיטלקית, משום שהחומר לא היה ידוע בצרפת, אלא הובא מאיטליה כששמו האיטלקי דבק בו. ר' בלונדהיים ב' (ע' 86-89), הטוען, שרש"י התכוון למשמעות האחרת של ammoniaco, והוא שרַף הַכֶּלֶךְ.

★ ammonia (Italian)

1309 / (גיטין סט.) / **חלבניתא**

גלמ"א / galme / **חלבנה**

המלה הצרפתית גזורה מהעברית, דרך הצורה הלטינית-היוונית galbanum. ראה להלן מס' 2380.

★ galbanum (resin)

1310 / (גיטין סט:) / **גירא**

אישפוינט"א / espointe / **כאב נוקב**

★ piercing pain

1311 / (גיטין סט:) / **מורסא**

קלו"ג / clog / **מורסה**

★ abscess

1312 / (גיטין סט:) / **תלאנא**

רו"ש / ros / **אדום**

מצוי רק בכתב-יד אחד במקום המלה "אדום" שבשאר כתבי-היד ובדפוסים.

★ red

1313 / (גיטין סט:) / **פירחא דליבא**

פשמי"ר / pasmer / **להתעלף**

ראה לעיל מס' 103.

★ to faint, lose consciousness

1314 / (גיטין סט:) / **נשטרינהו**

טינפרי"ר / tenprer / **לְשׁרוֹת**

הגרסה שבדפוס וילנא משובשת מאוד. ר' על המלה בלונדהיים פ' (ע' 127.).

★ to soak

1315 / (גיטין סט:) / **ניניא**

מינט"א / mente / **נענה**

★ mint (plant)

1316 / (גיטין סט:) / **עראה**

לורייר"ר / lorier / **דפנה**

ראה לעיל מס' 786.

★ laurel, (sweet) bay

1317 / (גיטין סט:) / **דה"מ עראה**

ביי"ש / beis [baies] / **גרגירים** (**ובפרט פירות הדפנה**)

ראה לעיל מס' 659.

★ berries (and specifically, to the laurel fruits)

1318 / (גיטין סט:) / **גלגילא**

אורוג"א / oruge [orugue] / **אורה** (**צמח**)

ראה לעיל מס' 377.

★ rocket (plant)

1319 / (גיטין סט:) / **סיסין**

פוליו"ל / poliol / **סוג של נענה**

★ a type of mint (plant)

1320 / (גיטין סט:) / **ביני**

שנואי"ש / sansues / **עלוקות**

★ leeches

1320א / (גיטין סט:) / **אקוקיא**

קקול"י

ראה לעיל מס' 522א.

★ mistakenly taken for a foreign language

1321 / (גיטין סט:) / **אילוא**

אלואי"ן / aloen / **אלוואי, אָהָל**

ראה לעיל מס' 394.

★ aloe (plant)

1322 / (גיטין סט:) / **מרתכא**

קוגילו"ן / cogilon [coguillon] / **מִרתָך** (**תחמוצת העופרת**)

אולי נגזר מ – coquille (קליפה [של ביצה, של אגוז וכדומה]). כלומר הקליפה של הבצר, אשר מוציאים ממנה את הכסף הטהור. אפשרות אחרת: מוצאו מלטינית cucullio (ברדס), בפרט שיש עדות מלשון האיברים בחבל פואטו (Poitou), שהם קוראים לקליפת גרעין התבואה "קגויון" (cagouyon).

★ plumbous oxide, litharge

1323 / (גיטין סט:) / **חומרתא**

בוטו"ן / boton / **כפתור**

עוד יותר מאשר לעיל (מס' 1229) הכפתור, כפי שמתאר אותו רש"י, הוא לנוי, וכאן אין לו אפילו תפקיד של חיבור שני חלקים של בגד. ונוסף על כך הוא מכיל בושם בתוכו.

★ button

1324 / (גיטין סט:) / **קלבוסת**

הנק"א / hanche / **מותן**

הלעז מובא פעמיים באותו עניין.

★ waist

1325 / (גיטין סט:) / **צמרי**

פייור"א / fiewre [fievre] / **קדחת**

★ fever

1326 / (גיטין ע.) / **מרא**

פושוי"ר / fosoir [fossoir] / **מכוש**

ראה לעיל מס' 70.

★ pick-ax

1327 / (גיטין ע.) / **עוית**

קרנפ"א / cranpe / **עווית, התכווצות שרירים**

ר' מילונו של לוי (מס' 23).

★ cramp, shudder, a muscular contraction

1328 / (גיטין ע.) / **קורטמי**

קרו"ג / crog / **כרכום** (**קורטם**?)

ראה לעיל מס' 323.

★ saffron, crocus

1329 / (גיטין ע.) / **מוריקא**

קרו"ג / crog / **כרכום** (**קורטם**?)

ראה עלי מס' 323.

★ saffron, crocus

1330 / (גיטין ע.) / **גדר**

שיבי"ל / sevil / **משוכה, גדר שיחים**

★ hedge

1331 / (גיטין ע.) / **פחד**

אינש"א / ainse / **דאגה**

ר' בלונדהיים ב' (ע' 70-71).

★ worry, concern

1332 / (גיטין ע.) / **גדגדניות**

אליינדר"א / aliendre [aillendre] / **כוסבר**

ראה לעיל מס' 376.

★ coriander (plant)

1333 / (גיטין ע:) / **גלופקרין**

קו"ט / cot / **שמלות, כותונות**

ראה לעיל מס' 189. המלה הצרפתית, שהיא לכאורה יחיד, יכולה גם להיות ריבוי ביחסת הנושא.

★ dresses, gowns [see 189]

1334 / (גיטין עא.) / **דה"מ בפירי**

צירישי"ש / cerises / **דובדבנים**

★ cherries

1335 / (גיטין עא.) / **דה"מ בפירי**

נישפלי"ש / nesples / **שסקים**

★ meddlers

1336 / (גיטין עג.) / **סכר**

אישקלוש"א / escluse / **סכר**, **חסימה**

★ a dam, block

1337 / (גיטין עח.) / **טסקא**

טשק"א / tasche / **שק**

רש"י מצביע על זהות המלה שבתלמוד עם המלה הצרפתית. (ואולי יש ביניהן רק דמיון מקרי, כי זו מוצאה מהערבית וזו מהגרמנית; מה שאין כן במלה "טסקא" האחרת. בהוראת "מס", שייתכן והיא נגזרת משורש יווני-לטיני tax-, כמו המלה הצרפתית tache באותה הוראה. אולם, לפי מילון ז'סטרו, "טסקא" בהוראת מס היא הוראה משנית של טסק"א בהוראת שק).

★ sack, bag

1338 / (גיטין עח:) / **משיחה**

לינוי"ל / linoil [linoel] / **חוט** (**של פשתן**)

★ thread (a linen)

1339 / (גיטין עט:) / **שוליים**

פונ"ץ / fonz / **קרקעית**

★ bottom

1340 / (גיטין פא.) / **גס**

פריבי"ץ / privez / **חופשי**

ראה לעיל מס' 544.

★ familiar [see 544]

1341 / (גיטין פו.) / **מרתכא**

קוגילו"ן / cogilon [coguillon] / **מִרתָּך** (**תחמוצת העופרת**)

ראה עליל מס' 1322.

★ plumbous oxide, litharge

1342 / (גיטין פז:) / **דף**

קולומי"ל / colomel / **עמודה**, **טור** (**בדברים כתובים על קלף**)

אין זה דף במשמעות של היום, ואף לא עמוד, אלא מרובע כתוב "ברוחב המגילה" כדברי רש"י.

★ column, row (on a parchment) (a written)

1343 / (גיטין צ.) / **הקדיחה**

אדורשי"ר / adorser / **לתת** (**את התבשילים**) **להישרף ולהידבק בסיר**

ראה לעיל מס' 885.

★ to allow (food) to bum and stick to the pot.

קידושין

1344 / (קידושין ט.) / **חומרי**

בוטונ"ש / botons / **כפתורים**

גם כאן מדובר בכפתורים לנוי, אבל הפעם, לדברי רש"י, של בדיל או של זכוכית, לא של זהב כמו לעיל (מס' 1229, 1323). הצורה boton המודפסת אצל בלונדהיים היא ללא ספק טעות דפוס.

★ buttons

1345 / (קידושין ט.) / **חומרי**

פיוילי"ש / fiweles [fiveles] / **סגרים**, **מכבנות**

גם אלה בעיקר לנוי (מלטינית fibuls). אין כמעט ספק, שההטעמה חלה על ההברה הראשונה. יש גם אפשרות לקרוא את הלעז פיולי"ש fioles, ואז יהיה פירושו "צלוחיות קטנות", כמין כדורים קטנים, שהנשים מתקשטות בהם ובתוכם בושם (ר' פירוש רש"י דה"מ "חומרתא דפילון" גיטין סט:)

★ hairpins, clasps [decorative]

1346 / (קידושין ט.) / **דה"מ חומרי**

מושטניצי"ש ענקים, שרשרות / mostnices

כך נתן כאן בלונדהיים הוראה אחרת למלה מאשר לעיל (מס' 236). שם מדובר ב"לבובה", מין בגד, שקושרים לצוואר. אמנם קשה לתאם את דברי רש"י עם הפירוש "לבובות", אבל גם עם הפירוש "ענקים" אין תיאום מושלם, כי לכאורה mostnices צריך להיות שם נרדף ל – fiweles. בכל אופן יש לשאול, מה הכוונה ב"לשון רבותינו"? אולי בלשון היהודים בחבל הריין, ששם למד רש"י בישיבות וורמס ומיינץ?

★ necklaces, chains

1347 / (קידושין יג.) / **וורשכי**

בינדיל"ש / bendels [bendel] / **אגדים**, **חגורות**

ראה לעיל מס' 251. לא הבנתי, למה רשם בלונדהיים בינדי"ל bendel (אגד, חגורה) ביחיד ולא ברבים, כפי שמסתבר מהדה"מ ומגרסאות רוב כתבי-היד.

★ bands, belts

1348 / (קידושין יד:) / **עקב**

שול"א / sole / **סוליה**

★ sole

1349 / (קידושין טז:) / **שומא**

וירוא"ה / werue [verrue] / **יבלת**

★ wart

1350 / (קידושין כא:) / **סול**

ברוק"א / broche / **שפוד**, **קנה עץ מחודד**

ר' מילונו של לוי (מס' 187).

★ a spit, a sharpened stick

1351 / (קידושין כא:) / **מקדח**

טריידר"א / tariedre / מַקדֵחַ

בכמה כתבי-יד קוראים את המלה האיטלקית טריבי"א trivella או את המלה הפרובנסאלית טרוול"א travela.

★ drill

1352 / (קידושין כא:) / **מכתב**

גרפי"א / grafie [grafie] / מַכתֵּב, **חרט**

המלה הצרפתית מוטעמת על ההברה הראשונה. ר' בלונדהיים פ' (ע' 51).

★ stylus, engraving tool, writing instrument

1353 / (קידושין כא:) / **איסקונדרי**

מירילי"ש / mereles / **אסימונים**, **אבנים או כלים קטנים**, **שמניעים אותם על לוח המשחק**

בצרפתית של היום המלה marelle מורה על משחק "ארץ" ("קלס", "שמים"), שבו מניעים אבן ממשבצת למשבצת מתוך דילוג על רגל אחת בתבנית המצויירת על גבי הקרקע.

★ stones or little vessels that are moved on the game board

1354 / (קידושין כב.) / **תמותות**

אמורטידי"ש / amortides / **גוססות**

ר' בלונדהיים ב' (ע' 89-91) ואולי גם בלונדהיים פ' (ע' 80, amortadir).

★ dying

1355 / (קידושין כב:) / **גרדו**

גרטי"ר / grater / **לגרד**

ר' מילונו של לוי (מס' 498).

★ to scratch

1356 / (קידושין כה.) / **חלים**

שולדי"ר / solder / **ללחוץ בחוזקה**

מכאן המשמעות "לרתך" (לעיל מס' 113 ומס' 169).

★ to press firmly

1357 / (קידושין כז.) / **אפסר**

קיבישטר"א / chevestre / **אפסר** (**חלק מהרתמה, שבו מושכים את הבהמה או את הסוס בצווארם**)

כאן בהוראה מושאלת: מסמך, שהשדה קשור בו, וכשנמסר לקונה, כאילו נמסר השדה עצמו.

★ halter (part of the harness around the animal's neck)

1358 / (קידושין כז:) / **סדנא**

טרונ"ק / tronc / **גזע, גוש, יסוד**

★ trunk, lump, base

1359 / (קידושין ל:) / **נומי**

בורבולי"ש / borboles / **אבעבועות, כיבים**

ר' מילונו של לוי (מס' 175).

★ blisters

1360 / (קידושין לא.) / **סירקון**

צינדי"ר / cender / **מין משי**

ראה לעיל מס' 1091.

★ a type of silk

1361 / (קידושין לג.) / **גיסי**

פריבי"ץ / privez / **חופשיים**

ראה לעיל מס' 544.

★ familiar [see 544]

1362 / (קידושין לד.) / **כמהין ופטריות**

בולייי"ץ / boleiz / **פטריות**

ראה לעיל מס' 371. חסר בדפוסים (חוץ ממהדורת ספרד, רמ"ה בערך). אולי הלעז מתייחס ל"פטריות" בלבד.

★ mushrooms

1363 / (קידושין לה:) / **מלקט**

פלייינ"א / pleine [plaine] / **מקצועה**

ראה לעיל מס' 181 ולהלן מס' 1364.

★ plane

1364 / (קידושין לה:) / **רהיטני**

פלייינ"א / pleine [plaine] / **מקצועה**

ראה לעיל מס' 1363. רש"י מבחין בין שני מיני מקצועות "של מצחצחי חרבות, שמחליקים בו את תיק הסייף" ("מלקט"), ו"של עושי תריסין [כלומר מגנים]". וכן בעקביות הוא מפרש (לעיל מס' 340) את כל הביטוי "מלקט רהיטני" בפלייינ"א. בכל המקומות הנוספים, שבהם הלעז מופיע, הוא מפרש את "רהיטני" בלבד.

★ plane

1365 / (קידושין לה:) / **גדידה**

אישגרטינייי"ר / esgratinier [esgratignier] / **לסרוט**

★ to scratch

1366 / (קידושין מ:) / **מדרגה**

אישילייר"א / esjaliere / **מדרגה**

★ step, stair

1367 / (קידושין מד.) / **כרוכיא**

גרוא"ה / grue / **עגור**

ר' רש"י על "סיס" (ירמיהו ח', ז').

★ crane (bird)

1368 / (קידושין מד.) / **טגני**

פרי"ט / frit / **מטוגן**

ראה לעיל מס' 529.

★ frietff

1369 / (קידושין מו:) / **אבטיח**

בודיק"א / bodeke / **אבטיח**

ר' בלונדהיים ב' (ע' 128-129) ומילונו של לוי (מס' 180). וכן בלונדהיים פ' (ע' 31-32, 143-144). המלה הצרפתית, גם בצורתה העתיקה כאן גם בצורתה החדישה pasteque, מוצאה מהמלה העברית (או מוצא משותף להן), והיא נתקבלה בצרפתית דרך הערבית והפורטוגלית.

★ watermelon

1370 / (קידושין מז.) / **אלון**

גלנ"ט / glant / **בלוט**

ראה לעיל מס' 932.

★ acom

1371 / (קידושין מז.) / **אלון**

אייכ"ל / eichel / **בלוט** (**בגרמנית**)

אינוי מצוי בכתבי-היד, וברור שאינו מאת רש"י. ר' בלונדהיים ב' (ע' 154).

★ acom [in German]

1372 / (קידושין נ.) / **דלוסקמא**

טשק"א / tasche / **שק**

★ sack, bag

1373 / (קידושין נב.) / **בצלים**

אישקלויני"ש "שומי-אשקלון", בצלצולים / eschaloines

הלעז מצוי (בדה"מ "ה"ג ההוא אריסא דקדיש במוזא דשמכי") בשני כתבי-יד ובמהדורת התלמוד מספרד (רמ"ה בערך). רש"י ראה כנראה צורך להסביר, שיש גם בצלים קטנים, שאפשר לקחת מהם "מלוא היד", כמו שומי-אשקלון. (המלה הצרפתית eschaloine, בצרפתית של היום echalote, נגזרת באמת משם העיר אשקלון, שמשם הביאו מאכל זה לראשונה).

★ Ashkelon-garlic", small onions"

1374 / (קידושין נד:) / **סמדר**

אישפיני"ר / espenie / **פיתוח** (**הפרי**)

מצוי רק בשני כתבי-יד וחסר בדפוסים. ר' לעיל מס' 652. גם כאן יכול להיות, שהלעז מתייחס לכל המשפט "כשהענבים ניכרים לאחר שנפל הפרח".

★ development (of the fruit)

1375 / (קידושין סב.) / **תאכלו**

אינמנייד"ד / enmanjied [enmangied] / **שִׁבְּעִים**

חסר בדפוסים ובחלק מכתבי-היד (מקומו בסוף הפירוש הראשון של רש"י בדף, דה"מ "חרב תאכלו"). ברור, שהתלמוד מפרש כאן "חרב" לשון יובש ולא כפשוטו.

★ satiated

1376 / (קידושין סג.) / **צוותא**

שול"ץ / solaz / **שעשוע** (**כלומר חברה, המונעת מהאדם החי בתוכה מלהשתעמם**)

ראה לעיל מס' 3, חסר בדפוסים.

★ entertainment (referring to a society that prevents people from getting bored)

1377 / (קידושין עא.) / **דה"מ עיסה**

רומ"א / Rome / **רומא** (**בירת איטליה**)

★ Rome (Italy's capital)

1378 / (קידושין עא.) / **נעימה**

טרופ"א / trope / **ניגון**

כפי הנראה מלטינית-יוונית tropus (אופן, קצב), אולם יש גם אפשרות, שהמלה קשורה עם stropha (בית [בשיר]), ואולי עם השורש הפרובנסאלי trobar (troubadour, trouvere). "לחבר שירים ולנגן טרו"ף trop כמו באחד מכתבי-היד. המלה נשמרת ביידיש לציין את טעמי המקרא.

★ tune, melody

1379 / (קידושין עב.) / **ארבא**

אושירייי"ד / osereid / **שדה ערבות**

ראה לעיל מס' 1228. יש להעיר: א) באחד מכתבי-היד ובמהדורת התלמוד מספרד (רמ"ה בערך), קוראים לעז אחר, שאפשר לפענחו שלצייי"ד salceid, כלומר שדה ערבות, כשבמקום להיות נגזר מהמלה osier (ערבה גמישה), הוא נגזר מהמלה הרגילה לערבה sals; ב) לפי פירושו של רש"י, שדה ערבות זה הוא מעין ביצה, "אגם" בלשונו.

★ an osier (willow) field

1380 / (קידושין עב.) / **פירא**

ויבייי"ר / wivier [vivier] / **ברכת דגים**

★ fishpond

1381 / (קידושין עג:) / **זרדתא**

שורבייר"ר / sorbier / **חוזרר** (**אילן**)

★ sorb (tree)

1382 / (קידושין עד.) / **דה"מ בשודא דדייני**

וידונ"ש / widons [vidons] / **נציג**

מלטינית vicedominus (ממלא מקום השליט), בצרפתית חדישה vidame. מצוי רק בכתב-יד אחד, שם קוראים "משודא דדייני. הוא עצמו או אחר וידונ"ש לפי ט"ע [טביעת עין] בדין שאין תלוי וכו'".

★ representative

1383 / (קידושין פ:) / **נקורים**

ביקידורי"ש ניקורים, דקירות / bechedures

נגזרם לשון bec (מקור).

★ pricks, peckings

1384 / (קידושין פא.) / (**אפסרה**)[**אפסר**]

קיבישטר"א אפסר (חלק מהרתמה, שבו מושכים את הבהמה או את הסוס בצווארם) / chevestre

★ halter (a part of the harness around the animal's neck)

1385 / (קידושין פא.) / **סקבא**

רידוישידור"א / redoisedure [redoissedure] / **קיהיון**, **פגימות**

כאן בהוראה מושאלת: נקודת התורפה.

★ bluntness, defectiveness (here in a sense of Achilles' heel)

1386 / (קידושין פא.) / **דה"מ נקט מצרא**

פלנק"א / planche / **קרש**

רק בכתב-יד אחד קוראים: "דף קצר המוטל ברוחב הנהר שקורין פלאנק"א".

★ plank

1387 / (קידושין פא.) / **כיבי**

מלנ"ץ / malanz / **פצע**

★ wound

1388 / (קידושין פא:) / **אכמר**

טושי"ר / toser [tosser] / **להשתעל**

★ to cough

1389 / (קידושין פב.) / **סריקים**

פלוקיידרי"ש / flochiedres [flochiedre] / **סורקי צמר**

בלונדהיים גורס [פלוקיידר"א] flochiedre (צורת היחיד, וכן בתרגומו לצרפתית). אבל אפשר להסתמך על אחת הגרסאות של הלז, המסתיימת בשי"ן של הרבים, כפי שהסתמך בלונדהיים על גרסה אחרת המסתיימת באל"ף של היחיד.

★ wool combers

1390 / (קידושין פב:) / **מחטא דתלמיותא**

ברושדי"ר / brosder / **רקמה**

רש"י מפרש כאן אותו ביטוי כמו לעיל מס' 97 (בתוך אותו מאמר, רק שכאן מיוחס לר' יהודה מה שמיוחס שם לר' חסדא), אבל כאן הוא מסתפק במלה צרפתית אחת, ולא הוסיף כפי שהוסיף שם: "של גנבי"ש". גם שאר דברי הפירוש דומים פה ושם, אף שיש קצת הבדלים בלשון.

★ embroidery

בבא קמא

1391 / (בבא קמא ט:) / **צבתא**

טינליי"ש / tenalies [tenailles] / **צבת**

★ tongs, pliers

1392 / (בבא קמא ט:) / **צוותא**

שול"ץ / solaz / **שעשוע** (**כלומר חברה, המונעת מהאדם החי בתוכה מלהשתעמם**)

ראה לעיל מס' 3. כאן קצת קשה להבין את המלה, כפי שהובנה בהופעותיה הקודמות, אולי מותר לומר, שרש"י עצמו התלבט לקיים את הגרסה "צוותא" במקום "צבתא", עם זאת אפשר לפרש, שהחֵרֵש אחראי יותר כשהוא שיחק באש, מפני שמצא בכך בידור ושעשוע, אלא שרש"י עמד על ההוראה של "חברה", ולכן דבריו נראים מסובכים למדאי. ור' גם להלן מס' 1407.

★ entertainment (referring to a society that prevents people from getting bored)

1393 / (בבא קמא יז:) / **אוכף**

שיל"א / sele / **אוכף**

★ saddle

1394 / (בבא קמא יז:) / **נובר**

פורייי"ר / forjier / **לנבור**

את הפועל הזה ראינו במשמעות של "לקדוח, לעשות חור" (לעיל מס' 443) ושל "לחצוץ את

השיניים" (לעיל מס' 904). כאן מדובר בחזיר הנובר באדמה בחוטמו – כי גם הוא עושה חור.

⋆ to peck, gnaw

1395 / (בבא קמא יז:) / **חרטום**

בי"ק / bec / **חרטום**

⋆ beak

1396 / (בבא קמא יז:) / **זוג**

אישקיליט"א / eschelete / **זוג** (**פעמון**)

⋆ bell

1397 / (בבא קמא יח:) / **נתגלגלה**

וולטי"ר / wolter [volter] / **להסתובב**, **לרקד**

⋆ to dance, to turn around

1398 / (בבא קמא יט:) / **קילעא**

פורק"א / porche / **פרוזדור** (**מבנה הבולט החוצה**, **שבו פתח הדלת**)

⋆ antechamber, entrance hall [porch]

1399 / (בבא קמא כג:) / **גלגול**

וולטי"ר / wolter [volter] / **להסתובב**, **לרקד**

⋆ to dance, to turn around

1400 / (בבא קמא כג:) / **מסחתא**

אישטול"ש / estols / **שולחן-מכירה** (**לקצבים**)

מצוי רק בכתב-יד אחד, וספק אם הוא מאת רש"י. מכל מקום הצורה תמוהה, והיה מסתבר יותר אישט"ל estal.

⋆ a (butcher's) sales-table, counter

1401 / (בבא קמא כז:) / **מרא**

פושיו"ר / fosoir [fossoir] / **מכוש**

ראה לעיל מס' 70.

⋆ pick-ax

1402 / (בבא קמא לו:) / **דה"מ כסף צורי**

קושטינטי"ן נובל"א קושטא (עיר בתורכיה, אז בירת הקיסרות הביזנטית, בצרפתית) / Constantinople / Costentin noble

מצוי רק בכתב-יד אחד. בשאר כתבי-היד ובדפוסים נכתב במקום הלע"ז השם המקובל בעברית לאותה

עיר: קושטנטינה (יותר מאוחר קוצר ל"קושטא", אולי בהשפעת המלה הארמית "קושטא", תרגום של "אמת"). כפי שהיא כתובה (אך יש ספק, אם רש"י עצמו הזכיר אותה), המלה מוכיחה על גזירה עממית של שם העיר, כאילו חלקה האחרון נובל"א הוא התואר הצרפתי noble (אציל).

⋆ Constantinople (a city in Turkey, then the capital city of the Byzantine empire, now Istanbul)

1403 / (בבא קמא מז:) / **התריז**

אינפונדר"א / enfondre / **שלשול**, **מחלת-מעיים**

עיין פירוש רש"י על בבא מציעא צ., דה"מ "ומתרזת".

⋆ diarrhea, intestinal disease

1404 / (בבא קמא נה.) / **טווס**

פאו"ן / paon / **טווס**

⋆ peacock

1405 / (בבא קמא נה.) / **פסיוני**

פירדרי"ץ / perdriz / **חגלה**

⋆ partridge

1406 / (בבא קמא נה.) / (**קועיה**)[**קועא**]

בי"ק / bec / **חרטום**

⋆ beak

1407 / (בבא קמא נט:) / **צבתא**

טינלי"א / tenalie [tenaille] / **צבת**

אולי יש לפרש כאן (בלשון יחד, רק בדפוס וילנא תוקן ונדפס טנלייי"ש) "החזקה" (המלה נגזרת מהפועל tenir, "להחזיק") ולא "צבת", כלומר: העובדה, שהחֵרֵש מחזיק את השלהבת, ואופן החזקתו הם הגורמים לשרפה, והיות שהעניין קרוב לדברי התלמוד עליל דף ט:, אין להתפלא על כך, שאחד מכתבי-היד גורס כאן "צוותא" עם פירושו בלע"ז שול"ץ solaz)) ר' לעיל מס' 1392).

⋆ tongs, pliers

1408 / (בבא קמא ס.) / **רחת**

פיל"א / pele / **את-חפירה** (**כלומר כף שטוחה בעלת ידית ארוכה**)

⋆ shovel, spade (a flat blade with a long handle)

1409 / (בבא קמא סא:) / **אגני**

קונקי"ש / conches / **בורות**, **שקעים** (**באדמה**)

כתיב הדפוסים קונייש מורה על גרסה conjes. בצרפתית של היום המלה conques קיימת רק

במשמעות קונכיות (אותה מלה כמו בעברית), היינו קופסת הגיר, שהרכיכות מתגוננות בשקען. הצורה conques היא, כפי הנראה, מושפעת מהפרובנסאלית, או חודשה מהלטינית.

★ pits, holes (in the ground)

1410 / (בבא קמא סא:) / **מעזיבה**

אשטר"א / astre / אח (מרצפות המתוקנות להבעיר עליהן עצים)

חסר בדפוסים. – יש לתמוה על כך, שרש"י מדבר על "טיח של סיד על תקרה" (אבל, בהזכירו את התקרה של קומת הקרקע, הוא מצביע ממילא על הרצפה של העלייה). במקומות אחרים רש"י מביא את הגרסה aistre (לעיל מס' 833 ולהלן מס' 1946) או את המלה הגרמנית המקבילה estrich (להלן מס' 1586 ומס' 1616). ר' בלונדהיים ב' (ע' 119).

★ hearth (stones fit to bum wood upon them)

1411 / (בבא קמא סב:) / **גץ**

אישטינציל"א / estencele / ניצוץ

★ spark

1412 / (בבא קמא סו:) / **קצען**

רודוניי"ר / rodonier [rodognier] / לכרסם, לגייץ, לקטוע

הגרסה שבדפוסים משובשת מאוד.

★ to chew, to cut

1413 / (בבא קמא סט.) / **קזוזות**

מוטי"ש / motes / גושי אדמה

★ clods of earth

1414 / (בבא קמא סט.) / **רעפים**

טיולי"ש / tiules / רעפים

★ tiles, shingles

1415 / (בבא קמא פ.) / **גונח**

פליינדר"א / pleindre [plaindre] / להתייפח, להתאונן

★ to wail, complain

1416 / (בבא קמא פ:) / **חיכוך**

פרוטי"ר / froter / לחכך, לשפשף

★ to rub, scratch

1417 / (בבא קמא פא.) / **תלתן**

פינוגר"י / fenogre / **חילבה** (**גרגרנית יוונית**, **צמח המשמש לתבלין**

★ fenugreek (a Greek trefoil used as spice)

1418 / (בבא קמא פא.) / **דה"מ שלא יפרוס לקע**

גור"ג / gorg / **מלכודת לדגים**

המלה הלועזית הוחלפה בדפוסים במלה העברית "גזר", אולם בכל כתבי-היד קוראים גור"ג או קרוב לזה. כפי הנראה המלה הצרפתית נגזרה מלטינית gurges (נחשול, תהום, מפרץ. ומכאן גם גרון, gorge בצרפתית של היום) ומציינת מעבר הולך ומיצר, שאי-אפשר לצאת ממנו. לפי תורת ההגה הצרפתית קשה לקיים את הצורה gorg, ומסתברת יותר הצורה gorc, ואם לא gorge.

★ a fishing trap

1419 / (בבא קמא פא.) / **דה"מ שלא יפרוס קלע**

וינ"א / vene / **מלכודת לדגים** (**בגרמנית**)

כנראה קרוב למלה Wanne (אגן, גיגית) בגרמנית של ימינו. בכמה כתבי-יד ובדפוסים הגרסה היא ווכ"א (צ"ל וכ"א) wache (משמר, תצפית?). באחד מכתבי-היד נוסף בשוליים: "ויש מקומות באשכנז שקורין אותו ערי"ך [erich]".

★ a fishing trap (in German)

1420 / (בבא קמא פא.) / **זירין**

טודיל"ש / tudels / **צינורות**

כאן במובן של גבעולים (ר' לעיל מס' 722).

★ tubes [stems, stalks]

1421 / (בבא קמא פא:) / **שדות ובקעות**

קנפני"א / chanpanie [chanpagne] / **מישור**, **שדה פתוח**, **איזור של שדות**

ראה לעיל מס' 99.

★ plain, open field, an area of fields

1422 / (בבא קמא פב:) / **גזוזטראות**

אלידוי"ר / aledoir / **מעבר**,**טיילת**, **מרפסת**

אולי יש לתרגם:"מעברים, טיילות" וכו' בהתאם לדה"מ.

★ passage, balcony

1423 / (בבא קמא פג.) / **ספר**

מרק"א / marche / **גבול**, **סַפַר**

★ border, frontier

1424 / (בבא קמא פג.) / **ניבי**

יינציבי"ש / jencives / **חניכיים**

★ gums

1425 / (בבא קמא פג:) / **צמחין**

מלנ"ט / malant / **פצעים**

ראה לעיל מס' 5. רק כאן יש לנו malant ובשאר המקומות (לעיל מס' 378 ועוד) malanz. אבל ראה, מה שאמרנו לגבי glanz, glant (לעיל מס' 932).

★ wounds

1426 / (בבא קמא פה.) / **אהלא**

אלואי"ן / aloen / **אלוואי, אָהָל**

ראה עליל מס' 394. הלעז משובש בדפוסים.

★ aloe (plant)

1427 / (בבא קמא פה.) / **קלבא**

רישינ"א / resine / **שרף-עץ**

תוספת הפירוש של רש"י: "שבחביות של יין" נראית תמוהה, והיא מצויה רק באחד (וטיקן 132) משישה כתבי-היד המביאים את הלעז.

★ resin (of a tree)

1428 / (בבא קמא פה:) / **צמתה**

ריטרייש"ט / retreist [retraist] / **התכווץ**

★ shrank

1429 / (בבא קמא צב.) / **שפא**

אישלוישידור"א (מקום ה)נקע / esloisedure [esloissedure]

בדפוסים הלעז כתוב בשתי מלים כאילו הן ארמית.

★ sprain (location of the)

1430 / (בבא קמא צב:) / **זרזיר**

אישטורני"ל / estornel / **זרזיר**

★ starling

1431 / (בבא קמא צב:) / **קלא**

מוט"א / mote / **גוש אדמה**

★ a clod of earth

1432 / (בבא קמא צג:) / **נמטי**

פילטרי"ש / feltres / **לבדים** (**מצעים של לֶבֶד**)

★ felt (sheets)

1433 / (בבא קמא צג:) / **נפץ**

ירפי"ר / jarpir / **לפורר** (**סיב או אריג לחוטיו**)

ר' (לעיל מס' 130 ועוד) אותה מלה בכתיב charpir, ור' בלונדהיים ב' (ע' 162), וכן מילונו של לוי (מס' 200).

★ to unravel (a fiber or garment into threads)

1434 / (בבא קמא צג:) / **צפון**

שבו"ן / savon / **סבון**

המלה הצרפתית והמלה התלמודית הן מאותו מקור, וייתכן, שעל כך רצה להעיר רש"י (ר' על כך י' קוטשר, "מלים ותולדותיהן", ע' 61-64).

★ soap

1435 / (בבא קמא צד.) / **לפאר**

אישקובי"ר / escover / **לטאטא** (**כלומר לטהר מכל השאריות**)

ראה לעיל מס' 430.

★ to sweep (that is, to clean up the leftovers)

1436 / (בבא קמא צו.) / **גובי**

טרונקי"ש / tronches / **גזרי-עץ**, **בולי-עץ**

★ logs, trunks of wood

1437 / (בבא קמא צו.) / **חופיא**

אישקוב"א / escove / **מטאטא**

ראה לעיל מס' 430.

★ broom

1438 / (בבא קמא צו:) / **נסכא**

פלט"א / plate / **מטיל**

לוי במילונו (מס' 640) נוטה לגרוס פלטינ"א platene ולהסביר "לוחית, טבלה". כלומר מתכת יקרה בצורה רדודה.

★ an ingot, bar

1439 / (בבא קמא צח.) / **שף**

אישפריי"ר / esfreier / **לטשטש**

מלטינית ezfricare, להוציא (את התמונה) על-ידי שפשוף. ר' מילונו של לוי (מס' 479).

★ to blur, erase (a picture by robbing)

1440 / (בבא קמא צח.) / **קורניסא**

מרטי"ל / martel / **פטיש**

★ hammer

1441 / (בבא קמא צח.) / **שופינא**

לימ"א / lime / **פצירה**

★ a file (tool)

1442 / (בבא קמא צח.) / **צורם**

אינקריני"ר / encrener / **לחרוץ** (**חריץ**)

ר' מילונו של לוקי (מס' 256).

★ to notch, groove

1443 / (בבא קמא צט.) / **גרדא**

פלוקיי"ר / flochier / **לסרוק** (**צמר**)

באחד מכתבי-היד רשום גם: "וולק"ן [צ"ל: ולק"ן walkn] בלש[ון] אשכנז".

★ to comb (wool)

1444 / (בבא קמא צט.) / **בטושי**

פולידורי"ש דריכות (לשם כיבוס) / floedures

★ pressings, treadings (for laundry; fulling)

1445 / (בבא קמא צט:) / **סיכתא**

קוינ"ץ / coinz / **חרט** (**לטביעת מטבע**)

★ engraved stamp (for coining money)

1446 / (בבא קמא קא.) / **צפון**

שבו"ן / savon / **סבון**

ראה לעיל מס' 1434.

★ soap

1447 / (בבא קמא קא:) / **סטיס**

קר"ו / cro / **כרכום**

ראה לעיל מס' 643.

★ saffron, crocus

1448 / (בבא קמא קא:) / **קוצה**

גישד"א / gesde [guesde] / **איסטיס**, **פַּסטֶל** (**צמח**, **שמשורשו מפיקים צבע**)

ראה לעיל מס' 323. המלה מופיעה בצורה wesde, שהיא שוות ערך, לעיל מס' 279 ועוד.

★ isatis, pastel (a plant with dye- yielding roots)

1449 / (בבא קמא קב.) / **מלוגמא**

אינפלשטר"א / enplastre / **תחבושת**

ר' בלונדהיים ב' (ע' 154-156) ומילונו של לוי (מס' 384).

★ bandage

1450 / (בבא קמא קב.) / **אפיקטויזין**

וומיט"א / womite [vomite] / **סם הקאה**

ראה לעיל מס' 831.

★ an emetic medicine (a drug to induce vomiting)

1451 / (בבא קמא קג.) / **פנחייא**

גרנטיא"ה / garantie / **עֲרֻבוּת**

הלעז מופיע רק בשני כתבי-יד, וספק אם הוא מאת רש"י. (אף הכתיב שבהם: גראנטי"ר חשוד, כי היינו מצפים לכתיב גרנטיא"ה).

★ guarantee

1451א / (בבא קמא קיד.) / **נחיל**

גיור"א

כך בדפוסים שלנו. אצל בומברג, מהדורה א': גיו"ר, מהדורה ב': גרי"ר. בדפוס סונצינו: כל החלק הזה של המשנה הושמט. ואין זה לעז, אלא צ"ל: גדוד, וכך בכ"י לונדון וקמבריג'.

★ [in Hebrew גדוד printer's error, should say]

1452 / (בבא קמא קטו:) / **שפי**

רידיי"ר / redejier [redegier] / **לערות**

ההערה במילונו של לוי (מס' 686) אינה מבהירה דבר. הבלשן A.Thomas דן במלה reechier, שהיא כפי הנראה שווה למלה שלנו, ב – Romania (ל"ט, 1910, ע' 249-250), אבל אינו מוצא את מקורה, שהוא אולי הלטינית exigere (לדחות החוצה) עם הקדומת re- לציין חזרה על המעשה, ו – d החוצץ בין התנועות.

★ to pour

1453 / (בבא קמא קטז:) / **דורמסקנין**

פרוני"ש / prunes / **שזיפים**

בדפוס וילנא, בטעות: "פרושים".

★ plums

1454 / (בבא קמא קטז:) / **דורמסקנין**

אדרילצי"ש / adrelces / [**פירות של**] **מלוח** (**שיח-בר**)

★ a wild orache (bush) (fruits of)

1455 / (בבא קמא קיז.) / **ביסתרקי**

טפי"ד / tapid / **שטיח**

★ carpet

1456 / (בבא קמא קיט.) / **מוכין**

גרטויש"א / geatuise / **פסול הצמר** (**הנופלת בשעת דריכת הכובסים על הבגדים**)

חסר ברוב הדפוסים (מקומו בתחילת פירוש רש"י על המשנה שבסוף העמוד). אצל בלונדהיים נרשמו הגרסאות תחת c563, אבל באמת יש לתקן ולקרוא a&b bis 562 במקוםa&b563 , והמספר 563 צריך לבוא בלי אות. ר' מילונו של לוי (מס' 498).

★ wool's waste (falls while the laundry men step on the clothes)

1457 / (בבא קמא קיט.) / **קוצים**

ירדונ"ש / jardons / **פירות של קרדה**

ר' ההערה לעיל מס' 475, המתאימה גם לכאן.

★ a thistle's fruits

1458 / (בבא קמא קיט.) / **סורק**

פולונ"ש / folons / **כובסים**

ראה לעיל מס' 109.

★ laundry workers [fullers; cleansing and thickening clothes by pressing, beating or treading]

1459 / (בבא קמא קיט.) / **חצינא**

דולידויר"א / doledoire / **מעצד** (**מעין גרזן**)

★ adz (a sort of ax) [a heavy, curved steel tool, with a broad, chisel like end mounted on a wooden handle]

1460 / (בבא קמא קיט.) / **דקין**

טינבי"ש / tenves / **דקים**, **רזים**

★ slim, thin

1461 / (בבא קמא קיט:) / **חובין**

פוינ"ץ / poinz / **תכים**, **תפרים**

★ stitches, seams

1462 / (בבא קמא קיט:) / **נירין**

ליצי"ש / lices / **נירים**

ראה לעיל מס' 272 ועוד.

★ warp heddle (Brit; heald) eye [a cord with a ring or an eye formed by two knots guiding the warp threads]

1463 / (בבא קמא קיט:) / **פקעיות**

לומישל"ש / lumesels / **פקעות** (**של חוט**)

★ balls of thread

1464 / (בבא קמא קיט:) / **פונקלין**

טרמי"ש / trames / **חוטי שתי**

★ warp threads

1465 / (בבא קמא קיט:) / **תיכי**

טריצי"ש / treces / **מקלעות** (**של פשתן לא טווי**)

★ plaits (of unwoven flax)

1466 / (בבא קמא קיט:) / **נמטי**

פילטרי"ש / feltres / **לבדים** (**מצעים של לֶבֶד**)

★ felt (sheets)

1467 / (בבא קמא קיט:) / **קיצועין**

רודונייידורי"ש שאריות (שנקטעו מהעור בשעת עיבודו) / [rodognedures] rodoniedures

★ leftovers (of leather after tanning)

1468 / (בבא קמא קיט:) / **מגירה**

שיר"א / sere [serre] / **משור**

ראה לעיל מס' 808.

★ a saw

1469 / (בבא קמא קיט:) / **מקדח**

טריידר"א / tariedre / **מַקדֵחַ**

★ a drill

1470 / (בבא קמא קיט:) / **רביטני**

פלייני"א / pleine [plaine] / **מקצועה**

ראה לעיל מס' 181.

★ a plane (a tool)

בבא מציעא

1471 / (בבא מציעא ז.) / (**דה"מ כרכשתא**) **גרדין**

פירנייי"ש / fernjes / **ציציות**

ראה לעיל מס' 446.

★ fringes (of a cloth)

1472 / (בבא מציעא ח:) / **מוסירה**

קיבישטר"א אפסר (חלק מהרתמה, שבו מושכים את הבהמה או את הסוס בצווארם) / chevestre

★ halter (the part of the harness around the animal's neck)

1473 / (בבא מציעא ט.) / (**בית פגיה**)[**בית פגים**]

קיביצינ"א / chevecine / **רתמת-ראש**

★ head-harness

1474 / (בבא מציעא כ:) / **טליקא**

טשק"א / tasche / **שק**

★ sack, bag

1475 / (בבא מציעא כא.) / **אניצי**

רישטי"ש / ristes / **אגודות פשתן**

ראה לעיל מס' 116. כאן, בניגוד לשאר המקומות, שלעז זה מופיע בהם, רשום לידו "בל[שון] אשכנז" או יותר נכון, כפי שכתוב באחד מכתבי-היד "בלעז ובלשון אשכנז", כלומר זו מלה צרפתית, אבל יש גם בגרמנית מלה דומה (risten). וכל זה לעומת הביטוי המקובל באיזורו של רש"י ("במקומנו") המובא במס' 1476.

★ bundles of flax

1476 / (בבא מציעא כא.) / **אניצי**

פופידי"ש / popedes / **אגודות פשתן**

ר' בלונדהיים ב' (ע' 166-167) ומילונו של לוי (מס' 200). מכאן המלה poupee (בובה) בצרפתית של היום.

★ bundles of flax

1477 / (בבא מציעא כג:) / **דפקא**

פלנק"א / flanche / **כסלים** (**השרירים הפנימיים של הירך סמוך לכליה**)

רש"י מוסיף: "מקום שדופק כשהוא יגע". עיין פירושו על ויקרא, ג', ד': "הכסלים. פלנק"ש בלעז". כפי הנראה אין הבדל של ממש בין flanc ל – flanche.

★ flanks (the inner muscles of the thigh, next to the kidneys)

1478 / (בבא מציעא כג:) / **חלפי**

אורטיא"ש / orties / **סרפדים**

★ nettle, urtica

1479 / (בבא מציעא כד.) / **ברדלס**

פוטיי"ש / puteis / **בואש**

ראה לעיל מס' 593.

★ skunk

1480 / (בבא מציעא כד:) / **סכרו**

אישקלושינ"ט / esclusent [esclusent] / **חוסמים בסכר**

בדפוסים הפך החלק הראשון של הלעז בטעות ל"שקורין" (כנראה באותיות "שק" ראה מישהו קיצור ופענח "שקורין"). – אפשר להעיר כאן, מה שהערנו לעיל במס' 958.

★ blocking by a damn

1481 / (בבא מציעא כד:) / **דיו**

וולטו"ר / woltur [voltur] / **עזנייה**

★ vulture

1482 / (בבא מציעא כה.) / **מעלות**

אישקילונ"ש / eschelons / **מדרגות**

בניגוד ליתר המקומות, שהלעז מופיע בהם (לעיל מס' 237 ועוד), ובהם הוא פירוש של "שליבות" או "חווקים", כאן הוא פירוש של "מעלות", והכוונה, כפי הנראה, למדרגות לולייניות ולא לחווקים של סולם.

★ stairs

1483 / (בבא מציעא כו.) / (**שנציה**)[**שנצי**]

אישטירלי"ש / esterles / **שנצים**, **שרוכים**

★ laces, strings

1484 / (בבא מציעא כו.) / **נסכא**

פלט"א / plate / **מטיל**

ראה לעיל מס' 1438.

★ bar, ingot

1485 / (בבא מציעא כו:) / **חולות**

גרביל"א / gravele / **חול**, **חצץ** (**שנתערבו בו מים**)

באחד מכתבי-היד, במקום הפירוש האחרון של רש"י לפני המשנה "ארבלא. כברה", קוראים "גרבייל"א בלע"ז". אך מסתבר, שזה שיבוש.

★ gravel, sand (mixed with water)

1486 / (בבא מציעא כז:) / **מסקב**

רידוישיי"ר להקהות, לפגום (את גב החמור באוכף, שאינו הולם אותו) / [redoissier] redoisier

★ to blunt, defect (the donkey's back with an improperly fit saddle)

1487 / (בבא מציעא כז:) / **שומא**

וירוא"ה / werue [verrue] / **יבלת**

★ wart

1488 / (בבא מציעא כח.) / ((ד)**מצות**)[**צוות**]

שול"ץ / solaz / **שעשוע** (**כלומר חברה**, **המונעת מהאדם החי בתוכה מלהשתעמם**, **או כמו כאן**, **מלתעות בדרך**)

בדפוסים השתבש הלעז ובאו במקומו המלים העבריות "יש לו".

★ entertainment (a society that prevents people from getting bored)

1489 / (בבא מציעא כח:) / **מטפל**

אינטרימיטר"א / entremetre / **להתעסק**

★ to occupy oneself

1490 / (בבא מציעא כט:) / **לשחקן**

אושי"ר / user / **לבלות** (**בגדים**, **או**, **כמו כאן**, **כלי בית של מתכת**)

★ to wear out (clothes, or, as in this case, household metal tools)

1491 / (בבא מציעא ל.) / **מגוד**

קיבי"א / chevile [cheville] / **יתד**, **וו**, **זיז**

★ peg, wedge, hook

1492 / (בבא מציעא ל.) / **רבקה**

קופל"א / cople / **צמד**

★ couple

1493 / (בבא מציעא ל.) / **מגריפות**

ודי"ש / wadils [vadils] / **יעים**, **מרדים** (**רבים של "מַרדֵה"**)

רש"י מוסיף "עשויין לגרוף הכירות או להפריש תאנים המודבקים". ראה לעיל מס' 1093.

★ scoops, shovels

1494 / (בבא מציעא ל:) / **קלא**

מוט"א / mote / **גוש אדמה**

★ a clod of earth

1495 / (בבא מציעא לג.) / **פשפשים**

פושטירנ"א / posterne / פשפש (דלת נמוכה)

היה מתקבל על הדעת למצוא את צורת הרבים. אבל אין סימן לכך בכל כתבי-היד.

★ wicket (a small, low door)

1496 / (בבא מציעא לו.) / (**מרייהו**)[**מרי**]

פושויר"ש / fosoirs [fossoirs] / מכושים

ראה לעיל מס' 70.

★ pick-axes

1497 / (בבא מציעא לח.) / **הדביש**

אישמילי"ר / esmeler / להחמיץ, **לאבד את טעם הדבש**

אש"י מסביר כאן, שפועל יכול להורות על חסרונו וביטולו של גזרונו: דבש שהדביש חדל להיות דבש. כן בפועל esmeler יש הגזרון -mel (miel, "דבש"), אלא שהוראת החיסרון והביטול נובעת מהקדומת -es (לטינית- ex) .

★ to turn sour, to lose the honey taste

1498 / (בבא מציעא לח:) / **כתישא**

רידוישידור"א / redoisedure [redoissedure] / קיהיון, **פגימות**

הלעז, כפי שהוא מודפס, הוא שיבוש של האותיות האחרונות של המלה.

★ bluntness, defectiveness

1499 / (בבא מציעא מ.) / **אורז**

מי"ל / mil / **דוחן**

ראה לעיל מס' 32.

★ millet

1500 / (בבא מציעא מ.) / **דוחן**

פני"ל / panil / **פנג**

★ a type of millet, panic grass

1501 / (בבא מציעא מ.) / **זפת**

פיי"ץ / peiz / **זפת**

לעז זה לא נשאר בשלמות בשום כתב-יד. בשלושה מבם קוראים, אחרי "בזפת" שבסוף הפירוש, דה"מ "חפו בקירא": "מיי"ץ בלע"ז", ובלונדהיים שיער בצדק, שכתבו מיי"ץ במקום פיי"ץ בהשפעת המלה הארמית "מייץ" המופיעה שם בתלמוד. בשני כתבי-יד אחרים הפך "מייץ בלעז" ל"מייץ בולע" או כדומה, כפי הנראה כדי לנסות לתת משמעות לדבר. בדפוסים הושמט הכל.

★ pitch

1502 / (בבא מציעא מ.) / **גרגישתא**

ארזיל"א / arzile [arzille] / **חומר, טין**

ראה לעיל מס' 311.

★ clay, mud

1503 / (בבא מציעא מ:) / **ברזנייתא**

דוישי"ל / doisil / **חור בחבית, ברז**

בדפוס וילנא הגרסה בתלמוד "ברזנייתא" וברש"י בדפוס "כרזנייתא", אבל להלן (מס' 1571) הגרסה "ברזנייתא" (לשון "ברז") בשני המקומות. המלה doisil והמלה, שממנה היא נגזרת, dois (מלטינית מאוחרת ductium, "מעבר" [למים]) מתועדות בחבל שמפנייה, איזורו של רש"י, במאות הי"ב והי"ג למניינם.

★ a hole in a barrel, a tap, a faucet

1504 / (בבא מציעא מב.) / **ברכה**

פוישו"ן / foison / **שפע**

★ plenty, abundance

1505 / (בבא מציעא מב.) / **קרטליתא**

אישקרי"ן / escrin / **קופסה** (**בעיקר לתכשיטים**)

★ box (jewelry)

1506 / (בבא מציעא מב:) / **כשותא**

הומלו"ן / homlon / **כשות**

ראה לעיל מס' 370.

★ hops

1507 / (בבא מציעא מד.) / **אסימון**

פלדו"ן / fladon / **עשת**, **גולם** (**חתיכת מתכת**, **לפני שהוטבעה בה צורת מטבע**)

★ a metal disk (a pre-stamped coin)

1508 / (בבא מציעא מד.) / **חותם**

קוי"ן / coin / **חרט** (**לטביעת מטבע**)

★ an engraved stamp for coining money

1509 / (בבא מציעא מו.) / **פרנסה**

קונריידי"ר / conreider / **לקטש**, **לצייד**

ראה לעיל מס' 1136. הייתי נוטה לקרוא קונריי"ד conreid, כפי גרסת הלעז של "פרנסה" בשאר המקומות (לעיל מס' 1255 [שם דווקא יש מקום לקרוא "קונריידי"ר.] ומס' 1286).

★ to decorate, to equip

1510 / (בבא מציעא מז.) / **ניצוצות**

אישטינצילי"ש / estenceles / **ניצוצות**

★ sparks

1511 / (בבא מציעא מז.) / **אסימון**

פלט"א / plate / **מטיל**

ראה לעיל מס' 1438. מצוי רק בכתב-יד אחד.

★ bar, ingot

1512 / (בבא מציעא מז:) / **פולסא**

פלדו"ן / fladon / **עשת**, **גולם** (**חתיכת מתכת**, **לפני שהוטבעה בה צורת מטבע**)

מצוי כמעט בכל כתבי-היד, אבל חסר בדפוסים.

★ a metal disk (a pre-stamped coin)

1513 / (בבא מציעא מח:) / **ערבון**

אירי"ש / eres / **מקדמה**

בצרפתית של היום קיים המונח המשפטי arrhes (דמי-קדימה), הקרוב למלת ימי-הביניים eres, ומקורו, דרך היוונית והלטינית, "ערבון" בעברית.

★ an advance

1514 / (בבא מציעא מח:) / **ערבון**

פירמנצ"א / fermance / **פיקדון**

רש"י מבחין, בעזרת שתי מלים צרפתיות, בין שני סוגי עירבון. המלה שלפנינו נגזרה מלטינית firmus (קבוע, חזק), כמו ferme (חווה, אך ביסודו: דמי-חכירה) וגם fermer (לסגור, ביסודו: לקבוע, לחזק). ר' מילונו של לוי (מס' 657).

★ pledge, deposit

1515 / (בבא מציעא נא.) / **ורשכי**

בינדיל"ש / bendels [bendel] / **אגדים**, **חגורות**, **סרטים** (**לנוי**)

לא ברור, למה רשם אותו בלונדהיים בלשון יחיד, כששי"ן הרבים מופיעה בכל המקורות וגם הדה"מ ברבים (ראה לעיל מס' 1347).

★ bands, belts, stripes

1516 / (בבא מציעא נא.) / **צדרייתא**

קיניב"ץ / chenevaz / **בגדי קנבוס**

חסר בדפוסים, מפני שחשבו, שיש כפילות עם המלה העברית "קנבוס" (כמו כן בשתי ההופעות הנוספות של הלעז, להלן מס' 1916 ולעיל מס' 1075, שם נדפס "קנבוס" במקום קיניב"ץ). וגם אמנם שתי המלים מאותו מוצא, היוונית "קנביס" (cannabis), ר' בלונדהיים ב' (ע' 151). בעיניי נראית יותר בכל המקרים הגרסה קניב"ץ chanevaz.

★ hemp clothes

1517 / (בבא מציעא ס.) / **מגורה**

גריניי"ר / grenier / **אסם**

חסר ברוב כתבי-היד ובדפוסים, ואולי אינו מאת רש"י.

★ granary, store-house

1518 / (בבא מציעא ס.) / **גורן**

גרני"א / granje [grange] / **גורן**

חסר ברוב כתבי-היד ובדפוסים, ואולי אינו מאת רש"י. בשני כתבי-היד, שהלעז מופיע בהם, מוצאים גם את הלעז הקודם (לעיל מס' 1517), והמלים הצרפתיות באות להדגיש את ההבחנה בין מגורה:

"אוצר שאוגרין בו תבואה" ובין גורן: "הוא שדשין וזורין בו את התבואה". ר' מילונו של לוי (מס' 495).

★ bam, threshing floor

1519 / (בבא מציעא ס.) / **שיסקי**

פרוני"ש / prunes / **שזיפים**

לא קיבלו מחדשי העברית את הזיהוי של רש"י וזיהו עם "שסק" פרי אחר (ראה לעיל מס' 1335).

★ plums

1520 / (בבא מציעא ס:) / **מזקפתא**

אישטריליי"ר / estrelier [estreillier] / **לקרצף**

★ to scrub, curry

1521 / (בבא מציעא ס:) / **תומי**

פריניי"ש / frenjes / **ציציות**

השווה לעיל מס' 446.

★ fringes (of a garment)

1522 / (בבא מציעא ס:) / **לכסכוסי**

אינפישי"ר / enpeser / **לעמלן**

★ to starch

1523 / (בבא מציעא ס:) / **לכסכוסי**

שטרק"א / sterke / **עמילן** (**בגרמנית**)

חסר בדפוסים ומצוי רק בשני כתבי-יד.

★ starch (in German)

1524 / (בבא מציעא ס:) / **קרמי**

אוברי"ץ / ovrez / (**בגדים**) **מעשה אורג בעבודות מחט**

★ needle-woven work (clothes with)

1525 / (בבא מציעא סא:) / **ירתיח**

אישקומ"א / escume / **קֻצָּף**

אולי יש לראות בלעז לא את שם העצם אלא את הפועל בהווה: "מקציף". ראה לעיל מס' 884.

★ foam

1526 / (בבא מציעא סח:) / **נסיובי**

מישג"א / mesge [mesgue] / **מי-גבינה**, **נסיוב החלב**

★ whey, milk curds

1527 / (בבא מציעא סט:) / **מרא**

פושוי"ר / fosoir [fossior] / **מכוש**

ראה לעיל מס' 70.

★ pick-ax

1528 / (בבא מציעא ע.) / **דודא**

ילדייר"א / jaldiere / **דוד** (**לבישול**)

בכמה כתבי-יד קוראים קלדייר"א (או כדומה) כלומר chaldiere. ר' מילונו של לוי (מס' 516).

★ chauldron, big pot (for cooking)

1529 / (בבא מציעא עב:) / **ביצים** (**של יוצר**)

מטונ"ש / matons / **גושים** (**של טין**, **לעשות מהם כדים**)

★ clods, lumps (of clay to make

1530 / (בבא מציעא עג:) / **אקרא**

קונטריד"א / contrede / **חבל ארץ**

ראה לעיל מס' 1208.

★ region

1531 / (בבא מציעא עג:) / **גונרקא**

רייטוג"א / reitwage / **מרכבה** (**בגרמנית**)

★ carriage (in German)

1532 / (בבא מציעא עד.) / **נפוותא**

ו"ן / wan [van] / **רחת**

ראה לעיל מס' 448.

★ winnowing shovel

1533 / (בבא מציעא עד.) / **לפופי**

אינמיילולי"ר / enmeiloler [enmailloler] / **לחתל**

ראה לעיל מס' 441. כאן במובן מושאל: לעצב את הצורה הראשונית (של הטין, שממנו יעשו את הכד).

★ to diaper

1534 / (בבא מציעא עד.) / **בִּיצה**

מריש"ק / maresc / **בִּיצה**, **מקווה מים רדודים**

רש"י מקשר לכאורה את המלה "בֵּיצה" (ביצה של תרנגולת, ומכאן גוש של חומר) עם המלה

"בִּיצה" (אגם, ומכאן לדבריו חומר רטוב, שיש בו תערובת אדמה ומים).

★ marsh, shallow body of water

1535 / (בבא מציעא עה.) / **נכוש**

שרקלי"ר / sarcler / **לנכש**

★ to weed

1536 / (בבא מציעא עה.) / **משרה**

רויש"א / roise / **אגם שרייה** (**לפשתן**)

ר' בלונדהיים ב' (ע' 168-169).

★ a soaking pond, for retting (flax, to facilitate the removal of the fiber from the wooden tissue by partial rotting)

1537 / (בבא מציעא עז.) / **אימרו**

אישוויי"ר / esweier [esveier] / **לסטות מהדרך**, **לחרוג מהקו**, **לפרוץ גדר**

חסר בדפוסים. לפי העניין מדובר במין שביתת פועלים (מרי!) ורש"י מסביר זאת כ"התרחקות" מהעבודה (או מההסכם), בהביאו גם את הפועל "תמריא" מס' איוב, שפירושו לדעתו "תתרחק" (בת-היענה מישיבתה על הארץ להפליג "למרום" ומכאן ההוראה של "להמריא" כיום).

★ to go astray, to break the barriers, to pass the limits

1538 / (בבא מציעא עח:) / **נהוריתא**

מיי"א / meile [maille] / **ברקית**

ראה לעיל מס' 269.

★ glaucoma

1539 / (בבא מציעא פ.) / **קנקן**

קולטר"א / coltre / **קנקן של מחרשה** (**היתד הפולחת את הקרקע**)

★ ploughshare (the blade that slices the earth)

1539א / (בבא מציעא פ:) / **מחוקות**

רישי"ש / reses / **חלקות**, **בלתי-גדולות**

★ smooth, not large

1540 / (בבא מציעא פא:) / **סרבלא**

קו"ט / cot / **שמלה**, **כותונת**

ראה לעיל מס' 189.

★ dress, gown [see 189]

1541 / (בבא מציעא פב:) / **מרא**

פושוי"ר / fosoir [fossoir] / **מכוש**

ראה לעיל מס' 70.

★ pick-ax

1542 / (בבא מציעא פב:) / **פסל**

דולידויר"א / doledoire / **מעצד** (**מעין גרזן**)

★ adz (a sort of ax) [a heavy, curved steel tool, with a broad chisel-like blade mounted on a wooden handle]

1543 / (בבא מציעא פב:) / **קרדום**

בישאגו"ד / besagud / **כלי בעל שני ראשים חדים**

ראה לעיל מס' 892. הלעז משובש מאוד בדפוסים.

★ an implement with two pointed heads

1544 / (בבא מציעא פג.) / **אגרא**

קורי"א / corje [corge] / **אֶסֶל**, **מוט** (**לשאת משאוי על הכתף**)

חסר בדפוסים. מקור המלה קרוב לכאורה למלה הצרפתית של היום courroie (רצועה). את הגרסה "אגרא" שבדפוסים יש לתקן: "אגדא".

★ a pole, (for carrying a load on the shoulder)

1545 / (בבא מציעא פג.) / **דיגלא**

גבל"א / gabel / **קלשון** (**בגרמנית**)

ספק גדול, אם הלעז הוא מאת רש"י. בכתיבו לא נגענו, לפי דרכנו במלים, שאינן צרפתיות. אולם מותר להעיר, שייתכן, כי יש כאן לפנינו צורה ההולמת את מבטא היהודים בארצות הריין, שהיו מורגלים בלשון הצרפתית, ואולי קראו gable במקום gabel.

★ pitchfork, hayfork (in German)

1546 / (בבא מציעא פד.) / **פיגיון**

אישפי"ד / esped / **רומח**

הצורה שקבע בלונדהיים, נראית לי תמוהה: לפי גרסות כתבי-היד הייתי קורא – וכך המלה הנ"ל שכיחה במקורות אחרים – אישפיי"ד espied, או אולי אישפיד"א espede (חרב).

★ spear, lance

1547 / (בבא מציעא פד.) / **מגל יד**

שרפ"א / sarpe / **מגל**, **מזמרה**

ראה לעיל מס' 895. חסר בדפוסים ובכמה כתבי-יד.

★ scythe, pruning shears

1548 / (בבא מציעא פד.) / **מגל קציר**

פלציל"א / falcile [falcille] / **חרמש**

★ sickle

1549 / (בבא מציעא פד.) / **מישצרפם בכבשן**

ריקוי"ט / recuit / **מבשל מחדש**

כלומר: צורף, מחזק (מתכת). - הלעז משובש בכתבי-יד אחרים ובדפוסים.

★ recooking, (welding a metal)

1550 / (בבא מציעא פד:) / **נמטי**

פילטרי"ש / feltres / **לבדים** (**מצעים של לֶבֶד**)

★ felt (sheets)

1551 / (בבא מציעא פד:) / **משיכלי**

אוקרי"ן / okrin / **גיגית**

ראה להלן מס' 1895. היה מקום לצפות כאן לצורת רבים, ואולי זה באמת רבים בלי s.

★ tub

1552 / (בבא מציעא פד:) / **כיבא**

קויטור"א / cuiture / **כוויה** (**פצע מזוהם**)

חסר בדפוסים.

★ a bum (an infected wound)

1553 / (בבא מציעא פד:) / (**קולתיה**)[**קולתא**]

בולזול"א / bolzole / **שק של רועים** (**המשמש להם גם לשכיבה**)

ראה לעיל מס' 780.

★ a shepherd's bag (also used for sleeping)

1554 / (בבא מציעא פה.) / **צפרינא**

מושג"א / musge [musgue] / **פַּטָּרֶת** (**מחלת-הפה**)

ראה לעיל מס' 541.

★ aphtha, thrush

1555 / (בבא מציעא פה:) / **בוטיטי**

אישטינצילי"ש / estenceles / **ניצוצות**

★ sparks

1556 / (בבא מציעא פה:) / **אשטר**

מולייר / molier [moillier] / **להרטיב**

★ to wet, to moisten

1557 / (בבא מציעא פו:) / **ציקי קדרה**

ארשידור"א בשר מטוגן ומתובל / arsedure

ראה לעיל מס' 661.

★ fried and spiced meat

1558 / (בבא מציעא פז.) / **קנטרי**

צינטיניי"ר / centenier / **משקל של מאה יחידות**

במקרה זה – מאה מנה.

★ a weight of one hundred units

1559 / (בבא מציעא פז.) / **קמטין**

פרונצי"ש / fronces / **קמטים**

ראה לעיל מס' 481.

★ wrinkles, folds

1560 / (בבא מציעא פז.) / **מורדיא**

גובירנייל / governeil[governail] n / **הגה** (**המוט המשמש לניווט הספינה**)

ר' מילונו של לוי (מס' 493, וכן מס' 786), שם זיהה, בגרסה שבקצת דפוסים מהמהדורה השנייה של בומברג (רפ"ט), את המלה טימו"ן timon, ששימשה אז גם במובן של הגה ספינה.

★ rudder (a vertical blade at the stem of a sailing vessel used for steering)

1561 / (בבא מציעא פט.) / **חריצי חלב**

יונקיירי"ש כלי של קנים לייצור גבינה (ומכאן, כנראה, גם הגבינה עצמה מיוצרת כך) / jonchieres

חסר בדפוסים. ראה לעיל מס' 768.

★ a vessel made of rushes for producing cheese (giving the cheese its name)

1562 / (בבא מציעא פט.) / **קטני**

ציבו"ט / civot / **בצלצולים** (**בצליות**, **בצלים ירוקים**)

⋆ small onions (chives, leeks)

1563 / (בבא מציעא פט:) / **אומניות**

אורדו"ן / ordon / **שורות** (**של גפנים**)

המלה שכיחה יותר בהוראה "סדר".

⋆ rows (of vines)

1564 / (בבא מציעא פט:) / **יפריך**

בליציי"ר / blecier / **לחבוט**, **לטפח**

ראה לעיל מס' 188.

⋆ to strike, beat

1565 / (בבא מציעא צ.) / **בית פאגי**

צינגל"א / cengle / **חומה** (**החובקת את העיר**)

ראה לעיל מס' 1239.

⋆ a wall (surrounding the city)

1566 / (בבא מציעא צ.) / **מתרזת**

רייליי"ר / reilier [raillier] / **לשלשל** (**מדובר בפרה חולת-מעיים**)

מוצאים את המלה במקורות הצרפתיים בכתיב raier (לטינית rigare, לנזול). ר' מילונו של לוי (מס' 706).

⋆ to suffer from diarrhea (referring to a cow suffering from an intestinal disease)

1567 / (בבא מציעא צג:) / **ברדלס**

פוטייי"ש / puteis / **בואש**

ראה לעיל מס' 593.

⋆ skunk

1568 / (בבא מציעא צז.) / **חביל**

אינפונדר"א / enfondre / **שלשול**, **מחלת-מעיים**

עיין לעיל מס' 1403. חסר בדפוסים.

⋆ diarrhea, intestinal disease

1569 / (בבא מציעא צט.) / **גזייתא**

דישטולטי"ש סטיות (מעברים המסתעפים מהדרך הישרה, ובהם הבהמה יכולה

לתעות) / destoltes

ר' מילונו של לוי (מס' 303).

★ deviations (passages branching off the right way where the cattle might get lost)

1571 / (בבא מציעא צט:) / **ברזנייתא**

דוישי"ל / doisil / **חור בחביתך, ברז**

ראה לעיל מס' 1503.

★ a hole in a barrel, a tap, a faucet

1572 / (בבא מציעא קג:) / **קנים**

פיישיל"ש / peisels [paissels] / **סָמוֹכים** (**לתמוך בשיח צעיר**)

★ props (for a young tree)

1573 / (בבא מציעא קג:) / **מרא**

פושוי"ר / fosoir [fossoir] / **מכוש**

ראה לעיל מס' 70.

★ pick-ax

1574 / (בבא מציעא קג:) / **זבילא**

פיל"א / pele / **את-חפירה** (**כלומר כף שטוחה בעלת ידית ארוכה**)

★ shovel, spade (that is, a flat blade and a long handle)

1575 / (בבא מציעא קה.) / **רחת**

פיל"א / pele / **את-חפירה** (**כלומר כף שטוחה בעלת ידית ארוכה**)

★ shovel, spade (that is, a flat blade and a long handle)

1576 / (בבא מציעא קה.) / **כונס**

פלדו"ן / fladon / **להב האת**

את המלה הזאת, שאינה זהה עם fladon בהוראת "אסימון", לא מצאתי במילונים לצרפתית עתיקה.

★ shovel's blade (the spade's, or)

1577 / (בבא מציעא קה.) / **אוללא**

ש"ק / sac / **שק** (**כמות של ענבים או של זיתים, שהיו מכניסים בבת אחת בגת או בבית-הבד**)

כפי הנראה אין המלה שונה מ"שק" בהוראה רגילה, אלא שהתייחדה למונח טכני בלשון האיכרים.

★ a sack (the amount of grapes or olives to be put to the wine-press or oil-press at once)

1578 / (בבא מציעא קז.) / **תחלי**

קרישו"ן / creson [cresson] / **שחליים**

לפי בלונדהיים הביטוי, שהלעז מפרש אותו, הוא "תחלי דבי כיתנא". נראה לי, לפי נוסח דברי רש"י, שהכוונה, כאן כמו בשאר המקומות, ל"תחלי" בלבד.

★ cresses, garden cresses, paper cresses, (green mustards)

1579 / (בבא מציעא קז:) / **כורכמא רישקא**

קרו"ג אוריינטי"ל כרכום (קורטם?) מזרחי / crog oriental

★ oriental saffron, crocus

1580 / (בבא מציעא קח:) / **דה"מ או ריכבא דדיקלא**

פליישי"ר / plesier [plaissier] / **לכופף**

ראה לעיל מס' 909. גם הלעז שלנו מופיע בדפוס סונצינו בצורה "פליישי"ץ".

★ to bend

1581 / (בבא מציעא קט.) / **זרדתא**

קורמיי"ר / cormier / **עץ העוזרר**

★ hawthorn

1582 / (בבא מציעא קיב.) / **גרדא**

פלוקיי"ר / flochier / **לסרוק** (**צמר**)

★ to comb (wool)

1583 / (בבא מציעא קיב.) / **לביטשי**

פולי"ר / foler / **לדרוך** (**לשם כיבוס**)

★ fulling; cleansing and thickening a cloth by pressing, treading and other processes

1584 / (בבא מציעא קיג:) / **לבד**

פילטר"א / feltre / (**מצע-**) **לֶבֶד**

★ felt (sheet)

1585 / (בבא מציעא קיד:) / **נפץ**

אישקוש"ט / escost / **ניער** (**את גלימתו**)

עבר של הפועל escorre (escodre), בניגוד לדרכו הרגילה של רש"י להיזקק תמיד לשם הפועל. ר'

בלונדהיים ב' (ע' 156-157).

★ shook (his garment)

1586 / (בבא מציעא קטז:) / **מעזיבה**

אישטרי"ך / estrich / **שכבת טין המחזקת את הרצפה** (**בגרמנית**)

ראה לעיל מס' 1410.

★ a layer of clay strengthening the floor (in German)

1587 / (בבא מציעא קטז:) / **דלית**

טרייל"א / treile [treille] / **גפן-דליות**

ראה לעיל מס' 653. גרסת הדפוסים משובשת.

★ vine-arbor

1588 / (בבא מציעא קיז.) / **מחצלות**

קליידי"ש / cleides / **רשתות-נצרים**, **מחצלות**

★ wicker nets, mattresses

1589 / (בבא מציעא קיז.) / **לווחין**

פלנקי"ש / planches / **קרשים**

★ planks

1590 / (בבא מציעא קיז.) / **יתידות**

קיביל"ש / cheviles [chevilles] / **יתדות**, **ווים**, **זיזים**

★ wedges, hooks, pegs

1591 / (בבא מציעא קיז:) / **כיפין**

ארקוול"ט / arcwolt [arcvolt] / **קמרון**

ראה לעיל מס' 1109.

★ vault, arch (dome)

בבא בתרא

1592 / (בבא בתרא ג:) / **הודרי**

קיברונ"ש / chevrons / **קורות הגג**

★ the beams of the roof

1593 / (בבא בתרא ד.) / **ילא**

היריצו"ן / hericon / **קיפוד**

ראה לעיל מס' 218.

★ hedgehog

1594 / (בבא בתרא ד.) / **ירוק**

בי"ש / bis / (**שיש**) **אפור-חום**

ראה לעיל מס' 836.

★ gray-brown (marble)

1595 / (בבא בתרא ד.) / **עץ ערמונים**

לו"ר / lor / **דפנה**

ראה לעיל מס' 658. הדה"מ "דפנא" מתאים בהחלט לפירוש הצרפתי. אבל קשה להבין, למה הביא רש"י "עץ ערמונים", מלה שבפירושו למקרא (בראשית ל', ל"ז ויחזקאל ל"א, ח') הוא מפרש קשטינייר"ש chasteniers, נעיר, שבפירושו לתלמוד הוא מפרש ב – chastenier(r) את המלה "דולב" (לעיל מס' 805 ומס' 936 – דווקא ליד lor שבמס' 934).

★ laurel, sweet bay

1596 / (בבא בתרא ד.) / **דה"מ ודפנא**

ביי"ש / beis [baies] / **גרגירים**, **ובפרט פירות הדפנה**

ראה לעיל מס' 659.

★ berries, and laurel berries in particular

1597 / (בבא בתרא ו.) / **לופתא**

אפינטי"ץ / apentiz / **יציע**

חסר בדפוסים ומצוי רק בכתב-יד אחד, ומכאן ספק, אם הוא מאת רש"י. ר' בלונדהיים ב' (ע' 97-99). ור' לעיל מס' 590.

★ wing (of a building)

1598 / (בבא בתרא ו.) / **אפריזא**

מורפיטנ"א / murfetne / **קורת-קיר**, **שראשי הקורות הניצבות מונחים עליה** (**בגרמנית**)

חסר בדפוסים ומצוי רק בכתב-יד אחד.

★ a beam in the wall, that the perpendicular beams rest on (in German)

1599 / (בבא בתרא ו.) / **צריפא**

בורדי"ל / bordel / **סוכה**

הלעז משובש בדפוסים.

★ hut

1600 / (בבא בתרא ז:) / **פותחת**

שירידור"א / seredure [serredure] / מנעול

★ a lock

1601 / (בבא בתרא ט.) / **מרודים**

קונפליינ"ט / conpleint [conplaint] / צעקה

קשה להבין, כיצד רש"י מפרש את פשט הפסוק לפי תרגום זה. ואמנם בפירושו לישעיה נ"ח, ז' הוא כותב: "נאנחים ונאנקים על צרתם". לפיכך נראה לי להציע את הקריאה קונפליינייג"ט conpleinient (שאינה רחוקה מגרסת כתב-היד היחיד ודפוס בומברג: קונפליינ"ט) ולתרגם "צועק(ים)". ר' מילונו של לוי (מס' 242).

★ aery

1602 / (בבא בתרא ט:) / **קליפה**

מייל"א / meile [maille] / חוליה, קשקשת (של שריון קשקשים)

★ ring, scale (of a mail; a flexible armor of interlinked rings or scales)

1603 / (בבא בתרא יא:) / **בית שער**

פורק"א / porche / פרוזדור (מבנה הבולט החוצה, ובו פתח הבית)

★ porch, antechamber, entrance hall

1604 / (בבא בתרא יא:) / **מרפסת**

אלידוי"ר / aledoir / מעבר, טיילת, מרפסת

★ passage, balcony

1605 / (בבא בתרא יא:) / **סולם**

דיגרי"ד / degred / מדרגות

ראה לעיל מס' 748.

★ stairs

1606 / (בבא בתרא יג:) / **ביסתרקי**

טפי"ד / tapid / שטיח

★ carpet

1607 / (בבא בתרא טז:) / **כמשי**

פלציד"א / flacede / נובלת

צורת היחיד תמוהה, אבל כל הגרסאות מסתיימות באל"ף.

★ withering

1608 / (בבא בתרא יז.) / **סלעים**

קיילו"ש / cheilos [chailos] / **אבני-צור**

ר' מילונו של לוי (מס' 202).

★ flint stones

1609 / (בבא בתרא יח.) / **טירייא**

אישטוני"ר / estoner / **להרעיד**

★ to shake

1610 / (בבא בתרא יח) / **כרישין**

פוריל"ש / porels / **כרשים** (ירק מאכל)

★ leeks (vegetable used as food)

1611 / (בבא בתרא יט:) / **מבריך**

פרובייניי"ר / proveinier [provaignier] / **להבריך** (**גפן**)

ראה לעיל מס' 918.

★ to layer (a vine) [see 918]

1612 / (בבא בתרא כ.) / **ברד**

גלצ"א / glace / קֶרַח

★ ice

1613 / (בבא בתרא כ.) / **כפור**

גרישל"א / gresle / **ברד**

בעברית של היום השיטה מוחלפת: ה"ברד" של רש"י glace הוא קרח (קרוב ל"כפור") וה"כפור" שלו grele הוא הברד שלנו.

★ hail

1614 / (בבא בתרא כ:) / **איצטרובלא**

צירק"א / cerche / **מסגרת עץ לריחיים**

ראה להלן מס' 1628 את הצורה המקבילה cerje.

★ wooden frame for a grindstone

1615 / (בבא בתרא כ:) / **קלת**

טרימויא"ה / tremuie / **אפרכסת**, **משפך** (**שדרכו מכניסים חומר לריחיים וכדומה**)

★ a funnel (to supply the grindstones with grain)

1616 / (בבא בתרא כ:) / **מעזיבה**

אישטרי"ך / estrich / **שכבת טין המחזקת את הרצפה** (**בגרמנית**)

ראה לעיל מס' 1410.

★ a layer of loam that strengthens the floor (in Goman)

1617 / (בבא בתרא כא.) / **גמלא**

פלנק"א / planche / **קרש**

חסר בדפוסים.

★ plank

1618 / (בבא בתרא כב:) / **מזחילה**

קילינט"א / chelenete / **תעלה**, **מרזב**

אם יש לקבל גרסה זו (ולא קיניליט"א, שגם היא סבירה), אז יש במלה חילופי אותיות: chelenete במקום chenelete (הקטנה מ – chenel).

★ canal, drainpipe

1619 / (בבא בתרא כד:) / **רחת**

פיל"א / pele / **את-חפירה**

★ shovel, spade (a flat blade with a long handle)

1619א / (בבא בתרא כה.) / **אוריה**

[אוריינ"ט /] orient / **מזרח**

רש"י אינו מזהה בדיוק את הלעז, הוא אומר רק: "ולי נראה שכך קורין למזרח בלעז". אולי רצונו להצביע על הגזרון ולא על צורת המלה דווקא. במילונים לצרפתית עתיקה מופיעה הצורה ori, אבל כפי הנראה זה קיצור מלה.

★ east

1620 / (בבא בתרא כו.) / **גץ**

אישטינציל"א / estenele / **ניצוץ**

★ spark

1621 / (בבא בתרא לח.) / **כורכמא דרישקא**

קרו"ג אוריינטי"ל כרכום (קורטם?) מזרחי / crog oriental

הלעז הנ"ל והבאים אחריו לא משל רש"י הם. כי לא גמר את פירושו לבבא בתרא כשהלך לעולמו, אלא של נכדו רשב"ם.

★ oriental saffron, crocus

1622 / (בבא בתרא נב.) / **כיפי**

אניל"ש / anels / **טבעות**

גם במשמעות של עגילים, נזמים וכדומה. המקור היחיד ללעז זה הוא הוצאת בומברג, ושם הגרסה אנור"ש. ר' בלונדהיים ב' (ע' 94-95).

★ rings

1623 / (בבא בתרא נב.) / **דה"מ אבא**

רומ"א / Rome / **רומא** (**בירת איטליה**)

לפתרון בעיה דקדוקית-היסטורית רשב"ם מסתמך על "הערוך" מאת ר' נתן מרומא.

★ Rome (Italy's capital)

1624 / (בבא בתרא נט.) / **חווקין**

אישקילונ"ש חווקים, מדרגות (של סולם) / eschelons

★ rungs, steps (of a ladder)

1625 / (בבא בתרא ס:) / **בת צדעא**

טינפל"א / tenple / **צדע**, רקה

★ temple (of the forehead)

1626 / (בבא בתרא סא.) / **אפתא**

אפינטי"ץ / apentiz / **יציע**

ראה לעיל מס' 590.

★ wing (of a building)

1627 / (בבא בתרא סא.) / **בדקא חלילה**

לויי"ש / lojes [loges] / **סוכות**

★ lodges, huts

1636 / (בבא בתרא סט.) / **קנין המחולקין**

פיישיל"ש / peisels [paussels] / **סְמוֹכים** (**לתמוך בשיח צעיר**)

★ wooden frame for a grindstone

1637 / (בבא בתרא סט.) / **סיכי**

קיביל"ש / cheviles [chevilles] / **יתדות**, **ווים**, **זיזים**

★ funnel (to supply the grindstones with grain)

1628 / (בבא בתרא סה.) / **איצטרוביל**

צירי"א / cerje [cerge] / **מסגרת עץ לריחיים**

ראה לעיל מס' 1614 את הצורה המקבילה cerche.

★ tub, container (the part of the wine-press where the grapes are laid)

1629 / (בבא בתרא סה.) / **קלת**

טרימויא"ה / tremuie / **אפרכסת**, **משפך** (**שדרכו מכניסים חומר לריחיים וכודומה**)

★ twins (poles supporting the winepress)

1630 / (בבא בתרא סז:) / **טלפחא**

מיי"ט / meit [mait] / **עֲרֵבָה** (**חלק של הגת**, **שבו מניחים את הענבים**)

ראה לעיל מס' 597.

★ sisters (poles supporting the winepress)

1631 / (בבא בתרא סז:) / **כלונסות**

יומילי"ש / jumeles / **תאומות** (**מוטות המחזיקים את הגת**)

★ screw (of the wine-press)

1632 / (בבא בתרא סז:) / **כלונסות**

שירור"ש / serors / **אחיות** (**מוטות המחזיקים את הגת**)

★ branch, bundle

1633 / (בבא בתרא סז:) / **חומרתא**

וי"ץ / wiz [viz] / **בורג** (**של הגת**)

ר' מילונו של לוי (מס' 452).

★ trunk (tree)

1634 / (בבא בתרא סח:) / **חיצת הקנים**

טרוק"א / troche / **ענף**, **אגודה**

ראה לעיל מס' 804.

★ props (for a young tree)

1635 / (בבא בתרא סח:) / **סדן**

טרונ"ק / tronc / **גזע** (**של עץ**)

★ wedges, hooks, pegs

1638 / (בבא בתרא עג.) / **אסקריא**

מש"ט / mast / **תורן**

כך בדפוסים. בכתב-היד היחיד שלרשותנו קוראים: "משבו"ם בלשון אשכנז", היינו masbum (היום:

Mastbaum) בגרמנית.

mast ★

1639 / (בבא בתרא עג.) / **אדרא**

וייל"א / weile [veile] / **מִפְרָשׂ**

a sail ★

1640 / (בבא בתרא עג.) / **עוגינין**

אנקרי"ש / ancres / **עוגנים**

ר' בלונדהיים ב' (ע' 91) ומילונו של לוי (מס' 79).

anchors ★

1641 / (בבא בתרא עג.) / **משוטות**

ריימי"ש / reimes / **משוטים**

לכאורה גרסת רש"י "משוטות" שונה מגרסת הגמרא "משוטין"; אולם, לפי "דקדוקי סופרים", הנכון גם בגמרא "משוטות". בכה"י העתיקים היו מקצרים הרבה לשם חיסכון בקלף, ואין לדעת, מתי ואיפה פענחו את "משוט"" ל"משוטין" או ל"משוטות".

oars ★

1642 / (בבא בתרא עג.) / **ביצית ודוגית**

קוקי"ט / cochet / **סירונת**

a little boat ★

1643 / (בבא בתרא עג.) / **ביצית**

בוצ"א / buce / **אניית-משא**

כאן אומר רשב"ם בפירוש, מה שהערנו בכמה מקומות: "קרוב ללשון העברית", כלומר הוא מביא לעז, שיעזור לתלמידים לזכור את פירוש המלה שבתלמוד מתוך קרבתה למלה משפת דיבורם.

a cargo ship, freighter ★

1644 / (בבא בתרא עד.) / **אפרקיד**

שובינ"ש / sovins / **פרקדנים**, **שוכבים על הגב**

lying on their back, supine ★

1645 / (בבא בתרא עה.) / **אקדח**

קרבונקל"א אודם (אבן יקרה בעלת צבע אדום כהה ומבריקה ביותר) / charboncle

ר' מילונו של לוי (מס' 201).

ruby (a priceless gem, with a shining deep red color) ★

1646 / (בבא בתרא עח.) / **קילקלי**

צינגל"א / cengle / חבק (רצועת-בטן של הסוס וכיו"ב)

★ a girth (of a horse)

1647 / (בבא בתרא עח.) / **חבק**

פייטרי"ל / peitrail / סמלון (רתמת-חזה)

ר' לעיל מס' 205 ומס' 257. שם יש אצל רש"י peitral (כך קבע בלונדהיים), אך לעניות דעתי נראה לי, שאין הכרח להבדיל בין רש"י לרשב"ם, ואולי אפשר לקרוא peitral גם אצל רשב"ם או peitrail אצל רש"י, לפחות במס' 205. אולם ר' להלן מס' 1656. ברור, שרשב"ם מפרש את המלה "חבק" לא כפי שקבעו מחדשי הלשון ואף לא כפי שרש"י פירש אותה בשבת (מס' 225, 258, 501) במלה הצרפתית cengle, שבה פירש רשב"ם "קילקלי" (לעיל מס' 1646). בבעיית התעתיק העברי של הסיומת -ail לא נדון כאן, כי אפשר להניח, שלרשב"ם אין אותם עקרונות, שהיו לסבו.

★ a breast harness

1648 / (בבא בתרא פ.) / **השלישי (הנחיל)**

טירצי"ל / tercel / שלישון (הנחיל השלישי היוצא מכוורת בשנה אחת)

★ tertian (the third annual swarm leaving the bee-hive)

1649 / (בבא בתרא פ:) / **ארזא**

קישנ"א / chesne / אלון

ראה לעיל מס' 931. כל שמות העצים הללו (מס' 1649-1659) הביאם רשב"ם בספק, כפי שהוא מציין: "כל שמות הללו הם היו בקיאים בהם... כך נראה בעיני... שורבינא. לא איתפרש.

★ oak

1650 / (בבא בתרא פ:) / **תורניתא**

פי"ן / pin / אורן

★ pine

1651 / (בבא בתרא פ:) / **אפרסמא**

ש"ף / sap / אשוח

הב"ח תיקן, כאן (ולהלן מס' 1653): "שרף", כי "שף" מופיע בלי מרכאות ובלי המלה בלע"ז, והוא חשב אותה למלה עברית.

★ fir tree

1652 / (בבא בתרא פ:) / **ברתי**

בוי"ש / buis / אשכרוע

ראה לעיל מס' 438.

★ box (wood)

1653 / (בבא בתרא פ:) / **שאגא**

ש"ף / sap / **אשוח**

רשב"ם מסופק, אם ש"ף הוא "אפרסמא" או "שאגא". ומאחר שהלעז מופיע בלי גרשיים, תיקן בב"ח וגרס "שרף".

★ fir (tree)

1654 / (בבא בתרא פ:) / **בלוטי**

קישנ"א / chesne / **אלון**

ראה לעיל מס' 931.

★ oak

1655 / (בבא בתרא פ:) / **דה"מ בלוטי**

גלונ"ץ / glonz / **בלוטים**

בלונדהיים (ב', ע' 162) סמך גם כאן על גרסת המקורות, ולא רצה לתקן לפי הצורה השכיחה glanz.

★ acorns

1656 / (בבא בתרא פא.) / **כסיתא**

קוריי"ל / corail / **אלמוג**

גם כאן יש לנו אצל רשב"ם מלה המסתיימת ב -ail ואצל רש"י ב-al (לעיל מס' 933 ומס' 1185), וזה מחזק את ההבחנה של בלונדהיים בקשר למלים peitrail, peitral, שלפיהם הסיומת -ail מאוחרת מהסיומת -al.

★ coral

1657 / (בבא בתרא פא.) / **ערי**

ביי"ש / beis [baies] / **גרגירים**

ראה לעיל מס' 659.

★ berries (and specifically to the laurel's fruit)

1658 / (בבא בתרא פא.) / **ערי**

לורייר / lorier / **דפנה**

ראה לעיל מס' 786.

★ laurel, (sweet) bay

1659 / (בבא בתרא פא.) / **דולבי**

קשטינייש / chastenies [chastaignes] / **עצי ערמונים**

ראה לעיל מס' 936.

★ chestnut trees

1660 / (בבא בתרא פח:) / **יגדוש**

קונבלי"ר / conbler / **למלא על כל גדותיו, לגדוש**

★ to fill, to overflow, brimful

1661 / (בבא בתרא פט:) / **בעץ**

אישטיי"ן / estein [estain] / **בדיל**

★ tin

1662 / (בבא בתרא פט:) / **אבר**

פלומב"א / plombe / **עופרת**

★ lead

1663 / (בבא בתרא פט:) / **מחק**

רשטויר"א / rastoire / **מחק, סרגל המשמש להוריד את עודף המידה**

★ a leveler, flattener, a straight strip of wood used to remove the excess amount

1664 / (בבא בתרא פט:) / **אשכרוע**

בוי"ש / buis / **אשכרוע**

ראה לעיל מס' 438. מדפוס בומברג ואילך: בוישב"ל, כנראה שתי האותיות האחרונות הן שריד של המלה "בלע"ז".

★ box (wood)

1665 / (בבא בתרא פט:) / **קצף**

אישקומ"א / escume / **קצף**

ראה לעיל מס' 884.

★ foam

1666 / (בבא בתרא צה:) / **אקרים**

איגר"א / egre [aigre] / **חומץ**

ראה לעיל מס' 1169.

★ vinegar

1667 / (בבא בתרא צה:) / **עברה צורתו**

טורני"ר / torner / **להסתובב, להפוך** (**להחמיץ, להיפגם**)

המלה הצרפתית היא קיצור הביטוי: tourner a l/aigre, להסתובב (כלומר להשתנות) עד כדי החמצה. ר' מילונו של לוי (מס' 127).

★ to turn around, turn upside down (to turn sour, turn bad)

1668 / (בבא בתרא צט:) / **פזרא**

פירק"א / perche / **מוט**

★ pole, bar

1669 / (בבא בתרא קז:) / **חריץ**

פושי"ד / fosed [fossed] / **חפיר**

★ ditch,

1670 / (בבא בתרא קמג:) / **חושים**

טרוקי"ש / troches / **ענפים**, **אגודות**

ראה לעיל מס' 804.

★ branches, bundles

1671 / (בבא בתרא קמה:) / **טבלא**

אישקיליט"א / eschelete / **זוג** (**פעמון**)

★ bell

1672 / (בבא בתרא קנ:) / **ממון**

אוייר"ר / aweir [aveir] / **הון**

ר' בלונדהיים ב' (ע' 121-122). אין כאן לעז במובן המקובל, אלא רשב"ם פוסק, שחולה הנוטה למות יכול בצוואתו להשתמש במלה הלועזית aweir במקום העברית "ממך".

★ fortune

1673 / (בבא בתרא קנא:) / (**כבינתי**)[**כבינה**]

נושק"א / nosche / **סיכה**, **מכבנה**

ראה לעיל מס' 213.

★ pin, clasp [see 213]

1674 / (בבא בתרא קנו:) / **קוצים**

קרדונ"ש / chardons / **פירות של קרדה**

★ thistle's fruits

1675 / (בבא בתרא קסא:) / **מכותא**

משט"ט / mast / **תורן**

★ mast

1676 / (בבא בתרא קסה:) / **דרכמונות**

קוינ'יונ"ש / [] coinions / **פרוטות, מטבעות קטנות**

לא פענחו בלונדהיים. המקור היחיד הוא דפוס בומברג הגורס קינונ"ש. בדפוס סונצינו יש מלה אחרת לגמרי, אולי איטלקית (אנכוס"י).

★ little coins, pennies

1677 / (בבא בתרא קסז.) / **זרנוקא**

ציגוני"א / cigonie [cigogne] / **חסידה**

בהשאלה: מתקן שאיבה.

★ stork

1677א / (בבא בתרא קעג.) / **שדה**

קנפני"א / chanpanue / **מישור, שדה פתוח, איזור של שדות**

חסר אצל בלונדהיים.

★ plain, open field, an area of fields

סנהדרין

1678 / (סנהדרין ב.) / **ספר**

מרק"א / marche / **גבול, סַפַּר**

★ border, frontier

1679 / (סנהדרין ה:) / **בצעים**

מריש"ק / maresc / **בְּיצה, מקווה מים רדודים**

אולי יש לראות במלה צורת רבים ("ביצות"), כי ייתכן, שבהיותא ממוצא גרמני, לא הייתה לה צורת רבים ב – s.

★ marsh, a shallow body of water

1680 / (סנהדרין יד:) / **החלידו**

רידויל"א / redoile [redoille] / **חלודה**

ראה לעיל מס' 200. הלעז נמצא רק בדפוסים וחסר בכתבי-היד. גם תמוה, לקרוא בלועזית שם עצם הבא לפרש פועל.

★ rust

1681 / (סנהדרין טו:) / **ברדלס**

פוטיי"ש / puteis / **בואש**

ראה לעיל מס' 593.

skunk ★

1682 / (סנהדרין כ:) / **עריסה**

ברי"ץ / brez / **עריסה**

cradle ★

1683 / (סנהדרין כ:) / (**גונדי**)[**גונדא**]

אישפרויי"ר / esparwier [esparvier] / **נץ**

רק בכתב-יד אחד קוראים, אחרי הפירושים האחרים ל"גונדי": "ל"א גונדי נץ אשפרוי"ר". חסר בשאר כתבי-היד ובדפוסים.

hawk ★

1684 / (סנהדרין כא.) / **בריה**

פרי"ט / frit / **מטוגן**

ראה לעיל מס' 529.

fried ★

1685 / (סנהדרין כא:) / **אפוחי**

אליני"ר / alener / **להרגיע, לתת מנוחה (לתת לנשום)**

חסר בדפוסים ומצוי רק בכתב-יד אחד, שם כתוב: "אפוחי. אשלני"ר ב"ל [!], כלומר להנשים".בבלונדהיים א' לעז זה מופיע רק ב"תוספות ומילואים" (ע' 205-206).

to calm, give rest (to allow breath) ★

1686 / (סנהדרין כא:) / **דה"מ איצטבלאות**

מריקלציא"ש / marechalcies [mareschalcies] / **אורוות**

חסר בדפוסים ומצוי רק בכתב-יד אחד, שם כתוב: "... למדור הסוסים ובו מרקלציא"ש". כדי להבין את הנוסח הזה של רש"י, יש להניח, שהמלה הלועזית מציינת צורה מיוחדת של אורווה, למשל תא לכל סוס וסוס. בלונדהיים רשם mare[s]chalcies כדרכו לתקן את הכתיב, אבל אולי יש כאן לפנינו תכונה שכיחה בלשון האיזור של טרויש, נשירת ה – s לפני עיצור.

stables ★

1687 / (סנהדרין כא:) / **אורוות**

אישטבלי"ש / estables / **תאים באורווה**

חסר בדפוסים ומצוי רק בכתב-יד אחד, רש"י מסביר: "הבדלה בין שורה לשורה על פני הבית", והכוונה

כנראה למקומות עמידה). אולם, בדרך כלל השתמשו במלה בימי-הביניים בהוראת "אורוות" סתם, והיום בהוראת "רפתים".

★ stalls in the stable

1688 / (סנהדרין כה.) / **ארא**

אישטלו"ן / estalon / **עוף פיתיון**

ר' מילונו של לוי (מס' 427).

★ a bird used as bait

1689 / (סנהדרין כה:) / **פספסין**

מירילי"ש / mereles / **אסימונים למשחק**

ראה לעיל מס' 1353.

★ metal disks used in a game

1690 / (סנהדרין כו.) / **עקל**

רידורט"א / redorte / **סורג המחזיק את הזיתים תחת הקורה בבית-הבד**

משובש בדפוסים.4

★ a latticework that holds the olives under the beam in the olive-press

1691 / (סנהדרין ל:) / **אירין**

יושרמ"א / jusarme / **גרזן קרב**

★ battle-ax

1692 / (סנהדרין לג.) / **אם**

מדרי"ץ / madriz / **רֶחֶם**

★ womb

1693 / (סנהדרין לז.) / **מהבהבת**

פלמי"ר / flamer / **להבהב, להתחיל לדלוק**

ר' מילונו של לוי (מס' 344).

★ to flicker, to start burning [a flame]

1694 / (סנהדרין לט.) / **בחשא**

קלינ"י / caline / **אפר חם (באיטלקית)**

מצוי רק בדפוסים. מאז דפוס סונצינו, וברור, שאינו מאת רש"י.

★ hot ashes (in Italian)

1695 / (סנהדרין לט.) / **חבושי**

קודוינ"ץ / codoinz / **חבושים** (**פירות**)

★ quinces (fruits)

1696 / (סנהדרין לט.) / **ארבילא**

קרוביי"ל / cruvel / **מסננת** (**בפרובנסאלית**)

מצוי רק בדפוסים, מאז דפוס סונצינו, וברור, שאינו מאת רש"י. אולי אפשר גם לקרוא קרובייל"א corbeile (כלומר: סלסילה).

★ strainer (in Provancean)

1697 / (סנהדרין מא.) / **אירין**

יושרמ"א / jusarme / **גרזן קרב**

★ battle-ax

1698 / (סנהדרין מא:) / **נזהא**

אישגרוני"ר / esgronir / **להתריס**, **להתקיף**

אולי אפשר לקרוא גם esgruner (להזיק, להחריב).

★ to attack, provoke

1699 / (סנהדרין מד.) / **חילפי**

אורטיא"ש / orties / **סרפדים**

★ nettles, urticas

1700 / (סנהדרין מד.) / **צריף**

אלו"ם / alum / **צָרִיף**

ראה לעיל מס' 185.

★ alum

1701 / (סנהדרין מה.) / **פרק**

טרונצו"ן / troncon / **קֶטַע**

★ part, section, piece

1702 / (סנהדרין מח:) / **פודגרא**

פודגר"א / podagre / **ציניית** (**שיגרון או שיגדון ברגליים**)

ראה לעיל מס' 1222.

★ podagra, gout (a rheumatic illness in the feet)

1703 / (סנהדרין מט:) / **נתר**

ניטר"א / nitre / **נתר** (**חנקת האשלגן**)

⋆ niter (potassium nitrate)

1704 / (סנהדרין מט:) / **בורית**

אירב"א שבונייר"א / erbe savoniere / **עשב סבוני** (**סבונית**)

⋆ a soap herb (soapwart)

1705 / (סנהדרין נא.) / **זונה**

אישוייד"א / esweiede [esveiede] / **סוטה מהדרך**, **חורגת מהקו**, **פורצת גדר**

⋆ going astray, crossing the limits, breaking the barriers

1706 / (סנהדרין נב.) / **צבת**

טינליי"ש / tenalies [tenailles] / **צבת**

⋆ tongs, pliers

1707 / (סנהדרין סד.) / **תרדין**

בליד"ש / bledas / **סלקים לבנים** (**בפרובנסאלית**)

מצוי רק בדפוסים מאז מהדורת סונצינו, וברור שאינו מאת רש"י. אמנם בלונדהיים ב' (ע' 127) מעלה את האפשרות, שיש לפנינו בלידי"ש bledes, צורה צרפתית היכולה להיות מאת רש"י.

⋆ nape

1708 / (סנהדרין סד.) / **פיסא**

בלישט"א / bleste / **גוש אדמה**

⋆ a clod of earth

1709 / (סנהדרין סה.) / **שחי**

אישיל"א / aisele [aissele] / **בית-השחי**

ראה להלן מס' 2414.

⋆ arm-pit

1710 / (סנהדרין סז:) / **מנפץ**

מוקייר"ר / mochier / **לקנח את האף**

ראה לעיל מס' 330.

⋆ to blow or wipe the nose

1711 / (סנהדרין סז:) / **טבלא**

אישקיליט"א / eschelete / **זוג** (**פעמון**)

הלעז משובש בדפוסים.

★ bell

1712 / (סנהדרין סח.) / **כדור**

פילוט"א / pelote / **כדור**

ראה לעיל מס' 302.

★ ball

1713 / (סנהדרין עד:) / **אבזרייהו**

לו"ר אפרטינימינ"ט / lor apartenement / **השייך להם** (**מלה במלה: שייכותם**)

ר' בלונדהיים ב' (ע' 96-97)

★ that belongs to them (literally: their belonging)

1714 / (סנהדרין עה.) / **טינא**

לימו"ן / limon / **טיט**, **בוץ**

בדפוסים שלנו, בטעות: "נימוק". התיקון הוצע בידי מהרש"ל לפי שני כתבי-יד, שהיו בידו.

★ mud, slime

1715 / (סנהדרין עו:) / **כבש**

פרימבר"א / prembre / **ללחוץ**, **לכבוש**

★ to press

1716 / (סנהדרין עו:) / (ד)**ברזיה מיברז**

פוינ"ט / point / **נוקב**

יש ספקות בקשר לצורה הדקדוקית: בשני המקורות (פושנ"ט בדפוס סונצינו ופונש"ט בדפוס בומברג) מופיעה אות שי"ן, שאינה הולמת את ההווה; אולי אפשר לראות כאן עבר (פוינש"ט poinst).

★ pierces

1717 / (סנהדרין עז:) / **שותת**

קולי"ר / coler / **לנזול**

★ to drip

1718 / (סנהדרין פא:) / **חכה**

אי"פ / aim / **חכה** (**ליתר דיוק: קרס שבקצה החכה**)

★ fishing hook (to be precise, the hook at the end of the rod)

1719 / (סנהדרין פא:) / **גזירין**

אישטילי"ש / esteles / **גזירי-עץ**

ראה לעיל מס' 803.

★ logs of wood

1720 / (סנהדרין פב:) / **אגמים**

אישטנ"ק / estanc / **אגם**, **ברֵכה**

בלונדהיים מטיל ספק על פענוחו, כי המקורות גורסים אשטיי"ן. הוא רואה אפשרות, שתהיה זו מלה פרובנסאלית (estain), ובפרט שאין לנו כתבי-יד על מקום זה, אלא רק דפוסים ישנים.

★ lake, pond, pool

1721 / (סנהדרין צ:) / **דובב**

פרומיי"ר / fromier / **לשרוץ**, **לרחוש**, **לגלוש**

ראה לעיל מס' 1115.

★ to swarm, stir, overflow

1722 / (סנהדרין צא.) / **עכבר**

אישקורי"ל / escurel / **סנאי**

כאן, כמו בהרבה מקומות בפירוש רש"י, זיהוי החיה (במקרים אחרים: הצמח) שונה מהזיהוי המקובל אצלנו. הפירוש על פרק "חלק" הוא מחתנו ריב"ן.

★ squirrel

1723 / (סנהדרין צג:) / **ריבדא**

פוינטור"א / pointure / **דקירה**

ראה לעיל מס' 1147.

★ prick, puncture

1724 / (סנהדרין צג:) / **כוסילתא**

פלימיא"ה / flemie / **איזמל** (**להקזת דם**)

★ a surgical knife (for bloodletting)

1725 / (סנהדרין צד:) / **משק**

שו"ן / son / **צליל**, **רעש**

ר' פירוש רש"י על ישעיה ל"ג, ד'. פירושו של רש"י כאן אינו הולם את הלעז, כי הוא גוזר לכאורה את "משק" מלשון "השקאה" של מים. כפי הנראה הלעז שייך להסבר נוסף, שהושמט מהכתוב.

★ sound, noise

1726 / (סנהדרין צה.) / **בסתרקי**

טפי"ד / tapid / **שטיח**

★ carpet

1727 / (סנהדרין צו.) / **בצעי מים**

מריש"ק / maresc / **בִּיצה, מקווה מים רדודים**

★ marsh, a shallow body of water

1728 / (סנהדרין צח:) / **עטלף**

קלב"א שורי"ץ / chalve soriz / **עטלף**

ראה לעיל מס' 843.

★ bat

1729 / (סנהדרין ק.) / **מגדים**

דיינטייר"ש / deintiers / **מטעמים**

הכתיב השכיח: dainties, מלטינית dignitates (כיבודים). ההוראות המצויות: נכסים, מטעמים, הנאות, ערכים.

★ delicacies

1730 / (סנהדרין קא.) / **צמחין**

מלנ"ץ / malanz / **פצעים**

ראה לעיל מס' 5.

★ wounds

1731 / (סנהדרין קג.) / **חרולים**

אורטיא"ש / orties / **סרפדים**

★ nettles, urticas

1732 / (סנהדרין קד.) / **משקה**

אישקנצו"ן מלצר, שר המשקים / eschancon

חסר בדפוסינו ומצוי רק בדפוס סונצינו. אצלנו גם אין המלה "משקה" אלא "השקתה" בלבד (בדה"מ "ומשמש עליו" וכן "אשתו השקתה עליהם").

★ waiter, chief cup bearer, chief butler

1733 / (סנהדרין קד:) / **קלסתר**

אישקנצו"ן / eschancon / **מלצר**

ראה לעיל מס' 1732. המלה, שריב"ן מפרש, חסרה בדפוסינו; היא שייכת לסוף הסיפור של שני השבויים (ע' חסרונות הש"ס), שהושמט (אולי מטעמי צנזורה), אבל היה קיים לפני רש"י ולפני בעל ה"ערוך" (ר' על כך REJ XI, 215, במאמר של ישראל לוי על "סיפורים יהודיים"). גם המלה גם תרגומה מציגים בעיות קשות (ר' שם). ברור, שאין זאת המלה "קלסתר" הרגילה. י' לוי מציע לקרוא "סלטר" – רקדן, וזה מתאים לעצם הסיפור. אבל הלעז קשור אולי עם סוף הסיפור, שבו מגישים לשבויים יין,

ובו רמז לבגידת אם השבאי בבעלה. ז'סטרו במילונו גורס "קלסתא"

waiter ⋆

1734 / (סנהדרין קה:) / **כרבלתא**

קוישט"א / creste / **כרבולת**

crest, cock's comb ⋆

1735 / (סנהדרין קז:) / **שואבת**

ימנ"ט / jamant / אבן-שואבת, מגנט

הלעז משובש בדפוסינו, האותיות הראשונות (קל) כפי הנראה בהשפעת האיטלקית calamita. יש להעיר שהצורה jamant שווה היא למלה diamant (יהלום), אלא שהיא נגזרה לפי הכללים הרגילים (jour מ – diurnum למשל), ו – diamant בכוח השפעות צדדיות. עובדה היא, שאותו מונח יווני – לטיני משמש גם ליהלום גם למגנט.

magnet, loadstone ⋆

1736 / (סנהדרין קח.) / **מהמהם**

אישטר"א (?) הוויה, מהות, ישות / [] estre

המלה, שריב"ן מסביר בזה, שייכת לפסוק שבספר יחזקאל (ז', י"א). שם רש"י נותן שני פירושים: א) כמו "מהם" (לעיל, באותו פסוק) בכפילות אותיות; ב) מלשון "המה" (לשאוף, לכמוה), והכוונה בשניהם: "מבניהם" (לפי התרגום). בלונדהיים התייאש מפענוח הלעז, אך ציין, לפי דברי ריב"ן בדה"מ הקודם "לא מהם": "... ולא במשאם", כי הוראתו "משא", דבר שאין לו זכר בפירוש רש"י על יחזקאל. אני משער, שמדובר כאן בפועל estre (להיות) בשימושו כשם עצם במשמעות "הוויה, ישות, מהות". ואם כן אולי צריך לקרוא, במקום "במשאם", "במשהם"= במה שהם (השווה "משהו"), לוי במילונו (מס' 430) גורס אישטורדיא"ה estordie (המומה).

essence, being, entity ⋆

1737 / (סנהדרין קט.) / **שאפי**

אשקר"ן - [] / בור ריק ממים (?)

חסר בדפוסינו ולא פוענח. אולי אפשר להציע שיקיצ"א (sechece, יובש), אבל גרסה זו רחוקה מהמקור היחיד, הוא דפוס סונצינו.

an empty well, pit ⋆

1738 / (סנהדרין קט.) / **גר**

קורנ"ט / corant / **זרם**

current ⋆

1739 / (סנהדרין קט:) / **פצע**

נפרדור"א / nafradura / **פציעה** (**בפרובנסאלית**)

אם יש לקרוא כך, ברור, שאין הלעז מאת ריב"ן. אולם ייתכן, שצריך לגרוס נברידור"א navredure, ואז אין סיבה לפקפק במקוריותו.

★ wound (in Provencean) mas

מכות

1740 / (מכות ח.) / **פיסא**

בלישט"א / bleste / **גוש אדמה**

הלעז משובש בדפוסים.

★ a clod of earth

1741 / (מכות ח:) / **שוליא**

יוינדרי"ץ / joindrez / **שוליא**

ראה לעיל מס' 1280.

★ apprentice

1742 / (מכות ט:) / **מחצל**

טרואיל"א / truele / **כף של סיידים**

★ trowel (plasterer's)

1743 / (מכות י.) / **פרוורהא**

דוקיד"א / duchede / **דוכסות, מחוז**

אנו קוראים "פרוורהא" כגרסת הערוך במקום "פרוודהא". הלעז איננו בדפוסים, אלא בכתב-היד היחיד, שיש לפנינו, ולא במקומו, אלא בדה"מ "כגון סליקוס: וכפרים הסמוכין לו הנקרא דוקירא [צ"ל: דוקיד"א] וסליקוס [צ"ל: דסליקוס]". מכיוון שרש"י מפרש "פרוורהא. כפרים וחצרים הסמוכות לה ונקראות על שמה". ברור שרצונו לפרש בלע"ז דוקיד"א את המלה הארמית הזאת, כפי שפירש אותה גם בגיטין (מס' 1252-1253). ההערה של בלונדהיים אינה מחוורת לי כל צרכה.

★ county, dukedom, duchy

1744 / (מכות יא:) / **שפא**

אישלוישידור"א (מקום ה)נקע / esloisedure [esloissedure]

גם כאן (כמו לעיל מס' 1249) חלק מהמלה ("דורא") כתובה כאילו היא ארמית.

★ sprain (location of the)

1745 / (מכות טז:) / **ביניתא דבי כרבא**

קיניל"א / [] chenile / **זחל**

בלונדהיים שיער כפי הנראה את הפענוח הנ"ל, אבל לא העז לפסוק כהשערתו. אולם הגרסאות (קנטיל"א בכתב-היד, ציי"ל בדפוס בומברג, צמל"א במובאה בתדוספות) מצביעות לכאורה על פתרון זה, ההולם להפליא את העניין. מציאות הצד"י בגרסות הדפוסים קשורה אוליף עם צורה חריגה ציניל"א cenile.

★ larva, caterpillar-track

1746 / (מכות כ.) / **דה"מ חייב על הראש**

טינפל"א / tenple / **צדע**, **רקה**

★ temple (of the forehead)

1747 / (מכות כ.) / **סנטר**

מינטו"ן / menton / **סנטר**

★ chin

1748 / (מכות כא.) / **פרק**

יונטור"א / jountre [jointure] / (**מקום**) **חיבור**

בלונדהיים כותב jo[I]nture, כאילו הלעז שלפנינו צורה מקוצרת לפי ריהוט הלשון: jounture במקום הצורה המלאה jointure. מהממצא (יינטור"א בכתב-היד היחיד, ייונט"ר בדפוס בומברג) היה גם אפשרי להסיק, שלפנינו הצורה המלאה jointure יוינטור"א. אך גם jonture אפשרי, בדומה לפרובנסאלית jontura ולספרדית-פורטוגלית-קטלנית juntura (או בהשפעת השפות האלה על אחד המעתיקים).

★ joint

1749 / (מכות כא.) / **כתובת קעקע**

פוינטורי"ר / pointurer / **לעקוץ עקיצות** (**לשם כתובת קעקע**)

★ to sting, puncture (for tattooing)

1750 / (מכות כא.) / **כוסילתא**

פלימיא"ה / flemie / **איזמל** (**להקזת דם**)

★ a surgical knife (for bloodletting)

1751 / (מכות כב:) / **נפרמו**

דישקושדר"א / descosdre / **להתיר תפר**

★ to unstitch

1752 / (מכות כג:) / **הופיע**

פרובי"ר / prover / **לאַמֵּת**

ר' בלונדהיים ב' (ע' 167-167).

⋆ to verify, prove right

שבועות

1753 / (שבועות ג.) / **סנטר**

מינטו"ן / menton / **סנטר**

⋆ chin

1754 / (שבועות ד:) / **מחט**

אגוי"א -[agul] / aguile / **מחט**

הלעז, וכן פירושו של רש"י על מלה זו, חסרים בדפוסים ובכל כתבי-היד פרט לאחד, שבו הכתיב אגול"ה agula נותן מקום לחשוב, שהוא ספרדי או פורטוגלי (ר' בלונדהיים ב', ע' 62) ואינו מאת רש"י. הרשיתי לעצמי בכל זאת לשחזר את הצורה שבצרפתית עתיקה, דבר שבלונדהיים הסתייג ממנו.

⋆ needle

1755 / (שבועות ד:) / **מקדח**

ברינ"א / barena / **מקדח** (**בספרדית**)

גם מלה זו אין לה פירוש ואין לה לעז אלא באותו כתב-יד (ר' לעיל מס' 1754). וכאן הלעז רחוק מאוד מהמלה הצרפתית, שבה פירש רש"י במקום אחר את "מקדח": tariedre (ר' לעיל מס' 1351 ועוד). צריך איפה להניח, שאין הלעז מאת רש"י, והוא המלה הספרדית bar[r]ena. ר' מילונו של לוי (מס' 786).

⋆ drill (in Spanish)

1756 / (שבועות ד:) / **מכתב**

גרפי"א / grafie [grafie] / **מַכתֵּב**, **חרט**

ראה לעיל מס' 1352.

⋆ stylus, engraving tool, writing instrument

1757 / (שבועות ו:) / **דיהה**

פלד"א / palde / **חיוור**

⋆ pale

1758 / (שבועות ו:) / (**כבנתי**)[**כבנה**]

פירמ"ל / fermal [fermail] / **סגר**

קרס הנלחץ לסגור כריכת ספר או מחשוף של חולצה וכדומה. – תמוה, שרק כאן רש"י מוסיף לעז שני על נושק"א (להלן מס' 1759), שלא כבמקבילות (מס' 213 ומס' 1257), שרש"י עצמו מזכיר אותן בפירושו. הממצא בתכבי-היד מאפשר גם את הצורות fermail, fermeil ובלונדהיים העדיף fermail

(פירמי""ל). אבל, לפי מה שהוער לעיל (מס' 1656), וכן לפי הממצא באוצרות הלשון הצרפתית בימי-הביניים, נראית לי יותר הצורה fermal.

★ fastener, clasp [to close a book or a shirt]

1759 / (שבועות ו:) / (**כבנתי**)[**כבנה**]

נושק"א / nosche / **סיכה**, **מכבנה**

ראה לעיל מס' 213.

★ pin, clasp [see 213]

1760 / (שבועות טז.) / **בצעים**

מריש"ק / maresc / **בִיצה**, **מקווה מים רדודים**

ראה לעיל מס' 1679.

★ marsh, a shallow body of water

1761 / (שבועות לא.) / (**פוזמוקייכו**)[**פוזמקי**]

קלצונ"ש / chalcons / **נעלי-בד**

ראה לעיל מס' 105.

★ cloth-shoes

1762 / (שבועות לא.) / **המראה**

פירמלי"א / fernalie [fermaille] / **הסכם**

"הסכם" זה הוא יסוד להתחייבות במשחקי מזל. יש להטעים fermalie (ר' לעיל מס' 388).

★ agreement

1763 / (שבועות מב.) / **עפצי**

גלי"ש / gales / **עפצים** (**גידולים טפיליים בעלה האלון**)

★ gall-nuts (parasite growth on oaks' leaves)

עבודה זרה

1764 / (עבודה זרה ב:) / **גיגית**

קוב"א / cuve / **גיגית**, **מיכל גדול ועגול**

★ a tub, a large round container

1765 / (עבודה זרה ג:) / **ביצי כינים**

לינטרי"ש / lentres / **ביצי-כינים**

בדפוסים רשום לפני הלעז: "אינב"א בלשון ארמית"; ברור, שהגרשיים נדפסו בטעות.

★ nits

1766 / (עבודה זרה ד.) / **פיד של תרנגולת**

ביקידור"א / bechedure / **ניקור, דקירה**

ראה לעיל מס' 1383.

★ a prick, pecking

1767 / (עבודה זרה ד:) / **סורייקי**

טקי"ש / taches / **כתמים**

★ stains

1768 / (עבודה זרה ה:) / **דוקין**

טיי"א / teile / **תבלול** (**כתם בעין המצמצם את הראייה**)

לפי כתב-היד היה אפשרי לגרוס טיילי"ש (teiles, ברבים), אבל בלונדהיים קבע צורת יחיד בהתאם להופעות רבות של "דוקין" בלע"ז, שבהן אין כל סימן של ריבוי. ראה לעיל מס' 675.

★ cataract (a spot in the eye that reduces eyesight)

1769 / (עבודה זרה ז:) / **שבת**

אניי"ד / aneid / **שֶׁבֶת** (**צמח ריחני**)

★ dill, anise (aromatic plant)

1770 / (עבודה זרה ז:) / **שבת**

אניט"ו / aneto / **שֶׁבֶת** (**באיטלקית**)

מצוי רק בדפוסים מדפוס סונצינו ואילך, ואינו מאת רש"י. ר' בלונדהיים ב' (ע' 95).

★ dill, anise (in Italian)

1771 / (עבודה זרה ז:) / **זירין**

טודיל"ש / tudels / **צינורות**

כאן במובן של גבעולים (ר' לעיל מס' 722). הגרסה שבדפוסים משובשת מתוך הכפלת אותיות.

★ tubes [stems, stalks]

1772 / (עבודה זרה ח:) / **אינך**

קרבונקל"א אודם (אבן יקרה בעלת צבע אדום כהה ומבריקה ביותר) / charboncle

ראה לעיל מס' 1645.

★ ruby (a priceless gem with a shining deep red color)

1773 / (עבודה זרה י.) / **דה"מ כתב ולשון**

פאולו"ש / Paulus / **פאולוס** (**שאול השליח, ה'קדוש' של הכנסייה הנוצרית**)

בדפוסים הישנים של "עין יעקב" קוראים: "כתב ולשון של רומי מאומה אחרת בא להם, אחרי' תקנו להם כל ספרי טעותם, יוחנן פאולוס פיטרו', והם יהודים היו: לשון הוא גראמטיקא הוא הלטין

שמדברים בו הגלחים, הם שנו ועמקו [צ"ל: ועקמו] הלשון ועשו להם הבל לחשבם בפני עצמם ולסלקם מעל ישראל ולא שכפרו כי לטובתן של ישראל נתכוונו, אלא מפני שראו ישראל בצער ובדוחק מתרמיתי ישו עשו עצמם כאילו הם עמו בקדישות וצוו עליהם הכל כמפורש בסיפור תליית ישו ע"כ פירש"י", כלומר שליחי הנצרות הביאו את כתבי-הקודש לרומאים. אבל בצורה מסולפת, כדי למנוע את התערבותם בעם ישראל. - השם רשום בצורתו הלטינית.

★ Paul (the Apostle, Saul of Tarsus, a Christian 'saint1)

1774 / (עבודה זרה י.) / **דה"מ כתב ולשון**

פיטרו"ש / Petrus / **פטרוס** (**שמעון כיפא השליח, ה'קדוש' של הכנסייה הנוצרית**)

גם שם זה רשום בצורתו הלטינית (ר' לעיל מס' 1773).

★ Peter (the Apostle, Simon, a Christian 'saint')

1775 / (עבודה זרה י.) / **דה"מ כתב ולשון**

גרמטיק"א / gramatica [grammatica] / **דקדוק** (**בלטינית או באיטלקית**)

המשמעות כאן: השפה הלטינית. גם מלה זו שייכת לתוספת הפירוש שבדפוסים ישנים של "עין יעקב".

★ grammar (in Latin or Italian)

1776 / (עבודה זרה י.) / **דה"מ כתב ולשון**

לטי"ן / latin / **לטינית**

עיין לעיל בשלושת המספרים הקודמים.

★ Latin

1777 / (עבודה זרה י:) / **גרגירא**

אורוג"א / oruge [orugue] / **אורה** (**צמח**)

ראה לעיל מס' 377.

★ rocket (plant)

1778 / (עבודה זרה י:) / **כוסברתא**

אליינדר"א / aliendre [aillendre] / **כוסבר**

ראה לעיל מס' 376.

★ coriander (plant)

1779 / (עבודה זרה י:) / **כרתי**

פוריל"ש / porels / **כרשים** (**ירק מאכל**)

★ leeks (vegetable used as food)

1780 / (עבודה זרה י:) / **חסא**

לייטוג"א / leituge [laitugue] / **חסה**

ראה לעיל מס' 624.

⋆ lettuce

1781 / (עבודה זרה יא.) / **חזרת**

לייטוג"א / leituge [laitugue] / **חסה**

כנ"ל.

⋆ lettuce

1782 / (עבודה זרה יא.) / **צנון**

רפנ"א / rafne / **צנון**

⋆ radish

1783 / (עבודה זרה יא.) / **עוקרין**

אישיריטי"ר לכרות את מיתרי הברך / esjareter

כך קבע בלונדהיים לפי העניין, אף שבגרסת כתב-היד וגרסת הדפוסים אינן מכוונות לכך דווקא.

⋆ to cut the knee sinew

1784 / (עבודה זרה יא:) / **בלורית**

אפובלייי"ל / [] afubleil / **צמה מכובנת**

בלונדהיים השאיר את הלעז ללא פתרון. הרשיתי לעצמי לשער את הפתרון הנ"ל, ההולם את הגרסאות (אפורייי"ל, אפוריליי"ץ בכתבי-היד, אפודליי"ץ בדפוסים מאז סונצינו) ואת המשמעות (יש עדות ל – afublail בהוראת שמלה מכובנת ול – afublement, afubleure בהוראת צמה מכובנת).

⋆ a clasped plait of hair

1785 / (עבודה זרה יא:) / **חגתא**

קונפרידריא"ה (חגיגת ה)חברה / confredrie

confredrie – ה היא אגודת-אחים של בעלי מקצוע אחד, ושיא פעולותם השנתית הוא משתה גדול. באחד מכתבי-היד יש גרסה מוזרה: קטלומפרידיא"ה. אפשר להניח, שרצה המעתיק להפגין ברמזו לגזרון "קטל" את ריחוקו ממסיבות כאלה, שבהן הייתה שכיחה השכרות, ומכאן קטטות ורציחות (אולי תכופות היו הקרבנות יהודים).

⋆ the fraternity's (festival)

1786 / (עבודה זרה יב.) / **עלוקה**

שנשוא"ה / sansue / **עלוקה**

גם ברי"ף על המשך הסוגיה (דף יב:) הנמצא במסכת שבת (דפוס וילנא דף מ.) צורף הלעז שנשוא"ה

למלה "עלוקה", שבה מסביר רש"י את "נימא".

leech ★

1787 / (עבודה זרה יב:) / **חלא**

איגר"א / egre [aigre] / **חומץ**

ראה לעיל מס' 1169.

vinegar ★

1788 / (עבודה זרה יד.) / **פירי דארזא**

גלנ"ט / glant / **בלוטים**

ראה לעיל מס' 932.

acorns ★

1789 / (עבודה זרה יד.) / **טווזיג**

קומפרי"א / comparaje [comparage] / **סעודת-רעים**

a social meal, feast ★

1790 / (עבודה זרה יד:) / **מיבק אביק ביה**

אינלצייר / enlacier / **לקשור**

חסר בדפוסים. הכוונה לאדם קשור (בלשון רש"י: "אדוק") לעבודת כוכבים, אבל לא מתוך אמונה, כי אם מתוך אינטרס.

to tie ★

1791 / (עבודה זרה טו:) / **מזרה**

פיל"א / pele / **את-חפירה** (**כלומר כף שטוחה בעלת ידית ארוכה**)

shovel, spade (that is, a flat blade and a long handle) ★

1792 / (עבודה זרה טו:) / **דקר**

פושוי"ר / fosoir [fossoir] / **מכוש**

ראה לעיל מס' 70.

pick-ax ★

1793 / (עבודה זרה טו:) / **סדן**

שטו"ק / stok / **סד** (**בגרמנית**)

stock (for locking prisoners' feet) (in German) ★

1794 / (עבודה זרה טו:) / **סדן**

ציי"ף / cep / **סד** (**שבו נעלו רגלי האסירים**)

בדפוס סונצינו הלעז כתוב בפ"א עגולה, אבל ספק, אם נהגו כבר כבימינו להבדיל בין פ"א סופית,

שהיא f, לפ"א עגולה, שהיא p. ר' מילונו של לוי (מס' 196).

★ stock (for locking prisoners' feet)

1795 / (עבודה זרה טו:) / **כבלים**

בויא"ש / buies / **כבלים**

ר' מילונו של לוי (מס' 189).

★ cables, chains

1796 / (עבודה זרה טו:) / **שלשלאות**

פיריי"ש / ferjes [ferges] / **שרשרות ברזל**, **אזיקים**

★ iron chains, handcuffs

1797 / (עבודה זרה טז.) / **עששיות**

משי"ש / mases [masses] / **גושים**, **עשתות**

★ lumps, bars, masses

1798 / (עבודה זרה טז.) / **מרי**

פושוי"ר / fosoir [fossoir] / **מכוש**

ראה לעיל מס' 70. צורת היחיד תמוהה.

★ pick-ax

1799 / (עבודה זרה טז.) / **חציני**

דולידויר"א / doledoire / **מעצד** (**מעין גרזן**)

★ adz (a sort of ax) [a heavy, curved steel tool, with a broad, chisellike end mounted on a wooden handle]

1800 / (עבודה זרה טז.) / **סחופי**

אדינטי"ר / adenter / **להפיל אפיים ארצה**

★ to knock down

1801 / (עבודה זרה טז.) / **בימה**

אלמינבר"א / almenbre / **בימה**

ר' לעיל מס' 837. אולם כאן אין השימוש במלה לענייני קודש (בימה בבית-הכנסת), אלא בענייני חול (סתם בימה). אך אולי רצה רש"י להשוות סתם בימה לבימה בבית-הכנסת ("ואנו קורין אותו...").

★ platform (at the center of the synagogue)

1802 / (עבודה זרה טז.) / **בימוסיאות**

אלטי"ר / alter / **מזבח**

ר' בלונדהיים ב' (ע' 80-81) ובלונדהיים פ' (ע' 25). כתיב השם הפרטי "אלתר" בתי"ו נועד כנראה למנוע את הדמיון עם כלי הפולחן הזר.

★ altar

1803 / (עבודה זרה טז.) / **כיפה**

אר"ק וולו"ד / arc wolud [arc volud] / **קמרון**

★ vault, arch (dome)

1804 / (עבודה זרה יז:) / **קיבורי**

לימוישיל"ש / lemoisels [lemoissels] / **פקעות (של חוט)**

★ balls (of thread)

1805 / (עבודה זרה יח:) / **זקיפא**

פורקי"ש / forches / **קלשונים**

ה"קלשונים" הם עץ-התלייה, כי המתקן הקמאי היה עשוי משני קלשונים נטועים באדמה ועליהם מוט מאוזן (בצרפתית: fourches patibulaires. כלומר "קלשונים תלייתיים").

★ hayforks, pitchforks

1806 / (עבודה זרה יח:) / **מזבלים**

אמשי"ר / amaser [amasser] / **להקהיל**

גרסת הדפוסים מצביעה יותר על אמיישנייר ameisnier (להכניס [הביתה]), אבל ר' בלונדהיים ב' (ע' 84).

★ to assemble, to gather (people)

1807 / (עבודה זרה כ:) / **שחת**

פירי"א / feraje [ferrage] / **חציר**

★ hay

1808 / (עבודה זרה כב:) / **מכתבא**

גרפי"א / grafie [grafie] / **מַכתֵּב, חרט**

ראה לעיל מס' 1352.

★ stylus, engraving tool, writing instrument

1809 / (עבודה זרה כד.) / **קילעא**

פורק"א / porche / **פרוזדור (מבנה הבולט החוצה, ובו פתח הבית)**

★ porch, antechamber, entrance hall

1810 / (עבודה זרה כה) / **עורף**

הטירי"ל / haterel / **עורף**

★ neck, nape

1811 / (עבודה זרה כה.) / **שופי**

פולפ"א / polpe / **הבשר שעל עצם הירך**

★ the flesh covering the thigh bone

1812 / (עבודה זרה כו.) / **אופיא**

אישקומ"א / escume / **קצף**

ראה לעיל מס' 884.

★ foam

1813 / (עבודה זרה כז.) / **ריבדא**

פוינטור"א / pointure / **דקירה**

ראה לעיל מס' 1147.

★ prick, puncture

1814 / (עבודה זרה כח.) / **אישתא צמירתא**

מלוייד מיחושים (כלומר קדחת) / malweid [maleveid]

ראה לעיל מס' 29.

★ aches, (from fever)

1815 / (עבודה זרה כח.) / **ככי**

יינציבי"ש / jencives / **חניכיים**

★ gums

1816 / (עבודה זרה כח.) / **צפידנא**

מושג"א / musge [musgue] / **פַּטָרֶת** (**מחלת הפה**)

ראה לעיל מס' 541.

★ aphtha, thrush

1817 / (עבודה זרה כח.) / **מרא**

פושוי"ר / fosoir [fossoir] / **מכוש**

ראה לעיל מס' 70.

★ pick-ax

1818 / (עבודה זרה כח.) / **תחלי**

קרישו"ן / creson [cresson] / **שחליים**

⋆ cresses, garden cresses, paper cresses, (green mustards)

1819 / (עבודה זרה כח.) / **עינבתא**

בו"ן מלנ"ט / bon malant / **פצע חמור**

ראה לעיל מס' 5. בדפוסים רק המלה השנייה מפיעה, אבל יש עדויות על מציאות שתי המלים במקור.

⋆ a severe wound

1820 / (עבודה זרה כח.) / **טיגנא**

רוד"א / rude / **פִּיגָם** (**צמח**)

⋆ rue (plant)

1821 / (עבודה זרה כח) / **כרפסא**

אפי"א / apie [apie] / **כרפס**

ראה לעיל מס' 829.

⋆ celery

1822 / (עבודה זרה כח.) / **סימטא**

קלו"ג / clog / **מורסה**

⋆ abscess

1823 / (עבודה זרה כח:) / **פיקעא**

פיג"א / fige [figue] / **תאנה** (**טחור בצורת תאנה**)

ר' לעיל מס' 318; גם כאן יש אפשרות לקרוא פי"ג fig. בלונדהיים מתרגם, בניגוד לתרגומו שם, "פי הטבעת", בהתאם לפירוש רש"י כלשונו בספרינו. אבל קשה לקבל גלגול זה של המלה. וכמדומני יש דרך להבין את רש"י גם לפי הפירוש "טחור": "רבי יעקב חש בפקעא. [בחולי של] פי טבעת...", אף אם פירוש של "פקעא" הוא באמת "פי הטבעת", הלעז יכול בכל זאת להתייחס למחלה.

⋆ a fig (a fig shaped hemorrhoid)

1824 / (עבודה זרה כח:) / **נירא ברקא**

ליצ"א / lice / **ניר**

ראה לעיל מס' 272.

⋆ warp heddle {Brit: heald) eye.[a cord with a ring or an eye formed by two knots guiding the warp thread]

1825 / (עבודה זרה כח:) / **פרי הסנה**

בוטונ"ש / botons / **פירות ורד-הבר**

בדפוסים, בטעות: "בוטנים". נדמה לי, שטעה בלונדהיים בתרגומו "ניצנים". לפנינו הוראה אחרת של אותה מלה ("כפתור" במקורה), והיא "פרי ורד-הבר" (בגרמנית Buttle). ר' מילונו של לוי (מס' 179) וכן בלונדהיים ב' (ע' 62-63).

★ fruit of a wild rose

1826 / (עבודה זרה כח:) / **משקדי חלזוני**

לימ"ץ / limaz / **חילזון ערום**

לגבי לעז זה יש אצל בלונדהיים בלבול, שקשה להבינו, כשיודעים, באיזו דייקנות עבד החוקר. הוא מתרגם "מחלת העין", ובאמת בבכורות לח. (מס' 643b, להלן מס' 2327א), חלזון=limaz=מחלת העין. אבל פה מדובר בקונכיית החילזון (שהתלמוד מציע להשתמש בה לריפוי הטחורים), ואין זה יכול להתייחס אלא לחיה עצמה. אם כן את מס' 643a היה צריך לקרב למס' 640 (limace) ולהבדיל ממס' 643b, לפחות בתרגומו.

★ a slug

1827 / (עבודה זרה כח:) / **עמר גופנא**

קוטו"ן / coton / **כותנה**

ראה לעיל מס' 26. חסר בדפוסים.

★ cotton

1828 / (עבודה זרה כח:) / **חיפושתא**

אישקרבו"ט / escharbot / **חיפושית**

★ beetle, bug

1829 / (עבודה זרה כח:) / **חיפושתא**

/ [] / **חיפושית** (**בסלאווית**)

יד מאוחרת הוסיפה בדפוסים "בלשון כנען קרוקי"ס" (דפוס סונצינו: קרקו"ס). ברוסית של היום קוראים לחיפושית kapa?y3?k'b (קאראפוזיק), ואולי יש קשר עם הלעז, או שהגרסה משובשת וצריך לקרוא קו"ק chue (kyk? ז'וק).

★ beetle, bug (in Slavian)

1830 / (עבודה זרה כח:) / **גמליתא**

הניטו"ן / haneton / **שחרורית** (**מין חיפושית**)

★ May beetle, June bug (a large dark-colored bug)

1831 / (עבודה זרה כח:) / **ברקא**

ליצ"א / lice / **ניר**

ראה לעיל מס' 272.

warp's heddle (Brit: heald) eye. [a cord with a ring or an eye formed by two knots guiding the warp threads] ★

1832 / (עבודה זרה כח:) / **נדא**

פוילייד / foilied [foillied] / **צבוע בצבע מסוים** (**סגול**?)

ראה לעיל מס' 1263: fueil, שממנו נגזר foilied. לפי זה יש להוסיף אצל בלונדהיים: "teint avec une teinture...".

colored in some color (purple?) ★

1833 / (עבודה זרה כח:) / **מלחא גללניתא**

שי"ל יימ"א / sel jeme [sel geme] / **מלח הסלע** (**כגון מלח סדומית**)

rock salt (such as Sodom salt, salt extracted from the Dead sea area) ★

1834 / (עבודה זרה כח:) / (**ש**)**מרדה**

אישפוינטי"ש / espointes / **כאבים נוקבים**

חסר בדפוסים. בלונדהיים כתב את התרגום בסימן שאלה, כפי הנראה מפני שמצפים כאן לפועל, ולא לשם עצם. ואולי מותר לקרוא (דווקא בכתב-היד נגרסה אישפונייט) אישפוינ"ט espoint, כלומר "נוקב" (כשמדובר בכאב).

piercing pains ★

1835 / (עבודה זרה כח:) / **קדחא**

אישקלפי"ר / eschalfer / **להתחמם, ללקות בדלקת**

to heat up, suffer from fever and infection ★

1836 / (עבודה זרה כח:) / **רירא**

קציד"א / chacide / **ליחת העיניים**

eye fluid ★

1837 / (עבודה זרה כח:) / **דיצא**

אישפוינטי"ש / espointes / **כאבים נוקבים**

ראה לעיל מס' 1834.

piercing pains ★

1838 / (עבודה זרה כח:) / **דמא**

שנקטירו"ד / sancterud [sancterud '] / **רווי-דם**

ראה לעיל מס' 682. איננו ברש"י שלנו, שאינו מפרש בכלל את המלה "דמא", אלא ריי"ף מצטט את הפסקה הזאת במסכת שבת, פרק י"ד, ושם יש פירוש רש"י על "דמא" עם הלעז.

bloodsoaked ★

1839 / (עבודה זרה כח:) / **סימטא**

קלו"ג / clog / **מורסה**

גם כאן קוראים בכתב-היד את המלה הפרובנסאלית פלורונ"ק floronc (ר' לעיל מס' 276).

★ abscess

1840 / (עבודה זרה כח:) / **דה"מ חמימי לסילוא**

אישטוב"א / estuve / **אמבטיה**

איננו בדפוסים. בכתב-היד היחיד כתוב: "...שמחמם כל גופו, כעין אשטוב"א".

★ bathtub

1841 / (עבודה זרה כט.) / **איסתומכא דליבא**

ליול"א / leule / **ענבל** (**שבגרון**)

כך פירושו של בלונדהיים. וקשה לקבלו, כי אין דברי רש"י מתפרשים אלא לאיבר שבתוך הגוף "כנגד הלב", וגם הקשר של גרסת כתב-היד ליבול"א ושל הדפוסים ניבל"א עם הצרפתית luette (כלומר l'uette, מלטינית מאוחרת uvitta, "הענב הקטן") מפוקפק. לי נראה, שיש לחפש בכיוון היוונית pleura (צרפתית plevra, הקרום שמסביב לריאות) או בכיוון nombril (בגרמנית Nabel, טבור). המעבר מלמ"ד לנו"ן יכול להסתבר בהשמטת היידוע le ובצירוף היידוע un לפני המלה המתחילה בתנועה.

★ uvula

1842 / (עבודה זרה כט.) / **דה"מ כמונא ברייא**

איגרו"ם / egrum [aigrum] / **חמיצות**

ראה לעיל מס' 522. הגרסה שבדפוסים "כעין כף אגרוף" היא שיבוש במקום "כמון מלא אגרו"ם" שבכתב-היד.

★ sourness, acidness

1843 / (עבודה זרה כט.) / **ניניא**

מינט"א / mente / **נענה**

★ mint (plant)

1844 / (עבודה זרה כט.) / **אגדנא**

מרובי"א / marubie [marrubie] / **מרוביון** (**מין צמח**)

ראה לעיל מס' 626.

★ horehound, marrubium (plant)

1845 / (עבודה זרה כט.) / **ציתרי**

שדריא"ה / sadree / **צתרה** (**צמח**)

ראה לעיל מס' 434.

★ savory (plant)

1846 / (עבודה זרה כט.) / **סיסין**

פוליו"ל / poliol / **סוג של נענה**

★ a type of mint (plant)

1847 / (עבודה זרה כט.) / **יותרת הכבד**

איברי"ש / ebres / **סרעפת**

ראה להלן מס' 2084.

★ diaphragm

1848 / (עבודה זרה כט.) / **מראה**

מירידוי"ר / miredoir / **ראי**

★ mirror

1849 / (עבודה זרה כט:) / **שורף**

הומי"ר / humer / **לגמוא** (**לבלוע מתוך שאיפה**)

ראה לעיל מס' 92.

★ to swallow while inhaling

1850 / (עבודה זרה ל.) / **אלונתית**

פוישו"ן / poison / **שיקוי**

ראה לעיל מס' 61.

★ potion

1851 / (עבודה זרה ל.) / **כובא**

קוב"א / cuve / **גיגית**, **מיכל גדול ועגול**

ברור, שרש"י רצה להצביע על הדמיון בין המלה הארמית לצרפתית.

★ a tub, a large round container

1852 / (עבודה זרה ל.) / **אפסינתין**

אלוישנ"א / aloisne / **לענה**

ר' בלונדהיים ב' (ע' 78-80).

★ wormwood (plant)

1853 / (עבודה זרה ל:) / **שחלים**

קרישו"ן / creson [cresson] / **שחליים**

★ cresses, garden cresses, paper cresses, (green mustards)

1854 / (עבודה זרה ל:) / **נסיובי דחלבא**

מישג"א / mesge [mesgue] / **מי-גבינה, נסיוב החלב**

★ whey, milk curds

1855 / (עבודה זרה ל:) / **ניקורי**

פיקידור"א / pikedure / **הכשה**

חסר בדפוסים. מאחר שיש רק כתב-יד אחד, מותר לשער, שאולי אין כאן אלא שיבוש קל של ביקידור"א bechedure, שהוראתו שווה (ר' לעיל מס' 1383 ובפרט מס' 1766, שם רוב המקורות גורסים דווקא פיקידור"א או כדומה).

★ a (poisonous) bite

1856 / (עבודה זרה ל:) / **אבטיח**

בודיק"א / bodeke / **אבטיח**

ראה לעיל מס' 1369. בדפוסים: מלו"ן [צ"ל: מילון] melon (בעברית של היום: מלון; המלה קשורה עם מלפפון שבלשון המשנה, שאינו המלפפון שלנו, אלא מלון). בלונדהיים מניח, שגרסת הדפוסים הושפעה מהאיטלקית. בכתב-היד היחיד, שיש בידנו, קוראים: אלבודיק"א, והוא albodeca שבפרובנסאלית (עם סימן היידוע של הערבית).

★ watermelon

1857 / (עבודה זרה ל:) / **רומני דאפי**

פומיל"ש / pomels / **בליטות הלחיים**

★ the bulgings of the cheeks

1858 / (עבודה זרה לב.) / **שטיחין**

בשטיל"ש / bastels / **אוכפים**

מדובר בחתיכות עור, עשויות מנוד שנקרע, ומניחים אותן על גב החמור כדי לרכב עליו. הקרבה עם המשמעות של "שטיח" בעברית של ימינו ברורה.

★ saddles

1859 / (עבודה זרה לב.) / **גלדי**

קרושט"א / croste / **גלד (בעור, אחרי פצע)**

המלה העברית היא "קורט", וייתכן, שכוונת רש"י להצביע על הדמיון בין "קורט" לקרושט"א (שבו ה

– s כבר לא הייתה נשמעת או כמעט שלא).

★ a scab (incrustration of a wound)

1860 / (עבודה זרה לג:) / **צריף**

אלו"ם / alum / צָרִיף

ראה לעיל מס' 185.

★ alum

1861 / (עבודה זרה לג:) / **צריף**

בייס"א / beize / צָרִיף (בגרמנית)

המלה מופיעה בשלושה מקומות בפירוש רש"י על התלמוד, ושם בסך-הכול בשבעה מקורות באות סמ"ך, בשישה (כולם במקומנו בעבודה זרה) באות שי"ן, ובאחד באות צד"י. הכתיב בצד"י, הנראה לנו הסביר ביותר, אין לו עדות מספיקה. באשר לסמ"ך, שרש"י אינו משתמש בה בלעזים הצרפתיים, אולי הוא נוהג אחרת בקשר לגרמנית.

★ alum (in German)

1862 / (עבודה זרה לג:) / **שחימי**

רוש"א / rose [rosse] / (קרקע) אדומה

★ red (earth, soil)

1863 / (עבודה זרה לג:) / **קוניא**

פלומי"ר / plomer / לכסות, למשוח בעופרת

ראה לעיל מס' 606.

★ to cover, smear with lead

1864 / (עבודה זרה לד:) / **אבטא**

בוט"ץ / botz / נוד, קנקן

בלונדהיים ציין לעז זה בסימן שאלה, ומניח, שהוא אולי פורבנסאלי. יש לפנינו רק מקור אחד, דפוס סונצינו, ושָם בוטי"ן. לעניות דעתי אפשר לגרוס בו"ט bot או בוט"א bote באותה הוראה בצרפתית של ימי-הביניים, או אולי בוטי"ן botin (הקטנה של bot – אשר ממנה נגזר המונח של ימינו bouteille "בקבוק").

★ pot, pitcher, leather bag

1865 / (עבודה זרה לד:) / **נמילא**

פור"ט / port / נמל

★ port, seaport

1866 / (עבודה זרה לה.) / **מפקפקין**

פורייי"ר / forjier / **לנבור**

ראה לעיל מס' 1394.

★ to peck, gnaw, nibble

1867 / (עבודה זרה לה.) / **נסיובי דחלבא**

מישג"א / mesge [mesgue] / **מי-גבינה, נסיוב החלב**

★ whey, milk curds

1868 / (עבודה זרה לה.) / **חלתית**

לזר"א / lazre / **חלתית**

ראה לעיל מס' 465.

★ laserwort, asafedita (plant)

1869 / (עבודה זרה לה:) / **נסיובי**

מישג"א / mesge [mesgue] / **מי-גבינה, נסיוב החלב**

★ whey, milk curds

1870 / (עבודה זרה לו:) / **עריסה**

ברי"ץ / brez / **עריסה**

★ cradle

1871 / (עבודה זרה לח.) / **ארדי**

בולייי"ץ / boleiz / **פטריות**

ראה לעיל מס' 371.

★ mushrooms

1872 / (עבודה זרה לח.) / **סיכתא**

קיביל"א / chevile [cheville] / **יתד, וו, זיז**

★ peg, hook, wedge

1873 / (עבודה זרה לח:) / **שבלילתא**

פינוגר"י / fenogre / **חילבה** (**גרגרנית יוונית, צמח המשמש לתבלין**)

★ fenugreek (a Greek trefoil used as spice)

1874 / (עבודה זרה לח:) / **גרגישתא**

ארזיל"א / arzile [arzille] / **חומר, טין**

ראה לעיל מס' 311.

clay, mud ★

1875 / (עבודה זרה לט.) / **רדיפי**

רבדי"ש / rabdes / **סוערים** (**מים**)

ר' מילונו של לוי (מס' 704).

raging or stormy (water) ★

1876 / (עבודה זרה לט.) / **צלופתא**

אנגיל"א / angile [anguille] / **צלופח** (**דג טמא**)

ר' בלונדהיים ב' (ע' 95).

eel (a non-kosher fish) ★

1877 / (עבודה זרה לט:) / **מלח סלקונדרית**

שלמויר"א מי-מלח (של שימורים) / salmuire

חסר בדפוסים. ומצוי בכתבי-היד בסוף הפירוש דה"מ "אוכלין אותה" (ראה לעיל מס' 30).

brine (for pickling) ★

1878 / (עבודה זרה לט:) / **מגולגלין**

מול"ש / mols / **רכים** (**מרוככים מרוב שרייה בשמנם**)

soft (softened by being soaked in their oil) ★

1879 / (עבודה זרה מ.) / **כד**

פלט"א / plate / **שטוחה**

הסיומת אל"ף של צורת הנקבה קיימת בכל הגרסאות. אולי כתב רש"י כך מפני שבצרפתית המלה "ראש" (teste) לשון נקבה היא.

flat ★

1880 / (עבודה זרה מ.) / **חלבון**

אלבו"ם / album / **חלבון** (**הביצה**)

אפשר גם (ואולי מוטב) לגרוס אלבו"ן album (ר' בלונדהיים ב', ע' 72-74).

albumen (white of an egg) ★

1881 / (עבודה זרה מ.) / **חלמון**

מויו"ל / moiol / **חלמון** (**הביצה**)

הוראת המלה הצרפתית: "תווך" (השווה בצרפתית דשל היום moyeu, טבור של גלגל), ולפי הסבר התלמוד היא מתאימה רק לביצה טהורה!

yolk (of an egg) ★

1882 / (עבודה זרה מ.) / **צב**

בוטירי"ל / boterel / **קרפדה קטנה**

ברש"י על מסכת נידה (להלן מס' 2438) ועל ויקרא, י"א, כ"ט יש שם אחר לקרפדה: פרוי"ט froit. כפי הנראה מדובר בשני מיני קרפדות. הגרסה שבדפוסים כוכורי"ל מושפעת מהאיטלקית coccodrillo (תנין).

★ a little toad

1883 / (עבודה זרה מ:) / **שילפוחא**

וישיא"ה / [vessie] wesie / **שלפוחית**

★ bladder

1884 / (עבודה זרה מ:) / **רפי טובא** (ד)

מול"ש / mols / **רכים** (**מרוככים מרוב שרייה בשמנם**)

★ soft (softened by being soaked in their oil)

1885 / (עבודה זרה מ:) / **הפתק**

פיל"א / pile / **עֲרֵמָה**

★ pile

1886 / (עבודה זרה מ:) / **כדור**

פילוט"א / pelote / **כדור**

ראה לעיל מס' 302.

★ ball

1887 / (עבודה זרה מז.) / **חלילין**

ילימיל"ש / jalemels / **חלילות**

ר' מילונו של לוי (מס' 516).

★ flutes, pipes

1888 / (עבודה זרה מז.) / **פארות**

קורדי"ש / cordes / **מיתרים** (**של כלי נגינה**)

★ cords, strings (of musical instruments)

1889 / (עבודה זרה מח:) / **חזירין**

לייטוג"א / laituge [laitugue] / **חסה**

ראה לעיל מס' 624.

★ lettuce

1890 / (עבודה זרה מט:) / **כרכור**

ריול"ל / reiol [raiol] / **כרכר**

ראה לעיל מס' 287.

spindle ★

1891 / (עבודה זרה נ.) / **כלי**

יליצ"א / jalice / **גביע** (**של כנסייה**)

חסר בדפוסים. בכמה כתבי-יד יש פירוש רש"י על המשפט "אין לה בטילה לעולם" (בין דה"מ "מנין לתקרובה וכו'" ובין דה"מ "כעין פנים"), ובסופו כתוב: "וכן כלי שקורי' גליצ"א אין משמשין בו לע"ז [לעבודה זרה]". מדובר בגביע המשמש בפולחן בענסיות, הנקרא עד היום בשם דומה לזה (calico). ונראה הדבר, שזוהי הוספה של פסק-דין למעשה, ואינה של רש"י. בעניין הגימ"ל (במקורות קוראים "גליצ"א", כלומר galice), שלדעתי באה במקום יו"ד, ר' לעיל מס' 641.

chalice ★

1892 / (עבודה זרה נ.) / **מחתה**

צינשיי"ר / censier / **מחתת קטורת**

חסר בדפוסים, והוא המשך פסק-הדין המוזכר בערך הקודם (מס' 1891), בלשון זה: כלי מחתה שקורי' שנציי"ו [ברש"י על הרי"ף שנשי"ר, ושניהם משובשים] אסור משום משמשי ע"ז [עבודה זרה]". גם פה מדובר בכלי המשמש עד היום בכנסיות נוצריות (השם בצרפתית של היום encensoir).

incense bowl ★

1893 / (עבודה זרה נא.) / **דוקין**

טיי"א / teile / **תבלול** (**כתם בעיין המצמצם את הראייה**)

ראה לעיל מס' 675.

cataract (a spot in the eye reducing eyesight) ★

1894 / (עבודה זרה נא:) / **מקופלת**

פלייד"א / pleiede / **מקופלת**

folded up ★

1895 / (עבודה זרה נא:) / **משכילתא**

אוקריי"ן / okrin / **גיגית**

ראה לעיל מס' 1551. בדפוסים כתוב: "אוקדו"ן בלשון כנען [כלומר בסלאווית]" וזאת אישר בלונדהיים [פ', ע' LXXV), אבל בכתב-היד רשום, שהלעז גרמני.

tub ★

1896 / (עבודה זרה נד.) / **גיר**

גרישל"א / gresle / **ברד**

ראה לעיל מס' 1613. לפי פירוש זה הפסוק בישעיהו כ"ז, ט' מתאר מזבח העשוי מהמון אבנים קטנות, כמו פתותי ברד.

★ hail

1897 / (עבודה זרה נד:) / **סלע**

קוי"ן / coin / **חרט** (**לטביעת מטבע**)

הקב"ה שותף בבריאת הילד עם אביו ואמו (נידה לא.), וכאשר ילד נולד מניאוף – כאילו גנבו ההורים את החתימה של השותף השלישי. וההשוואה עם טביעת המטבע הולמת ביותר את העניין, כי בימי קדם שליטים, שהיו ראויים שיסמכו עליהם, יכלו לטבוע מטבע של ממש, אבל מי שגנב את החרט המיוחד לשליש וטבע מטבעות, קשה היה להכיר בזיוף.

★ engraved stamp for coining money

1898 / (עבודה זרה נה.) / **עדשים של גת**

מיי"ט / meit [mait] / **עֲרֵבָה** (**חלק של הגת, שבו מניחים את הענבים**)

ראה לעיל מס' 597.

★ tub, container (the part of the wine-press where the grapes are laid)

1899 / (עבודה זרה נה.) / **תפוח**

ש"ק / sac / **שק** (**כמות של ענבים או של זיתים, שהיו מכניסים בבת אחת בגת או בבית-הבד**)

ראה לעיל מס' 1577.

★ a sack (the amount of grapes or olives laid at once in the olive-press or wine-press)

1900 / (עבודה זרה נז.) / **קנה**

פיי"ל / peil[] / **מוט**

לא פענחו בלונדהיים. מדובר במוט, שמכניסים לתוך מיכל כדי למדוד את כמות היין שתוכו. שני המקורות גורסים פיי"ל. סביר ביותר, המלה הצרפתית היא נגזרת מהלטינית palum (מוט, יתד), בצרפתית של היום pieu (כפי הנראה דרך הצורה הפירקדית piel במקום pel שבצרפתית המרכזית). אך מתקבל על הדעת, שלפנינו צורה של ניב המדובר בשמפניא, איזור טרוישׁ, peil. לוי במילונו (מס' 786) גורס פיל"א pile, והוא מתרגם: קנה המשמש למדידת כמות היין בכלי. הוא מזכיר גם את הגרסה פישל"א fesle (ר' שם).

★ pole, bar

1901 / (עבודה זרה נט:) / **דודורין**

טוניל"ש / tonels / **חביות**

★ barrels

1902 / (עבודה זרה נט:) / **ברזא**

דוישי"ל / doisil / **חור בחבית, ברז**

ראה לעיל מס' 1503.

★ a hole in a barrel, a tap, a faucet

1903 / (עבודה זרה ס.) / **גלגל**

וי"ץ / wiz [viz] / **בורג (של הגת)**

ראה לעיל מס' 1633.

★ screw (of the wine-press)

1904 / (עבודה זרה ס.) / **גלגל**

אישפינל"א בורג של גת (בגרמנית) / espinle

כפי הנראה היא Spindel בגרמנית של היום.

★ the screw of the wine-press (in German)

1905 / (עבודה זרה סח:) / **עכבר**

אישקורי"ל / escurel / **סנאי**

כאן, בניגוד לסנהדרין צא. (לעיל מס' 1722), לא מדובר בסתם עכבר, אלא בעכבר השדה. אבל גם עכבר השדה שונה מהסנאי שלנו.

★ squirrel

1906 / (עבודה זרה סט.) / **דולבקי**

מישטיי"ר / mestier / **מזנון לשמירת אוכל**

ראה לעיל מס' 155.

★ a cupboard for storing food

1907 / (עבודה זרה סט:) / **חלים**

שולדי"ר / solder / **לרתך, לסתום חור**

ראה לעיל מס' 1356. מדובר בחבית, שהיה בה חור ונסתם.

★ to solder, close up a hole

1908 / (עבודה זרה סט:) / **שייכא**

שושפיריי"ל / sospiriel / **פתח אוורור**

חסר בדפוסים. הכוונה היא לנקב קטן במגופת החבית, המאפשר להריח את היין. המלה, הנגזרת

מ – sospirer (soupirer היום) "להיאנח, לנשום ארוכות", קיימת עד היום בהוראת "חלון קטן של מרתף" (soupirail).

an air hole, a vent ⋆

1909 / (עבודה זרה ע:) / **אופיא**

אישקומ"א / escume / **קֻצָּף**

ראה לעיל מס' 884.

foam ⋆

1910 / (עבודה זרה ע:) / **אמצרי קמצרנא**

אישטינדייליי"ר להתמתח, להשתרע / estendeilier [estendeillier]

הלעז בא אחרי "לשון אחר: מתמוגג", והכוונה לתנועות האדם השוכב בעצלתיים וממתח את גפיו להנאתו. כתב-היד גורס "מתמודד", שאפשר לפרש אותו גם כן "מתמתח", כלומר להאריך את הגפיים לכל אורכם. נוסף לכך רש"י מביא גרסה נוספת "אימצודי קא ממצדנא", כנראה "אני מסתובב על הצד", ואף זה מצביע על תנועה לא מכוונת של הגפיים.

to stretch ⋆

1911 / (עבודה זרה עב.) / **משפך**

אינטונידוי"ר / entonedoir / **משפך**

גרסת הדפוסים טרייטו"ר מושפעת אולי מגרמנית Trichter. ר' מילונו של לוי (מס' 786).

funnel ⋆

1912 / (עבודה זרה עב:) / **קנישקנין**

קרול"א / carole / **מחול**

מכאן מעגל של עמודים, ומכאן מערכת צינורות מסביב למיכל, המאפשרת לכמה בני-אדם לשתות ביחד ממנו.

a dance (in a circle) ⋆

1913 / (עבודה זרה עה.) / **גורגי**

רידורט"א / redorte / **סורג המחזיק את הזיתים תחת הקורה בבית-הבד**

משובש בדפוסים.

a latticework holding the olives under the beam in the oil-press ⋆

1914 / (עבודה זרה עה.) / **לולבין**

אישקוב"א / escove / **מטאטא**

ראה לעיל מס' 430.

broom ⋆

1915 / (עבודה זרה עה.) / **עדשים**

מיי"ט / meit [mait] / **עֲרֵבָה** (**חלק של הגת, שבו מניחים את הענבים**)

ראה לעיל מס' 597.

★ tub, container (the part of the wine-press where the grapes are laid)

1916 / (עבודה זרה עה.) / **בצבוץ**

קיניב"ץ / chenevaz / (**אריג**)**קנבוס**

ראה לעיל מס' 1516. בפירוש שלפנינו השיבוש בין העברית ללועזית הוחמר, מפני שליד "קיניב"ץ בלע"ז" יש לנו "קינבוס בלעי", לא רק מלה אחת, אלא שתי מלים, הנראות כהעתקה כפולה.

★ a hemp (garment)

1917 / (עבודה זרה עה.) / **שיפא**

פויי"ל / paweil [paveil] / **סוג של גומא** (**חזרן**?)

ראה לעיל מס' 733.

★ a type of papyrus (bamboo?)

1918 / (עבודה זרה עה.) / **גמי**

יונ"ק / jonc / **סוף**

★ rush, reed

1919 / (עבודה זרה עה.) / **חולטן**

אישקלדי"ר / eschalder / **לחלוט, לשטוף במים רותחים**

ר' מילונו של לוי (מס' 328).

★ to blanch, scald, to wash with boiling water

1920 / (עבודה זרה עה.) / **רודפין**

רבדי"ש / rabdes / (**מים סוערים**)

ראה לעיל מס' 1875.

★ stormy, raging (water)

1921 / (עבודה זרה עה:) / **צבתא**

לישק"א / lesche / **כריך** (**צמח**)

ראה לעיל מס' 773.

★ sedge (plant)

1922 / (עבודה זרה עה:) / **אסכלא**

גרדיל"א / gradile [gradille] / **אסכלה**

צורת הנקבה gradile תמוהה, כי הצורה השכיחה היא הזכר gradil (לעיל מס' 576 ועוד).

★ grill, roasting jack

1923 / (עבודה זרה עה:) / **אבן של נפחים**

מול"א / mole / **אבן משחזת**

ר' מילונו של לוי (מס' 752).

★ a sharpening stone

1924 / (עבודה זרה עה:) / **שפה**

לימי"ר / limer / **לפצור**

★ to file

1925 / (עבודה זרה עה:) / **קוניא**

פלומי"ר / plomer / **לכסות, למשוח בעופרת**

ראה לעיל מס' 606.

★ to cover, smear upon with lead

1926 / (עבודה זרה עו.) / **נדבקת**

טרישטריש"ט / trestrest / **מחלחל**

ראה לעיל מס' 608.

★ to penetrate, infiltrate

הוריות

1926א / (הוריות יג.) / **סניפין**

סני"ף

בצורה זו אין זה לעז. ואולי צריך לגרוס שוליב"א solive, כלומר "קרש (שבין קורה לקורה)".

★ ---

זבחים

1927 / (זבחים ב:) / **צלי**

קרבונידי"ש חתיכות בשר צלויות על פחמים / charbonedes

ר' בלונדהיים ב' (ע' 145).

★ chunks of meat roasted on pieces of coal

1928 / (זבחים ג.) / **טפוס**

מודל"א / modle / **דוגמה, טופס**

★ model, example

1929 / (זבחים ד:) / **מלא**

פראשוביץ"ן / parasoviz / **מושלם לגמרי**

המלה מורכבת מהקדומת par- (מאוד) ומהבינוני הפעול asoviz (מושלם, מוגשם).

★ perfect, complete

1930 / (זבחים יד:) / **שייף מישף**

פרייר"ר / freier / **לשפשף, להתחכך**

ראה לעיל מס' 2 ומס' 1210.

★ to rub, scratch

1931 / (זבחים יח.) / **רטייה**

אינפלשטר"א / enplastre / **תחבושת**

ראה לעיל מס' 1449.

★ a bandage

1932 / (זבחים יח:) / **סילקן**

אישקורצייר"ר / escorcier / **לקצר** (**על-ידי הפשלה**)

★ to shorten (by rolling up)

1933 / (זבחים יח:) / **קילבוסת**

הנק"א / hanche / **מותן**

★ waist, hip

1934 / (זבחים יח:) / **מרפק**

קוד"א / code / **מרפק**

★ elbow

1935 / (זבחים יט.) / **צילצול**

בינדי"ל / bendel / **אגד, חגורה**

ראה לעיל מס' 251.

★ band, belt

1936 / (זבחים כד.) / **אוזן**

אנש"א / anse / **אוזן, ידית** (**של כלי**)

בדפוסים שלנו הוחלף הלעז המקורי במלה האיטלקית מאניק"ו (manico).

★ handle (of a vessel)

1937 / (זבחים כה:) / **שולי מזרק**

פונ"ץ / fonz / **קרקעית**

★ bottom

1938 / (זבחים כה:) / **צורם**

אינקריני"ר / encrener / **לחרוץ (חריץ)**

ר' מילונו של לוי (מס' 256).

★ to groove, to notch

1939 / (זבחים לה:) / **דוקין**

טיי"ל / teile / **תבלול (כתם בעין המצמצם את הראייה)**

ראה לעיל מס' 675.

★ cataract (a spot in the eye reducing eyesight)

1940 / (זבחים מ:) / **שלפוחית**

וישיא"ה / [vessie] wesie / **שלפוחית**

★ bladder

1941 / (זבחים מ:) / **אם**

וירוא"ה / [verrue] werue / **יבלת**

בדפוסים העתיקו בטעות את הלעז הקודם (וישיא"ה, מס' 1940) בגלל דמיון האותיות.

★ wart (blister?)

1942 / (זבחים מו:) / **חתיכות צלויות**

קרבונידי"ש / charbonedes / **חתיכות בשר צלויות על פחמים**

ראה לעיל מס' 1927.

★ chunks of meat roasted on charcoals

1943 / (זבחים נג.) / **מיומנת**

אמניוידי"א / [amanevide] amanewide / **מוכנה, מוכשרת**

ר' בלונדהיים ב' (ע' 84).

★ prepared, capable, talented

1944 / (זבחים נג.) / **חומר**

ריטרייר"א / [retraire] reteire / **לכווץ**

הפירוש של רש"י קשה מאוד להבנה. הוא מביא רק לעז ודוגמה ממקום אחר, בלי כל הסבר ישיר. לפי הדוגמה (חולין נו., ולא נד. כנדפס) המובן הוא "להצטמק (מכוח האש)". ומשום כך קבע בלונדהיים את הלעז כפי שקבעו (לפי הדפוסים בלבד, כי אין הלעז בכתב-היד המצוי, ואף-על-פי שהגרסה

שבדפוסים – דנורייר"א אצל בומברג – צריכה תיקון רב כדי להתאים לפירושו). אבל רוב הפרשנים רואים ב"חומר" כאן מלה שונה בהחלט מ"נחמרו" שבחולין, והוראתה "לתמוך".

⋆ to shrink

1945 / (זבחים נד.) / **חופף**

דיפרוטי"ר דיגרטי"ר לשפשף לחטט / defroter degrater

תופעה נדירה בלעזים של רש"י היא שימוש בשתי מלים דמויות-הוראה. כפי הנראה רצה רש"י מצד אחד לקרב את הפירוש לחפיפה של הנזיר (חפיפת הראש לניקיון) ומצד שני להצביע על הפעולה של אדם המתלבט ומחטט בשערותיו.

⋆ to rub, to pick, scratch

1946 / (זבחים נד.) / **מלבן**

אישטר"א / aistre / **מוקד, כיריים**

ראה לעיל מס' 833. מדובר במסגרת המלאה חומרים קשים, שעליה היו מבעירים אש ומבשלים, אלא שכאן רק הצורה מעניינת אותנו.

⋆ furnace, stove, hearth

1947 / (זבחים נד.) / **קוניא**

פלומי"ר / plomer / **לכסות, למשוח בעופרת**

ראה לעיל מס' 606.

⋆ to cover, smear with lead

1948 / (זבחים נד.) / **ממחה**

דישטינפרי"ר / destenprer / **לערבב** (**בנוזל**)

⋆ to mix (in a liquid)

1949 / (זבחים נח.) / **כיפין**

אר"ק וולו"ד / arc wolud [arc volud] / **קמרון**

ראה לעיל מס' 1109.

⋆ vault, arch (dome)

1950 / (זבחים עב.) / **תילתן**

פינוגר"י / fenogre / **חילבה** (**גרגרנית יוונית, צמח המשמש לתבלין**)

⋆ fenugreek (a Greek trefoil used as spice)

1951 / (זבחים עט:) / **קריר**

טרישטריש"ט / trestrest / **מחלחל**

ראה לעיל מס' 608.

★ to penetrate, infiltrate

1952 / (זבחים פג:) / **פוקעין**

אישקלטי"ר / escalter / **להתפוצץ**

★ to explode

1953 / (זבחים פה:) / **דוקין**

טייל"א / teile / **תבלול** (**כתם בעיין המצמצם את הראייה**)

ראה לעיל מס' 675.

★ cataract (a spot in the eye reducing eyesight)

1954 / (זבחים פח:) / **קונאות**

בוטונ"ש / botons / **כפתורים**

★ buttons

1955 / (זבחים פח:) / **דה"מ כמין קונאות**

ארישטוי"ל גולה (שבניצב חנית או חרב, כדי שלא ישתמט כלי-הזין מהיד) / arestuel

ר' בלונדהיים ב' (ע' 111-112) ומילונו של לוי (מס' 45).

★ a ball-shaped knob (on a haft of a spear or sword to prevent them from slipping from the hand)

1956 / (זבחים פח:) / **כובעי נצרים**

הילמי"ש / helmes / **קסדות**

★ helmets

1957 / (זבחים פח:) / **זגין**

אישקיליטי"ש זוגים (פעמונים) / escheletes

★ bells

1958 / (זבחים צד.) / **קיצוע**

רידוניי"ר / redonier [redognier] / **לעגל**

כלומר: לחתוך חתיכת עור כדי לעשות ממנה שטיח יפה, אך ר' לעיל מס' 479.

★ to round [a leather piece to make a nice-looking carpet]

1959 / (זבחים צה.) / **דה"מ והרכין**

פילטר"א / feltre / **לֶבֶד**

★ felt

1960 / (זבחים צז.) / **אסכלא**

גרדיל"א / gradile [gradille] / **אסכלה**

ראה לעיל מס' 1922.

★ grill, a roasting jack

1961 / (זבחים צח.) / **קריר**

טרישטריש"ט / trestrest / **מחלחל**

ראה לעיל מס' 608. מסיבה, שאינה ברורה לי, קבע בלונדהיים, שהביטוי המתפרש על-ידי הלעז הוא "נכנס... בעומקו", שבאמת היא תוספת פירוש, והלעז מתייחס בעליל לדיבור המתחיל "דקריר", כמו לעיל מס' 1951.

★ to penetrate, infiltrate

1962 / (זבחים קטז:) / **שירטון**

לימו"ן / limon / **טיט**, **בוץ**

★ mud, slime

1963 / (זבחים קטז:) / **מרא**

פוישי"ל / foisil / **מצית**

מדובר בחתיכת פלדה, שחובטים בה את הצור, כדי להוציא ניצוץ. בדפוסים יש גרסה המושפעת מהוראתה האחרת של המלה הארמית "מרא" – פושוי"ר fosoir – כלומר "מכוש" (גם זו חתיכת פלדה, אבל לתועלת אחרת). למעשה אין כל קשר בצרפתית בין שתי המלים: fosoir מלטינית fossorium (כלי חפירה) ו – foisil מלטינית focilem ([כלי] של אש), ומכאן בצרפתית של היום fusil ("רובה"), שחלקו העיקרי היה בימים עברו חתיכת פלדה החובטת בצור, והניצוץ הבעיר את אבק השרפה.

★ a lighter [a piece of steel used to strike a flint to make a spark]

1964 / (זבחים קטז:) / **איסטמא**

אצייי"ר / acier / **פלדה**

★ steel

1965 / (זבחים קטז:) / **חריצים**

קרינ"ש / crens / **חריצים**

ראה לעיל מס' 176.

★ slots, grooves, notches ranis

מנחות

1966 / (מנחות ז.) / **טפופה**

פישל"א / fisle / (**כלי**) **מלא חומרים**, **אבל לא גדוש**

קשה להבין, מה היא האסמכתה של בלונדהיים, שכן המלה fisle מופיעה במילונים לצרפתית עתיקה רק על סמך זיהויו שלו ובלי הסבר לגבי מוצאה וכו'. אמנם הוא מסתמך על כתב-יד מנוקד, שבו קוראים פִשלא. לולא זאת הייתי מציע לפענח pesle מלטינית pensile במשמעות "תלוי, צף" (ר' להלן מס' 2148, "טפוף"). בדרך עקלתון הגיעה מלה זו בצורה: poile . poisle – (poele) peisle למשמעות "תנור לחימום הבית" בצרפתית של היום.

★ full of materials but not over flowing or heaping (a vessel)

1967 / (מנחות טו:) / **קנבוס**

קנב"א / chanve [cheneve] / **קנבוס**

ר' בלונדהיים ב' (ע' 52-53), שם הוא מתקן את הגרסה שבכרך הראשון של ספרו.

★ hemp

1968 / (מנחות כח:) / **גסטרון**

ליטרו"ן / letron / **נתך של נחושת**

★ a copper alloy

1969 / (מנחות כח:) / **גסטרון**

מיט"ל / metal / **מתכת**

ודאי מדובר כאן במתכת מסוימת, שאם לא כך אי – אפשר להבין את הענין; אולי "נתך של בדיל", כפי ששכיח בספרות ימי-הביניים הביטוי "cuivre et metal", המצביע על נתך של נחושת ובדיל, שהיו עושים בו פעמונים וכדומה.

★ metal

1970 / (מנחות כח:) / **בעץ**

אישטיי"ן / estein [estain] / **בדיל**

★ tin

1971 / (מנחות כח:) / **כפתור**

פומי"ל / pomel / **כפתור** (**כדור לנוי בקנה של מנורה**)

ר' מילונו של לוי (מס' 623).

★ button (a decorative ball at a candelabrum's branch)

1972 / (מנחות כח:) / **אלכסנדרים**

מדירני"ש / madernes / **כוסות עשויות עץ משויש**

ראה לעיל מס' 1166.

★ cups made of marbled wood

1973 / (מנחות ל:) / **פול המצרי**

פשול"א / fasole / **שעועית**

ראה לעיל מס' 531, מה שכתוב לגבי אותה מלה בצורת feisols.

★ kidney bean

1974 / (מנחות לא:) / **עפצין**

גלי"ש / gales / **עפצים** (**גידולים טפיליים בעלה האלון**)

★ gall-nuts (parasite growth on oaks' leaves)

1975 / (מנחות לא:) / **גרדים**

פירניי"ש / fernjes / **ציציות**

ראה לעיל מס' 446.

★ fringes (of a garment)

1976 / (מנחות לב.) / **אטבא דסיפרי**

גלואו"ן / gloon / **חתיכת עץ כפופה בקצָהָ**

★ a piece of wood bent at the edges

1977 / (מנחות לג.) / **נגר**

קיביל"א / chevile [cheville] / **יתד, וו, זיז**

★ peg, hook, wedge

1978 / (מנחות לג:) / **טלה**

פלשטר"א / palastre / **טלאי**

★ patch

1979 / (מנחות לג:) / **פצימין**

אוישיריא"ש / uiseries [uisseries] / **מזוזות פתח, עמוד או קורה המהווים צורת פתח, מסגרת לדלת**

מעניין, שהשימוש באותיות עבריות פתר בעיה של הכתיב הצרפתי: אוישיריא"ש=uisseries כנגד וירי"ש=vires* למשל: האל"ף מוכיחה, שהאות הראשונה תנועה, ולא עיצור. בימי הביניים הייתה בצרפתית רק אות אחת ל – u ול – v ביחד, כדי למנוע קריאה ב – v במקום u בתחילת המלה, נאלץ הכתיב הצרפתי להקדים h ולכתוב huisseries וכדומה.

★ doorposts, beams or pillars forming the door's frame

1980 / (מנחות לג:) / **מרפסת**

אלידוי"ר / aledoir / **מעבר**, **טיילת**, **מרפסת**

★ passage, balcony

1981 / (מנחות לג:) / **אינדרונא**

קמבר"א / chambre / **חדר**

★ room, chamber

1982 / (מנחות לג:) / **אכסדרא רומיתא**

לוי"א / loje [loge] / **סוכה**

כלומר מבנה פתוח מכל הצדדים, בניגוד לחדר (לעיל מס' 1981), שהוא סגור.

★ hut, open hut

1983 / (מנחות לג:) / **אכסדרא רומיתא**

קלוישטר"א / cloistre / **חצר סגורה באכסדרה מרובעת**

חסר בדפוסים. באחד מכתבי-היד, אחרי הלעז לוי"א (לעיל מס' 1982) קוראים: "כעין קלושטר"ו (clostro) של גלחים". מדובר כמובן באותו מבנה השכיח במנזרים, שבו היו מתהלכים הנזירים לשם התאווררות, לשם התרכזות או לשם שיחה. הצורה קלושטר"ו היא איטלקית.

★ a yard surrounded by four corridors

1984 / (מנחות לד:) / **דבק**

גלו"ד / glud / **דבק חזק**

★ a strong glue

1985 / (מנחות לה.) / **בתי ידיים**

גנ"ץ / ganz / **כפפות**

לפי הגרסאות שלפנינו אולי מוטב לקרוא גנ"ט gant, וזה יכול להיות או יחיד או רבים (ר' לעיל מס' 932).

★ gloves

1986 / (מנחות לה.) / **יכווצו**

ריגרישילי"ר / regresiler [regresiller] / **להתכווץ**

לפי אחת הגרסאות ולאור ההתחלפות השכיחה בין ר"ש לדלי"ת אפשר לקרוא גם דיגרישילי"ר degresiler. מאחר שבצרפתית אין הבדל ניכר בין תפקידן של שתי הקידומות האלה, אין זה משנה גם מבחינת המשמעות.

★ to shrink

1987 / (מנחות לה:) / **מתלית**

טריציי"ר / trecier / **לקלוע (את רצועות התפילין כדי שלא תיגררנה על הארץ)**

⋆ to plait (the teffilin straps so that they don't touch the ground)

1988 / (מנחות לז.) / **קבורת**

ברדו"ן / bradon / **חלק (הזרוע), שהוא מלא בשר**

ראה לעיל מס' 9.

⋆ the part (of the arm) which is full of flesh, biceps

1989 / (מנחות לט:) / **כלך**

פולציי"ך / folcel / **פסולת של משי גולמי (העשויה מהחלק החיצוני של הגולם)**

למרות התיקונים לפירוש זה של רש"י המופיעים בגיליון, נוסחו נראה עדיין מפוקפק וטעון בדיקה.

⋆ waste of raw silk (made of the outer part of the cocoon)

1990 / (מנחות מא.) / **סיכי**

ברוקי"ש / broches / **סיכות**

כמו בצרפתית של היום, יש למלה broche שתי הוראות: א) שפוד (לעיל מס' 1350 ועוד); ב)סיכה.

⋆ pins

1991 / (מנחות מא.) / **תפירה רחבה**

בשטי"ר / bastir / **להכליב**

ראה לעיל מס' 842.

⋆ to stitch a basting (to stitch rough, loose, stitches until the final stitching is done)

1992 / (מנחות מא.) / **סרבלא**

מנטי"ל / mantel / **גלימה**

לגלימה אין ארבע כנפות, כי היא עשויה מחתיכת בד בחצי - עיגול, ויש רק שתי כנפות לפנים, מעין שכמייה.

⋆ mantle, cloak

1993 / (מנחות מא:) / **פקעת**

לימושי"ל / lemosel [lemossel] / **פקעת (של חוט)**

⋆ ball of threads

1994 / (מנחות מב.) / **חוטין**

אוריל"ש / orels / **מללים (שפות אריגים)**

ראה לעיל מס' 567.

★ seams, fringes (of cloths)

1995 / (מנחות מב.) / **נסתר**

אישפילי"ר / esfiler / **להתפורר** (**בגד לחוטיו**)

★ to unravel, disentangle (a garment into threads)

1996 / (מנחות מב:) / **קוצים**

פלוקי"ש / [] pluches / **נימי שתי עודפים**

לא פענחו בלונדהיים. הפתרון pluches (או peluches כמו בצרפתית של היום) נראה מתאים הן מבחינת המשמעות הן מבחינת הגרסאות (פרייק"ש, פריק"ש, פריק"ש, פרוקי"ש), כי אפשר להסביר, שהלמ"ד הוחלף לרי"ש בהשפעת המלה המקבילה פירניי"ש (להלן מס' 1997).

★ excess waip threads

1997 / (מנחות מב:) / **גרדין**

פירניי"ש / fernjes / **ציציות**

ראה לעיל מס' 446.

★ fringes (of a garment)

1998 / (מנחות מב:) / **צריף**

בייס"א / beize / **צָרִיף** (**בגרמנית**)

ראה לעיל מס' 1861.

★ alum (in German)

1999 / (מנחות מב:) / **גילא**

בייס"א / beize / **צָרִיף** (**בגרמנית**)

ראה לעיל מס' 1861.

★ alum (in German)

2000 / (מנחות מב:) / **גילא**

אלו"ם / alum / **צָרִיף**

ראה לעיל מס' 185. חזרת רש"י על אותו לעז בתוך עמוד אחד (מס' 1998-1999) אין בה כדי להפליא, כי בראשונה אינו מתרגם את דה"מ "סממנים", אלא נותן דוגמה של שימוש באחד הסממנים, ואחר – כך את המלה "גילא" הוא מסביר בתרגום. אבל מפליא, שהלעז הגרמני הוא העיקר, והצרפתי רק טפל לו ("ובלשון צרפת"). אולי נרשם פירושו של רש"י על מסכת מנחות בשעה שהיו לפניו רוב תלמידים מקהילות אשכנז.%

★ alum

2001 / (מנחות מב:) / **שבלילתא**

פינוגר"י / fenogre / **חילבה** (**גרגרנית יוונית, צמח המשמש לתבלין**)

★ fenugreek (a Greek trefoil used as spice)

2002 / (מנחות מח.) / **עדשים**

מיי"ץ / meiz [maiz] / **עֲרֵבָה** (**חלק של הגת, שבו מניחים את הענבים**)

המלה יכולה להיות צורת רבים (על משקל "עדשים"), או צורה של יחיד מקבילה ל – meit, שהיא הצורה השכיחה (לעי מס' 597 ועוד).

★ tub, container (the part of the wine-press where the grapes are laid)

2003 / (מנחות נ:) / (**עריכתן**)[**לערוך**]

אינטורטי"ר / entorter / להעגיל

ראה לעיל מס' 558.

★ to round [shaping pastries in a round shape]

2004 / (מנחות נ:) / (**עריכתן**)[**לערוך**]

טורני"ר / torner / לסובב (**את הבצק כדי לתת לו צורת פת**)

לעז זה מתווסף לקודפ (מס' 2003) כשלפניו "ובלשון צרפת", כאילו הלעז הראשון הוא מהמלים המיוחדות ליהודים (אפילו בעמק הריין, שם שמרו על כמה מלים צרפתיות בלשון דיבורם, אף אחרי שהתרגלו לדבר גרמנית) – והוא מתייחס למסורת הלחם הקלוע, ה"חלות", "ברכות" berches במערב אשכנז – והלעז השני הוא מלה צרפתית רגילה. אף זה מחזק את השערתי (לעיל מס' 2000), שרש"י התכוון בפירושו על מנחות לדוברי גרמנית. גם יכול להיות, שרש"י רואה ב – entorner מלה מקומית לאיזור מגוריו וב – torner – וב – torner מלה צרפתית כללית. לדברי לוי (במילונו, מס' 127), צריך לגרוס טורטי"ר torter במקום torner.

★ to turn (the dough to give it the bread's shape)

2005 / (מנחות נג:) / (**דליותיהן**)[**דליות**]

טריילי"ש / treiles [treilles] / גפני-דליות

ראה לעיל מס' 653.

★ vine-arbors

2006 / (מנחות נה.) / (**עריכתה**)[**לערוך**]

טורני"ר / torner / לסובב (**את הבצק כדי לתת לו צורת פת**)

ראה לעיל מס' 2004.

★ to turn (the dough to give it the bread's shape)

2007 / (מנחות סג.) / **כלבוס**

גלואו"ן / gloon / **חתיכת עץ כפופה בקצָהָ**

כך בלונדהיים מפרש, כמו בשתי ההופעות הקודמות של הלעז (מס' 341 ומס' 1976). אולם התיאור המדויק של הכלי הנדון כאן, אפילו מלווה בציור: "כעין מחבת, ומצויר תלוכו גומות גומות", אינו הולם כלל את ההגדרה הנ"ל. גם הדה"מ אינו "אטבא" כמו במקרים האחרים, אלא "כלבוס". צריך אפוא כפי הנראה להבין, שמדובר במעין מחבת לאפיפיות, העשויה בשני חלקים, שהבצק לחוץ ביניהם, וכך הוא מקבל את צורתו. וצביטה זו של הבצק משולה לצביטת דברים על-ידי האטב.

⋆ a piece of wood bent at its sides

2008 / (מנחות סג.) / **בלווטי**

גלנ"ץ / glanz / **בלוטים**

ראה לעיל מס' 932.

⋆ acorns

2009 / (מנחות סג.) / **דה"מ בלווטי**

קישנ"א / chesne / **אלון**

ראה לעיל מס' 931. הגרסה שבדפוסים, קשטני"א בדפוס בומברג, היא כנראה ניסיון מוטעה להסביר את המלה בשם עץ-הערמון קשטיני"א chastenie, כי לא יכלו האיטלקים לזהות את העץ קישנ"א, מאחר שבשפתם האלון הוא quercia, מלה שאינה דומה כלל ל – chesne.

⋆ oak

2010 / (מנחות סג.) / **רעפים**

טיולי"ש / tiules / **רעפים**

⋆ tiles, shingles

2011 / (מנחות סד:) / **צריפא**

בורדי"ל / bordel / **סוכה, ביתן (בצורת אוהל דמוי חרוט)**

⋆ a hut (built like a cone-shaped tent)

2012 / (מנחות סו.) / **מקל**

פלייי"ל / fleiel [flaiel] / **מחבט**

הכתיב, שאנו מציעים, מתחזק מניקוד המופיע באחד מכתבי-היד: פלֵיֵיל.

⋆ flail (an instrument for threshing grain by hand, consisting of a staff or handle to one end of which is attached a freely swinging stick or bar)

2013 / (מנחות סט:) / **אדמה**

קרייד"א / creide / **גיר**

חסר בדפוסים, ומצוי רק בתוספות (דה"מ "כלי אדמה"), שם מצוטט הקונטרס, כלומר רש"י.

★ lime

2014 / (מנחות ע:) / **גולבא**

אישפילט"א / espelte / **כוסמת**

★ spelt

2015 / (מנחות ע:) / **דישרא**

שייגל"א / seigle / **שיפון**

★ rye

2016 / (מנחות ע:) / **שיבולי תעלא**

אביינ"א / aveine / **שיבולת-שועל**

ראה לעיל מס' 612.

★ oats

2017 / (מנחות עא.) / **צבותים**

יבילי"ש / javeles / **אלומות** (**לא קשורות**), **עמירים**

★ bundles, heaps (untied)

2018 / (מנחות עה:) / **חביצא**

שלקי"ק תבשיל המתבשל בתוך סיר, ובו פירורי לחם ועוד / [] salchich(?)

בדפוסים כתבו בטעות: של רקיקין (כפי הנראה הצורה המקורית הייתה "של רקיק", במקום שלקי"ק, ואחד המעתיקים או המדפיסים תיקן ל"של רקיקין"). בפירוש רש"י, כפי שהובא בתוספות, הגרסה: שלינקו"ק (גרסה קרובה לגרסת כתבי-היד הכא והתם, ר' לעיל מס' 34), וכן גרסת רש"י שב"שיטה מקובצת": שלנקו"ק.

★ food cooking in a pot with bread crumbs and other ingredients

2019 / (מנחות עו:) / **גסה**

קלי"ר / cler / **בהיר**, **צלול**, **בלתי-צפוף**

ראה לעיל מס' 956. מדובר בנפה, שרשתה מעבירה פירורים גדולים יותר מדאי. הלעז חסר בכתבי-היד, וספק, אם הם מאת רש"י; ואכן גם בנוסח ה"שיטה מקובצת", המודפס בתחתית הגיליון, איננו.

★ clear, lucid, not dense

2020 / (מנחות עט.) / **דוקין**

טיי"א / teile / **תבלול** (**כתם בעין המצמצם את הראייה**)

חסר בדפוסים בפירוש רש"י המקובל, אבל מצוי בפירושו שב"שיטה מקובצת", המודפס בתחתית

הגיליון. ר' לעיל מס' 675.

★ cataract (a spot in the eye reducing eyesight)

2021 / (מנחות פג.) / **קדיר**

טרישטריש"ט / trestrest / **מחלחל**

ראה לעיל מס' 608.

★ to penetrate, infiltr ate

2022 / (מנחות פו.) / **סטכתא**

בלשמ"א / balsme / **משחה לרפואה**

ראה לעיל מס' 247. חסר בכתבי-היד, אף בפירוש רש"י שב"שיטה מקובצת", המודפס בתחתית הגיליון.

★ medical ointment (balm)

2023 / (מנחות פו.) / **דה"מ ושל שמרים**

בופי"ט / bufet / **יין-שמרים**

ראה לעיל מס' 642. חסר בדפוסים, בפירוש רש"י הרגיל, שאין בו אפילו הדה"מ הזה; אבל ברש"י שב"שיטה מקובצת", המודפס בתחתית הגיליון, יש הדה"מ הזה, אלא ששם הלעז משובש: רי"פ.

★ sediment-wine, wine made of dregs (wine of bad quality)

2024 / (מנחות פו.) / **ילקה**

בליציי"ר / blecier / **לחבוט, לטפח**

ראה לעיל מס' 188. חסר בפירוש רש"י הרגיל, אבל נמצא בפירוש רש"י שב"שיטה מקובצת", המודפס בתחתית הגיליון.

★ to beat, strike

2025 / (מנחות פו:) / **דליות**

טריילי"ש / treiles [treilles] / **גפני-דליות**

ראה לעיל מס' 653.

★ vine-arbors

2026 / (מנחות פז.) / **קמחים**

קיניי"ש / chienes / **כתמי עובש**

ראה לעיל מס' 458, שם צורה אחרת של אותה מלה: jeines, ואם כן אפשר גם פה לקרוא cheines, או גם שם לקרוא jienes.

★ mold spots

2027 / (מנחות פח:) / **נרות**

קרוישול"ש / croisols / **מנורות**

ראה לעיל מס' 135. חסר בכתבי-היד, וגם בפירוש רש"י שב"שיטה מקובצת". כל הסוגיה דנה בנרות, אבל עד עכשיו, היה מדובר בנר הדולק עצמו, ועתה בכלי, שבו מעמידים את הנר, וזה מה שרש"י בא להדגיש.

★ lamps [the vessel holding the candle]

2028 / (מנחות פח:) / **של פרקים**

פליידי"ץ / pleiediz / **מתקפל**

חסר בדפוסים. בפירוש רש"י הרגיל, אבל מצוי בפירוש שב"שיטה מקובצת", המודפס בתחתית הגיליון. רש"י מתלבט מאוד להסביר את מאמר התלמוד "נר שבמקדש של פרקים היה", מאחר שמקובל לומר, לפי פשט התורה (שמות כ"ה, ל"א ול"ו ועוד), שהמנורה הייתה "מקשה אחת", חטובה מתוך גוש אחד של זהב, והוא מציע לתרגם "של פרקים" ב"מתקפל". בפירוש הרגיל של רש"י יש עוד הסבר אחר.

★ folding

2029 / (מנחות צד.) / **דפוס**

פורמ"א / forme / **תבנית**

ראה לעיל מס' 469. חסר בכתב-היד היחיד, אבל הלעז מובא בתוספות בשם רש"י.

★ a form

2030 / (מנחות צד:) / **ספינה רוקדת**

קוויי"ט / cojet / **סירונת**

ראה לעיל מס' 343. רש"י נותן כאן פרטים מעניינים על צורת הסירונת (ואפילו ציור): היא מכונה "ספינה רוקדת" מפני שקרינה* (*ה"קרין" הוא הקורה הארוכה המהווה את חוד הספינה מלמטה) חד והיא מרחפת על-פני המים.

★ a little boat

2031 / (מנחות צד:) / **סניפין**

פורקי"ש / forches / **קלשונים**

★ pitchforks, hayforks

2032 / (מנחות צד:) / **מעגל**

צירקל"א / cercle / **מעגל, גלגל, קשת**

★ circle, wheel, bow

2033 / (מנחות צו:) / **דולבקי**

פלדישטו"ל / faldestol / **כיסא מתקפל**

★ folding chair

2034 / (מנחות קא.) / **דוקין**

טייל"א / teile / **תבלול** (**כתם המצמצם את הראייה**)

ראה לעיל מס' 675.

★ cataract (a spot in the eye reducing eyesight)

2035 / (מנחות קז.) / **נסכא**

פלט"א / plate / **מטיל**

ראה לעיל מס' 1438.

★ bar, ingot

2036 / (מנחות קז.) / **מחטיין**

מוקיי"ר / mochier / **למחוט** (**נר**)

ראה לעיל מס' 330.

★ to trim, clean (a candle)

חולין

2037 / (חולין ד.) / **דקוריא**

ריש"ט / rest / **חבל**, **חוט** (**שעליו נתלו ציפורים שחוטות**)

המלה, הכתובה גם rez, res, נגזרת מהלטינית restis (חבל, חוט). אך משפחת מלה זו יוחסה לפעמים בטעות למשפחת המלה retis (רשת, מלכודת).

★ rope, string (where slaughtered birds were hung)

2038 / (חולין ו.) / **אלונתית**

פוישו"ן / poison / **שיקוי**

ראה לעיל מס' 61.

★ potion

2039 / (חולין ז:) / (**חבטינהו**)[**חבט**]

וני"ר /]waner[vaner / **לנפות**, **לזרות**

★ to winnow, sift

2040 / (חולין ז:) / **נוגף**

אצופי"ר / acoper / **להיתקל**, **לקבל מכה**

ר' בלונדהיים ב' (ע' 49-51). בפירוש רש"י על המקרא (ירמיהו י"ג, ט"ז; תהילים צ"א, י"ב; משלי ג', כ"ג) רש"י משתמש בלעז זה בהוראת "להיכשל", אבל לשם תרגום אותו פועל "נגף" כמו בפירוש שלפנינו. (בלונדהיים מביא, בניגוד לשיטתו, את "נוקף" כמלה, שהלעז מפרש אותה, במקום להביא את "נוגף", שהוא הסברו של רש"י, המקדים את הלעז, למלה התלמודית "נוקף").

★ to bump into, to get hit

2041 / (חולין ח.) / **מברז**

פוינ"ט / point / נוקב

★ piercing

2042 / (חולין ח:) / **קשה**

אשפר"א / aspre / מחוספס

ר' בלונדהיים ב' (ע' 117-118).

★ rough

2043 / (חולין ח:) / **קרום**

טיי"ל / teile / קרום

לעז זה מופיע תכופות בהוראת "אריג" ובעיקר בהוראת "תבלול". כאן, כמו בהופעתו הראשונה (לעיל מס' 19) וכמו בשני הופעותיו האחרות שבמסכת חולין, הוראתו "קרום" – החוצץ בין חלקים פנימיים של הגוף.

★ membrane

2044 / (חולין ח:) / **כסלים**

פלנק"ש / flancs / כסלים (השרירים הפנימיים של הירך סמוך לכליה)

עיין לעיל מס' 1477.

★ loins, flanks (the inner muscles of the thigh, next to the kidneys)

2045 / (חולין ט.) / **ממשמש**

מניי"ר / manier / למשמש, לטפל בידיים

★ to feel, touch, to handle with the hands

2046 / (חולין ט.) / **נקבים**

קרו"ט / crot / חור

מיוונית crypta, בצרפתית של היום grotte (מערה), אולם היה נראה לי יותר למצוא כאן פועל כדברי רש"י:? "מנקר. לשון נקבים...", כלומר הוא רוצה להסביר את הדה"מ "מנקר" ורק קושר אותו עם המושג "נקבים". ואם כך, אולי יש לזהות את המלה עם צורה של הפועל crever (שבין הוראותיו

"לנקוב"), למשל ההווה נסתר criewet (קרייוי"ט), אבל הגרסאות נוטות יותר לפתרונו של בלונדהיים.

★ hole

2047 / (חולין יא.) / **פלי**

פינדר"א / fendre / **לבקוע**

הגרסה שבדפוסים פרטי"ר היא מלה אחרת partir, שמשמעותה קרובה: "להפריד".

★ to cleave, split, break open

2048 / (חולין יא.) / **עצם... האליה**

הנק"א / hanche / **מותן**

★ waist, hip

2049 / (חולין יב:) / **אלון**

גלנ"ט / glant / **בלוט**

ראה לעיל מס' 932.

★ acorn

2050 / (חולין יג.) / **כנימה**

קוצונ"ש / cocons / **זיפיות**

★ pea-beetles

2051 / (חולין טו:) / **מגל יד**

שרפ"א / sarpe / **מגל, מזמרה**

ראה לעיל מס' 895.

★ scythe, pruning shears

2052 / (חולין טו:) / **מגל קציר**

פלציל"א / falcile [falcille] / **חרמש**

★ sickle

2053 / (חולין טו:) / **מגירה**

שיר"א / sere [serre] / **משור**

ראה לעיל מס' 808.

★ saw

2054 / (חולין טו:) / **מוכני**

טור"ן / torn / **ציר (של כננת)**

★ an axis (of a winch, crank)

2055 / (חולין טו:) / **גלגל**

וי"ץ / [viz] wiz / **בורג**

אחד מכתבי-היד מוסיף בדה"מ "במוכני": "ולשון יון הוא [mechane, "מכונה" בעברית של היום] והוא סכין של בית יד [כנראה צ"ל: שבית יד] שלו עשוי כמין גלגל שקורין ווי"ן [צ"ל: וי"ץ] ונכנס בתוך חקתא [צ"ל: הקתא] ויוצא ממנו על ידי הגלגול".

★ screw

2056 / (חולין טז:) / **סימונא דאגמא**

לישק"א / lesche / **כָּרִיך** (**צמח**)

ראה לעיל מס' 773.

★ sedge (plant)

2057 / (חולין טז:) / **זיג**

קלי"ר / cler / **בהיר, צלול**

ראה לעיל מס' 956.

★ clear, lucid

2058 / (חולין טז:) / **מראה**

מירידוי"ר / miredoir / **ראי**

★ mirror

2059 / (חולין יז.) / **כתלי**

בקונ"ש / bacons / **חתיכות שומן חזיר**

★ slices of bacon

2060 / (חולין יז:) / **מסוכסכת**

אינמישלי"ר / enmesler / **לסבך, לבלבל**

כאן מדובר בסכין פגומה: לפי צורת הפגימה היא יכולה להיות "אוגרת", כלומר בעלת שני עוקצים, או רק "מסוכסכת", כלומר בעלת עוקץ אחד בלבד, ואז הסכין מסבתכת בבשר ונכנסת לתוכו.

★ to complicate, confuse

2061 / (חולין יז:) / **מחליש**

אטינביש"א / atenvist / **מַדֵּק**

זהו החלק הראשון של הפעולה בקריעת הבשר: הבשר נתפס וכאילו נעשה דק באותו מקום. ר' בלונדהיים ב' (ע' 119-120). לפי הדוגמאות, שרש"י מביא, מסתבר, שגרס "מחשיל" ולא "מחליש": ה"החשלה" היא עבודת הנפח, המחשיל את המתכת בפטישו, כלומר מֵדֵק אותה על מנת לחזקה.

★ to make thin

2062 / (חולין יז:) / **סאסאה**

אריש"א / areste / **זיף (של שיבולת)**

ר' בלונדהיים ב' (ע' 110).

★ awn, bristle (of wheat)

2063 / (חולין יז:) / **דה"מ דמיא לסאסאה**

אשפר"א / aspre / **מחוספס**

ראה לעיל מס' 2042.

★ rough

2064 / (חולין יח.) / **תחגור**

אריש"ר / arester / **להתעכב**

ר' בלונדהיים ב' (G' 1'10).

★ to delay, arrest

2065 / (חולין יח:) / **קולמוס**

הילמ"א / helme / **קסדה**

הכוונה לבלוטת-התריס הנראית כקסדה מעל הקנה, אבל רש"י משתמש בתיאורו במלה "קולמוס", מפני שהבלוטה מתחדדת ממטה למעלה כמו קולמוס, שחודד כדי לכתוב בו.

★ helmet

2066 / (חולין יח:) / **דה"מ בחודא דכובעא**

אגוישו"ן / aguison / **חדות**

באחד מכתבי-היד קוראים אחרי הלעז הקודם (מס' 2065): "ואותו שיפוע נקרא כובע שיפוי, חידוד שפוי אגוישו"ן בלע"ז], שאנו או[מרים] בכתובות [ה:] ראשיהן משופים כיתדות חדודים. אגו"ד בלע"ז]". בכתב-יד אחר קוראים: "ואותו שיפוע נקרא שפוע כובע כלומר שפיו חדוד אגול"ק [!] בלע"ז". זה משלים את מה שכתבתי במס' 2065.

★ sharpness

2067 / (חולין יח:) / **דה"מ בחודא דכובעא**

אגו"ד / agud / **חד**

ראה לעיל מס' 2066.

★ sharp

2068 / (חולין יח:) / **חיטי**

גלנ"ץ / glanz / **בלוטות**

ראה לעיל מס' 932. מדובר כאן בבלוטת התריס. בכל הופעות הלעז עד עתה הוראתו הייתה "בלוט,

בלוטים" (פרי האלון), ואילו פה ולהלן (מס' 2098) הוראתו בלוטות (איבר בגוף המפריש הפרשה ונקרא כך על שם דמיונו לבלוט, גם בעברית של היום, בהסתמך על המקומות האלה בתלמוד).

★ glands

2069 / (חולין יט.) / **מבלק**

דיקרוניי"ר / decharonier [decharognier] / **לקרוע לגזרים**

לשון charogne ("פגר"), בדפוסים חסרה בלעז האות וי"ו, הקיימת בכל שאר המקורות.

★ to tear apart

2070 / (חולין כ:) / **עיקרי בתים**

קרו"ט / crot / **חורים**

ראה לעיל מס' 2046. יכולה להיות צורת רבים, למרות חסרון ה – s הסופית, כפי שראינו בעניין glant (לעיל מס' 932).

★ holes

2071 / (חולין כא.) / **חלל**

קיבידור"א / chevedure / **חפירה, חלל**

★ a ditch, a space

2072 / (חולין כה.) / **דה"מ לשוף**

אשפריל"א / asprele / **שבטבט** (**צמח**)

הצמח שימש, כמו נייר זכוכית של היום, להעביר חספוס (ר' בלונדהיים ב', ע' 118-119).

★ horse-tail (plant)

2073 / (חולין כה.) / **אוזן**

אנש"א / anse / **אוזן, ידית** (**של כלי**)

★ handle (of a vessel)

2074 / (חולין כה:) / **שופינא**

לימ"א / lime / **פצירה**

★ a file

2075 / (חולין כה:) / **גרר**

גרטוישיי"ר / gratuisier / **לגרוד, לרסק** (**בפומפייה**)

ר' מילונו של לוי (מס' 498).

★ to scrape, to mash (in a grater)

2076 / (חולין כה:) / **דה"מ לכרכר**

ניאי"ל / neel / **תצריב שחור**

ראה לעיל מס' 1245.

⋆ a black etching (an engraving made by a chemical substance put on a vessel)

2077 / (חולין כה:) / **קורנס**

מרטי"ל / martel / **פטיש**

חסר בדפוסים.

⋆ hammer

2078 / (חולין כה:) / **דה"מ פרט לעופות**

גריפו"ן / grifon / **מין פֶּרֶס**

⋆ a sort of vulture

2079 / (חולין כז:) / **רקק**

גרביל"א / gravele / **חול, חצץ (שנתערבו בו מים)**

⋆ gravel, sand (mixed with water)

2080 / (חולין כח.) / **יניכא**

טיינ"א / teinie [teigne] / **עָש**

⋆ moth

2081 / (חולין כח.) / **לכא**

פרק"א / parche / **עור אדום**

ראה לעיל מס' 644.

⋆ a red leather

2082 / (חולין ל:) / **מסובך**

פילטרי"ד / feltred / **מרופד, מודבק כמו שמודבקים נימי לֶבֶד**

⋆ felted, matted, upholstered

2083 / (חולין לא.) / **מיפרמי**

מינצייד"ש / minciedes / **מקוצצות, מרוסקות**

⋆ cut into small pieces, minced

2084 / (חולין לח:) / **חצר כבד**

איברי"ש / ebres / **סרעפת**

ראה לעיל מס' 59, מס' 80, מס' 1847 ולהלן מס' 2100. בשני כתבי-יד הגרסה היא איבד"ש, שיש לקרוא אותה אולי איבדי"ש ebdes (מיוונית hepata, "כבדים" [מאיברי הגוף]). ומאחר שהמלה אינה

מוכרת ממקור אחר אלא מרש"י, מותר לשער, שהצורות בריי"ש מייצגות יחסת-נושא (יוונית hepar) והצורות בדלי"ת יחסת-מושא. אשר ל – s הסופית, אולי היא תוספת למלה מדעית, בחיקוי למלים הלטיניות ב – us. ר' בלונדהיים פ' (ע' 53-54) ומילונו של לוי (מס' 467).

★ diaphragm

2085 / (חולין מב.) / **המסס**

צינפיי"ל / cenpeil / המסס (החלק השלישי בקיבת מעלי-הגירה)

ראה לעיל מס' 160.

★ omasum (the third chamber of a ruminant's stomach)

2086 / (חולין מב.) / **כרס**

פנצ"א / pance / בטן (כאן בהוראה מיוחדת של החלק הראשון בקיבת מעלי-הגירה)

★ stomach (here, referring to the first chamber of a ruminant's stomach)

2087 / (חולין מב.) / **נץ**

אישפרוויי"ר / esparwier [esparvier] / נץ

★ hawk

2088 / (חולין מב.) / **גס**

אושטוי"ר / ostoir / נץ גדול

בצרפתית של היום: autour. גרסת הערוך: גז. לפחות בכתב-יד אחד יש לפנינו המלה האיטלקית אשטו"ר astor. ר' מילונו של לוי (מס' 786).

★ goshawk

2089 / (חולין מב:) / **ארכובה**

יינוי"ל / jenoil / בֶּרֶך

★ knee

2090 / (חולין מב:) / **נחבסה**

דימצייד"א / demaciede / הלומה, כתושה

הגרסה שבדפוסים הושפעה מהמלה deminciede (חתוכה לחתיכות דקות, ראה לעיל מס' 1217).

★ beaten, crushed

2091 / (חולין מב:) / **קרום עב**

טינפין"א / tenpene / חלק מהצפק המכסה את הכרס

המלה נעדרת מהמילונים. אפשר לשער, שמקורה מהגזרון הפרנקי טאפ- (לסתום, להסתיר) כמו בצרפתית של היום se tapir (להיחבא), en tapinois (בחשאי), או מדומהו הגותי – שממנו tampon (מגופה) – או אולי מהיוונית tympanon (תוף), כי העור הזה בעל צורה דומה לתוף. ראה להלן מס'

.2092

★ a part of the peritoneum covering the abdomen (rumen)

2092 / (חולין מב:) / **כרס**

פנצ"א / pance / **בטן** (**כאן בהוראה מיוחדת של החלק הראשון בקיבת מעלי-הגירה**)

לוי במילונו (מס' 786) גורס pance גם במקום tenpene (לעיל מס' 2091), לפי אחד מכתבי-היד.

★ stomach (here, referring to the first chamber of a ruminant's stomach)

2093 / (חולין מג.) / **גמדא**

ריטרייט / retreit [retrait] / **מתכווץ** (**או: מכֶווץ**)

★ shrinking (or: shrunk)

2094 / (חולין מג:) / **מתקשה**

ריידי"ש / reides / **קשה**, **נוקשה**

צורה המסתיימת ב – s, כפי שראינו פה ושם, אינה בהכרח צורת ריבוי, אולם היה סביר יותר למצוא צורה בלי s (כמו aspre, tenve, cler).

★ rigid, stiff, hard

2095 / (חולין מג:) / **כויץ**

ריטרייט / retreit [retrait] / **מתכווץ** (**או: מכֶווץ**).

★ shrinking, (or: shrunk)

2096 / (חולין מה.) / **חלים**

שולדי"ר / solder / **להידבק**, **להיצמד**, **להיסתם**

ר' במובנים שונים לעיל מס' 113, 169, 1356, 1907. ייתכן, שהייתה כאן מתחילה המלית ש"י se ([לדבק] "את עצמו").

★ to stick, to attach, to clog up

2097 / (חולין מה.) / **צלעות**

פורציל"א / forcele / **קלשון הצלעות**

הוא ההתפלגות של שתי הצלעות הראשונות (ר' במשמעות קרובה, אם לא שווה, לעיל מס' 680.)

★ the forking of the ribs

2098 / (חולין מה:) / **פולין**

גלנ"ץ / glanz / **בלוטות**

ראה לעיל מס' 932 ומס' 2068, אלא שכאן לא מדובר בבלוטת – התריס, אלא כפי הנראה ביתרת – המוח.

★ glands

2099 / (חולין מה:) / **טרייה**

קולידי"א מצייד"א מכה מונחתת / colede maciede

כוונת רש"י לא ברורה. בכתב-יד אחד לפחות ובדפוסים, רק המלה השנייה מופיעה והוראתה "מוכית" (מדובר על איש המטיח ראשו, כנגד הכותל או כדומה, וגולגולתו

★ an applied strike

2100 / (חולין מו.) / **יותרת הכבד**

איברי"ש / ebres / **סרעפת**

כמו לעיל (מס' 2084) יש באותם שני כתבי-היד הגרסה איבד"ש (קרי: איבדי"ש) ebdes, ר' שם.

★ diaphragm

2101 / (חולין מו.) / **מתרד**

טינב"א / tenve / **דק, רזה**

★ thin, slim

2102 / (חולין מו:) / **גדפא**

פלומ"א / plume / **נוצה**

ראה לעיל מס' 372.

★ feather

2103 / (חולין מו:) / **משיכלתא**

קוני"א / conje [conge] / **גיגית**

המלה מופיעה גם בצורה conches (לעיל מס' 1409) בהוראה קרובה של "בורות, שקעים (באדמה)". ר' שם על מוצאה המשוער.

★ tub

2104 / (חולין מו:) / **מתקשה**

ריידי"ש / reides / **קשה, נוקשה**

ראה לעיל מס' 2094.

★ rigid, stiff, hard

2105 / (חולין מו:) / **האדימה**

שנקטירוד"א / sancterude / **רווית דם**

ראה לעיל מס' 682.

★ bloodsoaked

2106 / (חולין מו:) / **גילדי**

קרושטי"ש / crostes / **גלדים** (**בעור, אחרי פצעים**)

★ scabs (incrustration of a wound)

2107 / (חולין מו:) / **מכות**

מלנ"ץ / malanz / **פצעים**

ראה לעיל מס' 5.

★ wounds

2108 / (חולין מו:) / **אוכמי**

טיי"ש / tajes / **כתמים**

★ stains

2109 / (חולין מו:) / **משקה... עב**

גלייר"א / gleire [glaire] / **ליחה**

★ fluid, phlegm, pus

2110 / (חולין מז:) / **כוחלא**

לזו"ר / lazur / **תכלת**

בצרפתית של היום azur. הלמ"ד קיימת במקור הפרסי (שם של אבן טובה), שהגיע לאירופה דרך הערבית. אולם בכל השפות הרומניות נחשבה ה – l לסימן היידוע והושמטה.

★ bright blue

2111 / (חולין מז:) / **אדומה**

שנקטירוד"א / sancterude / **רוויית דם**

ראה לעיל מס' 682.

★ bloodsoaked

2112 / (חולין מז:) / **דה"מ ככשותא**

קרוא"ה או קרו"י או croi / croe / **כרכום** (**קורטם**?)

חסר בדפוסינו. אבל מצוי בכל כתבי-היד ובדפוס סונצינו, אחרי המלים "ולא כעשבים". - הצורות croe ו-croi הן חריגות לעומת הצורה המקובלת crog, המופיעה באחד עשר מקומות בפירוש התלמוד של רש"י (פעם אחת מאת הרשב"ם, ובמקום אחר אפשר לקרוא גם croi, בספק, בשני כתבי יד). ויש גם הצורה קר"ו, cro (מס' 643 ועוד). אולם ראה גם להלן מס' 2114.

★ saffron, crocus

2113 / (חולין מז:) / **כשותא**

הומלו"ן / homlon / **כשות**

ראה לעיל מס' 370.

★ hops

2114 / (חולין מז:) / **דה"מ ככשותא**

קרו"ג או קרו"י , croi / crog / **כרכום** (**קורטם**?)

ראה לעיל מס' 2112. אך יש לציין גם את הקושי בפירוש רש"י, האומר, שהצבע הירוק הנדון, שהוא סימן לטרפות, הוא "לא כעשבים קרו"י בלע"ז אלא כמראה כשותא... או כמראה מוריקא כרכום... וכל מראה קרו"ג נקרא ירוק". מכאן יוצא שצבע הקרו"ג הוא דוגמה כללית של כל הצבעים הירוקים (סיפא), ובתוכו קיימים שני גוני צבעים, זה של הקרו"י – שאינו סימן לטרפות – וזה של "מוריקא כרכום" שהוא כן סימן לטרפות. והרי "מוריקא כרכום" הוא גם כן קרו"ג (ר' למשל לעיל מס' 391 ["כורכמא"] ומס' 1294 ועוד ["מוריקא"]). מכאן יש להסיק, שכפי הנראה crog הוא סוג של צמחים, ובתוכם קיים הזן crog orientel ("מוריקא") והזן croe, croi, שצבעם שונה.

★ saffron, crocus

2115 / (חולין מז:) / **מוגלא**

קויטור"א / cuiture / **כווייה** (**פצע מזוהם**)

★ a bum (an infected wound)

2116 / (חולין מז:) / **קוניא**

פלומי"ר / plomer / **לכסות, למשוח בעופרת**

ראה לעיל מס' 606.

★ to cover, smear with lead

2117 / (חולין מז:) / **שורייקי חיווירי**

טיי"ש בלנייש / tajes blanjes / **כתמים לבנים**

בדפוסים רק: "טיי"ש בלע"ז". כנראה טעו המעתיקים לפום ריהטא וקראו בלע"ז במקום בלנייש.

★ white spots, stains

2118 / (חולין מח.) / **שלפוחית**

מדרי"ץ / madriz / **רֶחֶם**

★ womb

2119 / (חולין מח.) / **צמחין**

מלנ"ץ / malanz / **פצעים**

ראה לעיל מס' 5.

★ wounds

2120 / (חולין מח.) / **התליע**

רולב"ש – [] / **תולעים** (?)

חסר בדפוסים, ומצוי רק בכתב-יד אחד בזה הלשון: "צמחין. מלנ"ץ (ר' לעיל מס' 2119) סביבות התליע הכבד רולב"ש בלע"ז...". המלה, שרש"י מפרש אותה בלעז זה, היא פועל, אך המלה הצרפתית היא בהכרח שם עצם. לא מצאנו שום מלה מתאימה, כי אם השערה רחוקה: שם העצם הגרמני) Milbeאקרית או קרצית), ששימש את היהודים באשכנז המערבית לציון החרקים הבלתי-נראים כמעט, שחייבים לפלות מהם את חומרי המאכל (אם כך, יש לקרוא את הלעז מילבי"ש milve). אולם לוי במילונו (מס' 323, ר' שם ציון למאמרו) מביא את המלה dolve במשמעות "תולעת הנמצאת בכבדו של כבש הסובל מכחישות מימית", ואם כן אפשר לקרוא את הלעז שלנו דולבי"ש dolves. בניירות עזבונו של בלונדהיים גם הוא מביא בעניין זה מלה, שפירושה "תולעי-מעיים מסוגים שונים". אבל בלי לציין את הצורה המדוייקת של המלה הצרפתית.

★ worms(?)

2121 / (חולין מח.) / **חליש**

טינב"א / tenve / **דק, חריף**

חסר בדפוסים, ומצוי בשלושה כתבי-יד, בדה"מ "דחליש פומיה".

★ thin, hot (peppery)

2122 / (חולין מח.) / **צמחין**

מלנ"ץ / malanz / **פצעים**

ראה לעיל מס' 5.

★ wounds

2123 / (חולין מח:) / **קשה**

ריידי"ש / reides / **קשה, נוקשה**

ראה לעיל מס' 2094.

★ rigid, stiff, hard

2124 / (חולין מח:) / **כנתא**

אינטרייל / entreil [entrail] / **שומן מעיים**

★ intestinal fat

2125 / (חולין מח:) / (**חודה**) [**חוד**]

פוינט"א / pointe / **חוד**

★ a (sharp) point

2126 / (חולין מט.) / **כרס**

פנצ"א / pance / **בטן** (**כאן בהוראה מיוחדת של החלק הראשון בקיבת מעלי-הגירה**)

★ stomach (here, referring to the first chamber of a ruminant's stomach)

2127 / (חולין מט.) / **עובי בית הכוסות**

דובלו"ן / doblon / **פימה**, **קפל של שומן**

ראה לעיל מס' 162.

★ a fold of fat

2128 / (חולין מט:) / **חלב שעל הקרב**

טיל"א / teile / **קרום**

ראה לעיל מס' 2043. כאן ולהלן (מס' 2235) הכוונה לקרום שומני, שבכותלי הבטן, שהוא אסור לאכילה (ויקרא ד', כ"ב-כ"ה).

★ membrane

2129 / (חולין מט:) / **כרכשא**

טבחיא"ה / tabahie / **פי-הטבעת**

ראה לעיל מס' 95.

★ anus

2130 / (חולין נ.) / **אמצע הקשת**

פישט"א / [ ] feste / **שיא** (**המקום המרוחק ביותר מהמיתר בקשת**, **שצורת הקיבה מהווית**)

לא פענחו בלונדהיים. פתרוני הולם את ההסבר של רש"י ואת גרסת הדפוסים ואחד מכתבי-היד. בכתב-היד השני שבו הלעז מצוי (בשלושה הוא חסר) הגרסא פורציט"א, ויש אולי לקרוא forcete כלומר מזלג, בהוראת מקום ההתפלגות של עקומת הקשת.

★ the apex (the most distant place between the arrow and the string, that the shape of the stomach forms)

2131 / (חולין נ.) / **שירקא דמעייא**

גלייר"א / gleire [glaire] / **ליחה**

★ fluid, phlegm, pus

2132 / (חולין נ.) / **חלחולית**

טבחיא"ה / tabahie / **פי-הטבעת**

ראה לעיל מס' 95.

★ anus

2133 / (חולין נ.) / **עצמות האליה**

הנקי"ש / hanches / **מותניים**

waists, hips ★

2134 / (חולין נ:) / **סניא דיבי**

קרישטני"א בודי"ל / crestanje bodel [crestange bodel] / **מעי עיוור**

המלה bodel (מעי) קשורה עם bedaine (כרס) ועם boudin (מעי ממולא) בצרפתית של היום; יכול להיות, שכל המלים האלה נגזרות מהעברית "בטן" (דרך הערבית?). crestanje הוא משונן, מלשון crete (פסגה, רכס). ובכן: "המעי המשונן", לפי צורת האיבר הזה. ר' מילונו של לוי (מס' 591), הגורס crestanie (?crestanie). בכ"י אחד קוראים בודי"ל קרישטני"א (bodel crestanje).

caecum ★

2135 / (חולין נ:) / **סניא דיבי**

בודי"ל שצילייר / bodel sacelier / **מעי עיוור**

מונח אחר לאותו איבר כמו במס' 2134. לגבי bodel, ר' שם. sacelier הוא תואר שם "של שקיות", כלומר "מעי של שקיות", גם זה תיאור המעי העיוור לפי צורתו. ר' מילונו של לוי (מס' 591).

caecum ★

2136 / (חולין נ:) / **סניא דיבי**

פנצ"א / pance / **בטן** (**כאן בהוראה מיוחדת של החלק הראשון בקיבת מעלי-הגירה**)

בכתבי-היד כתוב "הפנצ"א" ביידוע עברי. זהו פירוש שונה לאותו ביטוי תלמודי, כששני הלעזים הקודמים (מס' 2134-2135) היו מונחים שונים לאותו עניין.

stomach (here, referring to the first chamber of a ruminant's stomach) ★

2137 / (חולין נ:) / **איסתומכא**

אישטומק / estomac [estomaque] / **פי הקיבה** (?)

על כתיב הלעז שבמקורות אי-אפשר לסמוך, כי ברור הוא שהושפע מכתיב המלה הארמית המתפרשת, שהיא בדיוק אותה מלה יונית אשר הושאלה גם בארמית גם בשפות רומניות. עם זאת, אולי מציאות הכ"ף בכל הגרסאות שלפנינו (איסטומכ"א וכיו"ב) מורה על שימוש נדיר של כ"ף לתעתיק של q (ר' הלעזים שבפירוש על איוב של ר' יוסף קרא). דברי רש"י: "אני שמעתי איסטומכ"א ואיני יודע מהו" מצביעים על תפקיד הדמיון המילוני בין המלה המתפרשת ובין הלע"ז, כפי שכבר ראינו כמה פעמים. בצרפתית של היום פירוש estomac קיבה, אבל המקור היווני פירושו "פתח (של הקיבה או של איבר אחר)" – estomachos מלשון estoma (פה).

the entrance of the stomach ★

2138 / (חולין נ:) / **קרום עב**

טינפינ"א / tenpene / **חלק מהצפק המכסה את הכרס**

ראה לעיל מס' 2091.

★ a part of the peritoneum covering the abdomen

2139 / (חולין נ:) / **כרס**

פנצ"א / pance / **בטן** (**כאן בהוראה מיוחדת של החלק הראשון בקיבת מעלי-הגירה**)

★ stomach (here, referring to the first chamber of a ruminant's stomach)

2140 / (חולין נ:) / **עובי בית הכוסות**

דובלו"ן / doblon / **פימה**, **כפל של שומן**

מצוי רק בריי"ף, בציטוט של סוגייתנו המופיע אצלו בב"ב מו:, בתוך פירוש "רש"י" שהוא באמת מאת הרשב"ם. יש ספק רב אם הלעז שם אינו הוספה מאוחרת. ראה לעיל מס' 162.

★ a fold of fat

2141 / (חולין נא.) / **הוגלד**

קרושט"א / crosta / **קָרֶם**

פענוח זה של הלעז מפליא, כי רש"י אינו נוהג להביא את צורת הפועל, כי אם למסור את שם הפועל בלבד. ואמנם לפחות בכתב-יד אחד כתוב קרושטי"ר croster.

★ formed a crust, encrusted

2142 / (חולין נא.) / **שיגרונא**

קרנפ"א / cranpe / **עווית**, **התכווצות שרירים**

ראה לעיל מס' 1327.

★ a shudder, cramps

2143 / (חולין נא:) / (**גניחותיה**) [**גניחות**]

פליינדרי"ש / pleindres [plaindres] / **התייפחויות**, **גניחות**

★ wails, groans

2144 / (חולין נא:) / **חבוט**

בטו"ד / batud / **מוכה** ([**פשתן**] **נפוט**)

ר' בלונדהיים ב' (ע' 126) ומילונו של לוי (מס' 155).

★ beaten (flax)

2145 / (חולין נא:) / **נפיץ**

אישקו"ש / escos / **מנוער** ([**פשתן**] **מנוקה**)

ראה לעיל מס' 1585.

★ shaken (flax)

2146 / (חולין נא:) / **ביזרי**

פופידי"ש / popedes / **אגודות פשתן**

ראה לעיל מס' 1476.

★ bundles of flax

2147 / (חולין נא:) / **תימחתא**

טי"ל / til / **טיליה** (**עץ**)

★ basswood, linden tree

2148 / (חולין נא:) / **טפוף**

פישלי"ש / fisles / **ערוך באופן רפה, ללא צפיפות**

ראה לעיל מס' 1966, בהוראה שונה במקצת. חסר בדפוסים.

★ set in loose way, with no density or compactness

2149 / (חולין נב.) / **תיבנא**

אישטרייי"ם / estreim [estraim] / **קש** (**בעיקר המשמש למרבץ הבהמות**)

ראה לעיל מס' 128.

★ straw (mainly used as a resting place for animals)

2150 / (חולין נב.) / **חימצי**

פישיל"ש / pesels / **אפונות**

יש מקום להעיר על דמיון האותיות העבריות עם האותיות של פיישול"ש feisols (לעיל מס' 531), שפירושו שעועית. ר' בלונדהים ב' (ע' 164-165).

★ peas

2151 / (חולין נב.) / **חיפצי**

צידרי"ש / cedres / **חמצות**

העברית של היום לא התייחסה להבחנה של רש"י כאן, בקבעה את השם חמצה ל-cedre (לטינית: cicer, צרפתית של ימינו: pois chiche) דווקא, כי לפי רש"י אפונות הן "חימצי" (ר' לעיל מס' 2150). ר' בלונדהיים ב' (ע' 137-141).

★ chick-peas, gaibanzo

2152 / (חולין נב.) / **דבוק**

גלו"ד / glud / **דבק חזק**

★ a strong glue

2153 / (חולין נב.) / **נחבסה**

דימצייד"א / demaciede / **הלומה, כתושה**

ראה לעיל מס' 2090.

★ beaten, crushed

2154 / (חולין נב:) / **נמייה**

מרטינ"א / martrine / **סמור, דָלָק**

★ marten

2155 / (חולין נב:) / (**סחופיה**)[**סחוף**]

פוט"א / pote / **כף-רגל**

★ sole of the foot

2156 / (חולין נג:) / **האדים**

שנקטירו"ד '] sancterud] / sancterud / **רווי–דם**

ראה לעיל מס' 682.

★ bloodsoaked

2157 / (חולין נד.) / **כפא דידא**

אישפלדו"ן / espaldon / **עצם השכם**

ראה לעיל מס' 689.

★ shoulder bone

2158 / (חולין נד.) / **אם**

מדרי"ץ / madriz / **רֶחֶם**

★ womb

2159 / (חולין נד:) / **עצם האליה**

הנק"א / hanche / **מותן**

★ waist, hip

2160 / (חולין נו:) / **זפק**

יב"א / jabe / **זפק**

חסר בדפוסים.

★ goitre, crop

2161 / (חולין נו:) / (**כנפיה**)[**כנפיים**]

פלומי"ש / plumes / **נוצות**

ראה לעיל מס' 372.

★ feathers

2162 / (חולין נו:) / **נוצה**

מולש"א / molse / **פלומה**

★ down

2163 / (חולין נז.) / **ניקוב**

פוינטור"א / pointure / **ניקוד**, **נימור**, **נימוש**

בהופעותיה הקודמות (לעיל מס' 1147, 1723, 1813, וכן להלן מס' 2458), משמעות המלה: "דקירה".

★ dotting, spotting, freckling

2164 / (חולין נז.) / **צומת הגידין**

אישטריינ"ט / estreint / **מצַמֵּק**

ראה לעיל מס' 638. לפי הגרסה שבכמה כתבי-יד ובדפוסים אפשר לקרוא אישטריינט"א estreinte ולראות בזה שם-עצם (צימוק, צמיתה).

★ shrinking (something else)

2165 / (חולין נח.) / **שיחלא**

פושט"א / poste / **הטלה** (**של ביצים**)

★ laying (eggs)

2166 / (חולין נח:) / **בקא**

צינציל"א / cincele / **יתוש**

★ mosquito

2167 / (חולין נח:) / **אימרא**

אינשלבייר / ensalvajir [ensalvagir] / **להתפרע**, **להתנהג בפראות**, **להיות ברוגז**

ר' מילונו של לוי (מס' 420).

★ to become unrestrained, to go wild, to be angry

2168 / (חולין נח:) / **קורנס**

מרטי"ל / martel / **פטיש**

★ hammer

2169 / (חולין נח:) / **סניא דיבי**

קרישטני"א בודיל / crestanje bodel [crestange bodel] / **מעי עיוור**

ראה לעיל מס' 2134. כאן הסדר הפוך ברוב כה"י (בודי"ל קרישטני"א bodelcrestanje).

★ caecum

2170 / (חולין נח:) / **חלתית**

לזר"א / lazre / **חלתית**

ראה לעיל מס' 465.

★ laserwort, asafetida (plant)

2171 / (חולין נח:) / **תיעא**

טור"א / tore / **אקוניטון, חונק-הדוב (צמח ארסי)**

★ aconite, wolfsbane, monkshood (poisonous plant)

2172 / (חולין נט.) / **מרירתא**

טור"א / tore / **אקוניטון, חונק-הדוב (צמח ארסי)**

★ aconite, wolfsbane, monkshood (poisonous plant)

2173 / (חולין נט.) / **קדחת**

אישקלפייישו"ן / eschalfeison [eschalfaison] / **התחממות (כלומר: חום, קדחת)**

★ heating up (meaning: high temperature, fever)

2174 / (חולין נט.) / **צלף**

קפריי"ר / caprier / **שיח-צָלָף**

ראה לעיל מס' 389.

★ caper bush

2175 / (חולין נט.) / **חנכין**

יינציבי"ש / jencives / **חניכיים**

★ gums

2176 / (חולין נט.) / **עוקץ**

הנק"א / hanche / **מותן**

★ waist, hip

2177 / (חולין נט:) / **חרוקות**

קריניידי"ש / crenedes / **משוננות**

ר' מילונו של לוי (מס' 256).

★ toothed, dentate, serrated

2178 / (חולין נט:) / **מפוצלות**

פורקיידי"ש / forchiedes / **שסועות**, **מפוצלות**

★ split, cloven, divided

2179 / (חולין נט:) / **צבי**

אישטיינבו"ק / esteinboc [estainboc] / **אקו**, **יעל-סלע**

★ ibex, wild goat

2180 / (חולין נט:) / **קרש**

דיי"ן / dein [dain] / **יחמור**

מכיוון שהקרש (אולי מיונית keras, "קרן") הוא, לפי סוגייתנו, בעל קרן אחת, היינו מצפים לקרוא אצל רש"י unicorne ("חדקרן"), חיה אגדית, שבימי–הביניים היו מאמינים בקיומה. אבל רש"י נוקב בשם של חיה מצויה, שהיא בעלת שתי קרניים...

★ fallow dear, roebuck

2181 / (חולין ס.) / **מסתוריתא**

דישבולטויר"ש / desvoltoirs / **מַסתורית** (**מתקן להתרת פקעות**)

ר' להלן מס' 2183, וכן במילונו של לוי (מס' 786). לוי זיהה בגרסה החריגה של אחד מכתבי-היד את המלה הספל"א hassle (באותה משמעות, הושאלה בצרפתית עתיקה מהגרמנית Haspel). גם כאן ה-s הסופית היא כפי הנראה סימן ליחיד ביחס הנושא (ר' לעיל מס' 932).

★ spool, winder (a device for unwinding coils of thread)

2182 / (חולין ס.) / **דוללי**

אישקניא"ש / escanies [escagnes] / **פקעות**

בצרפתית חדישה ecagne. מקור המלה לא ברור, אולי מ"קנה" (canna בלטינית), כי המתקנים להתיר פקעות היו עשויים מקנים, או מלטינית מאוחרת escamnium (ספסל), גם כן על שם מתקן ההתרה.

★ coils, skeins

2183 / (חולין ס.) / **סתר דוללי**

דישבוידיי"ר / desvuidier / **לסתור**, **להתיר פקעות**

למרות שהיה מתקבל על הדעת למצוא אצל רש"י מלים מקבילות ל"מסתוריתא" (לעיל מס' 2181) ול"סתר", יש בין שני הלעזים האלה, הקרובים באותיותיהם, הבדלים (הטי"ת מצויה בכל הגירסאות של מס' 2181 ולא אף באחת מגרסאות מס' 2183) שאינם מאפשרים לייחס להן מוצא משותף, הראשון הוא מלשון voltrer (לסובב) והשני מלשון vuide (ריק).

★ to untie, unwind coils (of thread)

2184 / (חולין ס:) / **בליסטרי**

בירשידו"ר / bersedor / **קַשָׁת**

אולי מאותו מוצא כמו berceau (עריסה), כי היו להם מטרות של גמי, שמעשה קליעתן כקליעת העריסות. ר' בלונדהיים ב' (ע' 126-127), המתנגד לדעה זו, ור' את הציונים הביבליוגרפיים במילונו של לוי (מס' 106).

★ bowman, archer

2185 / (חולין ס:) / **עוית**

קרנפ"א / cranpe / **עווית, התכווצות שרירים**

ראה לעיל מס' 1327.

★ a shudder, cramps

2186 / (חולין סב.) / **זרזיר**

אישטורני"ל / estornel / **זרזיר**

★ starling

2187 / (חולין סב.) / **סנונית**

ארונדיל"א / arondele / **סנונית**

ראה לעיל מס' 292.

★ swallow

2188 / (חולין סב.) / **עורבים**

קוא"ה / choe / **קאק**

עוף הדומה לזרזיר (choucas בצרפתית של היום). ואולם, במקורות צרפתיים אחרים מימי-הביניים השם choe מזוהה עם chouette (כוס, תנשמת, ר' לעיל מס' 218).

★ jackdaw

2189 / (חולין סב.) / **מסרט**

אישגרטיניי"ר / esgratinier [esgratignier] / **לסרוט**

★ to scratch

2190 / (חולין סב:) / **חלפי**

אורטיא"ש / orties / **סרפדים**

★ nettle, urtica

2191 / (חולין סג.) / **דוכיפת**

פאו"ן שלוי"א / paon salwaje [paon salvage] / **טווס-בר** (**תרנגול-בר, חובָּה קטנה**?)

ראה לעיל מס' 635.

★ wild peacock (a wild cock, a small bustard?)

2192 / (חולין סג.) / **באות שבעופות**

צואיט"א / cuete / **כוס (עוף לילי)**

ראה לעיל מס' 218.

★ owl, little owl (a night bird)

2193 / (חולין סג.) / **באות שבשרצים**

טלפ"א / talpe / **חפרפרת**

ראה לעיל מס' 74.

★ mole

2194 / (חולין סג.) / **קיפוף**

צואיט"א / cuete / **כוס (עוף לילי)**

★ owl, little owl (a night bird)

2195 / (חולין סג.) / **קיפוף**

קלב"א שורי"ץ / chalve soriz / **עטלף**

ראה לעיל מס' 843.

★ bat

2196 / (חולין סג.) / **קיפוף**

טלפ"א / talpe / **חפרפרת**

ראה לעיל מס' 74.

★ mole

2197 / (חולין סג.) / **קורפדאי**

טלפ"א / talpe / **חפרפרת**

ראה לעיל מס' 74.

★ mole

2198 / (חולין סג.) / **נץ**

אישפרויי"ר / esparwier [esparvier] / **נץ**

★ hawk

2199 / (חולין סד.) / **כדור**

פילוט"א רודונט"א / pelote rodonte / **כדור עגול**

התואר חסר בדפוסים.

★ a round ball

2200 / (חולין סד.) / **כד**

פל"ט / plat / **שטוח**

בדפוסים כתבו בטעות פלוט"א (מתוך השפעת הלעז הקודם, מס' 2199). בשני כתבי־יד מתוך ארבעה הגרסה היא פל"ץ Plaz, אותה מלה ביחסה שונה.

★ flat

2201 / (חולין סד.) / **חלבון**

אלבו"ם / album / **חלבון** (**הביצה**)

ראה לעיל מס' 1880.

★ albumen (white of an egg)

2202 / (חולין סד.) / **חלמון**

מויו"ל / moiol / **חלמון** (**הביצה**)

ראה לעיל מס' 1881.

★ yolk (of an egg)

2203 / (חולין סד.) / **טרופות**

בטודי"ש / batudes / **מוכות** ([**ביצים**] **טרופות**)

חסר בדפוסים. ראה לעיל מס' 2144.

★ beaten (scrambled eggs)

2204 / (חולין סו.) / **סולתנית**

טונינ"א / tonine / **טונה**

★ tuna

2205 / (חולין סז:) / **זיזין**

קוצונ"ש / cocons / **זיפיות**

★ pea-beetles

2206 / (חולין סז:) / **כליסין**

צידרא / cedre / **חמצה**

ראה לעיל מס' 2151. לפי הדה"מ ולפי כמה מקורות מוטב לגרוס, כמו לעיל, צידרי"ש cedres.

★ chick-pea, garbanzo

2207 / (חולין סז:) / **דרני**

גרביילי"ש / garbeiles [garbeilles] / **זחלי זבוב-הסוסים**

המלה נדירה ומקורה מפוקפק.

⋆ a horsefly's larva

2208 / (חולין סז:) / **חיפושית**

אישקרבו"ט / escharbot / **חיפושית**

⋆ beetle

2209 / (חולין סז:) / **נדל**

צינפיי"ש / cenpies [cenpies] / **נדל**, **מרבה-רגליים** (**מלה במלה**: **מאה רגליים**)

חסר בדפוסים ובכמה כתבי-יד, וספק אם הוא מאת רש"י.

⋆ centipede, scolopendid (literally: hundred feet)

2210 / (חולין ע.) / **דה"מ כרכו בסיב**

וידיל"א / wedile [vedille] / **קנוקנת**

ראה לעיל מס' 627.

⋆ tendril, sinew

2211 / (חולין עו.) / **דה"מ צומת הגידין**

צינקרו"ן / cencron / **עצם העקב** (?)

כפי הנראה שיבוש של הלטינית calcaneum, אף-על-פי שמצוי בצרפתית של ימי-הביניים גם גלגולה הטבעי caucain.

⋆ the ankle bone(?)

2212 / (חולין עו.) / **דה"מ דפרעי טבחי**

צינקרו"ן / cencron / **עצם העקב** (?)

ראה לעיל מס' 2211.

⋆ the ankle bone(?)

2213 / (חולין עו:) / **זיגי**

קליר"ש / clers / **בהירים**, **צלולים**

ראה לעיל מס' 956.

⋆ clear, lucid

2214 / (חולין עו:) / **נפציה**

קרפי"ר / charpir / **לפורר** (**סיב או אריג לחוטיו**)

כאן: לפורר חוט כפול לשני מרכיביו, ראה לעיל מס' 130.

⋆ to unravel, disentangle (a fiber or garment into threads)

2215 / (חולין עז:) / **נדמה**

קונטריפיי"ט בעל גוף משונה, בעל תכונות חריגות / contrefeit [contrefait]

★ has a peculiar shape, has queer characters

2216 / (חולין פד:) / **אישתומא**

אישטורדישו"ן עילפון, הלם, מבוכה / estordison

ראה לעיל מס' 549.

★ unconsciousness, shock, confusion

2217 / (חולין פה:) / **יאניבא**

טייני"א / teinie [teigne] / **עֵשׁ**

★ moss

2218 / (חולין פו.) / **רוחות**

אישטרובייי"ל / estrobeil / **מערבולת רוחות**

estorbeil הכוונה, שלא מדובר ברוחות סתם, אלא ברוחות סערה. הגרסה המקובלת היא אישטורבייי"ל (כך גם באחד מכתבי-היד). אבל בלונדהיים קבע לפי הרוב, שלפנינו המלה בחילופי אותיות. ר' מילונו של לוי (מס' 774).

★ whirlwind, tornado

2221 / (חולין פט.) / **אפרכסת**

טרימויא"ה / tremuie / **אפרכסת**, **משפך** (**שדרכו מכניסים חומר לריחיים וכדומה**)

★ flax's waste

2219 / (חולין פח.) / **נעורת**

אריישט"א / areste / **פסולת של פשתן**

ראה לעיל מס' 164.

★ a yellow paint (made from arsenic disulfide)

2220 / (חולין פח:) / **זרניך**

אורפימינ"ט / orpiment / **צבע צהוב**, **זרניך**

ראה לעיל מס' 355. "זרניך", הוא הארסן, ו – arsenic בצרפתית של היום הם מלה אחת.

★ a funnel (to supply the grindstones with grain)

2222 / (חולין פט:) / **כף**

פולפ"א / polpe / **הבשר שעל עצם הירך**

★ the flesh on the thigh bone

2223 / (חולין צ.) / **פוקעין**

אישקלטי"ר / escalter / **להתפוצץ**

מדובר בחלקים מגוף הקבן, שנפרדו ממנו. לפי גרסאות כמה מכתבי-יד והדפוסים, ייתכן, שיש לקורא אישקלטנ"ט esclatant (מתפוצץ).

★ to explode

2224 / (חולין צ:) / **ותבקע**

אישטורני"ר / estorner / **להתהפך**, **להזדעזע**

★ to turn over, to tremble

2225 / (חולין צ:) / **גפן**

טרייל"א / treile [treille] / **גפן-דליות**

ראה לעיל מס' 653.

★ vine-arbor :

2226 / (חולין צ:) / **נירין**

ליצי"ש / lices / **נירים**

ראה לעיל מס' 272.

★ warp heddle (Brit: heald) eye [a cord with a ring or eye formed by two knots guiding the warp threads]

2227 / (חולין צ:) / **דה"מ ומשמונים ושתיים ריבוא**

נרבונ"א / Narbone / **נרבון** (**עיר בדרום-צרפת**)

רק בכתב-יד אחד קוראים: "... ריבות, נערות העוסקות בה לימוד בני נרבונ"א". יש להניח, שהיא תוספת מאוחרת של אחד המעתיקים, שרצה להצביע על תעשיית האריגים באותה עיר.

★ Narbone (a city in southern France)

2228 / (חולין צ:) / **נוטה**

שושפיציי"ר / sospecier / **לחשוד**, **לשער**

★ to suspect, assume

2229 / (חולין צא:) / **זורה**

וני"ר / waner [vaner] / **לנפות**, **לזרות**

★ to winnow, sift

2230 / (חולין צב.) / **קנוקנות**

וידיל"ש / wediles [vedilles] / **קנוקנות**

ראה לעיל מס' 627.

★ tendrils, sinews

2231 / (חולין צג.) / **כסלים**

פלנק"ש / flancs / כסלים (השרירים הפנימיים של הירך סמוך לכליה)

הלעז מופיע רק באחד מכתבי-היד בסוף דה"מ "חלב שהבשר חופה אותו", כדלקמן: "והמונע לא הפסיד, כסלים פלנק"ש בלע[ז]". והוא בא כנראה להסביר את המלה "כסלים" שבתחילת הפירוש (בדפוסים, בשורה השנייה). עיין לעיל מס' 1477.

★ loins, flanks, (the inner muscles of the thigh next to the kidney)

2232 / (חולין צג.) / **קרב**

פנצ"א / pance / בטן (כאן בהוראה מיוחדת של החלק הראשון בקיבת מעלי-הגירה)

בתחילת דה"מ "האי תרבא דתותי מתני", כתוב באחד מכתבי-היד (ונעיר, שכל הלעזים העודפים מצויים באותו כתב-יד): "קרב פנצ"א".

★ stomach (here, referring to the first chamber of a ruminants' stomach)

2233 / (חולין צג.) / **מתנים**

לונביל"ש / lonbels / חלק הבטן שבאיזור הכליות מימין ומשמאל

★ part of the stomach next to the kidneys to the right and left

2234 / (חולין צג.) / **קרב**

פנצ"א / pance / בטן (כאן בהוראה מיוחדת של החלק הראשון בקיבת מעלי-הגירה)

ראה לעיל מס' 161. הלעז מצוי ברוב כתבי-היד בד"ה "המסס ובית הכוסות", אחרי המלים "בסוף הקרב", וחסר בכתבי-יד אחרים ובדפוסים.

★ stomach (here, referring to the first chamber of a ruminants' stomach)

2235 / (חולין צג.) / **חלב המכסה את הקרב**

טיי"א / teile / קרום

ראה לעיל מס' 2043 ומס' 2128.

★ membrane

2236 / (חולין צג.) / **עצם**

הנק"א / hanche / מותן

הלעז לא בא לתרגם את המלה "עצם" אלא להשלימה: "עצם [מסוימת] שקורין [בלועזית] הנק"א".

★ waist, hip

2237 / (חולין צג.) / **ראש המתן**

לונביל"ל / lonbel / **חלק הבטן שבאיזור הכליות מימין ומשמאל**

★ the part of the stomach next to the kidneys to the right and left

2238 / (חולין צג.) / **כנתא**

אינטריי"ל / entreil [entrail] / **שומן המעיים**

כל העניין, המלה המוסברת והלעז, חסר במחצית כתבי-היד ובדפוסים, וכנראה הוא תוספת מאוחרת.

★ intestinal fat

2239 / (חולין צג.) / **כפלי**

פלנק"ש / flancs / **כסלים** (**השרירים הפנימיים של הירך סמוך לכליה**)

עיין לעיל מס' 1477.

★ loins, flanks (inner muscles of the thigh, next to the kidneys)

2240 / (חולין צג.) / **עוקץ**

הנק"א / hanche / **מותן**

★ waist, hip

2241 / (חולין צג:) / **אסמיק**

שנקטירו"ד / [sancterud] / sancterud / **רווי-דם**

ראה לעיל מס' 682.

★ bloodsoaked

2242 / (חולין צג:) / **מצמת צמית**

אישטריינ"ט / estreint / **מצַמֵּק**

ראה לעיל מס' 638. כוונת רש"י להסביר, ששיטה זו של צלייה מצמקת את הבשר, והדם נשאר צרור בתוכו.

★ shrinking (something else)

2243 / (חולין צג:) / **קולית**

רידונדי"ל עצם-הירך (המשמעות המקורית: חפץ עגול) / redondel

באחד מכתבי-היד קוראים, במקום הפירוש על "פנימי" המצוי בדפוסים, פירוש אחר כדלקמן: "פנימי. סמוך לעצם קולית שקורין דורדויי"ל בצד הכשר [!] פולפרי"ץ [!]". ויש להניח, שהלעז הראשון הוא שיבוש של רידונדי"ל.

★ thigh-bone (original meaning: a round object)

2244 / (חולין צג:) / (**צד**) **הכשר**

פולפידי"ץ / polpediz / **חלק מן הגוף, שהוא מלא בשר**

ר' ההערה דלעיל (מס' 2243). נראה, שצריך לגרוס "בצד הבשר". יש מקום לחשוב, שאין לפנינו תואר השם, כפי שבלונדהיים סובר לכאורה (charnu, מלא בשר), אלא שם-עצם (חלק בשרי של הגוף), כמו apendiz, parlediz.

⋆ a part of the body which is full of flesh

2245 / (חולין צה.) / **מקולין**

מיישילי"ש / meiseles [maiseles] / **אטליזים**

⋆ butcher shops

2246 / (חולין צה:) / **נמל**

פור"ט / port / **נמל**

המלה הארמית שבתלמוד היא "פרוותא", וייתכן, שרש"י רצה להצביע על קרבת האותיות.

⋆ port, seaports

2247 / (חולין צה:) / **חרוזין**

ריש"ט / rest / **חבל, חוט**

ראה לעיל מס' 2037.

⋆ rope, string

2248 / (חולין צה:) / **כרכשתא**

טבחיא"ה / tabahie / **פי-הטבעת**

ראה לעיל מס' 95.

⋆ anus

2249 / (חולין צה:) / **קיבורא**

לימוישי"ל / lemoisel [lemoissel] / **פקעת (של חוט)**

⋆ ball of thread

2250 / (חולין צז.) / **מפעפע**

טריש...(?) (?)tres... [] / **חודר, מחלחל**

אפשר לצרף לעז זה למס' 1026 של בלונדהיים: טרישטריש"ט tresrest (ר' למשל לעיל מס' 608). אבל כנראה היו גרסאות כתבי-היד בעיני בלונדהיים יותר מדאי רחוקות ממלה זו, והתחשב בקיום מלים רבות המתחילות בקדומת tres- ("בתוך"). לוי במילונו (מס' 786) מציע טרישפשי"ר trespasser (לעבור הלאה), לפי אחת הגרסאות.

⋆ infiltrating, penetrating

2251 / (חולין צז:) / **כבש**

שולצייי"ר / solcier / **לכבוש (בחומץ ובתבלינים)**

היינו מצפים יותר לצורה salsier, אך הוי"ו קיימת בכל הגרסאות. ור' לעיל מס' 981 (solz).

★ to pickle (in vinegar and spices)

2252 / (חולין צז:) / **קיפה**

פונדריל"א / [fondrille] fondrile / **משקע** (**של שאריות בשר**)

★ sediment (of leftover meat)

2254 / (חולין קה:) / **מפעפעין**

אישבולנ"ט / esvolant / **מתעופף**, **מתאייד**

אפשר גם לקרוא esvolant, כלומר "מרתיח", וזה יתאים יותר להסבר של רש"י: המים החמים מגמישים את העור [מתוך הרחבת נקבוביותיו] והלכלוך נכנס בעוביו בקלות.

★ the shoulder bone

2256 / (חולין קה:) / **אופיא**

אישקומ"א / escume / **קצף**

ראה לעיל מס' 884.

★ flying, evaporating

2255 / (חולין קה.) / **רוח צרדא**

אישטורדישו"ן / estordison / **עילפון**, **הלם**, **מבוכה**

ראה לעיל מס' 549.

★ unconscious, shock, confusion

2257 / (חולין קי.) / **חילפי**

אורטיא"ש / orties / **סרפדים**

★ nettles, urtica

2258 / (חולין קיא.) / **צומתו**

אישטריינ"ט / estreint / **מצומק**

ראה לעיל מס' 638. בלונדהיים הטיל סימן-שאלה אחרי פענוח הלעז, כפי הנראה, מפני שלפי נוסח הפירוש קשה לקיים את שתי ההוראות של estreint, לא הצורה הסבילה (בינוני פעול), אך גם לא ההווה הפעיל, כמו להלן מס' 2262.

★ shrunken

2259 / (חולין קיא:) / (**חורפיה**)[**חורפא**]

איגרי"ש / egres [aigres] / **חריפות**

ר' בלונדהיים ב' (ע' 63-65). אולי צריך לקרוא egres (מלרע).

★ spiciness

2260 / (חולין קיב.) / **אסמיק**

שנקטירו"ד / sancterud / [sancterud ’] / **רווי-דם**

ראה לעיל מס' 682.

★ bloodsoaked

2261 / (חולין קיב:) / **משפייה**

קולי"ר / coler / **לנזול**

★ to drip

2262 / (חולין קיב:) / **קמיטי**

אישטריינ"ט / estreint / **מצַמֵּק**

ראה לעיל מס' 638.

★ shrinking (something else)

2263 / (חולין קיג.) / **מילחא גללניתא**

שי"ל יימ"א / sel jeme [sel geme] / **מלח הסלע** (**כגון מלח סדומי**)

★ rock salt (such as Sodom salt, salt extracted from the Dead sea area)

2264 / (חולין קיג.) / **כנתא**

אינטריי"ל / entreil [entrail] / **שומן המעיים**

★ intestinal fat

2265 / (חולין קיג.) / **כרכשא**

טבחיא"ה / tabahie / **פי-הטבעת**

ראה לעיל מס' 95.

★ anus

2266 / (חולין קיד.) / **מי חלב**

מישג"א / mesge [mesgue] / **מי-גבינה**, **נסיוב החלב**

★ whey, milk curds

2267 / (חולין קטז.) / **טווסא**

פאו"ן / paon / **טווס**

★ peacock

2268 / (חולין קיז:) / **רוטב**

גלייר"א / gleire [glaire] / **ליחה**

לשון פירוש רש"י: "דרך לאוכלה [את הגלייר"א, הסיומת אינה יכולה להתייחס אל המלה רוטב, שהיא

ממין זכר] כשהיא קרושה על הבשר".

⋆ fluid, phlegm, pus

2269 / (חולין קיט.) / **קולית**

רידונדי"ל / redondel / **עצם הירך** (**המשמעות המקורית: חפץ עגול**)

⋆ thigh bone (original meaning: a round object)

2270 / (חולין קיט.) / **שרביטים**

קושי"ש / coses [cosses] / **קליפות**, **תרמילים** (**של פולים**)

ר' מילונו של לוי (מס' 786), הגורס גושי"ש goses (תרמילים). בצרפתית של היום קיימים שני המונחים cosses וגם gousses באותה משמעות בערך, ואולי מאותו מוצא.

⋆ pods, shells (of beans)

2271 / (חולין קכ.) / **לחה**

גלייר"א / gleire [glaire] / **ליחה**

⋆ fluid, pus, phlegm

2272 / (חולין קכ.) / **קיפה**

פונדריל"א / fondrile [fondrille] / **משקע** (**של שאריות בשר**)

גרסת הדפוסים, שאינה מצויה בכתבי-היד, אי-אפשר להעמידה, כי לא ייתכן, שבאותו משפט יביא רש"י פעמיים אותו לעז, כשזה מסביר את זה. יש להניח, שיש כאן טעות דפוס, ובמקום הלעז הראשון צריך אולי לקרוא "פירמא", המלה הארמית שבתלמוד.

⋆ sediment (of leftover meat)

2273 / (חולין קכ.) / **יסוד הקדרה**

פונדריל"א / fondrile [fondrille] / **משקע** (**של שאריות בשר**)

⋆ sediment (of leftover meat)

2274 / (חולין קכ.) / **המחהו**

פונדר"א / fondre / **להתיך**, **להמיס** (**אוכל**, **כדי לשתות אותו**)

⋆ to melt (food, in order to drink it)

2275 / (חולין קכא.) / **מרטקא**

יינו"ל / jenol / **בֶּרֶך** (**כאן במשמעות מיוחדת של גיד הצוואר**)

⋆ knee (here, in a special meaning of the neck tendon)

2276 / (חולין קכא.) / **חרטום**

בי"ק / bec / **חרטום**

★ beak

2277 / (חולין קכב.) / **חטרת**

חלדרוב"א / haldrobe / **דבשת**

ראה לעיל מס' 216.

★ hump (of a camel)

2278 / (חולין קכב.) / **אנקה**

היריצו"ן / hericon / **קיפוד**

ראה לעיל מס' 218.

★ hedgehog

2279 / (חולין קכב.) / **לטאה**

ליישירד"א / leiserde [laiserde] / **לטאה**

★ lizard

2280 / (חולין קכב.) / **חומט**

לימצ"א / limace / **חילזון ערום**

★ a slug

2281 / (חולין קכג:) / **טפילה**

פלשטר"א / plastre / **טיח**

ר' בלונדהיים ב' (ע' 166).

★ plaster

2282 / (חולין קכד.) / **מושב (של זב)**

פלדישטו"ל / faldestol / **כיסא מתקפל**

זב, המטמא את כל מה שהוא יושב עליו, הולך לכל מקום עם כיסא מתקפל.

★ folding chair

2283 / (חולין קכה:) / (**תיבת**)[**תיבה**]

מישטיי"ר / mestier / **מזנון לשמירת אוכל**

ראה לעיל מס' 155. נראה, שרש"י מתכוון לפרש את הביטוי "תיבת מגדל", או אפילו "מגדל" סתם, כפי שמצוי ברוב הופעות המלה.

★ a cupboard for storing food

2284 / (חולין קכו.) / **שקוף**

בטיי"ל / bateil / **חלק ממסגרת הפתח, שעליו הדלת חובטת**

משום מה הבדיל בלונדהיים בין משמעות זו של המלהל ובין משמעותה "ענבל" (ר' לעיל מס' 208 ומס' 229), אף שגם היא עניין של חבטה. ר' גם בלונדהיים פ' (ע' 29).

★ the part of the door frame that the door strikes when closing

2285 / (חולין קכו:) / **קילקלין**

פולציי"ל / folcel / **קבוצת שערות**

כמו במס' 2284 דלעיל, יש לתמוה, למה לא איחד בלונדהיים בתוך ערך אחד folcel זה ו – folcel שבמס' 131 ומס' 1989 לעיל, במשמעות "פסולת של משי גולמי", שגם היא הרחבה של המושג "קבוצת שערות".

★ a bunch of hairs

2286 / (חולין קכז.) / **ביברי**

ביברונ"ש / bevrons / **בונים** (**חיות**)

רש"י רצה בין השאר להצביע על קרבת המלה הארמית למלה הצרפתית.

★ beavers

2287 / (חולין קכח.) / **עולשים**

קרישפיל"א / crespele [respele] / **עולש**

ראה לעיל מס' 352.

★ chicory

2288 / (חולין קכט.) / **כופת שאור**

מוטי"ל / motel / **רכס**

בלונדהיים מתרגם, לפי הדה"מ, "גוש של שאור". לפי מילוני הצרפתית של ימי-הביניים motel הוא מקום מוגבה, ואין סתירה: בתלמוד הכוונה לערמה (של שאור), שאפשר לשבת עליה. אולם אחד מכתבי-היד גורס מטו"ן maton (גוש [של שאור], ר' לעיל מס' 648). ור' גם מילונו של לוי (מס' 786).

★ range

2289 / (חולין קלא.) / **תפאר**

דישאינבילי"ר / desenbelir / **ליטול את יופיו** (**של משהו**)

רש"י מסביר את התופעה הלשונית השכיחה בעברית, שלאותו פועל, בבניינים שונים (או אפילו באותו בניין), משמעויות הפוכות. כך, לעומת "לפאר מקדשי" (ישעיה ס', י"ג), שפירושו להדר, ליפות, הוא מפרש "לא תפאר" (דברים כ"ד, כ'): "לא תיטול את [כל] היופי [של העץ]". ולשם כך הביא (או המציא) את הפועל המורכב des-enbelir enbelir) "ליפות", des-, קדומת הביטול). בדפוסים ובחלק

מכתבי-היד הלעז משובש (אשפי"ר וכדומה) וחסרה המלה העברית המתפרשת. כתבי-היד האחרים גורסים: "...תפאר. דישאנבלי"ר" (או כדומה), ובלונדהיים משער, שהגרסה המשובשת אשפי"ר היא מיזוג של "תפאר" והלעז (א', פ', ר' מ"תפאר": א', ש', י', ר' מהלעז). ר' מילונו של לוי (מס' 297).

★ take away the beauty (from something)

2290 / (חולין קלב:) / **מסחתא**

מיישי"ל / [maisel] meisel / **אטליז**

באחד מכתבי-היד קוראים, במקום "מסחתא. חנות": "מסחתא. עלי קבוע לקצב עליו בשר מיישי"ל בל'". זה תיאור האטליז הקדמון, שאינו בהכרח חנות מיוחדת, אלא מצטמצם בהחזקת עלי, כלומר גוש עת, לקצב את הבשר עליו.

★ butcher shop

2291 / (חולין קלג.) / **צריף**

אלו"ם / alum / **צָרִיף** (**אלום**)

ראה לעיל מס' 185.

★ alum

2292 / (חולין קלד:) / **כף של יד**

אישפלדו"ן / espaldon / **עצם השכם**

ראה לעיל מס' 689.

★ shoulder bone

2293 / (חולין קלו:) / **שחופות**

פלבי"ש / falves / **צהובות-אדמדמות**

★ yellow-reddish

2294 / (חולין קלח.) / **פקעיות**

לימוישי"ל / [lemoissel] lemoisel / **פקעת** (**של חוט**)

★ ball of thread

2295 / (חולין קלח.) / **כיפה**

פילטרי"ן / feltrin / **כובע של לֶבֶד**

כפי הנראה גם כובע קטן מחומר אחר (ר' לעיל מס' 1248).

★ a felt hat

2296 / (חולין קלט:) / **טפיחים**

בוילי"ש / boiles / **מעין כוכים קטנים בקירות, שבהם היונים מקננות**

המלה הצרפתית קשורה ל – boule (גולה, כדור; בצרפתית של היום משתמשים להוראה הנ"לבמלה

boulin) או ל – bouteille (בקבוק, הקטנה של מלה עתיקה, שפירושה כד, נאד).

★ niches in the wall where the birds nestle

2297 / (חולין קמ.) / **דה"מ רבי אליעזר מחייב לשלח**

קוק"ו / cucu / **קוקייה**

כל הפירוש הזה של רש"י שייך למשנה (לעיל קלח). רש"י רוצה למנוע, שיזהו את הקורא, שהוא עוף טהור (כך יש לתקן ברש"י על המשנה), עם הקוקייה, שהיא עוף טומא, למרות שלשניהם המנהג, שאינם דוגרים על הביצים שלהם.

★ cuckoo

בכורות

2298 / (בכורות ז:) / **עטלף**

קלב"א שורי"ץ / chalve soriz / **עטלף**

ראה לעיל מס' 843

★ bat

2299 / (בכורות ח.) / **בני ימא**

שירייני"א / sereine / **סירנה** (**בתולת-ים**, **כפי שהיא מתוארת באגדות העמים**)

★ Siren (a mermaid, as described in folktales)

2300 / (בכורות ח.) / **לוז**

קולדר"א / coldre / (**עץ-**) **אלסר**

★ hazelnut (tree)

2301 / (בכורות ח.) / **קוף**

שיני"א / sinje [singe] / **קוף**

★ monkey

2302 / (בכורות ח.) / **קיפוף**

מירקצ"א / merkaze / **קוף בעל זנב** (**בגרמנית**)

בגרמנית של היום Meerkatze, אבל הכתיב מטעה, כי אין משמעות המלה "חתול-ים", אלא מוצאה ממלה הודית.

★ a monkey with a tail (in German)

2303 / (בכורות ח:) / **סיכתא**

קיביל"א / chevile [cheville] / **יתד**, **וו**, **זיז**

★ peg, hook, wedge

2304 / (בכורות ח:) / **גרדי**

פירנייי"ש / fernjes / **ציציות**

ראה לעיל מס' 446.

★ fringes (of a garment)

2305 / (בכורות ח:) / **מרא**

פושוי"ר / fosoir [fossoir] / **מכוש**

ראה לעיל מס' 70. צורת הלעז בלשון יחיד מחזקת את תיקון הב"ח.

★ pick-ax

2306 / (בכורות י:) / **מגירה**

שיר"א / sere [serre] / **משור**

ראה לעיל מס' 808.

★ a saw

2307 / (בכורות טז.) / **דוקין**

טיי"א / teile / **תבלול** (**כתם בעין המצמצם את הראייה**)

בדפוס וילנא הלעז מופיע בצורת "טולא" בלי גרשיים! ר' מילונו של לוי (מס' 756).

★ cataract (a spot in the eye that reduces eyesight)

2308 / (בכורות כב.) / **פיקה**

לימושי"ל / lemosel [lemossel] / **פקעת** (**של חוט**)

באחד מכתבי-היד קוראים פושי"ל fusel (פלך, ר' לעיל מס' 422). ר' על כך במילונו של לוי (מס' 786)

★ a ball of thread

2309 / (בכורות כז.) / **מסא**

פורגו"ן / forgon / **שפוד חתייה**

ראה לעיל מס' 470.

★ a spit for roasting

2310 / (בכורות כח.) / **דוקין**

טיי"א / teile / **תבלול** (**כתם בעין המצמצם את הראייה**)

ראה מילונו של לוי (מס' 756).

★ cataract (a spot in the eye that reduces eyesight)

2311 / (בכורות כט:) / **נמטי**

פילטרי"ש / feltres / **לבדים** (**מצעים של לֶבֶד**)

★ felts (sheets made of)

2312 / (בכורות כט:) / **מסרק**

צירי"ש / ceres [cerens] / **מסרק לפשתן**

ראה לעיל מס' 762. חסר בדפוסים. מצוי בכתבי-היד בסוף הפירוש על "סרק".

★ a comb for flax

2313 / (בכורות כט:) / **תיכי**

טריצידויר"ש / trecedoirs / **גדילים** (**של פשתן לא טווי**)

★ twisted threads (of unwoven flax)

2314 / (בכורות ל.) / **כנתא**

אינטריי"ל / entreil [entrail] / **שומן המעיים**

5

★ intestinal fat

2315 / (בכורות לג:) / (**ש**)**אחזו דם**

אינפונדר"א / enfondre / **שלשול**, **מחלת-מעיים**

עיין לעיל מס' 1403 ומס' 1568.

★ diarrhea, intestinal disease

2316 / (בכורות לד.) / **פוגם**

אינקריני"ר / encrener / **לחרוץ** (**חריץ**)

ראה לעיל מס' 257.

★ to notch, to groove

2317 / (בכורות לה.) / (**צדעיו**)[**צדעיים**]

טינפלי"ש / tenples / **צדעיים**

★ temples (of the forehead

2318 / (בכורות לה.) / **חוטין**

יינציבי"ש / jencives / **חניכיים**

בלונדהיים רשם את הביטוי, שהלעז מפרשו: "חוטין החיצונות". אבל נראה, שאין הדגשה על החיצונות, וגם הפנימיות נקראות כך (ר' להלן מס' 2321).

★ gums

2319 / (בכורות לה.) / **השיניים הגדולות**

מישילר"ש / meselers [maisseles] / (**שיניים**) **טוחנות**

ראה לעיל מס' 68.

★ molars (teeth)

2320 / (בכורות לז.) / **חסחוס**

טינרו"ם / tenrum / **חסחוס** (**פנימי באוזן של חיה**)

★ cartilage (inside an animal's ear)

2321 / (בכורות לז.) / **חוטין**

יינציבי"ש / jencives / **חניכיים**

★ gums

2322 / (בכורות לז.) / **פנימיות**

מישיליר"ש / maiseles [maisselles] / (**שיניים**) **טוחנות**

ראה לעיל מס' 68.

★ molars (teeth)

2323 / (בכורות לז:) / **סול**

ברוק"א / broche / **שפוד**, **קנה-עץ מחודד**

★ a spit, a pointed stick

2324 / (בכורות לז:) / **מקדח**

טריידר"א / tariedre / **מקדח**

ראה לעיל מס' 1351.

★ a drill

2325 / (בכורות לז:) / **הינדא**

ויצ"א / wece [vece] / **בקיה**

ראה לעיל מס' 115.

★ vetch (plant)

2326 / (בכורות לח.) / (**אזנו**)[**אוזן**]

אנש"א / anse / **אוז**, **ידית** (**של כלי**)

הלעז משובש בדפוסים.

★ a handle (of a vessel)

2327 / (בכורות לח.) / **דק**

טיי"א / teile / **תבלול** (**כתם בעין המצמצם את הראייה**)

ר' מילונו של לוי (מס' 756).

★ cataract (a spot in the eye that reduces eyesight)

2327א / (בכורות לח.) / **חלזון**

לימ"ץ / limaz / **מחלה בעין**

ראה לעיל מס' 1826. הבלשן השוודי ג' טילנדר מצא בכתב-יד מהמאה הט"ו שברשותו על ריפוי מחלות הסוסים את המלה limaison, המציינת זיהום בעין הסוס. הוא משווה אותה עם limace, המופיעה במילון Littre במשמעות זיהום בכף רגלו של השור

★ a disease in the eye

2328 / (בכורות לח.) / **עצב**

מיי"א / meile [maille] / **ברקית**

ראה לעיל מס' 296.

★ glaucoma

2329 / (בכורות לח.) / **שחור**

פרוניל"א / prunele / **אישון** (**של עין**)

★ pupil (of the eye)

2330 / (בכורות לח:) / **ברקא**

מיי"א / meile [maille] / **ברקית**

ראה לעיל מס' 296.

★ glaucoma

2331 / (בכורות לח:) / **תבן ומספוא**

פיי"ן / fein / **חציר** (**למאכל בהמה**)

הלעז משובש בדפוסים. ספק, אם בא הלעז לפרש שתי מלים, כדברי בלונדהיים, או רק את האחרונה; נראה, שהוא מפרש "מספוא" בלבד.

★ hay (animal food)

2332 / (בכורות לט.) / **מתאימות**

מישיליר"ש / meselers [maisseles] / (**שיניים**) **טוחנות**

ראה לעיל מס' 68.

★ molars (teeth)

2333 / (בכורות לט:) / **כווצן**

ריריי"ט / retreit [retrait] / **מתכווץ** (**או מכֻוץ**)

★ shrinking (or shrunken)

2334 / (בכורות מ.) / **כסלים**

פלנק"ש / flancs / **כסלים** (**השרירים הפנימיים של הירך סמוך לכליה**)

עיין לעיל מס' 1477.

★ flanks (the inner muscles of the thigh next to the kidneys)

2335 / (בכורות מ.) / (**ש**)**נשמטה**

אישלוישיי"ר / esloisier [esloissier] / **לשמוט**

מדובר ביד או ברגל שנקעה, דהיינו שעצמה יצאה מפרקה. חסר בדפוסים.

★ to drop, to draw out, to dislocate [as in a sprain]

2336 / (בכורות מ.) / **כסלי**

פלנ"ק / flanc / **כסל** (**השריר הפנימי של הירך סמוך לכליה**)

עיין לעיל מס' 1477.

★ flank (the inner muscle of the thigh next to the kidney)

2337 / (בכורות מ:) / **קצרות ברוחב**

אינירפלי"ד / enjarples / **קצר מדאי**

מקור המלה הצרפתית לא ברור. המלה היחידה הדומה במקצת היא jarbe/garbe (אלומה). כלום אפשר לראות ברגליים מבולמות – רגליים מאולמות?

★ too short

2338 / (בכורות מ:) / **יבלת**

וירוא"ה / werue [verrue] / **יבלת**

★ wart

2339 / (בכורות מג.) / **חטרות**

חלדרובי"ש / haldrobes / **חטוטרות**, **דבשות**

ראה לעיל מס' 216.

★ humps, humpback (a camel's)

2340 / (בכורות מג.) / **גבינין**

שורציל"ש / sorcils / **גבות-עיניים**

★ eyebrows

2341 / (בכורות מג:) / **דה"מ שקוט מלפניו**

בישאגו"ד / besagud / **כלי בעל שני ראשים חדים**

ראה לעיל מס' 892.

⋆ an implement with two pointed heads.

2342 / (בכורות מג:) / **שמוט**

אישלוישיי"ר / esloisier [esloissier] / **לשמוט**

ראה לעיל מס' 2335. נראה, שעדיפה גרסת הדפוסים אישלוישי"ד [צ"ל אישלוישיי"ד] esloisied, שמוט.

⋆ to drop, to draw out, to dislocate [as in sprain]

2343 / (בכורות מג:) / **גבינים**

שורציל"ש / sorcils / **גבות עיניים**

⋆ eyebrows

2344 / (בכורות מד:) / **עלקא**

שנשוא"ה / sansue / **עלוקה**

⋆ leech

2345 / (בכורות מד:) / **בן נפילים**

נויטו"ם / nuitum / **שדון**

בצרפתית של היום lutin. כפי הנראה נגזר משם האליל Neptunus, בהשפעת nuit (לילה). ור' גם להלן מס' 2389.

⋆ little demon

2346 / (בכורות מה.) / **איסתמרא**

קיביל"א / chevile [cheville] / **קרסול**

⋆ ankle

2347 / (בכורות מה.) / **קלוש**

טינב"א / tenve / **דק, רזה**

בדפוס וילנא נדבקו בטעות הפירוש העברי של "טריפה": קלוש, והלעז טינב"א. נראה, שלפי שיטת בלונדהיים, המביא תמיד את המלה הסמוכה ללעז, אין להציב כאן את "טריפה" כאילו היא מלה, שהלעז מפרש אותה, אלא "קלוש". אך יש להעיר, שהוראה זו של המלה "טריפה" נדירה ביותר, ואף אינה מופיעה במילון של Jastrow, עי אם אולי במשמעות "להישיר, להקציע" (הוראה מס' 6 של טָרַף); ור' גם ב"ערוך השלם" כרך ד', ע' 92.

⋆ thin, slim

2348 / (בכורות מה.) / **צירין**

קרדיניל"ש / chardenels / **צירים** (**של דלת וכדומה**)

★ hinges

2349 / (בכורות מה:) / **סומקא**

רו"ש / ros / **אדמוני**

יש חוקרים המציעים לתקן את הדה"מ מ"סומקא" ל"ניחור", כמו לעיל מס' 27 (לפי התיקון המקובל), 82, 90.

★ red

2350 / (בכורות מה:) / **בוהק**

לינטילו"ש / lentilos [lentillos] / **עדשן**, **שעורו מנומש בכעין עדשים**

חסר בדפוסים.

★ lentiginous (who has a skin with lentil shaped freckles)

2351 / (בכורות מה:) / **דבש**

מי"ץ / mez / **מי-דבש**

רש"י רוצה להסביר, מה הוא דבש לשתייה.

★ mead

2352 / (בכורות נא.) / **סול**

ברוק"א / broche / **שפוד**, **קנה-עץ מחודד**

★ spit, a pointed stick

2353 / (בכורות נה.) / **אבטילאות**

קונטרידי"ש / contredes / **חבלי ארץ**

ראה לעיל מס' 1028. כוונת רש"י לשני מחוזות שונים, השייכים למלכות אחת.

★ regions

2354 / (בכורות נה:) / **מחצלות של קנים**

קליידי"ש / cleides / **רשתות-נצרים**, **מחצלות**

★ wicker baskets, mats

2355 / (בכורות נז:) / **חזירין**

לייטוגי"ש / leituges [laitugues] / **חסות** (**ירקות**)

ראה לעיל מס' 624.

★ lettuces (vegetables)

2356 / (בכורות נז:) / **המסס**

צינפיי"ל / cenpeil / **המסס** (**החלק השלישי בקיבת מעלי-הגירה**)

ראה לעיל מס' 160.

★ omasum (the third chamber of a ruminants' stomach)

2357 / (בכורות נז:) / **מוזרתא**

טורניד"א / tornede / (**ביצה**) **מקולקלת**

כפי הנראה אותו מושג כמו בפועל torner (לעיל מס' 1667).

★ rotten (egg)

2358 / (בכורות נח.) / **סקרתא**

מיני"א / minie [minie] / **צבע אדום** (**העשוי מתחמוצת העופרת**)

ראה לעיל מס' 1259.

★ red paint (made of plumbum oxide)

ערכין

2359 / (ערכין ו:) / **נר**

קרוישו"ל / croisol / **מנורה**

ראה לעיל מס' 135. בסוגייתנו מדובר ב"מנורה או נר". כפי הנראה, "מנורה" היא מערכת של כמה נרות.

★ lamp

2360 / (ערכין י.) / **חלילין**

קלימיל"ש / chalemels / **חלילים** (**כלי-נגינה**)

★ flutes, pipes (musical instruments)

2361 / (ערכין י:) / **דק**

טינבי"ש / tenves / **דק, רזה**

לגבי הסיומת –s, ר' לעיל מס' 932 ועוד, בימי-הביניים שימשה ה – s הסופית לא רק לסימן הריבוי, אלא גם ליחסות מסוימות, ורש"י נהג כפי הנראה לפי הדקדוק המקובל.

★ thin, slim

2362 / (ערכין י:) / **צלצל**

צינבי"ש / cenbes / **צלצלים**, **פעמונים**

ראה לעיל מס' 589.

★ cymbals, bells

2363 / (ערכין י:) / **ממורק**

לוישנ"ט / luisant / **מבהיק**

★ shine, glow

2364 / (ערכין י:) / **טבלא גורגדנא**

אישקיליט"א / eschelete / **פעמון**

כאן, בניגוד לכל המקומות האחרים, שבהם הופיע, הלעז מציין את כל הפעמון ולא רק את הזוג. אלא אם כן מעיזים לתקן את הנוסח של רש"י: "הרדוולים טבלא גורגדנא. עינבל וזוג שקורין אישקיליט"א".

★ bell

2365 / (ערכין י:) / **מגריפה**

ודי"ל / wadil [vadil] / **יעה**, **מגרפה**

ראה לעיל מס' 1093.

★ shovel, scoop

2366 / (ערכין יג:) / **דה"מ עבידתא חד עבדי**

צינבי"ש / cenbes / **צלצלים**, **פעמונים**

ראה לעיל מס' 589.

★ cymbals, bells

2367 / (ערכין טז:) / **פטיט**

פוילי"ר / faweler [faveler] / **לפטפט**

★ to chatter

2368 / (ערכין יט.) / **אציל**

אישיל"א / aisele [aissele] / **בית-שחי**

ראה להלן מס' 2414.

★ arm-pit

2369 / (ערכין יט:) / **קיבורא**

ברדו"ן / bradon / **חלק** (**הזרוע**), **שהוא מלא בשר**

ראה לעיל מס' 9.

★ the part (of the arm) that is full of flesh, biceps

2370 / (ערכין יט:) / **קב**

אישקצ"א / eschacc / **קב** (**של נכה-רגל**)

ראה לעיל מס' 265.

★ crutch

2371 / (ערכין יט:) / **איסתוירא**

קיביל"א / [cheville] chevile / **קרסול**

בדפוסים הלעז רשום גם בסוף דה"מ "פרט לבעלי קבין", וזו כפי הנראה תוספת מאוחרת.

★ ankle

2372 / (ערכין כג:) / **מעצדין**

דולידויר"א / doledoire / **מעצד** (**מעין גרזן**)

לפי גרסת הדפוסים יש לפנינו צורת הריבוי דולידוירי"ש doledoires.

★ adz (a heavy curved steel tool, with a broad, chisel like end mounted on a wooden handle) 'V.

2373 / (ערכין כג:) / **מגירה**

שיר"א / [serre] sere / **משור**

ראה לעיל מס' xox.

★ a saw

2374 / (ערכין כה.) / **מידק**

קלי"ר / cler / **בהיר, דליל**

ראה לעיל מס' 956.

★ clear, lucid, not dense

2375 / (ערכין ל:) / **קיבר**

שיאונדיי"ר / seondier / **משני, בעל איכות נחותה**

★ secondary, of a low quality

2376 / (ערכין לב.) / **מגדלות**

מישטיי"ר / mestier / **מזנון לשמירת אוכל**

ראה לעיל מס' 155.

★ a cupboard for storing food

2377 / (ערכין לב.) / **מגדלות**

יפרייט"א / jafreite / **ארון**

ראה לעיל מס' 154. חסר בדפוסים. בכתבי-היד כתוב, שהמלה "בלשון אשכנז".

★ closet ,-mnn

תמורה

2378 / (תמורה טו:) / **גונח**

פלניאנ"ט / planiant [plaignant] / **מתייפח, מתאונן**

ראה לעיל מס' 1153. יש לתמוה על כך, שזה הלעז היחיד בכל המסכת.

★ mrmD weeping, complaining

כריתות

2379 / (כריתות ו.) / **צרי**

גומ"א / gome / **שָׂרָף**

★ sap, gum (of a tree)

2380 / (כריתות ו.) / **חלבנה**

גלבינ"א / galbena / **שרף של סוג כלך (צמח סוככי) באיטלקית**

השרף הזה ידוע מהתורה (שמות ל', ל"ד) ושמו העברי עבר לשפות אירופה (לטינית וצרפתית galbanum וגם איטלקית של היום galbano). ועל-כך הפרשן רוצה להצביע. המקורות שלפנינו (בשניהם גלבנ"א) מעידים על צורה דיאלקטית איטלקית – הלא ידוע לנו, שפירוש מסכת כריתות אינו מאת רש"י – ובשום אופן לא על צורה צרפתית, לא בלשון העם (galme, ר' לעיל מס' 1309) ולא בלשון משכילי הכנסייה (galbanum). העובדה, שאותה צורה מצויה בפירוש רש"י על התורה (שמות כנ"ל), מוכיחה, שהחומר היה ידוע בשמו האיטלקי – מפני שיובא מאיטליה? – או, סביר יותר, שהלעז גם שם תוספת, שאינה מאת רש"י. חיזוק לסברה זו בעובדה, שרמסטטר לא רשם את הלעז מתוך כתבי-היד של הפירוש על התורה. ר' בלונדהיים פ' (ע' 48-49).

★ galbanum (in Italian)

2381 / (כריתות ו.) / **שבולת נרד**

אישפי"ג / espig / **אזוביון**

★ lavender, spike lavender (plant)

2382 / (כריתות ו.) / **בורית**

שבו"ן / savon / **סבון**

ראה לעיל מס' 1434. להלן בדבר המתחיל "כרשינא" המלה חוזרת בצורה איטלקית ספונ"י (sapone).

★ soap

2383 / (כריתות ו.) / **כרשינא**

אירב"א שבונייר"א עשב סבוני (סבונית) / erbe savoniere

הלעז משובש בשני המקורות (כתב-היד היחיד והדפוסים הראשונים), שבהם המלה השנייה נקראת

שטנרי"א, שבוטי"א, אבל לפי המקבילה בסנהדרין מט: (לעיל מס' 1704) ניתן לתקן.

★ a soap herb (soapwort)

2384 / (כריתות יג.) / **ליחה סרוחה**

קויטור"א / cuiture / **כוויה** (**פצע מזוהם**)

★ a bum (an infected wound)

2385 / (כריתות טו.) / **דלית**

טרייל"א / treile [treille] / **גפן-דליות**

ראה לעיל מס' 653.

★ vine-arbor

2386 / (כריתות טו:) / **קפלוט**

פוריל"ש / porels / **כרשים** (**ירק מאכל**)

★ leeks (vegetable used as food)

2387 / (כריתות כא.) / **כף הירך**

פולפ"א / polpe / **הבשר שעל עצם הירך**

★ the flesh covering the thigh bone

2388 / (כריתות כב.) / **שריף**

הומי"ר / humer / **לגמוא** (**לבלוע מתוך שאיפה**)

ראה לעיל מס' 92.

★ to swallow while inhaling

מעילה

2389 / (מעילה יז:) / **בן תמליון**

נוטוי"ן / nutiun / **שדון**

אולי יש מקום לאחד לעז זה עם nuitum (מס' 2345). הגרסה של התוספות (לומטו"ך), יכולה להיות שיבוש של לוטי"ן (לוטטי"ן?) lutin - כצורת המלה הצרפתית של היום.

★ little demon

2390 / (מעילה כא.) / **דלוסקמא**

טשק"א / tasche / **שק**

★ sack, bag

נדה

2391 / (נידה ג.) / **מרגשת**

שינטי"ר / sentir / **לחוש**, **להרגיש**

אולי כוונת רש"י לדחות את הפירוש "מתנועעת" וכדומה.

★ to feel, sense

2392 / (נידה ג.) / **כויץ**

ריטרייי"ט / retreit [retrait] / **מתכווץ** (**או מכֻוץ**)

★ shrinking (or: shrunken)

2393 / (נידה ג:) / **שולים**

פונ"ץ / fonz / **קרקעית**

★ bottom

2394 / (נידה ד.) / **חלודה**

רידויל"א / redoile [redoille] / **חלודה**

ראה לעיל מס' 200.

★ rust

2395 / (נידה ח:) / **רשושין**

פידרוי"א / pedruge [pedruge] / **חצץ**

ר' מילונו של לוי (מס' 633).

★ pebbles, gravel

2396 / (נידה ח:) / **צונמא**

רוק"א / roche / **סלע**

חסר בדפוסים ומצוי רק בכתב-יד אחד. ספק, אם הוא באמת מאת רש"י.

★ rock

2397 / (נידה יג:) / **פמלניא**

פורציינ"ט / porceint / **חגורה**

ראה לעיל מס' 112.

★ belt

2398 / (נידה יג:) / **שנצים**

אישטירלי"ש / esterles / **שנצים**, **שרוכים**

★ laces, cords

2399 / (נידה יז.) / (ה)**אוחזים את העיניים**

גרמינטי"ר / gramenter / **לדרוש אל המתים**

כפי הנראה נגזר מ – negrementer (על פי היוונית necromanteia, "דרישה אל המתים"), משם שהתחלת המלה נחשבה לקדומת (השווה את הצורה המקבילה ingremrnter). מילונים מקרבים gramenter ל – garmenter. Gaimenter ("להתאונן", מיזוג של השורש הגרמני gai – vai – weh, "אבוי", והפועל lamenter, "לקונן"). אבל מסתבר, שאין זה אלא דימוי צלילים מקרי.

⋆ to communicate with the dead

2400 / (נידה יז.) / **מילא פרהבא**

קוטו"ן / coton / **כותנה**

ראה לעיל מס' 26.

⋆ cotton

2401 / (נידה יז.) / **פקולין**

קוטו"ן / coton / **כותנה**

ראה לעיל מס' 26.

⋆ cotton

2402 / (נידה יז:) / **פרקדנית**

שובינ"א / sovine / **פרקדנית, שוכבת על הגב**

⋆ laying on the back, supine

2403 / (נידה יט.) / **תלתן**

פינוגר"י / fenogre / **חילבה** (**גרגרנית יוונית, צמח המשמש לתבלין**)

⋆ fenugreek (a Greek trefoil use as spice)

2404 / (נידה יט.) / **חרת**

אדרימינ"ט / adrement / **צבע שחור**

ראה לעיל מס' 358.

⋆ a black paint (made from sulfuric copper)

2405 / (נידה יט.) / **דיהה**

פלדי"ש / paldes / **חיוור**

אף שכבר ראינו (למשל לעיל מס' 932 ועוד), שאין להתפלא מצורת יחיד בסיומת s– (או ts=-z–), היינו מעדיפים לראות כאן, לפי תוכן הפירוש, צורה של הפועל palir, paloir ("להחוויר") – אבל אי-אפשר למצוא בדרך זו הצדקה ל – s הסופית. בלונדהיים מתרגם "חיוורים", אבל, כפי הנראה, זו

פליטת קולמוס.

★ pale

2406 / (נידה יט.) / **מנומר**

טי"י / taje / **בעל כתמים**

באחד מכתבי-היד יש פירוש רש"י על היין "השרוני. מנומר טיי"א בלע"ז" (בסוף המשנה), אך לא ייתכן, שיהא מאת רש"י, אלא אם כן מתקנים: טיי"ד tajed (צורה עתיקה יותר). לפי שיטת בלונדהיים יש לראות ב"מנומר" ולא ב"השרוני" את המלה המתפרשת.

★ spotted, stained

2407 / (נידה כ.) / **קילור**

אינפלשטר"א / enplastre / **תחבושת**

ראה לעיל מס' 1449.

★ bandage

2408 / (נידה כא.) / **פשוט**

טינבי"ש / tenves / **דק, רזה**

ראה לעיל מס' 2361.

★ thin, slim

2409 / (נידה כג.) / **אוכמא**

פרוניל"א / prunele / **אישון (של עין)**

חסר בדפוסים.

★ pupil (of the eye)

2410 / (נידה כג:) / **גבות עיניים**

שורצי"ל / sorcil / **גבת-העין**

כאן רש"י מפרש "גבינים. גבות עיניים" ולועז ביחיד, ולעיל (מס' 2340, 2343) הוא רק לועז ברבים. ונראה, שההבדל הוא בזה, ששם מדובר בשערות שעל הגבות, וכאן בעור המתגַבֵּהַ - בדומה לגבות הזקן היינו הסנטר. אך, כמו במקרים אחרים (ר' לעיל מס' 932), יש גם אפשרות, שהסיומת -s איננה של רבים.

★ eyebrow

2411 / (נידה כג:) / **סנטר**

מינטו"ן / menton / **סנטר**

★ chin

2412 / (נידה כט.) / (**צדעיו**)[**צדעיים**]

טינפלי"ש / tenples / **צדעיים**

★ temples (of the forehead)

2413 / (נידה כט.) / **דה"מ מטנפות**

גלייר"א / gleire [glaire] / **ליחה**

★ fluid, phlegm, pus

2414 / (נידה ל:) / (**אציליו**)[**אצילים**]

אישילי"ש / aiseles [aisseles] / **בתי-שחי**

לעיל מס' 334 היה aisele פירוש של "מרפק", ומתקבל על הדעת, שגם "מרפק" וגם "אציליים" הם מה שאנו קוראים היום מרפק. הדבר בולט במקום זה, כי קשה לדמות את העובר כשבתי-שחיו מונחים על ארכובותיו. ויש חשש, שרש"י נמשך אחרי דמיון הצלילים בין "אציל" לבין aisele. ולפי זה רק במקום אחד (לעיל מס' 1709) הפירוש aisele (בית-השחי) מוצדק, ובשלושת המקומות הנותרים (כאן, לעיל מס' 334 ומס' 2368 – כשבמס' 334 התלמוד גורס דווקא "מרפק" ולא "אציל", אולם ייתכן, שהייתה גם גרסה זו בספרו של רש"י) מדובר במרפק (המפורש כשורה code לעיל מס' 1934). ור' גם בלונדהיים ב' (ע' 71-72) ובפרט בתוספות דה"מ קיבורת (מנחות לז.).

★ arm-pits

2415 / (נידה לא.) / **נפה**

ו"ן / wan [van] / **רחת**

ראה לעיל מס' 448.

★ winnowing shovel

2416 / (נידה לא.) / **ברור**

קלי"ר / cler / **בהיר**, **טהור**, **נבחר**

ראה לעיל מס' 956.

★ clear, pure, lucid, choice

2417 / (נידה לז:) / **תונבא**

אישטודישו"ן / estordison / **עילפון**, **הלם**, **מבוכה**

ראה לעיל מס' 549.

★ unconscious, shock, confusion

2418 / (נידה מב:) / **קמטים**

פרונצי"ש / fronces / **קמטים**

ראה לעיל מס' 481.

★ wrinkles

2419 / (נידה מו.) / **שומא**

וירוא"ה / werue [verrue] / **יבלת**

★ wart

2420 / (נידה מז.) / **קמט**

פרונצי"ש / fronces / **קמטים**

ראה לעיל מס' 481. באחד מכתבי-היד פרונצ"א fronce ביחיד, גרסה המתאימה יותר לנוסח העברי.

★ wrinkles

2421 / (נידה מז.) / **עוקץ**

פויצונ"ש / poicons / **פטמות**

המלה הצרפתית חסרה במילונים. אפשר להסביר אותה בשלוש דרכים: א) במקום poincons (מכשיר דוקר), והוא עיקר; ב) הקטנה מלשון pois (אפונה), כלומר "האפונה הקטנה"; ג) מלשון peiz (חזה), כלומר "קצה החזה". אולם, בהתחשב עם העובדה, שאף אחד מכתבי-היד אינו גורס כך (פויישונ"ש, פומבונ"ש, ובדפוס סונצינו פוציצ"ש), לוי (במילונו, מס' 786) מציע לקרוא, לפי כתב-יד נוס, (בברו"ן) ביבירו"ן biberon, באותה משמעות.

★ nipples

2422 / (נידה מז.) / **בחלה**

אינקריישנ"ט / encreisant [encreissant] / **מפריע**, **נמאס**

רש"י מסביר, שלפועל "בחל" שתי הוראות מקבילות "לגדול" ו"להפריע, להימאס", ורוצה להראות אותה הקבלה הצרפתית, בהצביעו על המלה encreisant, שמצד אחד משמעותה "מתגדל" (לשון creistre, בצרפתית של היום croitre), ומצד שני משמעותה "להתל, להפריע" (במובן זה צריך לקרוא אולי engreisant). כפי הנראה הדמיון בין שני הפעלים הצרפתיים מקרי, ואין מקור השני ידוע – ר' לעיל מס' 873 engres (עז רוח) ומס' 970 encres (מכבידים).

★ disturbing, despised

2423 / (נידה מז.) / **זוג**

בטנ"ט / batant / **ענבל**

★ tongue (of a bell)

2424 / (נידה מח:) / **נישוף**

פריי"ר / freier / **לשפשף**, **להסתחב**

ראה לעיל מס' 2 ומס' 1210.

to mb ★

2425 / (נידה נ.) / **סטיס**

קרו"ג / crog / **כרכום** (**קורטם**?)

ראה לעיל מס' 323.

saffron, crocus ★

2426 / (נידה נ.) / **קוצה**

גישד"א / gesde [guesde] / **איסטיס**, **פַּסטֶל** (**צמח**, **שמשורשו מפיקים צבע**)

ראה לעיל מס' 323.

isatis, pastel (a plant with dye- yielding roots) ★

2427 / (נידה נ.) / **עולשין**

קרישפיל"א / crespele [crespele] / **עולש**

ראה לעיל מס' 352.

chicory ★

2428 / (נידה נא.) / **סיאה**

פוליו"ל / poliol / **סוג של נענה**

a type of mint ★

2429 / (נידה נא.) / **קורנית**

שדריא"ה / sadree / **צתרה** (**צמח**)

ראה לעיל מס' 434.

savory (plant) ★

2430 / (נידה נא.) / **מנמר**

טיי"ר / tajer / **להכתים** (**לעבד שדה בשיטת כתמים**, **כלומר ללקט בו פה ושם**)

to spot (to cultivate a field in the spot technique, that is, to gather here and there) ★

2431 / (נידה נא.) / **שבת**

אנייש / aneid / **שֶׁבֶת** (**צמח ריחני**)

dill, anise (aromatic plant) ★

2432 / (נידה נא:) / **חימוס**

פיריטר"א / piretre / **בן-חרצית** (**צמח**)

בבלונדהיים מודפס בטעות "חימות". ר' גם הצורה המקבילה peletre (לעיל מס' 1301).

★ feverfew, pyrethrum

2433 / (נידה נא:) / **תירה**

טור"א / tore / **אקוניטון**, **חונק-הדוב** (**צמח ארסי**)

באחד מכתבי-היד קוראים: "התיאה, תור"א בל[ע"ז] ומרה היא מאוד". אך ספק רב, אם זה מאת רש"י.

★ aconite, wolfsbane, monkshood (a poisonous plant)

2434 / (נידה נא:) / **חריע**

קרו"ג / crog / **כרכום** (**קורטם**?)

ר' לעיל מס' 323. כאן, בפעם היחידה, המלה העברית-ארמית המקבילה לקרו"ג היא "חריע", אבל רש"י בעצמו מעיר "והוא כרכום".

★ saffron, crocus

2435 / (נידה נא:) / **לבושא**

אישירד"א / esjarde / **קשקשים**

מלה הכוללת את כל הקשקשים שעל גוף הדג. היום נותרה למלה echarde רק המשמעות של "קיסם" (רסיס של עץ הנכנס בעור או מתחת לציפורן).

★ scales

2436 / (נידה נד:) / **ניע**

קר"ק / crac / **ניע**, **צואת האף**

כך מתרגם בלונדהיים, וקשה לקבל את דעתו, כי crac הוא, כמסתבר, חיקוי קול הוצאת צואת הגרון, כלומר: הרוק, הכיח (וממנו נגזר הפועל cracher, "לירוק"), אמנם אין זה יכול להיות רוק סתם, כי המשנה מונה את הניע ואת הרוק, אבל אפשר, שמדובר ברוק סמיך לעומת רוק צלול. ר' פירוש רש"י על "כיחו וניעו" (ב"ק ג:). על ההסבר הראשון של ניע "ליחת החוטם" נוסף בסוגריים: "רוק היוצא מתוך גופיה [?} אגב כח".

★ mucus (of the nose)

2437 / (נידה נה:) / **ליחה סרוחה**

קויטור"א / cuiture / **כוויה** (**פצע מזוהם**)

★ bum (an infected wound)

2438 / (נידה נו.) / **זבוגי**

פרוי"ט / froit / **קרפדה**

★ toad

2439 / (נידה נו.) / **זבוגי**

בו"ט / bot / **קרפדה**

לפי דברי רש"י fruit u – נסא הם שני שמות של אותה חיה בפי אנשים שונים, ור' גם boterel, הקטנה של bot (לעיל מס' 1882), המציינת כפי הנראה סוג אחר של קרפדה – אול יותר קטנה.

★ toad

2440 / (נידה נו:) / **צדי הבגד**

יירונ"ש / jirons / **כנפי בגד**

רש"י מסביר את הארמית "סטרא": "צד הבגד, שיש שם קמטים ותפירות, שקורין יירונ"ש".

★ a cloth's comers, fringes

2441 / (נידה נו:) / **מקדיר**

טרישטריש"ט / trestrest / **מחלחל**

ראה לעיל מס' 608.

★ to penetrate, infiltrate

2442 / (נידה נז:) / **פוליוס**

אורי"ל / orel / **צעיף**

מלשון or ("שוליים [של פיסת בד]"), כי היה בגד זה עשוי מחתיכה ארוכה, שנגזרה בשולי הבד. אך לוי במילונו (מס' 619) מביא גם את ההשערה, שמדובר בצעיף המכסה את הפה (בלטינית os, oris).

★ scarf

2443 / (נידה נח.) / **קפץ הירך והשוק**

ירי"ט / jaret / **יָרֵך, מיתר הברך**

★ joint, the knee sinew

2444 / (נידה נח.) / **טווי**

אורדי"ר / ordir / **להשתות (לערוך את חוטי השתי לקראת האריגה)**

מתקבל יותר על הדעת, שהפועל ordir בא לפרש את הבינוני "המסוך" (הסמוך לו) מאשר את שם העצם "הטווי", כמו שהוא מפרש "מיסך" בהופעה הקודמת של המלה (לעיל מס' 282). ואם כן יש לתקן אצל בלונדהיים.

★ to warp (to prepare the warp threads before weaving)

2445 / (נידה נח:) / **קילור**

אינפלשטר"א / enplastre / **תחבושת**

ראה לעיל מס' 1449. בלונדהיים (ב', ע' 154) מציע לקרוא כאן אפלשטר"א aplastre במשמעות

"משחה".

★ bandage

2446 / (נידה נח:) / **פשפש**

פונייש"א / puneise [punaise] / **פשפש** (חרק)

★ bug, bed bug

2447 / (נידה סב.) / **דיהה**

פלד"א / palde / **חיוור**

חסר בדפוסים ומצלוי רק בכתב-יד אחד, לפי הגרסה פל"א, שהיא כנראה הצורה המאוחרת pale, אך אינה מאת רש"י.

★ pale

2448 / (נידה סב.) / **רמצא דפרזלא**

קרוצי"ן / crocin / **וו, אנקול**

חסר בדפוסים ומצוי רק בכתב-יד אחד, אבל ברור, שמקומו כאן, כי אין כל פירוש אחר לדה"מ (ר' הערת המגיה בש"ס וילנא).

★ hook

2449 / (נידה סב.) / **צפון**

שבו"ן / savon / **סבון**

ראה לעיל מס' 1434.

★ soap

2450 / (נידה סג.) / **מפהק**

אישטינדיליי"ר / estendeilier [estendeillier] / **להתמתח, להשתרע**

בדפוסים השתבש הלעז והפך למלה estrelier (ר' לעיל מס' 596 ועוד, וכן הוא ב"בית יוסף", כפי שהובא לעיל מס' 451).

★ to stretch, spread

2451 / (נידה סג.) / **צמרמורת**

פריצונ"ש / fricons / **רעדים, צמרמורת**

★ shivers, shuddering

2452 / (נידה סג:) / **גוסה**

בדייליי"ר / badeilier [badaillier] / **לפהק**

★ to yawn

2453 / (נידה סה.) / **לולבים**

אישקוב"א / escove / **מטאטא**

ראה לעיל מס' 430.

★ broom

2454 / (נידה סה:) / **עקלים**

רידורט"א / redorte / **סורג המחזיק את הזיתים תחת הקורה בבית-הבד**

★ a latticework holding the olives under the beam in the olive-press

2455 / (נידה סה:) / **שיפא**

גלייד"ד / gleid [glaid] / **סייפן** (**צמח**)

איננו בכתבי-הדי, וספק, אם הוא מאת רש"י. מילוני הצרפתית של ימי-הביניים מציינים, שמלבד הפרח הידוע, השם כולל מיני עשבים וקני-סוף.

★ gladiolus (plant)

2456 / (נידה סו.) / **דימת**

פרלידי"ץ / parlediz / **דיבור, רכילות**

ר' מילונו של לוי (מס' 654).

★ chatter

2457 / (נידה סז.) / **נמל**

פור"ט / port / **נמל**

★ port, seaport

2458 / (נידה סז.) / **ריבדי**

פוינטורי"ש / pointures / **דקירות**

★ pricks, punctures

2459 / (נידה סז.) / **כוסילתא**

פלימיא"ה / flemie / **איזמל** (**להקזת דם**)

★ a surgeon's knife (for bloodletting)

2460 / (נידה סז.) / **לפלוף**

קציד"א / chacide / **ליחת העיניים**

★ eye fluid

2461 / (נידה סח.) / **טשטקי**

פלדישטו"ל / faldestol / **כיסא מתקפל**

★ folding chair

2462 / (נידה סט:) / **יתעלפה**

פשמי"ר / pasmer / **להתעלף**

ראה לעיל מס' 103.

★ to faint, lose consciousness

תנ"ך

בראשית

3001 / (בראשית א,ב) / **תהו**

אישטורדישו"ן / estordison / **עילפון, הלם, מבוכה**

ר' אה"ל 549 ועוד.

3002 / (בראשית א,ב) / **מרחפת**

אקוביטי"ר / acoveter / **לכסות**

3003 / (בראשית א,יא) / **דשא**

אירבידי"ץ / erbediz / **מעשב, מכלול העשבים**

3004 / (בראשית א,כד) / **רמש ושרץ**

קונמובריי"ש / conmovres / **רוחשים**

בשום אופן אין לקבל את פירושו של ברנדין conbres, "אפעים". לפנינו צורה קשורה עם הפועל conmovres (ר' אה"ל 914), המצביע על תנועה פנימית, בלתי-נראית לעין, אלא שקשה לזהות את הצורה הדקדוקית, אולי קונמוביאור"ש conmoverus?

3005 / (בראשית א,כז) / **צלם**

קוי"ן / coin / **מטבע (הצורה הטבועה באסימון)**

בדרך כלל, המלה מציינת את החרט, שבו טובעים את המטבע.

3006 / (בראשית ג,כד) / **להט**

למ"א / lame / **להב**

3007 / (בראשית ד,יח) / **ילד**

ניישטר"א / neistre / **להיוולד (גם ללדת)**

3008 / (בראשית ד,יח) / **זריעת האיש**

אינייגדרי"ר / enjendrer / להוליד

הלע"ז מופיע פעמיים בפסקה.

3009 / (בראשית ד,כג) / (**פצעי**) [**פצע**]

נברידור"א / navredure / פצע

בדפוסים "מקאדורה", שהוא ודאי שיבוש. ואולי יש ליישב מציידור"א maciedure (מעיכה), ור' גם להלן (בראשית מ"ט, ה'). שם רש"י מביא את המלה היוונית מכייר"א ("סיף").

3010 / (בראשית יא,ג) / **הבה**

אפריילייי"ר / apareilier / להיכון

3011 / (בראשית יא,ג) / **לבנים**

טיולי"ש / tiules / רעפים

3012 / (בראשית יד,יד) / **וירק**

ארמי"ר / armer / לצייד בנשק

חסר בדפוסים הרגילים, אבל נמצא בכתבי-היד ובדפוס הראשון.

3013 / (בראשית יד,יד) / **חניכיו**

איניציי"ר / inicier / לחנוך

רש"י אינו מתרגם את "חניכיו" אלא את הפועל שבשורשו. דרמסטטר-ברנדין מפענחים: אנציניי"ר ancinier, שהיה צריך להיות אינשיניי"ר ensenier ("ללמד"). אולם אין בכתבי-היד השי"ן המתבקשת (s). גם יש ב – inicier שני המובנים של "לחנוך" ו"לחנך". כתבי-יד אחדים כנראה כותבים אישטריניי"ר estrener "להשתמש בפעם הראשונה".

3014 / (בראשית טו,ב) / **ערירי**

דישאנפנטי"ץ / desanfantez / חסר-ילדים

האל"ף מציינת מעין התחלת מלה, כי היה ברור לכותבים הרכב המלה:des- קידומת השלילה ו – enfant "ילד". הסיומת ב – z היא לשון רבים או לשון יחיד ביחסת הנושא.

3015 / (בראשית יט,יז) / **המלט**

אישמוציי"ר / esmucier / להיחבא, להינצל

3016 / (בראשית יט,כח) / **קיטר**

טורק"א / torche / לפיד, אבוקה

3017 / (בראשית כ,טז) / **ונכחת**

אישפרובי"ר / esprover / לבחון

3018 / (בראשית כב,ג) / **ויבקע**

פינדר"א / fendre / **לחטוב, לבקע**

3019 / (בראשית כג,יג) / **נתתי**

דונא"י / donai / **נתתי**

כוונתו של רש"י היא כפי הנראה להראות, שבצרפתית כמו בלשון המקרא אפשר לבטא בעבר פעולה, שטרם התקיימה, אבל נחשבת כאילו התקיימה כבר. שלושה כתבי-יד מראים את הצורה ב – ai. ברוב האחרים יש צורה ב – a, אך קשה להסביר אותה.

3020 / (בראשית כג,טז) / **קנטרין**

צינטינייר"ש / centeniers / **משקלים של מאה מידות, מטבעות של מאה**

רש"י מסביר את המלה מן המדרש של הפסוק, כי עפרון דרש מטבעות בעלות ערך גדול.

3021 / (בראשית כד,יד) / **הכחת**

אפרובי"ר / aprover / **להראות בבירור**

רש"י רוצה לקרב בתרגומו את המשמעויות השונות של השורש "וכח". ר' לעיל (מס' 3017) "ונכחת" esprover. וע' באה"ל מס' 1080.

3022 / (בראשית כד,יז) / **הגמיאיני**

הומי"ר / humer / **לגמוא (לבלוע מתוך שאיפה)**

ר' אה"ל מס' 92.

3023 / (בראשית כה,כא) / **ויעתר**

אינקריישמיני"ט / encreisement / **ריבוי**

רש"י מסתמך על שתי המשמעויות של הפועל הצרפתי encreistre, גם "לגדול, לרבות" גם "להתל, להפריע, להימאס" (ר' אה"ל מס' 2422) ומסביר כאן להרבות עד לזרא", כלומר להפציר בכל הכוח.

3024 / (בראשית כה,כה) / **אדרת**

פלוקייד"א / flocheide / **אריג צמרי**

3025 / (בראשית כו,יד) / **עבדה**

אובריי"א / ovreine / **מכלול העבודות**

כדברי רש"י: "עבודה משמע עבודה אחת, עבודה משמע פעולה רבה". במלה הצרפתית הוא רואה אפוא שם קיבוצי לעומת oevre, שהיא "עבודה אחת".

3026 / (בראשית כו,כא) / **שטנה**

נוישימינ"ט / nuisement / **נזק**

3027 / (בראשית ל,כ) / **יזבלני**

הירבירייריא"ה / אירוח, לינה / herberjerie

3028 / (בראשית ל,לב) / **נקד**

פוינטור"א / pointure / **ניקוד**

ייתכן, שרש"י מתכוון לתרגם לא את התואר "נקוד" שבמקרא, אלא את השם "נקודות" שבפירושו, והלעז הוא שם קיבוצי המצביע על הרבה נקודות המצויות במקום אחד.

3029 / (בראשית ל,לב) / **חום**

רו"ש / ros / **אדום**

3030 / (בראשית ל,לז) / **לבנה**

טרינבל"א / trenble / **צפצפה רעדנית**

רש"י מזהה את הלבנה עם הצפצפה הרעדנית (tremble), הנושאת המון פרחים לבנים. בעברית של היום מזהים את הלבנה עם עץ, שקליפתו לבנה (bouleau).

3031 / (בראשיתך ל,לז) / **לוז**

קולדר"א / coldre / **אלסר**

"עץ שגדלים בו אגוזים דקים", כדברי רש"י, אולי העניין קשור עם שם הפרי בצרפתית של היום noisette, כלומר "אגוז קטן"; יכול להיותף שכבר בימי רש"י היו משתמשים בכינוי זה, ליד השם הרשמי coldre. בכמה כתבי-יד יש גרסאות הקרובות למלה noisette, שאין עדות ידועה עליה לפני 1280.

3032 / (בראשית ל,לז) / **ערמון**

קשטיניי"ר / chastenier / **עץ ערמון**

3033 / (בראשית לא,י) / **ברדים**

פיישי"ד / peised / **מנומש**

מלשון peis (pois) "אפונה", כלומר שיש בו כתמים בצורת אפונה. אלא שפירושו של רש"י, שהוא ממילא קשה להבנה, עולה בקושי בקנה אחד עם הלעז. אין לקבל את הגזרון peiz (poix) "זפת" ולדבר על מעין כתמי זפת, כי יש שי"ן ולא צד"י בכל הגרסאות.

3034 / (בראשית לא,לד) / **כר**

בשטי"ל / bastel / **אוכף**

כך כתוב ברוב כתבי-היד. באחדים מהם קוראים את הצורה הקרובה בש"ט ואין הבדל ביניהם (אולי bast יותר גדול מ – bastel).

3035 / (בראשית לא,לז) / **ויוכיחו**

אפרוביי"ר / aprover / **לברר**

ר' לעיל מס' 3021.

3036 / (בראשית לג,י) / **ותרצני**

אפיימינ"ט / apeiement / **פיוס**

3037 / (בראשית לג,יא) / **ברכתי**

שלודי"ר / saluder / **לשאול בשלום**

3038 / (בראשית לג,יא) / **ברכתי**

מו"ן שלו"ד / mon salud / **שאילת שלומי**

רש"י רואה ב"מנחה" הזאת רק אות לברכת שלום והוא מתרגם קודם את המושג ואחר-כך את המלה שבפסוק.

3039 / (בראשית לג,יג) / **עלות**

אינפנטיי"ש / enfanteis / **שיש להן ולדות**

כפי הנראה תואר (מלטינית *infantix או כדומה), המציין את החיה, היולדת ולדות.

3040 / (בראשית לז,ב) / (**דבתם**)[**דבה**]

פרלידי"ץ / parlediz / **דיבה**, **רכילות**

מלשון parler "לדבר" עם סיומת קיבוצית: "מכלול דיבורים", ובריבוי יש מן השלילה.

3041 / (בראשית לח,טז) / **ויט**

דישטולי"ר / destolir / **לסטות**

בכתב-יד אחד: דישטורני"ר destorner.

3042 / (בראשית מ,א) / **אפה**

פישטו"ר / pestor / **אופה** (**המייצר פת**)

3043 / (בראשית מ,י) / **שריגם**

וידי"ץ / wediz / **ענף גפן**

באה"ל הייתה לנו הצורה wedile (מס' 67 ועוד), "קנוקנת", שהיא מילת הקטנה של wediz.

3044 / (בראשית מ,י) / **סמדר**

אישפני"ר / espanir / **להנץ**, **להתפתח**

רש"י מתאר את התפתחות הצמח מפרח לפרי. לשם כך הוא משתמש במלה "סמדר" משיר השירים (ב', י"ג וט"ו; ז', י"ג) ובצרפתית espanir, להיפתח לגמרי.

3045 / (בראשית מ,טז) / **פת כסנין**

אובלידי"ש / obledes / **רקיקים**

עוגות של בצק עדין. מעניין, שרש"י אינו מסביר כאן שום מלה מן הפסוק, אלא, כדי להורות על צורת הסלים שבפסוק, מביא עובדה מחיי יום-יום בצרפת, והלעז שייך לסיפור הזה.

3046 / (בראשית מא,ב) / **אחו**

מריש"ק / maresc / **בִיצה**

3047 / (בראשית מא,ג) / **דקות**

טינבי"ש / tenves / **דקות**

3048 / (בראשית מא,ה) / **קנה**

טודי"ל / tudel / **צינור**, **גבעול**

3049 / (בראשית מא,ה) / **בריאות**

שייני"ש / seines / **בריאות**

3050 / (בראשית מא,ו) / **שדופת**

השלידי"ש / hasledes / **שרופות**, **מיובשות**, **שזופות**

3051 / (בראשית מא,ו) / **קדים**

ביש"א / bise / **רוח חזקה**, **קרה ויבשה**

3052 / (בראשית מא,ז) / **בריאות**

שייני"ש / seines / **בריאות**

חזרה על מה שכתוב כבר בפסוק ה'. כפי הנראה להעז לא הופיע בכל כתבי-היד באותו מקום, באלה בפסוק ה' ובאלה בפסוק ז'.

3053 / (בראשית מא,יד) / **בור**

פוש"א / fose / **חפירה**

3055 / (בראשית מא,יט) / **רקות בשר**

בלושי"ש / bloses / **מחוסרות**

התואר blos ממוצא גרמני (bloss, ערום, גרוד, חסר) לא השאיר שרידים בצרפתית של היום. מעניין, שבגרמנית bloss הוא גם תואר הפועל במשמעות "רק".

3056 / (בראשית מא,מ) / **ישק**

גרנישו"ן / garnison / **ציוד**, **צידה**, **אספקה**

המשמעות של המלה בצרפתית של היום "חיל-מצב" היא התפתחות בכיוון אחר של "ציוד, מצודה".

3057 / (בראשית מג,טז) / **צהרים**

דישני"ר / disner / **ארוחת-צהריים**

בעקבות שינויים בהרגלי האכילה של תושבי צרפת, disner הוא היום (מאז המאה הי"ט, עם הבדלים בין איזור לאיזור) ארוחת-הערב.

3058 / (בראשית מד,ב) / **גביעי**)[**גביע**]

מדירנ"א / maderne / **כוס ארוכה עשויה עץ משויש** (**כוס הדורה**)

ר' אה"ל מס' 1166.

3059 / (בראשית מה,ב) / **בית**

מיישניד"א / meisnede / **בני הבית**

כמובן לא הבית עצמו (maison, meison) שמע על התרגשות יוסף, אלא "התכולה האנושית" של הבית.

3060 / (בראשית מז,ז) / **ויברך**

שלודי"ר / saluder / **לשאול בשלום**

בניגוד לברכה של פסוק י' (מס' 3037), שהיא באמת ברכה.

3061 / (בראשית מח,ז) / **כברת ארץ**

קרואיד"א / charuede / **מלוא מחרשה** (**מה שמחרשה מספיקה לחרוש במשך יום**)

3062 / (בראשית מט,ו) / **עקרו**

אישיריטי"ר / esjareter / **לכרות את גידי השוק**

3063 / (בראשית מט,יא) / **שרקה**

קורייד"א / corjede / **עריס** (**שורה של גפנים המודלות על גדר והן יוצרות מעין סוכה**)

3064 / (בראשית מט,יג) / **חוף**

מרק"א / marche / **גבול**, **ספר**

3065 / (בראשית מט,יט) / **עקב**

טרצי"ש / traces / **עקבות**

גדודי גד יחזרו אחרי המלחמה על עקבותיהם, כי לא ימותו ולא יילכדו.

3066 / (בראשית מט,כו) / **תאות**

אשומיי"ל / asomeil / **גבול**

המלה, שמוצאה מהגזרון הלטיני summa ("שיא"), כפי הנראה מהמלה *assumaculum, מצויה רק במקורות יהודיים (ר' מילונו של לוי, מס' 121).

שמות

3067 / (שמות ב,ג) / **גמא**

יונ"ק / jonc / **גומא**

3068 / (שמות ב,ג) / **סוף**

רושיל / rosel / **סוף**

דברי רש"י "הוא לשון אגם" קשים לפענוח, בעיקר לאור הלעז וגם לאור הפסוק של ישעיה, שהוא מביא, אבל יש גם במקרא "אגם" במשמעות צמח (ירמיה נ"א, ל"ב).

3069 / (שמות ד,י) / **כבד פה**

בלב"א / balbe / **עילג, מגמגם**

בהרבה כתבי-יד קוראים בלב"ו balbo (איטלקית?), אולי מפני שבצרפתית נעלמה המלה במשך ימי-הביניים הוחלפה ב – begue.

3070 / (שמות ה,ז) / **תבן**

אישטובל"א / estoble / **קש (הנשאר בשדה אחרי הקציר)**

בצרפתית של היום eteule, באנגלית stubble, בגרמנית Stoppel.

3071 / (שמות ה,ז) / **לבנים**

טיולי"ש / tiules / **רעפים**

3072 / (שמות ה,ח) / **נרפים**

ריטרייט / retreit / **הימנעות**

היינו מצפים לצורת הבינוני של הפועל, אך בכתבי-היד נותנים retreit או ריטרייש retreis ולא retreiz, וקשה לקבוע תרגום מתאים. לכן אני מציע לראות בלעז שם-עצם, המוסר את משמעות העניין.

3073 / (שמות ז,א) / (**נביאך**)[**נביא**]

פריידור"ר / preideor / **פרקליט**

לפי ברנדין, המסתמך על רוב הגרסאות, preideor היא צורה חילופית של pleideor, "הטוען לפני בית-הדין". לפחות כתב-יד אחד כותב פרקרייר"א [-פריקריר"א] prechire, "מליץ ומטיף" (ביחסת הנושא), וזה מתאים יותר לדברי הפירוש: "המכריז ומשמיע לעם דברי תוכחה". הגרסה "פרידיג"ר". שבחומשים (פרידגי"ר באחד מכתבי-היד) מושפעת מהגרמנית (Prediger).

3074 / (שמות ז,יט) / (**אגמיהם**)[**אגם**]

אישטנ"ק / estanc / **אגם**

3075 / (שמות ח,ב) / **כנם**

פידולייר"א / pedoliere / **קבוצת כינים**

שייך להלן ח,יג ומובא כאן לדוגמה של שם קבוצתי ביחיד המצביע על מכלול חיות מסוימות.

3076 / (שמות ח,ב) / **צפרדע**

גרינוליי"ר / greinoiliere / **קבוצת צפרדעים**

בהרבה כתבי-יד יש דלי"ת במקום הרי"ש (אותיות המתחלפות תכופות בכתיבה) ולפי זה גרס דרמסטטר (או ברנדין) גרינולי"ד greinoilede, באותה משמעות. אך נראה יותר להתאים את

שתי הדוגמאות, הלעז הזה והלעז הקודם. בכתבי-יד אחדים מביאים צורה נגזרת מהלטינית rana ("צפרדע") ריינולייר"א reinoliere וכדומה.

3077 / (שמות ח,ה) / **התפאר**

ונטי"ר / wanter / להתפאר, להשתבח

ההבדל בין wanter ל - porwanter הוא, כפי הנראה, שהראשון מצביע על התפארות בלי סיבה סבירה, והשני התפארות, שיש לה על מה לסמוך.

3078 / (שמות ח,יג) / **כנם**

פידולייר"א / pedoliere / קבוצת כינים

ר' לעיל מס' 3075. למרות שרוב הגרסאות ב – r, ברנדין קורא כאן, בניגוד לשם, פידוליד"א pedoilede כמו שכתב לעיל grenoilede גרינוליד"א.

3079 / (שמות ח,יז) / **משליח**

אינטיציי"ר / enticier / לדרבן, לשסות

3080 / (שמות ט,ח) / (**חפניכם**)[**חפנים**]

יילוני"ש / jelones / גלונים (מידות היובש)

בין המון הגרסאות בולטות האותיות המכַוונות לפענוח הנ"ל (או למלה קרובה כגון יילונ"ש, גלונ"ש, galons, jelons [כמו השם העברי]). שונה לגמרי הוא הנוסח פויי"ל שבארבעה כתבי-יד; כפי הנראה רצו לקרב את הלעז לגזרון poing ("אגרוף"), אבל מלה כמו poiel אינה ידועה. ייתכן שרש"י הסתפק בהצבעה על מידה גדולה.

3081 / (שמות ט,ח) / **פיח**

אולבי"ש / olves / גחלים

שני הלעזים האחרונים אין להם עדויות ברורות וחד משמעיות, אך שניהם מופיעים במקום זה בגלוסר של פריז, שיצא לאור בעריכת מ' למבר ול' ברנדין.

3082 / (שמות ט,יז) / **מסתולל**

קלקיי"ר / chalchier / לכבוש

משמעות ראשונית של מלה: "לדרוך, לרמוס" ובהשאלה "לדכא, לרדוף".

3083 / (שמות י,טו) / **ירק**

וירדור"א / werdure / ירק (צמחייה ירוקה)

3084 / (שמות י,כב) / **שלשת**

טירצייני"א / terceine / קבוצה של שלושה

3085 / (שמות י,כב) / **שבעת**

שייטיינ"א / seiteine / קבוצה של שבעה

המלה העברית אינה מופיעה כאן במקרא (אלא ר' להלן מס' 3089); היא ניתנת לדוגמא מקבילה ל"שלשת".

3086 / (שמות י,כו) / **פרסה**

פלנט"א / plante / **כף רגל**

3087 / (שמות יב,ז) / **משקוף**

לינטיי"ר / lintier / **משקוף**

בצרפתית של היום linteau (החלפת הסיומת).

3088 / (שמות יב,יא) / **פסח**

פשק"א / paske / **פסח**

אפשר גם לקרוא פשק"א pasche, אך גברה בצרפתית הצורה paske, או בכתב המקובל pasque, בגלל השפעות צדדיות. רש"י רומז כפי הנראה לפועל הצרפתי passer ("לעבור") או לשם passage ("מעבר"), שמשמעותם תואמת את הסברו האטימולוגי, כמו "פסח" ו"פסע" בעברית.

3089 / (שמות יב,טו) / **שבעת**

שייטיינ"א / seiteine / **קבוצה של שבעה**

ר' לעיל מס' 3085.

3090 / (שמות יד,ג) / **נבכים**

שירי"ץ / serez / **לחוצים, דחוסים**

3091 / (שמות יד,יא) / **המבלי אין קברים**

ש"י פו"ר פיילנצ"א ד"י נו"ן פושי"ש / se por feilance de non foses / **האם בגלל מחסור של לא קברים**

לעז זה, הארוך מכל הלעזים שבפירוש רש"י על התורה, ואולי בכל פירושי רש"י, מיועד להסביר חריג תחבירי: השימוש בשתי שלילות, המחזקות, ולא מבטלות, זו את זו. כפי שבעברית יש לנו "מבלי" ו"אין", היה אפשרי בצרפתית, כפי הנראה, לומר "מחסור של לא" במקום "מחסור" סתם.

3092 / (שמות יד,כד) / **מהומה**

אישטורדישו"ן / estordison / **מבוכה, הלם**

רש"י אינו מתרגם את הפועל שבפסוק (ויהם), אלא מתרגם את הסברו שלו: "לשון מהומה".

3093 / (שמות טו,י) / **עופרת**

פלו"ם / plom / **עופרת**

3094 / (שמות טו,כד) / **וילנו**

decompleinst sei / דיקומפליינש"ט שי"י / **התלונן** (**מלה במלה: קונן על עצמו**)

צורת היחיד לפי הנושא: "העם". רש"י מסביר, שהנפעל משמעותו חוזרת, כלומר: הנושא מפעיל את עצמו. אינני יודע, מה מוסיפה הקידומת de-.

3095 / (שמות טז,ה) / **ברכה**

פוישו"ן / foison / **שפע**

רש"י מסביר "לקטו לחם משנה": "בלקיטתו היה נמצא לחם משנה", לא שלקטו יותר, אלא שהקב"ה השרה "ברכה" על מה שלקטו.

3096 / (שמות טז,יד) / **כפר**

יילי"ד / jelede / **קפואה**(**שכבה**)

3097 / (שמות טז,יד) / **דק**

טינבי"ש / tenves / **דק**

אין מקום כאן לרבים, ואולי לפנינו יחסת-נושא.

3098 / (שמות טז,כא) / **ונמס**

destemprer / דישטימפרי"ר / **למתן**, **להפשיר**

3099 / (שמות טז,לא) / **גד**

אליינדר"א / aliendre / **כוסבר**

3100 / (שמות יח,יח) / **תבל**

פלישטרי"ר / fleistrir / **לכמוש**, **לנבול**

3101 / (שמות כ,ה) / **קנא**

אינפרינמינ"ט / enprenment / **חרון-אף**

הלעז אינו מתרגם את קנא, אלא את מושג הקנאות: "כל לשון קנא אינפרינמינ"ט בלע"ז". ראה להלן מס' 3217.

3102 / (שמות כ,כג) / **מעלת**

אישקילונ"ש / eschelons / **מדרגות**

3103 / (שמות כא,כה) / **פציע**

נברדור"א / navredure / **פציעה**

כתבנו בלי יו"ד לפני הדל"ת, כי כך הוא בכל הגרסאות. וייתכן, שלא היה מקום ל – e, כי ה – d בצרפתית הייתה אילמת בתקופה ההיא או כמעט אילמת.

3104 / (שמות כא,כה) / **חבורה**

טי"א / taje / **כתם**

3105 / (שמות כא,כה) / **חבטה**

בטדור"א / batdure / **מכה**

ר' מה שנאמר לגבי navrdure באותו פסוק לעיל (מס' 3103). אבל כאן כתב-יד אחד נותן בטידור"א batedure. רש"י מסביר פעמיים את המלה "חבורה" אחת לפי העברית ("כתם") ואחת לפי תרגום אונקלוס ("משקופי").

3106 / (שמות כב,ה) / **קצים**

קרדונ"ש / chardons / **פירות של קרדה** (=קוץ).

ר' אה"ל מס' 110.

3107 / (שמות כב,כ) / **תונה**

קונטרלייר / contralier / **לקנטר**

ר' אה"ל מס' 671. בלעז שלפנינו חלה דיסימילציה (בידול) לעומת contrarier.

3108 / (שמות כה,ב) / **ידבנו**

פרישנ"ט / presant / **מתנה**

3109 / (שמות כה,י) / **ארגז**

אישקרי"ן / escrin / **קופסה**

"יושב על שוליו", כלומר בלי רגליים.

3110 / (שמות כה,יח) / **מעשה צורפים**

שולדי"ץ / soldez / **מולחמים**

רש"י מסביר קודם, כיצד לא נעשתה המלאכה: על-ידי הלחמה.

3111 / (שמות כה,יח) / **מקשה**

בטידי"ץ / batediz / **עשוי בהכאה**

כפי שנאמר לעיל, אפשר לכתוב גם batdiz (בטדי"ץ) כרוב כתבי-היד, משום אילמותה של ה – d.

3112 / (שמות כה,לא) / **דרך הצורפים**

שולדי"ר / solder / **להלחים**

ר' לעיל מס' 3110.

3113 / (שמות כה,לא) / **מקשה**

בטידי"ץ / batediz / **עשוי בהכאה**

ר' לעיל מס' 3111.

3114 / (שמות כה,לא) / (**גביעיה**)[**גביעים**]

מדרינ"ש / madrins / **גביעים**

בעצם כוסות ארוכות וצרות (ר' אה"ל מס' 1166). אפשר גם לקרוא מדירני"ש madernes.

3115 / (שמות כה,לא) / (**כפתריה**)[**כפתורים**]

פומיל"ש / pomels / **כפתורים** (**כדורים לנוי מסביב לקנה**)

רש"י מתאר את הכפתורים "כמין תפוחים" ומתרגם בהתאם, כי pomels מוצאו מהמלה pome(pomme) "תפוח".

3116 / (שמות כה,לג) / **משקדים**

ניילי"ר / neeler / **לגפר** (**לבצע תצריב באמצעות גפרית**)

3117 / (שמות כה,לח) / (**מלקחיה**)[**מלקחים**]

טינליי"א / tenalie / **צבת**

יש גרסאות עם סימן ריבוי: טינייליש tenalies.

3118 / (שמות כה,לח) / (**מחתתיה**)[**מחתות**]

פוישידויר"א / puisedoire / **דלי**, **כלי שאיבה**

מסתבר, שכך המשמעות המקורית של המלה, המציינת כאן "מחתה", כלומר כלי לחתות גחלים ולנקות את האפר. האל"ף מופיעה בכל הגרסאות.

3119 / (שמות כו,א) / **חגורות של משי**

פיישי"ש / feises / **פסים**, **רצועות**

רש"י מסביר את "מעשה חושב" של יריעות המשכן: "אריגה בשני כותלים, פרצוף אחד מכאן ופרצוף אחד מכאן" בהצבעה על חגורות של משי, שהיו מייצרים בזמנו בשיטה דומה.

3120 / (שמות כו,ד) / **ללאת**

לצול"ש / lacols / **שרוכים**, **לולאות**

3121 / (שמות כו,ו) / **קרסים**

פירמייל"ץ / fermeilz / **סגרים**

ר' אה"ל מס' 1758.

3122 / (שמות כו,טו) / **עמדים**

אישטנטיבי"ש / estantives / **עומדות**, **ערוכות בעמידה**

צורת הנקבה, כפי הנראה, בהתאם לתרגום הצרפתי של "קרשים" planches.

3123 / (שמות כו,כו) / **בריחם**

אישבר"ש / esbars / **מוטות**

3124 / (שמות כז,ג) / **לדשנו**

אישצינדרי"ר / escendrer / **לפנות את האפר**

לפי כמה גרסאות אפשר גם לקרוא דישצינדרי"ר descendrer באותה משמעות.

3125 / (שמות כז,ג) / (**יעיו**)[**יעים**]

ודי"ל / wadil / **יעה**, **מגרפה**

3126 / (שמות כז,ג) / (**מזלגתיו**)[**מזלגות**]

קרוצינ"ש / crocins / **ווים**, **אנקולים**

3127 / (שמות כז,ד) / **מכבר**

קריבל"א / crible / **כברה**

3128 / (שמות כז,י) / **קונדסין**

פל"ש / pals / **יתדות**, **כלונסאות**

3129 / (שמות כז,י) / **אונקליות**

גונ"ש / gons / **צירים**

3130 / (שמות כח,ג) / **כהונה**

שיריינטריא"ה / serjentrie / **שירות**

3131 / (שמות כח,ד) / **סינר**

פורציינ"ט / porceint / **חגורה**

3132 / (שמות כח,ד) / **תשבץ**

קשטונ"ש / chastons / **משבצות**

3133 / (שמות כח,ד) / **מצנפת**

קרויפ"א / coife / **שביס עשוי רשת**

3134 / (שמות כח,ז) / **אצילים**

קודי"ש / codes / **מרפקים**

ר' אה"ל מס' 2414.

3135 / (שמות כח,יד) / **דה"מ שרשרת**

אינצינשייר"ש / encensieres / **מחתות** (**מיכלים לקטורת**)

הלעז אינו בא לתרגם את המלה "שרשרת", אלא, כדברי הפירוש: שלשלאות "מעשה עבות, מעשה קליעת חוטין... כאותן שעושים לערדסקאות שקורין אנצינשייר"ש בלע"ז" בניגוד לשרשרות של דליים, שבן "מעשה נקבים וכפלים".

3136 / (שמות כח,טו) / **משפט**

דיריישנימינ"ט / dereisnement / **הוכחה**

לפי דברי רש"י "נשפט" מצביע כאן על כך, שבחושן מבהיר את הצדק בין שני בעלי-דינים וכדומה. במשמעות זו היינו מצפים לצורה דישריישנימינ"ט desreisnement, אך כפי הנראה נפלה השי"ן (מחמת דיסימילציה?).

3137 / (שמות כח,כב) / **גבול**

אשומיי"ל / asomeil / **גבול**, **קצה**

3138 / (שמות כח,מא) / **דה"מ ומלאת**

גנ"ט / gant / **כפפה**

"ובלשון לעז כשממנין אדם על פקידת דבר נותן השליט בידו בית יד של עור שקורין גנ"ט בלע"ז. [וקורין לאותה מסירה ריוישטי"ר]" (מה שבאריחיים חסר בדפוס ראשון של פירוש רש"י).

3139 / (שמות כח,מא) / **דה"מ ומלאת**

ריוישטי"ר / rewestir / **להלביש**, **להסמיך**

בשני כתבי-יד יש גרסה הקרובה לצורה אינוישטי"ר inwestir, שהוא המונח המקובל עד היום להסמכה חגיגית.

3140 / (שמות כט,יג) / (ה)**חלב המכסה את הקרב**

טיי"ל / teile / **קרום**

3141 / (שמות כט,יג) / (ה)**יתרת על הכבד**

איבדי"ש / ebdes / **סרעפת**

ר' אה"ל מס' 2084.

3142 / (שמות כט,כ) / **תנוך**

טינרו"ם / tenrum / **חסחוס** (**שבאוזן**)

הכוונה לחסחוס מכוסה עור, ולדברי רש"י מדובר ב"אמצעי".

3143 / (שמות כט,כז) / **תנופה**

וינטילי"ר / wenteler / **להניף**

3144 / (שמות ל,ז) / **נרת**

לוצי"ש / loces / **מנורות**

הכלים, שבהם שמים את השמן, להבדיל מן הלהבות עצמן. חסר בדפוס ראשון.

3145 / (שמות ל,לד) / **נטף**

גומ"א / gome / **שרף** (**של אילן**)

3146 / (שמות ל,לד) / **נטף**

תירייק"א / theriake / **תריאקה**

תרופה, שהייתה עשויה כפי הנראה משרף-עץ, אך בזיהוי הזה יש הרבה ספקות, גם מבחינה בלשנית גם מבחינת המשמעות. ר' אה"ל מס' 1194.

3147 / (שמות לא,י) / **שרד**

לצידי"ץ / lacediz / **רשת**

בגדי כהונה "היו ארוגים במחט עשויים נקבים נקבים", כלומר מעין תחרים.

3148 / (שמות לב,ג) / **ויתפרקו**

דישקריי"ר / descharjier / **לפרוק**

3149 / (שמות לב,ד) / **דה"מ בחרט**

ניאי"ל / neel / **תצריב שחור**

3150 / (שמות לב,טז) / **חרות**

אנטיילייר / enteilier / **לחתוך, לפסול**

3151 / (שמות לה,יד) / (**נרתיה**)[**נרות**]

לוצי"ש / loces / **מנורות**

ר' לעיל מס' 3144, וכאן רש"י אומר בפירוש: "בזיכין שהשמן והפתילות נתונין בהן".

3152 / (שמות לח,ח) / **מראת**

מירידויר"ש / miredoirs / **מראות**

3153 / (שמות לט,ג) / **וירקעו**

אישטינדר"א / estendre / **למתוח**

יש גרסה אחת בכתבי-יד, אטאנבי"ר, ולפיה מופיע בדפוס ראשון: אטינבי"ר; אם זו הגרסה הנכונה, יש לקרוא atenvir ("להדק").

ויקרא

3154 / (ויקרא א,ט) / **אשה**

פואיד"א / foede / **אש, מוקד**

3155 / (ויקרא ג,ד) / **כסלים**

פלנק"ש / flancs / **כסלים** (**השרירים הפנימיים של הירך**)

3156 / (ויקרא ג,ד) / **מתנים**

לונביל"ש / lonbels / **חלק הבטן שבאיזור הכליות**

3157 / (ויקרא ג,ד) / (ה)**יתרת על הכבד**

איברי"ש / ebres / **סרעפת**

ר' אה"ל מס' 2084. גם כאן יש גרסאות בדל"ת.

3158 / (ויקרא ד,לה) / (**אשי**)[**אשים**]

פואיילי"ש / foeiles / **מוקדי אש**

3159 / (ויקרא ו,כא) / **ומרק**

אישקורימינ"ט / escurement / **ניקוי מתוך סילוק**

רש"י רוצה להסביר את המשמעות של הפועל "מרק" ואומר, שזה ניקוי על-ידי סילוק כל הלכלוך, שבלע החפץ (בהוסיפו את הקידומת es" לפועל curer).

3160 / (ויקרא יא,ג) / **פרסה**

פלנט"א / plante / **כף רגל**

3161 / (ויקרא יא,יא) / **יבחושין**

מושקירונ"ש / moscherons / **יבחושים**

רש"י מביא את דברי מדרש תורת כוהנים, שלפיהם המלית "את" בפסוק "ואת נבלתם תשקצו" באה לאסור סוגים מסוימים של חרקים.

3162 / (ויקרא יא,טז) / **נץ**

אושטוי"ר / ostoir / **נץ גדול**

בכתב-יד אחד כתוב אשפרוי"ר (צ"ל: אישפרויי"ר esparwier); וזה כפי הנראה תיקון מאוחר, המביא שם עוף יותר מצוי, והם דומים מאוד זה לזה. ר' אה"ל מס' 1683, 2088.

3163 / (ויקרא יא,יז) / **כוס**

צואיטי"ש / cuetes / **כוס** (**עוף לילי**)

לא ברור לי, למה הלעז בצורת הריבוי.

3164 / (ויקרא יא,יז) / **ינשוף**

יב"ן / javan / **לילית**

המלה javan הפכה בצרפתית של היום, ברך של אטימולוגיה עממית, ל– chat-huant. רש"י מביא את שני הלעזים לתרגם את שני שמות העופות העבריים, אבל נראה, שאינו מכריע איזה מתאים לראשון ואיזה לשני. ר' אה"ל מס' 72-73.

3165 / (ויקרא יא,יח) / **תנשמת**

קלב"א שורי"ץ / chalve soriz / **עטלף**

3166 / (ויקרא יא,יח) / **תנשמת**

טלפ"א / talpe / **חפרפרת**

חסר בתכיב-היד במקום זה (ר' להלן מס' 3176).

3167 / (ויקרא יא,יט) / **חסידה**

ציגוי"א / cegoine / **חסידה**

צורה זו של הלעז עדיפה על cigonie, כפי שרשמתי באה"ל מס' 1677.

3168 / (ויקרא יא,יט) / **אנפה**

הירו"ן / heron / **עגור**

חסר בדפוס ראשון.

3169 / (ויקרא יא,יט) / **דוכיפת**

הירופ"א / herupe / **דוכיפת**

המלה huppe בצרפתית של היום, מלטינית upupa, הושפעה מן הפועל heruper ("להסתמר"), כי הדוכיפת מצטיינת בהסתמרות כרבולתה. באה"ל מס' 2191 רש"י מתרגם "דוכיפת" בלעז אחר ("טווס - בר"), אך אולי זה השם העממי של אותו העוף.

3170 / (ויקרא יא,כא) / **דה"מ ממעל לרגליו**

לנגושט"א / langoste / **ארבה**

ברבים מכתבי-היד קוראים את הצורה המקבילה לאושט"א laoste; זו, כפי הנראה, נגזרת במישרין מהלטינית locusta, ואילו langoste נתקבלה בצרפתית דרך הפרובנסילית.

3172 / (ויקרא יא,כט) / **צב**

פרוי"ט / froit / **קרפדה**

שני הלעזים האחרונים מופיעים בכתבי-היד בגרסאות שונות ומשונות. כפי הנראה נשכחו שמות החיות האלה בדורות שאחרי רש"י. במקוםfroit קוראים בשלושה כתבי-יד בוט"ו (צ"ל בו"ט bot), שם אחר לקרפדה, ובשניים טרטוג"א tartuge או משהו דומה, כלומר "צב".

3173 / (ויקרא יא,ל) / **אנקה**

הירציו"ן / hericon / **קיפוד**

ר' אה"ל מס' 218.

3174 / (ויקרא יא,ל) / **לטאה**

ליישירד"א / leiserde / **לטאה**

3175 / (ויקרא יא,ל) / **חמט**

לימצ"א / limace / **חילזון ערום**

3176 / (ויקרא יא,ל) / **תנשמת**

טלפ"א / talpe / **חפרפרת**

3177 / (ויקרא יא,מב) / **חיפושית**

אישקרבו"ט / escharbot / **חיפושית**

3178 / (ויקרא יא,מב) / **מרבה רגלים**

צינפיי"ש / cenpies / **נדל, מרבה-רגליים** (**מלה במלה: מאה רגליים**)

3179 / (ויקרא יג,ב) / **בהרת**

טי"א / taje / **כתם**

3180 / (ויקרא יג,י) / (**מחית**)[**מחיה**]

שייניימינ"ט / seiniment / **החלמה**

לדעתי רש"י מנצל בהסברת התפרצות הצרעת את דימוי-הצלילים בין שני גזרונים רומניים, של sanus

("בריא") ושל sanies ("מוגלה"), ומתרץ בזה את השימוש במלים "מחיה" ו"חי" כשמדובר בפצע מוגלתי.

3181 / (ויקרא יג,כג) / **דה"מ צרבת השחין**

ריטרייר"א / retreire / **לכווץ**

3182 / (ויקרא יג,כג) / **צרבת**

ריטריימינ"ט / retreiment / **כיווץ**

רש"י מסביר קודם את המושג ואחר-כך מתרגם את המלה.

3183 / (ויקרא יג,כד) / (**מחית**)[**מחיה**]

שייניימינ"ט / seiniment / **החלמה**

ר' לעיל מס' 3180.

3184 / (ויקרא יג,לז) / **צהוב**

אורבל"א / orable / **צהבהב**

חסר בדפוס ראשון.

3185 / (ויקרא יג,לט) / **אדם אדום**

רו"ש / ros / **אדמוני**

3186 / (ויקרא יג,מה) / **שפם**

גירנו"ן / gernon / **שפם**

3187 / (ויקרא יג,נא) / **ממארת**

פוינינ"ט / poiniant / **דוקר**

3188 / (ויקרא יד,יד) / **תנוך**

טינרו"ם / tenrum / **חסחוס**

ר' לעיל מס' 3142.

3189 / (ויקרא יד,מא) / **יקצע**

רודונייר"ר / rodonier / **לכרסם, לגייץ**

3190 / (ויקרא טו,ט) / **תפוס של סרגא**

ארצו"ן / arcon / **שלד-אוכף**

3191 / (ויקרא טו,ט) / **אוכף**

אלוי"ש / alwes / **מושב-אוכף**

3192 / (ויקרא יט,ה) / (**רצנכם**)[**רצון**]

אישפיימינ"ט / espiement / **ריגול**

רש"י מסביר את הביטוי "לא תלך רכיל [שהוא קושר עם המלה "רגל"]" בהצביעו על קשר דומה, שיש לדעתו בין espier ("לרגל") ובין pie ("רגל"). הלעז חסר בכתבי-היד.

3194 / (ויקרא יט,יט) / **נוז**

מישטי"ר / mester / **לערבב**

חסר בכתבי-היד.

3194א / (ויקרא יט,יט) / **כמש**

פליישטרי"ר / fleistrir / **לכמוש, לנבול**

כוונת רש"י כפי הנראה לומר, שהחוטים איבדו את מהותם, מפני שהם שזורים בלי היכר צמר ופשתים יחדיו. הלעז חסר בכתבי-היד.

3195 / (ויקרא יט,כח) / **קעקע**

פורפוינ"ט / porpoint / **תקוע**

3196 / (ויקרא כא,כ) / **גבן**

שורצילו"ש / sorcilos / **בעל גבות ארוכות וסבוכות**

3197 / (ויקרא כא,כ) / **דה"מ דק**

טיי"א / teile / **קרום**

3198 / (ויקרא כא,כ) / **דה"מ תבלל**

פרוניל"א / prunele / **אישון**

3199 / (ויקרא כב,יט) / (**רצנכם**)[**רצון**]

אפיימני"ט / apeiement / **פיוס**

3200 / (ויקרא כב,כב) / **יבלת**

וירוא"ה / werue / **יבלת**

3201 / (ויקרא כג,ח) / **שבעת**

שייטיינ"א / seiteine / **קבוצה של שבעה**

3202 / (ויקרא כג,יד) / **כרמל**

גרנייש / graneis / **גרעינים**...

הדבר היחיד, שהוא ברור בלעז זה, הוא, שהוא נגזר מלטינית granum ("זרע, גרעין"), אבל קשה לדעת מן הגרסאות השונות, מה היא הנכונה, ומכאן גם את הפירוש המדוייק.

3203 / (ויקרא כו,יג) / **מטת**

קוניונגל"א / conjongle / **חיבור, כבל**

3204 / (ויקרא כו,יג) / **מטת**

יודי"ש / jodes / **חגורות, חבלים**

בכתבי-היד אפשר (בלי ודאות) לקרוא את שני הלעזים הנ"ל. בדפוסים ובאחד מכתבי-היד: קיביל"א chevile ("יתד"), שאולי הוא יותר מתקבל על הדעת, מוצא המלה jode מהגרמנית Glide ("איגוד").

3205 / (ויקרא כו,טז) / **שחפת**

אנפולי"ש / anpoles / **בועות** (**תפיחות בעור**, **מלאות נוזלים**)

במדבר

3206 / (במדבר ב,יז) / **על ידו**

אי"ן שו"ן איש"א / en son aise / **ברווחתו**

התרגום המוצע מתאים למשמעות המלה aise בצרפתית של היום. רש"י כפי הנראה הרגיש במשמעות זו: היא נובעת ממקור המלה (לטינית adjacens, "המונח ליד"), אבל המלה עברה לציין את כל החלל הנמצא בצד האדם, שידו מגעת אליו, ומכאן את יכולתו לנוע בתוכו בחופשיות. לכן רש"י משתמש בפירושו בביטויים: "מקומו", "רוח של צדו", "סמוכה לו לכל הושטת ידו".

3207 / (במדבר ד,ט) / (**נרתיה**)[**נרות**]

לוצי"ש / loces / **מנורות**

כפי שרש"י מדגיש בשמות לה,יד מדובר כאן בכלי הקיבול של השמן (ראה לעיל מס' 3144 וכן מס' 3151).

3208 / (במדבר ד,יד) / **יעים**

ודי"ל / wadil / **יעה**, **מגרפה**

ר' תיאורים נוספים של הכלי ברש"י על שמות כז,ג ועל חגיגה כ. (אה"ל מס' 1093).

3209 / (במדבר ו,כג) / **אמור**

דישנ"ט / disant / **באמרכם**

כמו בהרבה מקומות אחרים, רש"י מבחין הבחנה חמורה בין הציווי הרגיל לבין צורת המקור, כמו כאן, שמסבירים אותה בדרך כלל כציווי חגיגי ומוחלט. אולם תרגומו הקבוע של צורה זו בפועל בעל סיומת –ant', וכן פירושו "לשון הווה" (למשל דברים א,טז) אינם מאשרים דעה זו. השערתי היא, שרש"י רואה בצורות אלה מה שקוראים בדקדוק הצרפתי gerondif. כלומר פעולה משנית המלווה פעולה עיקרית ("בעשותו"). כך "זכור את יום השבת לקדשו ששת ימים תעבוד", משמעו: "בזכרך את יום השבת... תעבוד" וזה מה שאמרו חז"ל, שהמצווה "זכור" שייכת לכל ימי השבוע. וגם כאן: "כה תברכו את בני ישראל אמור [היינו: באמרכם] להם"

3210 / (במדבר ח,ד) / **מקשה**

בטידי"ץ / batediz / **מיועד להקשה**

תיאור עיבוד המתכת לעשיית המנורה, בלי כל חיבור והרכבה, אלא בעיצוב עשת הזהב במכות קורנס (ולפי חז"ל אף בחיתוך החומר העודף).

3211 / (במדבר יא,ה) / **קשאיסף**

קוקומברי"ש / cocombres / **קישואי גינה** (**בלשון הדיבור**: **מלפפונים**)

3212 / (במדבר יא,ה) / **אבטחים**

בודיקי"ש / bodekes / **אבטיחים**

כפי שציינתי (אה"ל מס' 1396) המלה הצרפתית והמלה העברית שייכות לאותו מקור.

3213 / (במדבר יא,ה) / **חציר**

פוריל"ש / porels / **כרשים** (**ירק מאכל**)

3214 / (במדבר יא,ז) / **גד**

אליינדר"א / aliendre / **כוסבר**

3215 / (במדבר יא,ז) / **בדלח**

קריישט"ל / cristal / **בדולח**

חסר בדפוסים המדעיים (בולינר, שעוועל).

3216 / (במדבר יא,ח) / **שטו**

אישבנייר" / esbaneier (אולי esbanier) / **להתבדר**

כוונת רש"י לפרשך "לטייל להנאתו", כי לא היה שום טורח בלקיטת המן. כהרגלו רש"י נמנע מלתרגם את צורת הפועל אלא מתרגם את שם הפועל. אי-אפשר להכריע בין שתי הצורות (esbaneier או esbanier), כי אין רש"י כותב בתעתיקיו יותר משתי יודי"ן רצופות.

3127 / (במדבר יא,כט) / **המקנא אתה לי**

אינפרינמינ"ט / enprenment / **חרון-אף**

שם הפעולה של הפועל enprendre, שאחד ממובניו הוא "להתלקח (אש)". אולם נראה, שרש"י תופש לשון אחרת, באמרו "אוחז בעובי המשא", אולי "לקחת [חלק] בתוך [עניין]", ובהשאלה "להתערב במרץ".

3218 / (במדבר יד,לו) / **דבה**

פרלידי"ץ / parlediz / **דיבור**, **רכילות**

3219 / (במדבר יד,מד) / **ויעפלו**

אינגרי"ש / engres / **עזי-רוח**

משמעות הלעז ברורה והולמת את העניין. רק קשה להתאים את התרגום, שהוא תואר, למקור, שהוא פועל. אולי יש מקום לראות כאן רמז למלה engres אחרת, מלטינית ingressus, במובן "נכנס".

3220 / (במדבר טו,כ) / **חלה**

טורטי"ל / tortel / **עוגה עגולה**

3221 / (במדבר טו,לה) / **דה"מ רגום**

פיישנ"ט / feisant / **בעשותו**

3222 / (במדבר טו,לה) / **דה"מ רגום**

אלנ"ט / alant / **בלכתו**

בשני הלעזים הנ"ל אין בכלל תרגום הדיבור המתחיל, אלא ציון צורתו הדקדוקית. ר' לעיל מס' 3209.

3223 / (במדבר יז,ג) / **מרודדים**

טינבי"ש / tenves / **דקים**

3224 / (במדבר יז,ד) / **וירקעום**

אטינבירינ"ט / atenvirent / **הֻדַּקו**

3225 / (במדבר יז,כה) / (**תלונתם**)[**תלונות**]

מורמורדי"ץ / murmurdiz / **קול תלונות**

רש"י רואה כנראה ב"תלונתם" שם קיבוצי המורה על תלונות הרבה בלשון יחיד, בניגוד ל"תלונתם" ול"תלונותיהם".

3226 / (במדבר כא,ד) / **ותקצר נפש העם**

אינקרו"ט לו"ר / encrot lor / **נמאס להם**

חסר בדפוס ראשון.

3227 / (במדבר כא,ה) / **קצה**

אינקרייש"ט / encreist / **מואסת, בוחלת**

חסר בדפוסים המדעיים. ר' לעיל מס' 3023 ולהלן מס' 4188.

3228 / (במדבר כא,ח) / **נס**

פירק"א / perche / **מוט**

3229 / (במדבר כג,כז) / **וקבתו**

מלדיר"ש לו"י / maldiras lui / **תקלל אותו**

רש"י רוצה להבדיל בין "וקבנו לי" (לעיל, פסוק יג) לבין "וקבתו לי", בקבעו, שהראשון ציווי והשני עתיד.

3230 / (במדבר כד,יז) / **דרך**

דישטינ"ט / destent / **מזנק**

אחרי שנמתחה (tendre) הקשת, המיתר משתחרר והחץ נורה: זו הפעולה שרש"י, כפי הנראה, מתכוון לתאר.

3231 / (במדבר כד,יז) / **וקרקר**

פורייר / forjier / **לנקב, לקדוח**

רש"י קושר את הפועל "קרקר" עם השורש "נקר" (לעשות חור), ובכך לקלקל ולהשחית אדם או חפץ.

3232 / (במדבר כה,יא) / (**קנאתי**) [**קנאה**]

אינפרינמינט / enprenment / **חרון אף**

ר' לעיל מס' 3217.

3233 / (במדבר לד,ו) / **איים**

אישלי"ש / isles / **איים**

בדפוסים קוראים צורה משוחזרת לפי הלטינית (insulas).

3234 / (במדבר לד,ז) / **תא**

אפינדי"ץ / apendiz / **יציע**

רש"י מסביר את הפועל "תתאו" המצוי רק כאן בפסוקים ז' וח' ולא בשום מקום אחר במקרא, על-פי שם-העצם "תא", הוא המשך הבניין הראשי, אבל אחרי שבירת הקווים הישרים לצדדים ובשיפוע. כן "תתאו" מורה על שבירת קו הגבול לצדדים.

דברים

3235 / (דברים א,טז) / **שמע**

אודנ"ט / odant / **בשמעכם**

א' לעיל מס' 3209. בכתב-יד אחד קוראים: אואנ"ט oant ובשניים אויינג"ט (צ"ל אוינ"ט oiant), צורות מאוחרות יותר.

3236 / (דברים ד,כד) / **קנא**

אינפרינדר"א / enprendre / **לכעוס**

ר' לעיל מס' 3217. בכמה כתבי-יד יש גרסאות שונות מאותו גזרון: אינפרינייר"א enpreniere ("כעסן"), אינפרינמינ"ט enprenment ("כעס, חרון-אף").

3237 / (דברים ט,כא) / **טחון**

מולנ"ט / molant / **בטחנו**

ר' לעיל מס' 3209.

3238 / (דברים יג,ו) / **סרה**

דישטולוד"א / destolude / **מעוותת**

רש"י מביא מלה צרפתית, שהיא בינוני במשמעות של שם פעולה ("דברים מעוותים, עיוות").

3239 / (דברים יג,ז) / **יסיתך**

אמיטר"א / ametra / **ישׂיא**, **יפתה**

יש גרסאות בוי"ו ונו"ן: אמונטר"א amontra ("ידריך, יצביע").

3240 / (דברים יג,ז) / **מחקה**

אפיקייד"א / afichiede / **דבוקה**

3241 / (דברים יד,ה) / **אקו**

אישטיינבו"ק / esteinboc / **אקו**, **יעל-סלע**

3242 / (דברים יד,ו) / **פרסה**

פלנט"א / plante / **כף רגל**

3243 / (דברים יד,טז) / **תנשמת**

קלב"א שורי"ץ / chalve soriz / **עטלף**

3244 / (דברים יד,יח) / **דוכיפת**

הירופ"א / herupe / **דוכיפת**

ר' לעיל מס' 3196.

3245 / (דברים יח,ג) / **זרע**

אישפלדו"ן / espaldon / **עצם השכם**

3246 / (דברים כז,א) / **שמר**

גרדנ"ט / gardant / **בשמרכם**

ר' לעיל מס' 3209.

3247 / (דברים כח,כב) / **קדחת**

מלויי"ד / malweid / **מחושים** (**כלומר קדחת**)

זו (מלוי"ד) הגרסה של כתב-יד אחד. עוד אחד נותן מלא"ן (קר"י: מלנ"ט malant, פצע). רוב כתבי-היד גורסים מלו"י (צ"ל מלו"י malwei), צורה מאוחרת של malweid, וכדומה.

3248 / (דברים כח,כב) / **חרחר**

אישרדימינ"ט / esardement / **התחממות**, **התייבשות**

3249 / (דברים כח,כב) / **שדפון**

השל"א / hasle / **חום**

3250 / (דברים כח,כב) / **ירקון**

קר"ו / cro / **כרכום**

הכוונה היא כפי הנראה למין צהבת, שבעקבותיה מתכרכמות פני החולה.

3251 / (דברים כח,כח) / **תמהון**

אישטורדישו"ן / estordison / **עילפון**, **הלם**, **מבוכה**

3252 / (דברים כח,לז) / **שמה**

אישטורדישו"ן / estordizon / **עילפון**, **הלם**, **מבוכה**

3253 / (דברים כח,מט) / **תשמע**

אינטינדר"א / entendre / **להבין**

3254 / (דברים כח,סח) / **והתמכרתם**

אי פורוינדרי"ץ / e porwendrez wos / וו"ש ותמכרו את עצמכם

מסתבר, שרש"י רואה בקידומת por סימן השווה להחלטיות המעשה.

3255 / (דברים כט,יח) / **והתברך**

בינדיר"א שי"י / bendira sei / **יברך את עצמו**

3256 / (דברים כט,יט) / (**קנאתו**)[**קנאה**]

אינפרינמני"ט / enprenment / **חרון-אף**

3257 / (דברים לב,ב) / **דא**

אירבידי"ץ / erbediz / **מעשב**, **מכלול העשבים**

3258 / (דברים לב,ה) / **פתלתל**

אינטורטילייי"ץ / entortiliez / **מפותלים**, **מסובכים**

צורת הרבים בשל המשמעות הקיבוצית של המלה "דור", או שיש לפנינו יחסת-נושא.

3259 / (דברים לב,יד) / **חמר**

וינו"ש / winos / **ייני**

ר' להלן מס' 4120.

3260 / (דברים לב,כ) / **אמן**

נורטור"א / norture / **חינוך**

3261 / (דברים לב,ל) / **הסגירם**

דיליברי"ר / delivrer / **למסור**, **להסגיר**

3262 / (דברים לב,לו) / **עצור ועזוב**

מיינטינג"ט / meintenant / **שולט**

3263 / (דברים לב,לו) / **עצור**

מיינטינו"ד / meintenud / **נשלט**

3264 / (דברים לב,לו) / **עזוב**

אינפורציי"ד / enforcied / **מחוזק**

בכתבי-יד, לפני שני הלעזים הנ"ל, יש פירוש כללי לביטוי "עצור ועזוב" באמצעות לעז, שאפשר לקרוא אותו, לפי הגרסאות השונות, מיינטיננ"ט meintenant או מיינטינידו"ר meintenedor ("שולט, מושל").

3265 / (דברים לב,מא) / **ברק**

פלנדו"ר / plandur / **ברק, זוהר**

כפי הנראה מילת-שעטנז, שמקורה מ – flanbre, flame ("להבה") ומ – splendur, ("התנוצצות").

3266 / (דברים לב,מא) / **משפט**

יושטיצ"א / justice / **ענישה**

3267 / (דברים לג,ג) / **מדברתיך**

טי"ש פורפרלידורי"ש / tes porparledures / **דיבוריך (עם עצמך)**

רש"י רוצה כאן להסביר את צורת ההתפעל שביסוד המלה "מדברות" (עם דגש חזק בדל"ת כמו "מדבר", במדבר ז,פט): ה' מדבר עם עצמו והנביא שומע, כי אין זה לפי כבודו לדבר אל אדם, והקידומת por" מזוהה אצל רש"י עם ההתפעל.

3267א / (דברי לג,כה) / **דה"מ וכימיך דבאך**

אישקורונ"ט / escoront / **ינהרו, ישפעו**

סבירה גם הקריאה אישקורנ"ט escorant ("נוהר, שופע"). רש"י רואה ב"דבא" גזרון קרוב ל"זוב" ומפרש, שאוצרות על הארצות יזובו לארץ-ישראל.

יהושע

3268 / (יהושע ח,ו) / **התיקנו**

אישפודרי"ר / esfudrer / **להוציא מהנרתיק**

בפירושו הראשון רש"י גוזר את "התיקנו" מלשון "תיק": להוציא את אנשי העיר מעירם, המהווה את ה"עטיפה" השומרת עליהם, והוא מרכיב, כפי הנראה, את הפועל esfudrer, מהמלה fudrer ("הדן" [החרב], בצרפתית של היום fourreau) עם הקידומת es" (לטינית ex") המצביעה על הוצאה.

3269 / (יהושע ח,יח) / **כידון**

אישפיי"ד / espied / **רומח**

ר' אה"ל מס' 572 ומס' 1546. בניגוד לדעת ברנדין אין כאן המלה "חרב" (espede), אלא מלה, שהיא ביסודה של השם epieu (רומח, כידון) בצרפתית של היום.

3270 / (יהושע ט,ה) / **נקדים**

ארשי"ץ / arsez / **שרופים, צלויים**

רש"י גוזר "נקדים" מלשון "יקד" ("לבעור, להישרף"): הגבעונים הביאו אתם צנימים במקום לחם. בשני כתבי-יד קוראים טושט"ש tosts (השווה באנגלית toasts).

3271 / (יהושע יא,ב) / **נפות**

קונטרידי"ש / contredes / **חבלי ארץ**

3272 / (יהושע יג,ב) / **גלילות**

מרקי"ש / marches / **אזורי גבול**

3273 / (יהושע טו,ז) / **רגל**

פולו"ן / folon / **כובס** (**הדורך את הבד כדי לאשפרו**)

3274 / (יהושע טו,יט) / **נגב**

שיק"א / sechae / **יבֵּשָׁה**

חסר בכתבי-היד. אולי נכנס לעז זה בטעות, מתוך בלבול עם התרגום הארמי של הפסוק, הגורס "אתר בית שקיא דמיא", אף כי פירוש "שקיא" דווקא רטוב.

3275 / (יהושע טו,מז) / **גבול**

אישלי"ש / isles / **איים**

דברי רש"י: "נסין [איים ביוונית] שבים שקוראים אישלי"ש.

3276 / (יהושע יז,טו) / **ובראת**

אישרטי"ר / esarter / **לבָרֵא** (**להכשיר קרקע בעקירת הקוצים והסלעים**)

בדפוסים הפועל מופיע פעם שנייה בצורה המוטית אישרטיר"ש esarteras ("תבָרֵא"). כתבי-היד המצויים חוזרים על הצורה הקודמת.

3277 / (יהושע יט,יב) / **כסלת**

פלנק"ש / flancs / **כסלים** (**השרירים הפנימיים של הירך סמוך לכליה**)

רש"י מראה, שבעברית, כמו בצרפתית, אפשר להשתמש במלה "כסל" (flanc) לא רק לחלק מן הגוף, אלא גם לתיאור שטח הררי: "לא בגובהו ולא בשיפולו אלא בשיפועו".

שופטים

3278 / (שופטים א,כו) / **לוז**

קולדר"א / coldre / **עץ אלסר**

ר' לעיל מס' 3031.

3279 / (שופטים ג,טו) / **אטר**

ריטרייט"ט / retreit / **מכווץ**

3280 / (שופטים ג,טז) / **גמד**

דומיאלנ"א / dumialne / **חצי-אמה**

ברנדין מפנה לגלוסר למבר – ברנדין, וזה מביא במקום שתי גרסאות קרובות ללעז הזה, וטוען, שהן

גרמנית (בלי הסבר במפתח!, אבל יש מפרשים daumenlang "באורך האגודל"). אך נראה לי, שיש כאן dumi, צורה חליפה של demi ("חצי") והמידה alne ("אמה").

3281 / (שופטים ג,טז) / **גמד**

ושקורט"א / waskorte / **קצרה למדאי**

ר' אה"ל מס' 1211.

3282 / (שופטים ג,כב) / **נצב**

הל"ט / halt / **ידית**

3283 / (שופטים ג,כב) / **להב**

ברנ"ט / brant / **להב**

בדפוסים יש לעז נוסף לאותה מלה: למ"א lame.

3284 / (שופטים ג,כו) / **נמלט**

אישמוציי"ר / esmucier / **להיחבא, להינצל**

בכמב כתבי-יד קוראים אישקמוציי"ר eschamucier באותה משמעות.

3285 / (שופטים ג,כו) / (**שעירתה**)[**שעירה**]

ברוצ"א / broce / **סבך יער**

3286 / (שופטים ג,לא) / **מלמד**

אגוילו"ן / aguilon / **מַלמד, דרבן**

3287 / (שופטים ד,יא) / **צעננים**

מריש"ק / maresc / **בִיצה, מקווה מים רדודים**

3288 / (שופטים ד,יח) / **שמיכה**

קו"ט / cot / **שמלה**

ר' אה"ל מס' 189.

3289 / (שופטים ד,כא) / **יתד**

קיביל"א / chevile / **יתד**

3290 / (שופטים ד,כא) / **מקבת**

מרטי"ל / martel / **פטיש**

3291 / (שופטים ד,כב) / **ברקתו**

אי"ן ל"א טינפל"א / en la tenple / **בצדע**

בכתבי-יד קוראים רק טינפל"א. בדפוסים יש נילי"ה טימפי"ה (nela tempia), שהוא גרסה איטלקית. אולם, נראה לי, שרש"י היה חייב לתרגם את מילת-החיבור, כדי להסביר את הביטוי המקוצר "והיתד ברקתו". כי, לולא כן, למה לא נתן את הלעז בפסוק הקודם ("ותתקע את היתד ברקתו")?

3292 / (שופטים ה,יא) / **מחצצים**

קיילו"ש / cheilos / **אבני צור**

לא נמצא בכתבי־היד. בדפוסים קוראים קזל"ש (בגרמנית קיז"ל kiesel, "חלמיש"), ודאי תיקון מאוחר. רש"י מסביר, שהשואבים מים היו מפחדים מהחצץ, שהרעיש בהתגלגלו בדרכם.

3293 / (שופטים ו,ב) / **מנהרות**

ווידי"ש / wuides / **ריקות** (?)

הפענוח של ברנדין (וודוי"ש wodwes) אינו נראה לי כלל. אמנם יש להניח, שלפנינו לא המלה wuides עצמה, אלא מלה הנגזרת ממנה, במשמעות של "מנהרות", מעברים בתוך הסלעים, שחופרים אותם על-יד כך, "שמרוקנים את פנימיותו" של הצור.

3294 / (שופטים ו,ב) / **מנרות**

לוישיט"ש / luisets / **חדרים תת-קרקעיים** (?)

רש"י מתכוון להסביר את מוצאה של המשמעות "מנהרות" במובן "מעברים בתוך הסלעים", בכך, שיש צורך להשאיר חור בתקרת החפירה כדי שיהיה בה אור. המלה לא ידועה ממקום אחר, אבל כפי הנראה הייתה קיימת מלה כזאת במובן האמור. במילונים מוצאים luisel במשמעות "קבר, ארון מתים", ויכול להיות שמדובר בגזירה דומה. בדפוסים לוישירני"ש luisernes ("לפידים").

3295 / (שופטים ו,ב) / **מערות**

קרוט"ש / crots / **חורים**, **מערות**

מלטינית crypta, בצרפתית של היום grotte. בימי-הביניים היו קיימות שתי הצורות crot וגם crote.

3296 / (שופטים ו,ב) / **מצדות**

פלייישי"ץ / pleisiz / **גדר בנויה מעצים מסורגים**

3297 / (שופטים ז,ב) / **יתפאר**

ונטי"ר / wanter / **להתגאות**

3298 / (שופטים ח,ז) / **ברקנים**

רונצי"ש / ronces / **קוצים**

3299 / (שופטים ח,כא) / **שהרנים**

לוני"ש / lunes / **ירחים**

רש"י מוסיף "של זהב", כדי שיהיה ברור, שמדובר בתכשיטים בצורת ירח ("שהר").

3300 / (שופטים ט,יד) / **אטד**

איגלינטיי"ר / eglentier / **עץ ורד-הבר**

הדפוסים, בהתאם לאחד מכתבי-היד, נותנים צורה, שיש לקרוא אותה אישפינ"א espine ("קוץ").

3301 / (שופטים ט,כג) / **רוח רעה**

מלטלינ"ט / maltalent / **רוגז**

כך באחד מכתבי-יד. יתר כתבי-היד גורסים טלינ"ט talent, שמשמעותו בדרך-כלל "רצון, חשק", אבל אולי היה גם בשימוש כקיצור של maltalent.

3302 / (שופטים ט,מו) / **צריח**

פליישיי"ד / pleisied / **רחבה גדורה בסורגי עצים**

ברוב כתבי-היד קוראים י"ש בסוף המלה, אבל סביר להניח, שבדורות האחרונים של יהודים דוברי צרפתית לא הבינו את הדל"ת הסופית, שנאלמה בכל השפה. ר' אה"ל מס' 909.

3303 / (שופטים ט,מו) / **צריח**

ווידי"ד / wuided / **חפור**

ר' לעיל מס' 3292. רש"י מתכוון כפי הנראה למין ביצורים "בקרקע", ויש להניח, שיש כאן שם עצם (הגרסאות וודו"ן, וודו"י, וודוו"י) הקשור עם הגזרון הזה. הפתרון דוניו"ן donjon ("מגדל ראשי") אינו מתקבל על הדעת גם מפני חוסר נוני"ן וגם בגלל ההסבר של רש"י "שעושין בקרקע". ברנדין פענח במלה הנגזרת מהשורש של wolte ("קמרון"), אבל קשה לתאם את זה.

3304 / (שופטים טז,יג) / **מחלפות**

פלוצייי"ש / flocies / **תלתלים**

3305 / (שופטים טז,יג) / **מסכת**

אינשובל"א / ensoble / **כובד הנול**

ר' אה"ל מס' 401.

3306 / (שופטים טז,יג) / **מסכת**

אורטויר"א / ortoire / **מנור-אורגים**

שני כתבי-יד גורסים אורדי"ר ordir ("להשתות"). היחס בין שני הלעזים של הפסוק אינו ברור, אך יש לשער, שרש"י רואה ב"כובד" חלק של המנור, שהוא המתקן בכללו.

3307 / (שופטים טז,כו) / (**והמישני**)[**מוש**]

טשטי"ר / taster / **למשש**

גרסת הדפוסים משובשת.

3308 / (שופטים טז,כט) / **וילפת**

אינברציי"ר / enbracier / **לחבוק**

גרסת הדפוסים משובשת.

3309 / (שופטים יז,ה) / **וימלא את יד**

מיינוישטי"ר / meinwestir / **להסמיך, למנות**

רש"י מצא בצרפתית מלה המקבילה בדיוק לביטוי העברי, כי משמעו בעיקרו "להלביש את היד". אולם שני כתבי-יד נותנים סתם ריוישטי"ר rewestir באותו מובן.

3310 / (שופטים יז,ה) / **וימלא את יד**

ריוישטי"ר / rewestir / **להלביש**, **למנות**

בלעז השני שבפירושו הגרסה ריוישטי"ר כמעט בכל כתבי-היד אולי רש"י מבחין בין מינוי המעניק שררה meinwestir ובין מינוי לתפקיד אחר rewestir.]

3311 / (שופטים יז,י) / **ערך בגדים**

אפריילימינ"ט / apareilment / **מערכת-בגדים**

3312 / (שופטים יח,כא) / **כבודה**

פישנטומ"א / pesantume / **משאות כבדים**

3313 / (שופטים יט,כא) / **ויבל**

אפודרי"ר / afodrer / **להביא מספוא**

בשני כתבי-יד קוראים אפרובינדי"ר aprovender או כדומה, באותו מובן.

3314 / (שופטים כ,ה) / **דמו**

אדישמירינ"ט / adesmerent / **חישבו**, **התכוונו**

אחד מכתבי-היד גורס קוריד"ט, קרי: קוידירינ"ט cuiderent באותו מובן.

שמואל א

3315 / (שמואל א' א,כח) / **שאול**

אינפרונטי"ץ / enpruntez / **מושאל**

הסיומת z היא בדרך כלל של ריבוי, אך יכולה גם להיות של יחסת-הנושא.

3316 / (שמואל א' ב,י) / **ידין**

יושטישיי"ר / justisier / **לשפוט**

3317 / (שמואל א' ג,יא) / **תצלינה**

טינטיני"ר / tinitiner / **לצלצל**

3318 / (שמואל א' ג,יב) / **החל וכלה**

קומינצנ"ט א"י אישפלייאנ"ט / comencant espleiant / **מתחיל וגומר**

3319 / (שמואל א' ד,יט) / (**צריה**)[**צירים**]

קרדוני"ל / chardonel / **צירים** (**של דלת**)

רש"י מפרש כפשוטו: "נשתנו מכדרכן... צירי דלתי בטנה". צורת לעז זו נראית לי עדיפה על chardeneil, chardenel (ר' באה"ל 2348).

3320 / (שמואל א' ד,כא) / **אל הלקח**

איטוייר"ש לישטריפרי"ש / etweirs lestre pris / **בהתאם להילקח**

etweirs קשור כפי הנראה לפועל estovoir, estaveir, שמקורו לא ידוע ומשמעותו "להיות צריך, להיות תלוי". הצורה שלפנינו היא אולי תואר-הפועל (המשמש אף כמילת-חיבור), ולכן ה – s הסופית. לפחות שני כתבי-יד גורסים אינויר"ש enwers ("כלפי") באותו מובן.

3321 / (שמואל א' ו,ח) / **ארגז**

אישקרי"ן / escrin / **קופסה** (**בעיקר לתכשיטים**)

3322 / (שמואל א', ט,ה) / **ודאג**

א"י דוביטיר"א / e dubitera / **ויחשוש**

הלעז חסר בכתבי-היד. בדפוסים קוראים איטוביטאר"ה ותיקנתי לפי הממצא המילוני והדקדוקי.

3323 / (שנטאח א' ט,יז) / **יעצר**

דישטיני"ר / destinir / **להחזיק בכוח**

מארבעה כתבי-היד רק אחד גורס כנ"ל. שניים גורסים קיפטיני"ר או כדומה cheftenir, כלומר להתנהג כמו מצביא cheftain (בצרפתית של היום: capitaine).

3324 / (שמואל א' י,ב) / **ודאג**

דימינטי"ר / dementer / **לחרוד**, **להצטער**

בדפוסים יש גרסה, שצריך לקרוא אותה כפי הנראה דובטי"ר dobter או דוביטי"ר dubiter (ר' לעיל מס' 3322).

3325 / (שמואל א' יג,ו) / **חוחים**

אישפיניי"ד / espineid / **שדה חוחים**

3326 / (שמואל א יג,ו) / **צרחים**

פליישי"ץ / pleisiz / **גדר בנויה מעצים מסורגים**

3327 / (שמואל א' יג,כ) / (**מַחֲרַשְׁתּוֹ**)[**מחרשה**]

שו"ק / soc / **כנף המחרשה**

3328 / (שמואל א' יג,כ) / (**אתו**)[**את**]

קולטר"א / coltre / **קנקן מחרשה** (**היתד הפולחת את הקרקע**)

3329 / (שמואל א' יג,כ) / (**קרדמו**)[**קרדם**]

בישגוד"א / besagude / **כלי בעל שני ראשים חדים**

אחד מכתבי-העד גורס בישגו"ד besagud, צורת הזכר של המלה, שהיא בעצם תואר השם.

3330 / (שמואל א' יג,כ) / (**מַחֲרַשְׁתּוֹ**)[**מחרשה**]

פושויר / fosoir / **מכוש**

3331 / (שמואל א' יג,כא) / **פצירה**

לימ"א / lime / **פצירה**

3332 / (שמואל א' יג,כא) / **קלשון**

פורק"א / forche / **קלשון**

3333 / (שמואל א' יג,כג) / **מצב**

צינבי"ל / cenbel / **גדוד בעל משימה מיוחדת** (**מה שקוראים היום קומנדו**)

3335 / (שמואל א' יד,א) / **הלז**

ציש"ט / cest / **הזה**

רש"י מדגיש ש"הלז" מתייחס למה שמראים באצבע (cest), בניגוד לדבר יותר מרוחק (cel). בדפוסים הוחלפה השיטה!

3336 / (שמואל א' יד,יד) / **מענה**

ריי"א / reie / **פס**, **חריץ**, **תלם**

3337 / (שמואל א' יד,טז) / **צפים**

בדיטי"ש / badetes / **משקיפים**

המלה לא ידועה במילונים. היא נגזרת מהפועל bader "להביט" והצורה שבחרתי היא השערה בלבד לפי הממצא בכתבי-היד, להוציא אחד הגורס גרדיאנ"ש gardians ("שומרים"). יש עוד גרסה אחרת, שצריך לקרוא אותה אולי אישקרגייטי"ש eschargeites ("יחידות צופים"). מכאן בצרפתית של היום echauguette ("צריח תצפית").

בפרק זה, בפסוק כז, קוראים בדפוסים, אחרי הפירוש של "יערת הדבש", שהם קני-סוכר: "ובלשון ישמעאל קורין לאותו דבש סוקר"א בלעז", וזה כמובן sucre, אך נאמר בפירוש "ובלשון ישמעאל". לא מדובר כאן אפוא במלה צרפתית. הכתיב בסמ"ך זר לשיטת התעתיק של רש"י למלים צרפתיות.

3338 / (שמואל א' יז,ו) / (**מצחת**)[**מצחה**]

נש"ל / nasal / **חלק של הכובע המגן על האף**

רש"י אומר: "כמין יד ברזל [!] היוצאת מן הכובע כנגד החוטם... והיתה מגעת לו עד רגליו". מסתבר יותר פירושו של רד"ק המסביר "טס של נחשת תלוי על רגליו לכסותן. והוא שם מושאל מן מצח", כלומר בדומה לחלק שעל המצח.

3339 / (שמואל א' יז,ז) / **מנור ארגים**

אינשובל"א / ensoble / **כובד הנול**

3340 / (שמואל א' יז,יח) / **ערב**

גרנטי"ש / garantis / **הַבטַח**

בפסוק המובא מתהלים (קיט, קכב) המשורר מבקש מהקב"ה, שיבטיח את שלומו. כאן ישי מבקש

מדוד לוודא את שלום אחיו ולהרגיעו מדאגותיו. הצורה של הלעז מתאימה לציווי, והיא מתאימה אפוא יותר לפסוק של תהלים.

3341 / (שמואל א' יח,כז) / **וימלאום**

פרישינטי"ר / presenter / **להמציא**

רש"י אינו מוסיף דבר על הלעז. כפי הנראה כוונתו, שהביא דוד לשאול את מלוא מבוקשו.

3342 / (שמואל א' יט,ג) / **ליד**

אי"ן שי"ש אישי"ש / en ses aises / **בהישג ידו**

ר' לעיל מס' 3206.

3343 / (שמואל א' יט,יג) / **כביר**

פלוצי"ל / flocel / **אדרת שער**

3344 / (שמואל א' כ,כט) / **אמלטה**

אישמוציי"ר / esmucier / **להינצל, להיחבא (אולי גם להינצל בהיחבא)**

זו גרסת שני כתבי-יד. שלושת כתבי-היד האחרים גורסים אישקמוציי"ר eschamucier, אחד מהם אפילו אשקמוצרא"י (קרי: אישקמוציירי"י eschamucierei בעתיד), באותו מובן.

3345 / (שמואל א' כה,יח) / **עשויות**

פרצידי"ש / farcides / **ממולאות**

רש"י מוסיף: "ממולאות בשר דק וביצים". אפשר אולי גם לתקן ולקרוא: פשטיד"א pastede ("פשטידה"), ר' אה"ל מס' 681.

3346 / (שמואל א' כו,יט) / **שומה**

אמיטימינ"ש / ametment / **עלילה**

ר' לעיל מס' 3239.

3347 / (שמואל א' כו,כ) / **קרא**

פירדרי"ץ / perdriz / **קורא (עוף)**

חסר בכתבי-היד.

שמואל ב

3348 / (שמואל ב' ה,כד) / **תחרץ**

גלפי"ר / glapir / **לצרוח**

3349 / (שמואל ב' ו,יד) / **אפוד**

פורציינ"ט / porceint / **חגורה**

3350 / (שמואל ב' ח,א) / **מתג**

אגוילו"ן / aguilon / **מַלמד, דרבן**

3351 / (שמואל ב' יב,לא) / (**ובחרצי**)[**חריצים**]

לימ"א / lime / **פצירה**

3352 / (שמואל ב' יד,יג) / **ומדבר**

א"י ק"י נו"ן פרול"ט / e ke non parolt / **ושלא ידבר**

רש"י מסביר את השימוש בקידומת "מ-" כבקשה שלילית ("שומר שבת מחללו"). הצורה parolt היא "מגמתית" (subjonctif) מלטינית parabolet.

3353 / (שמואל ב' יד,ל) / **אל ידי**

אי"ן מי"ש אישי"ש / en mes aises / **בהישג ידי**

3354 / (שמואל ב' יט,כה) / (**שפמו**)[**שפם**]

גירנו"ן / gernon / **שפם**

3355 / (שמואל ב' כא,טז) / (**קינו**)[**קין**]

אריש‌טוי"ל / arestuel / **גולה** (**שבניצב חנית או חרב, כדי שלא ישתמט כלי-הזין מהיד**)

3356 / (שמואל ב' כא,טז) / **קולסות**

הילמי"ש / helmes / **קדסדות**

3357 / (שמואל ב' כא,יט) / **מנור ארגים**

אינשובל"א / ensoble / **כובד הנול**

3358 / (שמואל ב' כב,ב) / (**מצדתי**)[**מצודה**]

פליישי"ץ / pleisiz / **גדר בנויה מעצים מסורגים**

3359 / (שמואל ב' כב,ג) / (**צורי**)[**צור**]

אבריאימינ"ט / abriement / **מחסה**

3360 / (שמואל ב' כב,מו) / **יבלו**

פליישטר"א / fleistre / **לנבול**

3361 / (שמואל ב' כג,ו) / **קוץ**

קרדו"ן / chardon / **קרדה** (=קוץ)

ר' אה"ל מס' 110.

מלכים א

3362 / (מלכים א' א,מ) / **חללים**

קלימיל"ש / chalemels / **חלילים** (**כלי נגינה**)

כך בכל כתבי-היד (בשינויי כתיב), אך בדפוסים קוראים לסאוטי"[ש] flautes, שם אחר לכלי-נגינה מאותו סוג.

3363 / (מלכים א' ה,כג) / **דברות**

ולו"ס / wlos / **רפסודות** (**בגרמנית**)

"בלשון אשכנז".

3364 / (מלכים א' ב,כג) / **דברות**

ריז"ץ / rez / **רפסודות**

רבים של red.

3365 / (מלכים א' ה,כג) / **ונפצתים**

דיפיציי"ר / depecier / **לפרק לחלקיו**

3366 / (מלכים א' ו,ה) / **יציע**

אפינטי"ץ / apentiz / **יציע**

ר' אה"ל מס' 1597.

3367 / (מלכים א' ו,ז) / **מקבות**

דלוט"א / / **מפסלת**

"בלשון רוסיא". אם הגרסה נכונה, כי אז לפנינו המלה הרוסית doloto (המבוטאת בערך dalote). אך מבחינת המובן הייתה מתקבלת יותר הגרסא מלוט"א, הקרובה למלה "פטיש" malotok,malot=molotok,molot.

3368 / (מלכים א' ו,ח) / **לולים**

וינדילשטיי"ן / wendelstein / **מדרגות לולייניות** (**בגרמנית**)

3369 / (מלכים א' ו,ח) / **לולים**

וי"ץ / wiz / **מדרגות לולייניות**

ר' אה"ל מס' 710. בדפוסים הלעז הצרפתית קודם לתרגום הגרמני, וכן הוסיפו את "השם המורגל", מעין תיקון, שווינדי"ל שטי"ג schwindelsteg.

3370 / (מלכים א' ו,ט) / **גבים**

צילי"ד / celed / **ספון**

בינוני פעול מהשורש ciel ("שמים"), כלומר "נסרים ארוגים" בצורה נאה כדי ליצור תקרת נוי. ר' מאמרו של בלונדהיים (Romania XXXIX. 154-161) והביטוי cele a lambre ("תקרת סיפון").

3371 / (מלכים א' ו,ט) / **גבים**

הימל"י / hemle / **ספינים** (**בגרמנית**)

גם בגרמנית המשמעות המקורית של המלה היא "שמים" (כפי הנראה ברבים).

3372 / (מלכים א' ו,יח) / **פקעים**

לימוישיל"ש / lemoisels / **פקעות**

מעין סלילים לנוי, כדברי רש"י: ציורי קליעות וצורות פקעים כמין כפתורים.

3373 / (מלכים א' ז,טז) / **כתרת**

פומיל"ש / pomels / **גולות**, **כפתורים**

ר' לעיל מס' 3115.

3374 / (מלכים א' ז,טז) / **מצק**

טרישייטי"ד / tresjeted / **מותך**

3375 / (מלכים א' ז,יז) / **שבכה**

קויפ"א / coife / **שביס**, **כיפה**

3376 / (מלכים א' ז,כד) / (**יצקתו**)[**יצוקתו**]

שולדידור"א / soldedure / **ריתוך**

3377 / (מלכים א' ז,כח) / **יד האופן**

אישי"ל / aisil / **סרן** (**של גלגל**)

3378 / (מלכים א' ז,כט) / **ליות**

שולדור"א / soldure / **ריתוך**

הפענוח הוא בעייתי, כי המונח המקובל לריתוך הוא soldedure (לעיל מס' 3376).

3379 / (מלכים א' ז,לב) / **ידות האופנים**

אישי"ל / aisil / **סרן** (**של גלגל**)

בדפוסים הלעז חוזר בפסוק הבא, להסביר "ידותם".

3380 / (מלכים א' ז,לג) / (**גביהם**)[**גבים**]

מויול"ש / moiols / **טבורים**

הטבור הוא מרכז הגלגל, שהחישורים נעוצים בו.

3381 / (מלכים א' ז,לג) / (**חשריהם**)[**חשורים**]

ריי"ש / reis / **חישורים** ("**סילקים**")

3382 / (מלכים א' ז,לו) / **ליות**

שולדור"א / soldure / **ריתוך**

ר' לעיל מס' 3378.

3383 / (מלכים א' ז,מ) / **יעים**

ודי"ל / wadil / **יעה**, **מגרפה**

ר' אה"ל מס' 1093.

3384 / (מלכים א' ט,ח) / **ושרק**

שיבלי"ר / sibler / **לשרוק**

3385 / (מלכים א' י,יא) / **אלמגים**

קור"ל / coral / **אלמוג**

3386 / (מלכים א' י,טו) / **ערב**

גרנטיא"ה / garantie / **ערבות**

"מלכי-הערב" הם בני החסות של שלמה המלך.

3387 / (מלכים א' י,כב) / **תרשיש**

אפריקי"א / Afrikie / **אפריקה**

3388 / (מלכים א' יב,יא) / **עקרבים**

איגלינטיי"ר / eglentier / **עץ ורד-הבר**

כאן במובן של כלי עינויים, שבו מכים בעוקצים חדים, כמו שיש לעץ ורד-הבר.

3389 / (מלכים א' יב,לג) / **בדא מלבו**

קונטרובי"ר / controver / **להמציא**

3390 / (מלכים א' יז,יב) / **צפחת**

בוטייל"א / boteile / **חמת קטנה**

3391 / (מלכים א' יח,לב) / **תעלה**

פושי"ד / fosed / **חפיר**

3392 / (מלכים א' יט,ד) / **רתם**

ייניבר"א / jeneivre / **ערער** (**אילן קוצני**)

3394 / (מלכים א' כב,ג) / **מחשים**

אקלייר / achaleir / **להתרשל**

שני כתבי-יד גורסים נונקלייר nonchaleir באותו מובן. בדפוסים קוראים תרגום איטלקי: סיאמ"ו פיגר"י siamo pigri ("אנחנו עצלנים").

מלכים ב

3395 / (מלכים ב' א,ב) / **שבכה**

גרדי"ל / gradil / **סורג**

הלעז הראשון הזה חסר בכתבי-היד.

3396 / (מלכים ב' א,ב) / **שבכה**

אלידוי"ר / aledoir / **מעבר**, **טיילת**, **מרפסת**

לעז זה בא בכתבי-היד במקום הלעז הקודם החסר בהם.

3397 / (מלכים ב' א,ב) / **נסרים ארוכים וקצרים**

לטי"ש / lates / **נסרים**

ר' אה"ל מס' 705. בדפוסים לעז זה בסוגריים ובלי גרשיים ובמקומו כתבו קנטיל"י cantineli ("קרשים לפינות"? באיטלקית).

3398 / (מלכים ב' א,ב) / **שבכה**

פרודנ"א / prodne / **סבכה**, **סורג**

ר' אה"ל מס' 668 ומס' 706.

3399 / (מלכים ב' א,ב) / **שבכה**

וי"ץ / wiz / **מדרגות לולייניות**

3400 / (מלכים ב' א,ב) / **שבכה**

וינדילשטיי"ן / wendelstein / **מדרגות לולייניות** (**בגרמנית**)

גם כאן יש בדפוסים גרסה מתוקנת שוינדי"ל שטי"ג schwindelsteg כמו לעיל מס' 3368.

3401 / (מלכים ב' ב,ח) / **ויגלם**

קוייליי"ר / cueilir / **לאסוף**, **ללפות**

בדפוסים קוראים פייגד"ו peigado ("מקופל", באיטלקית של היום: piegato).

3402 / (מלכים ב' ג,יט) / (**ה**)**חלקה הטובה**

שימנצייא"ה / semanciee / **זרועה**

רק כתב-יד אחד נותן גרסה, שאפשר לפענח כנ"ל. אבל הגרסאות האחרות עקרות לגמרי (קומיצ"י, קומצ"י, קומינ"י, קומנ"י).

3403 / (מלכים ב' ג,כא) / **גבול**

מרק"א / marche / **גבול**, **ספר**

3404 / (מלכים ב' ד,לט) / **ארת**

אורוג"א / oruge / **אורה** (**בן-חרדל**)

ר' אה"ל מס' 377.

3405 / (מלכים ב' ד,לט) / **פקעת**

בולייי"ץ / boleiz / **פטריות**

3406 / (מלכים ב' ה,ג) / **אחלי**

שוהיידימינ"ט / soheidement / **איחול**

נדמה, שרש"י ראה במלה הצרפתית מלה מורכבת, משהו כמו co ai demant= "זו הבקשה יש לי".

3407 / (מלכים ב' ה,טו) / **ברכה**

שלו"ד / salud / **ברכת שלום**

ר' לעיל מס' 3083.

3408 / (מלכים ב' ה,יט) / **כברת ארץ**

ארפינ"ט / arpent / **מידת-שטח**

3409 / (מלכים ב' ה,כג) / **חרטים**

ברידי"ש / brides / **כיסים ארוכים, ארנקים הנסגרים בקשרי חטים**

3410 / (מלכים ב' ט,יג) / **גרם**

קר"ן / cran / **חריץ**

בדפוסים "המצאה" של המעתיק האיטלקי: אורלי"ו, כפי הנראה orologio ("שעון").

3411 / (מלכים ב' י,ח) / **צברים**

מונציל"ש / moncels / **כרמות**

3412 / (מלכים ב' יא,ד) / **כרי**

ברני"ד / barned / **גדוד אנשי צבא שבפקודת הברון**

רש"י מסביר, מדוע, לדעתו, אין סימן הרבים בסוף המלה, כי היא "שם דבר של קבוצת הגיבורים".

3413 / (מלכים ב' יא,טז) / **ידים**

אישנצי"ש / aisances / **מקום ראוי**

3414 / (מלכים ב' יד,כו) / **מרה**

קונטריו"ש / contrarios / **גרוע**

3415 / (מלכים ב' יח,יז) / (**תעלת**)[**תעלה**]

פושי"ד / fosed / **חפיר**

3416 / (מלכים ב' יח,כג) / **התערב**

גיי"ר / gajer / **להמר**

3417 / (מלכים ב' יט,ד) / **והוכיח**

אפרובי"ר / aprover / **הראה, הפגין**

3418 / (מלכים ב' יט,כז) / **התרגזך**

אישטורמי"ר / estormir / **להסתער**

3419 / (מלכים ב' כ,ט) / **דה"מ הלך הצל עשר מעלות**

אורילוי"ר / oriloje / **שעון**

חסר בכתבי-היד. הלעז, כפי שהוא מופיע בדפוסים (אורלוייך במקראות גדולות) מייצג כפי הנראה את הצורה היוונית horologion, ואכן מציינים את המלה במקורות צרפתיים רק מסוף המאה הי"ב.

3420 / (מלכים ב' כא,יב) / **תצלנה**

טינטיני"ר / tintiner / **לצלצל**

3421 / (מלכים ב' כה,יז) / **שבכה**

קויפ"א / coife / **שביס** (**כאן במובן כותרת של עמוד**)

ישעיהו

3422 / (ישעיה א,ד) / **כבד**

פישנ"ט / pesant / **כבד**

3423 / (ישעיה א,ד) / **כבד**

פישנטומ"א / pesantume / **כבדות**

רש"י מסביר, שהצירוף "כבד-עוון" הוא ביטוי שמני, כלומר "עם של כבדות עוונות", היינו שרובצים עליו עוונות רבים.

3424 / (ישעיה א,ו) / **טריה**

דימצייד"א / demaciede / **הלומה, כתושה**

3425 / (ישעיה א,ו) / **טריה**

מוישט"א / moiste / **רטובה**

חסר בכתבי-היד.

3426 / (ישיעה א,כה) / **בר**

שבו"ן / savon / **סבון**

3427 / (ישעיה א,כה) / (**בדיליך**)[**בדילים**]

אישטיי"ן / estein / **בדיל**

כמעט בכל כתבי-היד המלה נגמרת במי"ם ולא בנו"ן (אישטיי"ם esteim).

3428 / (ישעיה א,כט) / **אילים**

אולמ"א / olme / **בוקיצה** (**עץ נוי**)

כרגיל זיהה רש"י עצים המוזכרים בתנ"ך עם עצים הצומחים באיזור מגוריו, אף שלפעמים אינם מצויים בארצות המקרא.

3429 / (ישעיה א,ל) / **נבלת**

פלטישנ"ט / flatisant / **מפיל**

הגרסה של כמה כתבי-יד נוטה יותר לפענוח פליישטרישנ"ט fleistrisant ("נובל"); שני השורשים התמזגו במשך הדורות.

3430 / (ישעיה א,לא) / **ניצוץ**

אישטינציל"א / estencele / **ניצוץ**

3431 / (ישעיה ב,ד) / **אתים**

קולטרי"ש / coltres / **קנקנים של מחרשות** (**היתדות הפולחות את הקרקע**)

3432 / (ישעיה ב,ד) / **מזמרות**

שרפי"ש / sarpes / **מגלים**, **מזמרות**

3433 / (ישעיה ב,ו) / **שפק**

דיבטימינ"ט / debatement / **מאבק**, **טרדה**

רש"י מפרש, שלחוטאים תהיינה בעיות עם הילדים, שיוולדו להם מנשים נכריות, והלעז מתייחס לשם עצם "שפק" שבאיוב (לו,יח), שבו רש"י מסביר את הפועל שלפנינו "ישפיקו".

3434 / (ישעיה ב,כ) / **חפר פרות**

טלפי"ש / talpes / **חפרפרות**

3435 / (ישעיה ב,כ) / **עטלפים**

קלב"א שורי"ץ / chalve soriz / **עטלפים**

נראה, שרש"י ראה בהרכב זה (מילולית: "עכברים קרחים") מלה אחת, ולכן אין סימן הריבוי ברכיב הראשון chalve.

3436 / (ישעיה ג,ו) / **מכשלה**

פיילנצ"א / feilance / **מחסור**, **משגה**

3437 / (ישעיה ג,יט) / **נטפות**

מושטניציי"ש / mostnices / **שרשרות**

לדברי רש"י: "כמין מרגליות נקובות וחרוזות בחוט... שתלויות על הצואר ונוטפות על החזה". ר' אה"ל מס' 1346.

3438 / (ישעיה ג,כ) / **קשרים**

אורפרייי"ש / orfreis / **רצועות רקמת זהב**

כמה כתבי-יד והדפוסים גורסים פרייי"ס freis בלבד, ואין הבדל במשמעות.

3439 / (ישעיה ג,כ) / **בתי-הנפש**

נושקי"ש / nosches / **סיכות**, **מכבנות**

כפי הנראה כאן סיכה "הסוגרת את הבגד בצווארון" (ר' אה"ל מס' 213).

3440 / (ישעיה ג,כג) / **גלינים**

מירידויר"ש / miredoirs / **ראיים**, **מראות**

הדפוסים נותנים את המלה האיטלקית ספיקיי"ו (specchio).

3441 / (ישעיה ג,כג) / **צניפות**

מוליקי"ן / molekin / "**עור-חפרפרת**" (**אריג יקר**)

המילונים מציינים, שהמלה נתקבלה בצרפתית (מן האנגלית) רק באמצע המאה הי"ט בצורת moleskine. אך עובדה היא, שהיא מופיעה כאן אצל רש"י, ואין ספק, שמדובר באותה מלה.

3442 / (ישעיה ג,כג) / **רדידים**

פירמייל"ץ / fermeilz / **סגרים**

3443 / (ישעיה ג,כד) / **מקשה**

בטידי"ץ / batediz / **עשוי בהכאה**

או בטדי"ץ batdiz, ר' מס' 3111.

3444 / (ישעיה ד,ד) / **רוח**

טלינ"ט / talent / **רצון**

3445 / (ישעיה ד,ד) / **בער**

דישקומברימינ"ט / descombrement / **חילוץ**

כאן במשמעות פינוי של ירושלים מתועבותיה.

3446 / (ישעיה ה,ב) / **באשים**

לנברוישי"ש / lanbruises / **ענבי-בר**

3447 / (ישעיה ה,י) / (**צמדי**)[**צמד**]

ארפינ"ט / arpent / **מידת-שטח** (**שניים עד חמישה דונמים לפי המקומות**)

3448 / (ישעיה ה,יב) / **חליל**

קלימי"ל / chalemel / **חליל** (**כלי נגינה**)

3449 / (ישעיה ה,טז) / **משפט**

יושטיצ"א / justice / **עונשים**

זה אחד של המובנים של justice, והוא מתאים לדברי רש"י: "כשיעשה משפטים בהם".

3450 / (ישעיה ה,כו) / **נס**

פירק"א / perche / **מוט**

כאן רש"י מתאר באריכות, מהו נס: "הוא כמו כלונס ארוך ונותנין בראשו בגד ועולין בראש הר גבוה ורואין אותו מרחוק והוא סימן לקיבוץ בני אדם".

3451 / (ישעיה ה,כו) / **ושרק**

שיבלי"ר / sibler / **לשרוק**

3452 / (ישעיה ה,כט) / **ויפליט**

אישמוציי"ר / esmucier / **להחביא**

במס' 3015 תורגמה המלה "להיחבא". כנראה יש לפועל משמעות סבילה וגם משמעות פעילה כמו כאן, שהאריה מבריח את הבאים להציל את טרפו מידו.

3453 / (ישעיה ה,ל) / **ונבט**

איר"ט אישגרדי"ד / יהיה נבחן (=ייבחן) / ert esgarded

רש"י מבקש לתרגם את הנפעל של המקור בצורה מקבילה בצרפתית. אך קשה, מפני של"נבט" יש כאן משמעות פשוטה ("יסתכל" או כדומה). וצריך להסביר, בערך, שתהיה הסתכלות ממנו לכיוון הארץ וכו'.

3454 / (ישעיה ו,י) / **השמן**

אינגריישנ"ט / engreisant / **משמין**

רש"י מייחס לבינוני צרפתי זה, המתרגם שם-פועל עברי, מובן של פעולה מודרגת, כלומר: "[לב העם הזה] הולך ומשין".

3455 / (ישעיה ז,ב) / **נחה**

פוש"ד / posad / **נח**, **נשען**

שלא כרגיל יש כאן תרגום של צורה מוטית של הפועל, אולי כדי למנוע הבנה של "נחה" כהווה.

3456 / (ישעיה ז,ג) / (**תעלת**)[**תעלה**]

פושי"ד / fosed / **חפיר**, **תעלה**

3457 / (ישעיה ז,ד) / **אודים**

טישונ"ש / tisons / **אודים**, **עצים חרוכים**

3458 / (ישעיה ז,יט) / **נעצוצים**

ברוצי"ש / broces / **סבכי יער**

3459 / (ישעיה ז,כה) / **מעדר**

פושוי"ר / fosoir / **מכוש**

3460 / (ישעיה ט,יג) / **כפה**

אר"ק וולו"ד / arc wolud / **קמרון**

ר' אה"ע מס' 1109.

3461 / (ישעיה י,ז) / **ידמה**

קוידי"ר / cuider / **להאמין**

3462 / (ישעיה י,יב) / **פרי גדל**

קריישמינ"ט ד"י גרנדיצ"א / ניפוח גדולה / Creisment de grandece

3463 / (ישעיה י,יב) / **תפארת**

ונטנצ"א / wantance / **התפארות**

3464 / (ישעיה י,יג) / **כאביר**

פלושור"ש / plusors / **רבים**

3465 / (ישעיה י,טו) / **גרזן**

דולידויר"א / doledoire / **מעצד** (**מין גרזן**)

3466 / (ישעיה י,טו) / **משור**

שיר"א / sere / **משור**

3467 / (ישעיה י,לד) / **ונקף**

אישברנייר"ר / esbranjier / **לסעף**, **לגזום**

חסר בדפוסים.

3468 / (ישעיה יא,ג) / **והריחו**

אי"ד אינושמיר"א לו"י / וימלא אותו רוח (או: ריח) /

ed enosmera lui הפועל enosmer מורכב מהפועל osmer ("להריח") ומהקידומת "en ("בתוך").

3469 / (ישעיה יא,ח) / **חר**

קרו"ט / crot / **חור**

ר' אה"ל מס' 2046.

3470 / (ישעיה יא,יב) / **נס**

פירק"א / perche / **מוט**

ר' לעיל מס' 3450.

3471 / (ישעיה יג,טו) / **נספה**

אקוילי"ד / acoilid / **נקלט**

3472 / (ישעיה יג,כא) / **ציים**

מרטרינ"ש / martrins / **סמורים**, **דלקים**

3473 / (ישעיה יד,טז) / **ישגיחו**

אבואטי"ר / aboater / **להציץ**

3474 / (ישעיה יד,טז) / **יתבוננו**

פורפנשי"ר / porpanser / **לחשוב**, **להרהר**

3475 / (ישעיה יד,כג) / **קפד**

היריצו"ן / hericon / **קיפוד**

ר' אה"ל מס' 218.

3476 / (ישעיה יד,כג) / **וטאטאתיה**

אישקובי"ר / escover / **לטאטא**

3478 / (ישעיה יז,יג) / **גלגל**

קרדונ"ש / chardons / **פירות של קרדה** (=קוץ)

ר' אה"ל מס' 110.

3479 / (ישעיה יח,ה) / **מזמרות**

שרפי"ש / sarpes / **מגלים**, **מזמרות**

3480 / (ישעיה יח,ה) / **נטישות**

ציפו"ש / ceps / **גזעי גפן**

מכאן המשמעות המושאלת של סד, מכשיר עינויים (ר' אה"ל מס' 23 ומס' 1794).

3481 / (ישעיה יט,ח) / **חכה**

אי"ם / Aim / **חכה**

ר' אה"ל מס' 119.

3482 / (ישעיה יט,י) / **שכר**

אישקלוש"א / escluse / **סכר**

אחד מכתבי-היד מביא לעז גם ל"מדכאים" הסמוך": אישמינוישיי"ץ esmenuisiez "מרותתים".

3483 / (ישעיה כ,ה) / (**תפארתם**)[**תפארת**]

ונטנצ"א / wantance / **התפארות**

האותיות בלט"ש, המופיעות בדפוסים אחרי גרסת הלעז שלהם וונט"ש, יכולות להיות שיבוש של הצירוף בלע"ז.

3484 / (ישעיה כא,ב) / **אנחתה**

שושפירדי"ץ / sospirdiz / **מכלול האנחות**

3486 / (ישעיה כב,יח) / **כדור**

פילוט"א / pelote / **כדור**

3487 / (ישעיה כג,יג) / (**בחוניו**)[**בחונים**]

בירפרי"ד / berfred / **מגדל הסתערות**

בשפה מאוחרת יותר beffroi ("מגדל העיר").

3488 / (ישעיה כה,א) / **אמן**

אביירימינ"ט / aveirement / **אישור**

3489 / (ישעיה כו,ז) / **פילוס**

קונטריפיי"ש / contrepeis / **איזון**

רש"י מסביר את שם הפעולה "פילוס" במקום בפועל "תפלס" שבפסוקנו.

3490 / (ישעיה כז,ב) / **חמר**

וינו"ש / winos / **ייני** (**עשיר ביין**)

3491 / (ישעיה כח,טו) / **חזה**

אשומיי"ל / asomeil / **גבול**

ר' מס' 3066.

3492 / (ישעיה כח,יז) / **משפט**

יושטיצ"א / justice / **עונשים**

3493 / (ישעיה כח,כ) / **השתרע**

אישטינדיילייי"ר / estendeilier / **להתמתח**

3494 / (ישעיה כח,כא) / **לעבד**

לבורי"ר / laborer / **לעבוד** (**בעיקר את האדמה**)

3495 / (ישעיה כט,ז) / **מצב**

צינבי"ל / cenbel / **גדוד בעל משימה מיוחדת** (**בעצם**: **קומנדו**)

רש"י מביר את שם העצם "מצב", שאינו נמצא בפסוק, כדי להבהיר את הביטוי "וכל צֹבְיָהּ".

3496 / (ישעיה ל,ב) / **לחסת**

אבריאי"ר / abrier / **לחסות**

3497 / (ישעיה ל,ב) / **חרפה**

דישטורבי"ר / destorber / **לקלקל**

ברנדין גורס דישטרבי"ר destraver [=דישטרוי"ר destrawer] ("להרוס"). אף אחד משני הפתרונים אינו מספק, מפני שאינם מתאימים לפירוש העברי של רש"י ("גידוף") לא מבחינת המובן ולא מבחינת הצורה (כי היינו מצפים לשם עצם ולא לפועל).

3498 / (ישעיה ל,ו) / **דבשת**

חלדרוב"א / haldrobe / **דבשת**

3499 / (ישעיה ל,יד) / **לחשף**

אישפוישיי"ר / espuisier / **לדלות**

3500 / (ישעיה ל,יז) / **תרן**

מש"ט / mast / **תורן**

3502 / (ישעיה ל,כד) / **מזרה**

ו"ן / wan / **רחת**

ר' אה"ל מס' 448.

3503 / (ישעיה ל,כח) / **הנפה**

וני"ר / waner / **לזרות**

3504 / (ישעיה ל,כח) / **רדסן**

פריי"ן / frein / **רסן**

חסר בכתבי-היד. הלעז רשום בדפוסים פרינ"ק, אולי כדי להצביע על האנפוף של התנועה. לפניו קוראים פרומבי"א, אולם הגרשיים הם טעות, כי זהו תרגום ארמי.

3505 / (ישעיה ל,ל) / **נחת**

פושימינ"ט / posement / **שימה**

רש"י רוצה להדגיש, שכאן אין "נחת" במשמעות של "מנוחה, הנאה", אלא מעין שם-פועל של "להניח", ודווקא באופן קשה.

3506 / (ישעיה לא,ה) / **והמליט**

אישמוציי"ר / esmucier / **להחביא, להציל**

3507 / (ישעיה לב,ז) / **משפט**

דיריישנימינ"ט / הוכחה, טענה / dereisnement

3508 / (ישעיה לב,ז) / **משפט**

יויימינ"ט / jutement / **גזר-דין**

3509 / (ישעיה לב,ז) / **משפט**

יושטיצ"א / justice / **עונשים**

3510 / (ישעיה לג,טו) / **נער**

אישקו"ט / escot / **מנער**

3511 / (ישעיה לג,כ) / **צעננים**

קומבי"ש / combes / **בקעות**

בדפוסים קוראים פושי"ץ fosez ("חפירות"). רש"י בא להסביר את הביטוי "בל יצען" ולשם כך מביא את המלה "צעננים" שבשופטים ד,יא (ר' לעיל מס' 3287), אבל מתרגם אותה אחרת.

3512 / (ישעיה לד,יא) / **קפד**

צואיט"ה / cuete / **כוס (עוף לילי)**

ר' אה"ל מס' 218.

3513 / (ישעיה לד,יג) / **סירים**

אורטיא"ש / orties / **סרפדים**

3514 / (ישעיה לד,יד) / **ציים**

מרטרינ"ש / martrins / **סמורים, דלקים**

3515 / (ישעיה לד,טו) / **ודגרה**

קלוציי"ר / clocier / **לקרקר**

3516 / (ישעיה לד,טו) / **דיות**

וולטויר"ש / wolltoirs / **עזניות**

בחלק מכתבי-היד יש גרסה בלי יו"ד: וולטור"ש woltors.

3517 / (ישעיה לו,ב) / (**תעלת**)[**תעלה**]

פושי"ד / fosed / **חפיר**, **תעלה**

3518 / (ישעיה לו,ב) / (**מסלת**)[**מסלה**]

קימי"ן / chemin / **דרך**, **כביש**

בשני כתבי-יד קוראים יימי"ן jemin. ר' בעניין זה בסוף המבוא לאה"ל, סעיף א.

3519 / (ישעיה לו,ח) / **התערב**

גיי"ר / gajer / **להמר**

3520 / (ישעיה לו,יא) / **שמעים**

אינטינדונ"ש / entendons / **אנו מבינים**

סביר להניח, שכך יש לתקן את הגרסה אינטינדינ"ץ של אחד מטובי כתבי-היד. אך כל היתר נותנים אינטינדנ"ט entendant ("שומעים", בינוני פועל) או אינטינדר"א entendre (שם הפועל).

3521 / (ישעיה לו,יב) / **חלחולת**

טבחי"א / tabahie / **פי-הטבעת**

המלה חלחולת שייכת לפירוש שבדפוסים על הקרי-כתיב צואתם-חראיהם. ר' אה"ל מס' 95.

3522 / (ישעיה לו,טז) / **ברכה**

שלו"ד / salud / **ברכת שלום**

3523 / (ישעיה לז,ג) / **תוכחה**

אישפרובימינ"ט / esprovement / **מבחן**

3524 / (ישעיה לז,ד) / **ובוכיח**

אישפרובי"ר / esprover / **לבחון**, **להפגין**, **להתרברב**

3525 / (ישעיה לז,יט) / **ונתן**

דוננ"ט / donant / **בתתו**

ר' מס' 3209.

3526 / (ישעיה לז,כז) / **שדמה**

אישטובל"א / estoble / קש (**הנשאר עומד בשדה אחרי הקציר**)

3527 / (ישעיה לז,לג) / **סללה**

פידרייר"א / pedriere / בליסטרה

רש"י סותר פירוש זה.

3528 / (ישעיה לח,יד) / **ערבות**

גרנטיא"ה / garantie / ערבות

3529 / (ישעיה לח,יט) / **יודיע**

אינשינייר / ensenier / ללמד

הלעז משובש בדפוסים.

3530 / (ישעיה מ,ד) / **בקעה**

קנפני"א / chanpanie / מישור, איזור של שדות

3531 / (ישעיה מ,יב) / **תכן**

אמול"ד / amolas / מדד

או, לפי גרסאות אחרות, אמולי"ר amoler ("למדוד"), מלטינית modulus ("מידה").

3532 / (ישעיה מ,טו) / **מר מדלי**

לימוניד"א / limonede / משקע בוץ

3533 / (ישעיה מ,כב) / **חוג**

קומפ"ש / compas / מחוגה

בקצת כתבי-יד קונפ"ש.

3534 / (ישעיה מ,כב) / **דק**

טיי"א / teile / אריג, קרום

3535 / (ישעיה מ,כד) / **שרש**

אינרצינג"ט / enracinant / משתרש

רש"י מצביע על ההבדל בין השם שורש ובין הפועל שרש הנמצא כאן.

3536 / (ישעיה מא,ז) / **דבק**

שולדידור"א / soldedure / תפר, ריתוך

3537 / (ישעיה מא,יד) / **תולעת**

וירמינייר"ש / werminiers / דומים לתולעת

כך יוצא מהגרסאות השונות, אך אין עדות לצורה הנ"ל ואולי בשל כך קוראים בדפוסים דבר יותר קרוב ל"וירמינ"א wermine ("מכלול התולעים").

3538 / (ישעיה מא,טו) / **דה"מ מורג**

לימ"א / lime / **פצירה**

רש"י אינו מתרגם את "מורג" בלעז זה, אלא אומר, שמורג כלי עץ, הדומה ל"לימ"א" של ברזל.

3539 / (ישעיה מא,טו) / **מורג**

טרוי"ל / troil / **מסחטה**

הלעז הזה, החסר בדפוסים, מציג בעיות. הצורה פחות או יותר ודאית (כתבי-היד: טריי"ל, טריי"ל, טרואי"ל, ובגלוסר של בזל אטרוי"ל). משמעות המלה: "גת" ואולי "מסחטה". אולי אפשר לראות כאן מלה קרובה ל – trou ("חור") או לקרוא טריי"ל tarel ("מקדח").

3540 / (ישעיה מב,י) / **דה"מ יורדי הים ומלאו**

ויניז"א / Wenize / **ונציה**

רש"י מזכיר את העיר ונציה כדי להמחיש את הקטע "יורדי הים ומלאו" והוא אומר: "[האנשים] הקבועים בים ולא באיים אלא בתוך המים, שופכים עפר כל אחד ואחד כדי בית והולכים מבית לבית בספינה כגון עיר ויניז"א". מעניין, שונציה קיימת רק מסביבות המאה השביעית לספירתם, והייתה אפוא תופעה חדשה למדאי בימי רש"י. בכתבי-היד יש גם גסאות כמו וניצ"א הקרובה ל – Venice באנגלית וגם ויניציא"ה שהוא Venezia האיטלקית.

3541 / (ישעיה מד,יב) / **פחם**

קרבו"ן / charbon / **פחם**

3542 / (ישעיה מד,יב) / **מקבות**

מרטי"ל / martel / **פטיש**

3543 / (ישעיה מד,יג) / **שרד**

דולידויר"א / soledoire / **מעצד** (**מעין גרזן**)

3544 / (ישעיה מד,יג) / **מחוגה**

קומפ"ש / compas / **מחוגה**

גם כאן יש גרסאות קונפ"ש conpas.

3545 / (ישעיה מד,יד) / **אורן**

פלנצו"ן / plancon / **שתיל**

רש"י אינו רואה כאן במלה "אורן" שם של עץ מסוים, אלא מונח כללי: "שתיל" של העצים הנזכרים לעיל ("ארזים... תרזה ואלון").

3546 / (ישעיה מה,כה) / **ויתהללו**

פורונטרונ"ט / porwantront / **ישתבחו**

3547 / (ישעיה מו,א) / **כרע**... **קרס**

אקרופי"ד שי"ל... קונקיא"ד שי"י / acropid sei...conchiad sei / **כרע על ברכיו**... **עשה את צרכיו**

הפסוק מתאר את האלילים במצב מביש של עושים צורכיהם, אך במקום שהמקור מצביע רק על תנוחה מסוימת של הגוף, רש"י מביא בפועל השני את הפעולה הפיסיולוגית בפירוש.

3549 / (ישעיה מז,י) / (**שובבתך**)[**שובבה**]

אינוישייד"א / enweisiede / **הוללה**

3550 / (ישעיה מט,ב) / **ברור**

קלי"ר / cler / **מבריק**

זה אחד המובנים של cler, ליד "בהיר, צלול". ואולי יש קשר עם הביטוי הקיים עד היום בצרפתית au clair sabre, כלומר "סיף שלוף".

3551 / (ישעיה מט,ב) / (**אשפתו**)[**אשפה**]

קויבר"א / cuivre / **אשפה**, **תלי** (**לחיצים**)

3552 / (ישעיה מט,כא) / **גלמודה**

שוליט"א / solete / **לבדה**, **בודדת**

3553 / (ישעיה מט,כב) / (**נסי**)[**נס**]

פירק"א / perche / **מוט**

כתב-יד אחד גורס שייניי"א seiniere ("רצועה, דגל").

3554 / (ישעיה מט,כב) / **חצן**

אישיל"א / aisele / **חיק**

ר' אה"ל מס' 2414, שם מובאים התרגומים "בית-שחי" ו"מרפק". אולם כאן ברור, שהמובן יותר כללי. וארשה לעצמי לשער, שרש"י קשר את המלה aisele עם aise ("רווחה, תנוחה נוחה"), ר' לעיל מס' 3206.

3555 / (ישעיה נא,ה) / **ישפטו**

יושטיצ"א / justice / **עונשים**

הלעז אינו מתרגם את הדיבור המתחיל, כי אם את שם המושג שבפועל.

3557 / (ישעיה נא,יז) / **תרעלה**

אינטומישמינ"ט / entomisment / **בהלה**, **תרדמה**, **סחרחורת**

3558 / (ישעיה נא,יז) / **מצית**

אגוטי"ר / agoter / **לנקז** (**לרוקן עד הטיפה האחרונה**)

3559 / (ישעיה נא,כ) / **עלפו**

פשמי"ר / pasmer / **להתעלף**

3560 / (ישעיה נא,כג) / **מוגיך**

קרושלי"ר / crosler / **למוטט**

צורת הפועל הרגילה היא קרולי"ר croler, אבל יש עדויות על הוספת ה – s באמצע המלה.

3561 / (ישעיה נב,ב) / **התנערי**

אישקודר"א / escodre / **לנער**

3562 / (ישעיה נב,ב) / (**מוסרי**)[**מוסרים**]

קוניונגלי"ש / conjongles / **חיבורים**, **כבלים**

הלעז המסובך הזה הכשיל את רוב המעתיקים והגרסאות רבות ומשונות, את אחת מהן צינגל"ש אפשר לקרוא צינגלי"ש cengles "חבקים", אבל סביר יותר לראות גם בה שיבוש של קוניונגלי"ש.

3563 / (ישעיה נג,ו) / **הפגיע**

אישפריאי"ר / esprier / **להיעתר לתפילה**

3564 / (ישעיה נג,ז) / **נענה**

שורפרלי"ץ / sorparlez / **נגער**

המילונים נותנים רק את המשמעויות: "לדבר בהתרברבות, לפטפט", אבל מתקבל על הדעת, שגם "לעור" הוא דיבור מלמעלה למטה, המתאים לספועל sor-parler ("לדבר מגבוה"). היינו מצפים לצורה שורפרלי"ד sorparled, אולי לפנינו יחסת-הנושא.

3565 / (ישעיה נג,י) / **אשם**

אמינד"א / amende / **תיקון** (**הנפש**), **כפרה**

3566 / (ישעיה נד,ב) / (**יתדתיך**)[**יתדות**]

קיבילי"ש / cheviles / **יתדות**

3568 / (ישעיה נו,יא) / **עזי נפש**

אינגרי"ש טלינ"ט / engres talent / **עזי רצון**

הקשר התחבירי בין שתי המלים הצרפתיות לא ברור. אולי לפנינו "תצלום" של הביטוי העברי. בדפוסים הושמטה המלה השנייה של הלעז.

3569 / (ישעיה נז,ח) / **יד**

איש"א / aise / **רווחה**, **מקום נוח**

3570 / (ישעיה נז,יא) / **כזב**

פיילנ"ץ / feilanz / **חסר**, **לקוי**, **מזניח**

לפי צורת הלעז בכתבי-היד השונים מסתבר, שרש"י מתרגם כאן את "כוזב", שהוא מצטט מתהלים קטז,יא.

3571 / (ישעיה נח,ה) / **אנמן**

אי"ם / aim / קרס)**שבקצה החכה**)

3572 / (ישעיה נט,ה) / **בקעו**

אישקלוטרינ"ט / בקעו (מקליפתם) / esclotrent

3573 / (ישעיה נט,ה) / **עכביש**

אירייני"א / ireinie / **עכביש**

3574 / (ישעיה נט,ה) / (קורי)[**קורים**]

אורטוירי"ש / ortoires / **מנורי אורגים**

לפי רש"י "קורי עכביש" הם "כלי האורג שהשתי מוסך בהן", ולא, כפי שאנו מבינים, המסכת היוצאת מהם.

3575 / (ישעיה נט,ה) / **זורה**

קובי"ר / cover / **לדגור**

הכוונה כפי הנראה "אחרי שדגרו עליהן...".

3576 / (ישעיה נט,יז) / **קנאה**

אינפרינמינ"ט / enprenment / **חרון-אף**

3577 / (ישעיה ס,י) / **ברצוני**

אי"ן מו"ן אפיימינ"ט / בפיוסי / en mon apeiement

3578 / (ישעיה ס,יא) / **ופתחו**

טרישאוביירט"ש / tresoverts / **פתוחים לרווחה**

tres משמש כאן קידומת ולא תואר הפועל.

3579 / (ישעיה ס,כא) / **להתפאר**

פורונטי"ר / porwanter / **להשתבח**

3580 / (ישעיה סב,י) / **סלו המסלה**

בטי"ץ לוקמי"ן / batez lochmin / **כבשו את הדרך**

מאחר שאין יו"ד אחרי הקו"ף בשום כתב-יד, ייתכן, שאחרי ה"א הידיעה (lo) הושמטה התנועה, כמו שהיום בצרפתית אומרים une fenetre ב – e נשמעת, אבל la fenetre ב – e נאלמת (la fnetre).

3581 / (ישעיה סב,י) / **סקלו מאבן**

אישפידרי"ץ / espedrez / **סקלו**

3582 / (ישעיה סב,י) / **נס**

פירק"א / perche / **מוט**

3583 / (ישעיה סג,יד) / **בקעה**

קנפני"א / chanpanie / **מישור, איזור של שדות**

3584 / (ישעיה סד,ה) / **ונבל**

פליישטר"א / fleistre / **לנבול**

כך הקריאה המתקבלת ממקומות אחרים. הגרסאות כאן נוטות יותר למשהו כמו פלישטי"ר flestir, פועל אחר, במשמעות של "לנבול", שתתמזג במידה מסוימת עם fleistre.

3585 / (ישעיה סו,ז) / **והמליטה**

אישמוציי"ר / esmucier / **להוציא מהמחבוא**

"כל יציאת דבר בלוע קרוי המלטה". כאן מדובר בהוצאת הוולד ממעי אמו.

3586 / (ישעיה סו,יא) / **תינקו**

שוציי"ר / sucier / **למצוץ**

יותר סביר אפוא לייחס הלעז ל"תמצו" כפי שמצוי בדפוסים.

3587 / (ישעיה סו,יא) / **זיז**

אישמובימינ"ט / esmovement / **התנועעות**

רש"י מסביר: "הזז וממשמש לבוא".

3588 / (ישעיה סו,יב) / **תשעשעו**

אישבינייי"ר / esbaneier(אולי esbanier) / **להתבדר**

ר' אה"ל מס' 711.

3589 / (ישעיה סו,טז) / **נשפט**

דירייישנייי"ר / dereisnier / **להתווכח**

3590 / (ישעיה סו,כ) / **כרכרות**

טריפי"ר / treper / **לרקוד**

רש"י מקשר את המלה עם הפועל "לכרכר" (שמואל ב' ו,יד וטז), ולא כמו רוב הפרשנים הרואים ב"כרכרות" סוג של גמלים או של עגלות.

ירמיהו

3591 / (ירמיה א,ו) / **אהה**

קונפליינ"ט / conpleint / **קינה**

רש"י אינו מתרגם את המלה, אלא מסביר מה הוא שימושה.

3592 / (ירמיה א,יא) / **שקד**

אמינדליי"ר / amendlier / **שקדייה**

3593 / (ירמיה א,יג) / **נפוח**

בוילנ"ט / boilant / **רותח**

חסר בכתבי-היד.

3593א / (ירמיה א,יג) / **ופניו**

א"י שי"ש אונדי"ש / e ses ondes / **וגליו**

חסר בכתבי-היד.

3594 / (ירמיה ב,ב) / (**כלולתיך**)[**כלולות**]

נוצי"ש / noces / **חתונה**

3595 / (ירמיה ב,ו) / **ערבה**

פלנור"א / planure / **מישור**

3596 / (ירמיה ב,ו) / **שוחה**

אינפושייד"א / enfosiede / **שקועה**

חסר בכתבי-היד. אף הכתיב המופיע בדפוסים מצביע על תקופה מאוחרת: אינפווושיא"ה (בלי דל"ת ויש כפי הנראה למחוק אחת משתי הווי"ם) enfosiee.

3597 / (ירמיה ב,ו) / **ציה**

דיגשט"א / degaste / **שממה**

חסר בכתבי-היד.

3598 / (ירמיה ב,י) / (**איי**)[**איים**]

אישלי"ש / isles / **איים**

3599 / (ירמיה ב,יג) / **יכלו**

טינדרונ"ט / tendront / **יחזיקו**

3600 / (ירמיה ב,יט) / (**משבותיך**)[**משובות**]

טינדרונ"ט / tendront / **יחזיקו**

3601 / (ירמיה ב,כא) / (**סורי**)[**סורים**]

דישטולטור"ש / destoltors / (**ענפים**)**סוטים**

בכמה כתבי-יד יש גרסאות המצביעות על דישטולדורי"ש destoludures (סטיות) או דישטולמינ"ט destolment (סטייה).

3602 / (ירמיה ב,כב) / **ברית**

שבו"ן / savon / **סבון**

ר' אה"ל מס' 1434. חסר בכתבי-היד.

3603 / (ירמיה ב,כב) / **כתם**

טק"א / tache / **כתם**

חלק מכתבי-היד גורסים טי"א taje.

3604 / (ירמיה ב,כד) / **פרה**

שלוטיק"ו / selvatico / **פראי** (**באיטלקית**)

3604א / (ירמיה ב,כד) / **פרה**

קולייי"ן / culein / **יַשְׁבָּנִי** (?)

כפי הנראה הלעז הנ"ל מציין ברייה בעלת יצרים מיניים בזויים. שני הלעזים האחרונים חסרים בכתבי-היד.

3605 / (ירמיה ב,כד) / **תאנתה**

שו"ן דגרונימינ"ט / son dagronement / **תנינותה**

רש"י מקשר "תאנה" עם "תנין" (בצרפתית עתיקה dagron במקום ddragon שבלשון ימינו) ומצביע על תכונה של התנין, השואף רוח, סימן לתאוות הטרף שלו.

3606 / (ירמיה ב,כד) / **תאנתה**

ש"א קונטריד"א / sa contrede / **חבל הארץ שלה**

הפירוש הנוסף הזה אינו מופיע בכתבי-היד. אך הוא מאיר את הפסוק, שרש"י מביא לתמוך הפירושו זה (יהושע טז,ו): שם "תאנת שלה" הוא "האיזור של שלה". גם כאן כמו enfoissiee (לעיל מס' 3596) הגרסה שקונטריא"ה מצביעה על זמן מאוחר.

3607 / (ירמיה ב,כה) / **נואש**

נונקלייי"ר / nonchaleir / **לא איכפתיות**

כפי הנראה אין כאן תרגום, כי אם הסבר של מגמת התשובה "נואש".

3608 / (ירמיה ב,לא) / **רדנו**

דישאירשימי"ש / desersimes / **ניתקנו**

מהפועל deserdre, שלילה של erdre "לדבוק". הבעיה היא, הבעיה היא, שהיינו מצפים לצורה סבילה: "נותקנו", אבל אולי גם משמעות זו קיימת. חסר בדפוסים.

3609 / (ירמיה ג,ג) / **מלקוש**

טרדיו"א / tardiwe / **מאוחרת**

חסר בכתבי-היד.

3610 / (ירמיה ג,ו) / **משבה**

אינוויישייד"א / enweisiede / **הוללה**

3611 / (ירמיה ג,יד) / **שובבים**

אינוויישייץ / enweisiez / **הוללים**

3612 / (ירמיה ד,ב) / **יתהללו**

פורונטי"ר / porwanter / **להשתבח**

בכמה כתבי-יד קוראים פורונטרונ"ט porwantront ("ישתבחו").

3613 / (ירמיה ד,ג) / **קצים**

קרדונ"ש / chardons / **פירות הקרדה** (=קוץ)

ר' אה"ל מס' 110. בכתבי-יד אחדים ירדונ"ש jardons.

3614 / (ירמיה ד,ז) / (**סבכו**)[**סבך**]

אישפייישי"ש / espeises / **סבכים**

3615 / (ירמיה ד,י) / **השא השאת**

אטינטי"ר / atenter / **לפתות**

חסר בכתבי-היד.

3616 / (ירמיה ד,יא) / **לזרות**

אהבני"ר / avaner / **לזרות**

הכתיב מוזר (במקום אבני"ר). חסר בכתבי-היד.

3617 / (ירמיה ד,יב) / **רוח**

טלינ"ט / talent / **רצון**

3618 / (ירמיה ד,יג) / **וכסופה**

א"י קו"ם טורביילו"ן / e com torbeilon / **וכמו נחשול**

חסר בכתבי-היד.

3619 / (ירמיה ד,יט) / **קירות**

אנטינא"ש / antenas / ???

חסר בכתבי-היד. שני הפענוחים האפשריים אינם מתקבלים על הדעת: אנטיני"ש antenes ("מוטות מפרשים") וכן אנטייני"ש antienes ("מזמורים").

3620 / (ירמיה ד,לא) / **תתיפח**

קונפליינ"ט / conpleint / **קינה**

ר' לעיל מס' 3591. אך יכול להיות גם צורת ההווה: [היא] מקוננת.

3621 / (ירמיה ה,ח) / **יצהלו**

אישיודימינ"ט / esjodement / הנאה

הלעז תמוה, כי היינו מצפים לעתיד אישיודירונ"ט esjoderont או לשם הפועל אישיודי"ר esjoder. יש גם הרבה גרסאות משונות, בין השאר אינוייששמינ"ט enweisment (הוללות).

3622 / (ירמיה ה,י) / **נטישותיה**

שי"ש ציפ"ש / ces ceps / גזעי הגפן שלה, שריגיה

הלעז חסר בכתבי-היד ובדפוסים קוראים רק ציש, אבל נדמה לי, שבגלל הדמיון בין שתי המלים הקטנות, דילגו המעתיקים על אחת מהן.

3623 / (ירמיה ה,כו) / **יקושים**

פיידי"א / piedje / מלכודת

3624 / (ירמיה ה,כו) / **משחית**

צינבי"ל / cenbel / גדוד, שהוטלה עליו משימה מיוחדת (בעצם: קומנדו)

3625 / (ירמיה ה,כז) / **כלוב**

פרנ"ק / franc / לול

אחד מכתבי-היד גורס קיי"א (צ"ל: קיי"א) caje ("כלוב").

3626 / (ירמיה ה,כח) / **עשתו**

אינבואיריני"ט / enboerent / נתכסו בוץ

הלעז תמוה, כי רש"י מבאר לשון השמנה, ואמנם בדפוסים אפשר לקרוא אישפישירינ"ט espesirent ("נעשו עבים").

3628 / (ירמיה ו,ט) / **סלסלות**

ריבירקדור"ש / reverchdors / [הגרגירים] שצריך לחפש אותם

אחרי הבציר וקטיפת העוללות, האויב יחפש עוד את הגרגירים המכוסים ביותר. הפועל reverchier מצביע על הפיכת חפץ מכל הצדדים. (ברנדין מסביר: הגבוהים ביותר). כפי שכבר צוין, הצורה reverchdors בלי e (במקום reverchedors) מצביעה כפי הנראה על האלמת (או לפחות על החלשת) האות d.

3629 / (ירמיה ו,ט) / **סלסלות**

פנייר"ש / paniers / סלים

במשמעות המקורית: "סלים ללחם", אולם עד ימינו "סלים" סתם. חסר בכתבי-היד.

3630 / (ירמיה ו,יא) / **הכיל**

אשופרי"ר / a sofrir / לסבול

חסר בכתבי-היד.

3631 / (ירמיה ו,יז) / **צפים**

בדיטי"ש / badetes / **משקיפים**

ר' מס' 3337. בדפוסים קוראים גייט"ש geits ("תצפיות").

3632 / (ירמיה ו,כט) / **נחר**

אישרשי"ט / esarsit / **הובער עד תום**

3633 / (ירמיה ו,כט) / **נתקו**

פורדיטרציי"ר / pordetracier / **להוציא לגמרי ממסלולו**

חסר בכתבי-היד. הגרסה שבדפוסים "פורצטדאקיי"ץ" נראית משובשת.

3634 / (ירמיה ח,ו) / (**מרוצתם**)[**מרוצה**]

קורש"א / corse / **ריצה**

3635 / (ירמיה ח,ו) / **שוטף**

אישפרידי"ץ / esfredez / **מבוהל**

פענוח בעייתי. גם הסיומת היא של רבים, אבל יכולה להיות של יחסת-הנושא.

3636 / (ירמיה ח,ז) / **חסידה**

ציגוני"א / cegoine / **חסידה**

ראה לעיל מס' 3167.

3637 / (ירמיה ח,ז) / **סיס**

גרוא"ה / grue / **עגור**

המינוח של היום אינו מתאים לזיהויים של רש"י.

3638 / (ירמיה ח,ז) / **תר**

ארונדיל"א / arondele / **סנונית**

ר' הערה בלעז הקודם. ויש גם להעיר, שהתרגום הארמי מתרגם דווקא את "עגור", הציפור הרביעית שבפסוק, שאין לו לעז, ב"סנוניתא".

3639 / (ירמיה ח,יג) / **נבל**

פליישטרי"ט / fleistrit / **נבל**

קשה לקבוע, לפי הגרסאות השונות, איזו צורה דקדוקית של הפועל מופיעה כאן. בחרנו לשער, כי זו הבינוני פעול. גם לא ודאי אם מפועל fleistre אם מפועל flestir.

3640 / (ירמיה ח,יח) / **מבליגיתי**

מי"ש אישטייניימינ"ץ / mes esteinemenz / **סתימותיי**

כך יש כנראה להבין: העובדה, שסתמתי (מילולית: כיביתי) את כאבי, לא מנעה את עוגמת לבי.

3641 / (ירמיה ח,כב) / (**ארכת**)[**ארוכה**]

אינפלשטר"א / enplastre / **תחבושת**

חסר בכתבי-היד.

3642 / (ירמיה ט,ב) / (**קשתם**)[**קשת**]

ארבלישט"א / arbaleste / **בליסטרה**

ר' אה"ל מס' 177.

3643 / (ירמיה ט,ז) / **שחוט**

טריי"ט / treit / **משוך**

3644 / (ירמיה ט,ז) / **שחוט**

טרנק"ט / tranchant / **חותך**

שני הלעזים הנ"ל חסרים בכתבי-היד.

3645 / (ירמיה ט,כג) / **השכל**

אינטיליינ"ט / entelient / **בהבינו**

ר' לעיל מס' 3209.

3646 / (ירמיה י,ג) / **מעצד**

דולידויר"א / doledoire / **מעצד** (**מעין גרזן**)

3647 / (ירמיה י,ד) / **מסמרות**

קלוי"ש / cloes / **מסמרים**

חסר בכתבי-היד.

3648 / (ירמיה י,ד) / **מקבות**

מרטיל / martel / **פטיש**

לא ברור, למה רש"י מתרגם בלשון יחיד.

3649 / (ירמיה י,יב) / **נטה**

טינדי"ט / tendit / **מתח**

3651 / (ירמיה י,יט) / **ואשאנו**

א"י שופרירי"י לו"י / e sofrirei lui / **ואסבול אותו**

הלעז מופיע בדפוסים (וחסר בכתבי-היד) בגרסה אשופרירלו"י asofrirlui, אולי בהשפעת הלעז דלעיל מס' 3630.

3652 / (ירמיה י,כד) / **משפט**

יושטיצ"א / justice / **עונשים**

3653 / (ירמיה י,כה) / **אבלו**

דיוורירינ"ט / deworerent / **בלעו**

3654 / (ירמיה יב,ג) / **התקם**

דישטק"א לו"ש / destache los / **נתק אותם**

3655 / (ירמיה יב,ה) / **רגלים**

פיוניי"ר / pioniers / **אנשי חיל רגלים**

ארבעת הלעזים האחרונים חסרים בכתבי-היד.

3657 / (ירמיה יב,ה) / **תתחרה**

אאטי"ר / aatir / **להתחרות**

3658 / (ירמיה יב,י) / (**חלקתי**)[**חלקה**]

קנפני"א / chanpanie / **שדה**

הלעז הזה, החסר בכתבי-היד, מביא משמעות לא רגילה של קנפני"א, במקום שהיינו מצפים למלה קנ"פ chanp.

3659 / (ירמיה יג,טז) / **יתנגפו**

אצופי"ר / acoper / **להיכשל**

3660 / (ירמיה יג,יח) / **מראשותיכם**

וושטר"א קיבי"ץ / wostre chevez / **העומד בראשכם**

"מראשות" בעברית, כמו chevez בצרפתית, משמש בעיקר לציין את "ראש המיטה". אבל כאן, אולי באופן מושאל, מדובר בראשי העם.

3661 / (ירמיה יג,יט) / **שלומים**

גירדונימינ"ץ / gerdonemenz / **שכר**

המלה הצרפתית ברבים כמו הדיבור המתחיל. חסר בכתבי-היד.

3662 / (ירמיה יג,כב) / **שוליך**

טי"ש אורלי"ש / tes orles / **שולי בגדייך**

חסר בכתבי-היד.

3663 / (ירמיה יג,כב) / (**עקביך**)[**עקבים**]

טרצי"ש / traces / **עקבות**

באחד מכתבי-היד: "טיטריצ"א" אולי שריד מאת טי"ש טרצי"ש tes traces (עקבותייך).

3664 / (ירמיה יג,כג) / **כושי**

מו"ר / mor / **שחור עור**

חסר בכתבי-היד.

3665 / (ירמיה יג,כג) / **נמר**

ליאפר"ט / liepart / **ברדלס**

חסר בכתבי-היד.

3666 / (ירמיה יג,כג) / (**יברברתיו**)[**חברבורות**]

טיי"ש / tajes / **כתמים**

קיימת אפשרות, שהלעז המקורי היה שי"ש טיי"ש ses tajes ("חברבורותיו"), ונעלמה המלה הראשונה בגלל דמיונה עם השנייה.

3667 / (ירמיה יד,ד) / **אכרים**

בובייר"ש / boviers / **רועי בקר**

חסר בכתבי-היד.

3668 / (ירמיה יד,ו) / **שפים**

ריבייר"ש / riviers / **שפות הנהר**

צורה משנית של rivieres , וכן riwiers (להלן מס' 3893 ומס' 4013).

3670 / (ירמיה יד,ט) / **נדהם**

ריקרידנ"ץ / recredanz / **נרתע**

לפי רוב הגרסאות שני הלעזים הנ"ל הם שתי הצעות תרגום. אבל מאחר ששניהם שייכים לאותו פועל, הראשון בינוני פעול והשני בינוני פועל, לא ברור, מה ההבדל ביניהם. לפי הנוסח המופיע בכמה כתבי-יד, יש לפנינו רק לעז אחד בשתי גרסאות.

3671 / (ירמיה טו,ו) / **הנחם**

ד"י פורפנשי"ר / de porpanser / **להרהר**

בכמה כתבי-יד הגרסה נוטה לקריאה ריפינטי"ר repentir ("להתחרט").

3672 / (ירמיה טו,ז) / **מזרה**

ו"ן / wan / **רחת**

ר' אה"ל מס' 448.

3673 / (ירמיה טו,יח) / **אכזב**

פיילנ"ץ / feilanz / **חסר, לקוי**

3674 / (ירמיה טז,ה) / **אספתי**

אטולי"ש / atolis / **הסרתי**

חסר בכתבי-היד. הגרסה בדפוסים: אטואי"ש, והפענוח שלי משוער.

3675 / (ירמיה טז,יט) / **מנוסי**

מו"ן ונטימינ"ט / mon wantement / **גאוותי**

נמצא רק בכתב-יד אחד ומתאים בקושי להסבר מילולי של רש"י. בדפוסים קוראים אנטיפרויימנ"ט, שחלקו האחרון הוא אולי פויימינ"ט fuiement ("פליטה"), אבל החלק הראשון לא מובן בשום אופן.

3676 / (ירמיה יז,ג) / **הררי**

מונטנייר"ש / montaniers / **יושבים בהרים**

לא ברור למה כאן צורת הרבים (או אולי יחסת-הנושא).

3677 / (ירמיה יז,ו) / **ערער**

דיגשטיד"א / dehastede / **הרוסה, מושחתת**

חסר בכתבי-יד, ואף הגרסה שבדפודסים דאגשטי"ה מוכיחה, שהצורה מאוחרת.

3678 / (ירמיה יז,ח) / **בצרת**

פמינ"א / famine / **רעב**

3679 / (ירמיה יז,יא) / **דגר**

קלוצייי"ר / clocier / **לקרקר**

בדפוסים קוק"ו גלוצנט cucu glocant ("קוקייה מקרקרת").

3680 / (ירמיה יז,יד) / (**תהלתי**)[**תהלה**]

וונטנצ"א / wantance / **שבח**

באחד מכתבי-היד: מונטנצ"א [=מא וונטנצ"א] ma wantance ("שבחי").

3681 / (ירמיה יח,ג) / **אבנים**

פורמ"א / forme / **מושב, קתדרה**

חסר בכתבי-היד.

3682 / (ירמיה יח,ח) / **דברתי**

א"י ריפרוקיי"ד / ai reprochied / **נזפתי**

חסר בכתבי-היד, ואף, הגרסה שבדפוסים אשרפוק"י מצביעה על צורה מאוחרת.

3683 / (ירמיה יח,יד) / **קרים**

פרוידי"ש / froids / **קרים**

3684 / (ירמיה יח,יד) / **נוזלים**

קורנ"ץ / coranz / **רצים, שוטפים**

חסר בכתבי-היד.

3685 / (ירמיה יט,ג) / **תצלנה**

טינטיני"ר / tintiner / **לצלצל**

3687 / (ירמיה כ,יד) / **ילדתי**

פוא"י איניינ"ט / fui enjeint / **הולדתי** (=**אבי הוליד אותי**)

חסר בכתבי-היד.

3688 / (ירמיה כב,יד) / **משוח בששר**

אליניאנ"ט אי"ן שינופל"א / aliniant en sinople / **במתיחת קווים בצבע אדום** (?)

חסר בכתבי-היד.

3689 / (ירמיה כב,כח) / **עצב**

אינמיילולי"ר / enmeiloler / **לחתל**

יש גם גרסאות מיילולי"ר meiloler. ר' אה"ל מס' 1224.

3690 / (ירמיה כג,ט) / **רחפו**

טרינבלינ"ט / trenblent / **רועדים**

3691 / (ירמיה כג,י) / (**מרוצתם**)[**מרוצה**]

קורש"א / corse / **מירוץ**

חסר בכתבי-היד.

3692 / (ירמיה כג,כט) / **פטיש**

פי"ק / pic / **כילף**

3693 / (ירמיה כג,לב) / (**פחזותם**)[**פחזות**]

אישטורדישו"ן / estordison / **מבוכה**

ר' אה"ל מס' 549.

3694 / (ירמיה כד,א) / (ה)**חרש ו...המסגר**

ל"י מייטר"א א"י ל"י פורטיי"ר / li meitre e li portier / **האומן והשוער**

חסר בכתבי-היד. יש כמה בעיות דקדוקיות בלעז זה: אם לפנינו יחסת-הנושא, היינו מצפים לצורה portiers, ואם לפנינו יחסת-מושא, היידוע היה צריך להיות li. גם תמוהה הצורה meitre ולא meistre.

3695 / (ירמיה כה,כ) / **ערב**

גרנטיא"ה / garantie / **ערבות**

3696 / (ירמיה כה,לד) / **והתפלשו**

וולטרי"ר / woltrer / **להתפלש**

בצרפתית של היום: se vautrer.

3697 / (ירמיה כז,ב) / **מוסרות**

קוניונגלי"ש / conjongles / **חיבורים**, **כבלים**

באחד מכתבי-היד קוראים קורייא"ש coreies ("רצועות").

3698 / (ירמיה כח,ו) / **יעשה**

פצ"א / face / **יעש**

רש"י מציין, שמדובר באיחול ולא בעתיד. הלעז חסר בכתבי-היד.

3699 / (ירמיה כט,יח) / **חרפה**

דישטרוי"ר / destrawer / **להרוס**

ר' לעיל מס' 3497, אבל כאן הצורה של הלעז ברורה למדאי.

3700 / (ירמיה כט,כו) / **צינק**

צי"ף / cep / **סד** (**שבו נעלו רגלי האסירים**)

בדפוסים הגרסה ציפ"ש ceps (ברבים).

3701 / (ירמיה ל,יב) / **דה"מ אנוש לשברך נחלה מכתך**

אינפר"ש / enfres / **חולני**, **בעל מום**

לא ברור, מה המלה, שרש"י מתכוון להסביר אותה בלעז זה. נראה, שזה תואר (ביחסת-הנושא). ומאחר שלפנינו צורת זכר, מתקבל על הדעת, שמדובר ב"אנוש" יותר מאשר ב"נחלה".

3702 / (ירמיה ל,כא) / **ערב את לבו**

פירמלי"א אאטינ"א / fermalie aatine / **הסכם של התגרות**

קשה להבין, למה פירש רש"י את הביטוי הפועלי שבפסוק לשני שמות עצם, שמשמעותם קרובה (התערבות בין שני גורמים על עשיית מעשה נועז). יכול להיות, ששתי המלים אינן קשורות בסמיכות, אלא שתי הצעות לתרגום. לגבי הלעז הראשון ר' אה"ל מס' 1762.

3703 / (ירמיה לא,יח) / **מתנודד**

קונפליינ"ט / conpleint / **מקונן**

3704 / (ירמיה לא,יח) / **למד**

פו"ד אגוילוני"ץ / fud aguilonez / **דורבן** (**דרבנו אותו**)

חסר בכתבי-היד.

3705 / (ירמיה לא,יט) / **הודעי**

אפירצו"י ג"א / apercui ge / **הבחנתי**

3706 / (ירמיה לא,כ) / **שעשועים**

אישבניימינ"ט / asbaniement / **בידור**

בדפוסים קוראים: אישבניימינ"ץ esbaniement ברבים.

3707 / (ירמיה לא,לה) / **לאור**

אאישקלרייי"ר / a esclarier / **להאיר**

בלעז זה, שאינו בכתבי-היד, וגם צורתו (אאיקלארוי"ר[?]) נראית מאוחרת, רצה הפרשן להדגיש, שלא מדובר בשם "אור" אלא בפועל.

3708 / (ירמיה לא,מ) / **שדמות**

קנפני"א / chanpanie / **מישור, איזור של שדות**

3709 / (ירמיה לב,לג) / **למד**

אפרינן"ט / aprenant / **בלמדי**

ר' לעיל מס' 3209.

3710 / (ירמיה לג,ו) / **שלום**

שלו"ד / salud / **ברכת שלום**

3711 / (ירמיה לה,ד) / **שמר הסף**

טרישורייי"ר / tresorier / **גזבר**

חסר בכתבי-היד.

3712 / (ירמיה לח,ד) / **מרפא**

אלשקיאנ"ץ / alaschianz / **מחליש**

חסר בכתבי-היד.

3713 / (יריה לח,יב) / **אצלות**

אישילי"ש / aiseles / **בתי-שחי**

חסר בכתבי-היד. ר' אה"ל מס' 2414.

3714 / (ירמיה לח,יט) / **והתעללו**

א"י גבירונ"ט / e gaberont / **וילעגו**

חסר בכתבי-היד.

3715 / (ירמיה לט,י) / **יגבים**

א"י פושי"ץ / e fosez / **וחפירות**

חסר בכתבי-היד. ושתי בעיות לפנינו: א) למרות דברי רש"י, שמדובר ב"שדות", תרגמו הגלוסרים "איכרים, חקלאים" (כמו "יוגבים"); אך כנראה כוונת הפרשן לאדמה, שהוגבהה לשם עיבוד, על ידי חפירת הסביבה; ב) הגרסה שבדפוסים "אפושי"ץ", והתחשבתי בגלוסרים כדי לראות באל"ף את וי"ו החיבור. אולי יש כאן מלה אפושי"ץ afosez, המציינת דווקא שדה, כפי שהוסבר.

3716 / (ירמיה מ,א) / **אזקים**

בויאי"ש / buies / **כבלים**

חסר בכתבי-היד.

3717 / (ירמיה מג,ט) / **מלט**

אינוולופימינ"ט / enwolopement / **החבאה, הלטה**

3718 / (ירמיה מו,ד) / **מרקו**

פורבי"ר / forbir / **לצחצח**

3719 / (ירמיה מו,כא) / **מרבק**

קופל"א / / **צמד**

3720 / (ירמיה מו,כה) / **נא**

ל"ה שיניוריא"ה דלישנדר"א / la seniorie d'Alesandre / **ממלכת אלכסנדרוס**

חסר בכתב-היד. הלועז זיהה, כפי שמקובל, את "נא" עם בירת מצרים. אבל, במקום לכתוב Alesandrie, הסביר "ממלכת אלכסנדרוס".

3721 / (ירמיה מז,ד) / **אי**

אישל"א / isle / **אי**

צורת היחיד מצויה רק בכתב-יד אחד, אולם אני משער, שהריבוי נכתב מתוך שגרה, כי במקרא הריבוי אישלי"ש עקר (31 פעם) והיחיד טפל (5 פעמים).

3722 / (ירמיה מח,מג) / **פחת**

פוש"א / fose / **שוחה**

3723 / (ירמיה מח,מה) / **וקדקד**

א"י טרישפירציר"א / e trespercera / **וידקור**

חסר בכתבי-היד. כמו התרגום ומנחם בן סרוק, שהוא מצטט, רש"י קורא, כפי הנראה, כאילו כתוב "וקרקר" (במדבר כח,יז).

3724 / (ירמיה מט,ד) / **תתהללי**

ונטי"ר / wanter / **להשתבח**

3725 / (ירמיה מט,כט) / **מגור**

אינש"א / ainse / **דאגה**

בדפוסים יש לעז המצביע על פירוש אחר לגמרי: אמאשמנ"ט (צ"ל אמשמינ"ט) amasment "צבירה, איסוף" (קרוב לפועל "לאגור").

3726 / (ירמיה נ,ב) / **נס**

פירק"א / perche / **מוט**

3727 / (ירמיה נ,ו) / **שובבום**

אישוויירינ"ט / esweierent / **הסיטו**

3728 / (ירמיה נ,יז) / **עצמו**

דישאושי"ר / desoser / **לטרוף עצמות**

יש אפשרות לקרוא דישאוש"ד desosad, אותו פועל בעבר.

3729 / (ירמיה נ,לז) / **ערב**

גרנטיא"ה / garantie / **ערבות**

3730 / (ירמיה נא,א) / **רוח**

טלינ"ט / talent / **רצון**

3731 / (ירמיה נא,יד) / **בנפשו**

אי"ן שי"י מאישמי"ש / en sei meismes / **בתוך עצמו**

חסר בכתבי-היד.

3732 / (ירמיה נא,כז) / **סמר**

היריציי"ר / hericier / **להסתמר**

3733 / (ירמיה נב,כב) / **כתרת**

קויפ"א / coife / **שביס**, **כיפה** (**כאן במובן כותרת של עמוד**)

יחזקאל

3734 / (יחזקאל א,ג) / **יד**

דישטריצ"א / destrece / **כפייה**

3735 / (יחזקאל א,ז) / **נצצים**

אישטינצילנ"ט / estencelant / **נוצץ**

חסר בדפוסים. צורת היחיד תמוהה, אך אין בכתבי-היד גרסה, שבה צד"י סופית, כפי שהיה צפוי.

3736 / (יחזקאל א,יג) / **ברק**

פלנדור"ש / plandurs / **ברקים**

להפך מהלעז הקודם יש כאן צורת רבים, הנראית בלתי-סבירה לגמרי.

3737 / (יחזקאל א,יד) / **הבזק**

די"ל אישטינציל"א / de lestencele / **של הניצוץ**

חסר בכתבי-היד, וכן חסרים כל הלעזים שבדפוסים מכאן עד פרק ד'.

3738 / (יחזקאל א,טז) / **תרשיש**

קרישט"ל / cristal / **בדולח**

3739 / (יחזקאל א,יח) / **וגבתם**

א"י לו"ר שורציל"ש / e lor sorcils / **וגבות עיניהם**

3740 / (יחזקאל א,כב) / **הקרח הנורא**

ייליד"א פור"ט / jelede fort / **כפור חזק**

בדפוסים (כזכור, אין בכתבי-היד) קוראים גליא"ה, וזה אולי כתיב מאוחר של jelede, כלומר gelee (ואם כך הגימ"ל הוא חיקוי של ה – g האטימולוגי בצרפתית), אולם קיימת גם אפשרות לתקן ל – גלצ"א glace ("קרח").

3741 / (יחזקאל ב,ב) / **מדבר**

פורפרלנ"ץ / porparlanz / **מדבר עם עצמו**

3742 / (יחזקאל ב,ו) / **עקרבים**

איגלינטייר"ש / eglentiers / **עצי ורד-הבר**

עד כאן חסרים בכתבי-היד כל הלעזים מפסוק א,יד ואילך. ועל הלעז הזה ר' לעיל מס' 3388.

3743 / (יחזקאל ד,א) / **לבנה**

טיול"א / tiule / **רע**,

3744 / (יחזקאל ד,ב) / **דיק**

מנגוני"ל / mangonel / **בליסטרה**

3745 / (יחזקאל ד,ב) / **סללה**

בשטיו"ן / bastion / **מבצר**

3746 / (יחזקאל ד,ט) / **דחן וכסמים**

פני"ץ א"י אישפילט"א / paniz e espelte / **פנג וכוסמת**

חסר בכתבי-היד.

3747 / (יחזקאל ד,טז) / **מטה לחם**

פייצ"א ד"י פ"ן / piece de pan / **חתיכה של לחם**

חסר בכתבי-היד, ואינו מתאים להסברו של רש"י ("משען לחם"). אולי צריך לראות כאן תיקון של מעתיק, שלא הבין את הלעז אישפוי"ל (משען) ד"י פ"ן espoial de pan, והחליף במלה שגורה בפי כל piece de pan.

3748 / (יחזקאל ד,טז) / **דאגה**

אינש"א / ainse / **דאגה**

3749 / (יחזקאל ד,טז) / **דאגה**

דובטו"ר / dobtor / **ספק**

"בלשוננו" (כלומר בדיבור המקומי) בניגוד ללעז הקודם, שהוא לשון צרפת הרגילה. ובדפוסים יש במקומו מלה אחרת:טרוא"ר. אולי צריך לקרוא אותה טרימו"ר tremor ("רעדה").

3750 / (יחזקאל ה,א) / **גלבים**

פרקמיניי"ר / parchaminier / **מוכר קלף**

חסר בכתבי-היד.

3751 / (יחזקאל ה,יד) / **חרפה**

דישטורבי"ר / destorber / **לקלקל**

ר' לעיל מס' 3497. גם כאן, כמו שם, שתי האפשרויות, שאינן משביעות רצון.

3752 / (יחזקאל ו,ט) / **ונקטו**

דימוני"ר / demonir / **להתמוטט**

3753 / (יחזקאל ו,יג) / **אלה**

פלנצו"ן / plancon / **שתיל**

חסר בכתבי-היד.

3754 / (יחזקאל ח,ג) / **ציצת**

פלוצי"ל / flocel / **קווצה**

חסר בכתבי-היד.

3755 / (יחזקאל ח,ה) / **בבאה**

א"ל אינטריא"ה / a l'entree / **בכניסה**

חסר בכתבי-היד.

3756 / (יחזקאל ח,יד) / **מבכות את התמוז**

פיישנ"ט פלורי"ד לישקלפי"ד / feisant plorer l eschalfed / **גורמות שיבכה המחומם**

חסר בכתבי-היד. א' ההסבר בפירוש של רש"י. הגרסה שבדפוסים מסתיימת בצד"י, לכן צריך אולי לקרוא לי"ש קלפי"ץ les chalfez, אבל קשה להבין את הרבים.

3757 / (יחזקאל י,יב) / (**ידיהם**)[**ידים**]

בויי"ל / boiel / **מעי**

כאן, כפי הנראה, במשמעות של החלק הפנימי, כלומר הטבור של הגלגל. אולי יש כאן השפעה של המלה moiol הדומה, שמשמעותה דווקא טבור של גלגל (ר' אה"ל מס' 1881).

3758 / (יחזקאל יא,ה) / **רוחכם**

וושטר"א טלינ"ט / wostre talent / **רצונכם**

חסר בכתבי-היד.

3759 / (יחזקאל יב,ג) / **יראו**

אפירציברונ"ט / apercevront / **יבחינו**

חסר בכתבי-היד.

3760 / (יחזקאל יב,ד) / (**כמוצאי**)[**כמוצאים**]

קומ"א אישואי"ש / come isues / **כמו יציאות**

חסר בכתבי-היד.

3761 / (יחזקאל יב,יד) / **אזרה**

אישפנדרי"י / espandrei / **אפזר**

חסר בכתבי-היד.

3762 / (יחזקאל יב,כ) / **נושבות**

אשייאיידי"ש / aseijedes / **מיושבות**, **מכוננות**

חסר בכתבי-היד, והגרסה שבדפוסים אשייא"ש נראית מאוחרת, משהו כמו asiees (השווה הפועל בצרפתית של ימינו asseoir) האל"ף שבתוך הלעז בא כנראה כדי לאפשר כתיבת ארבע יודי"ן רצופות.

3763 / (יחזקאל יב,כד) / **מקסם חלק**

דיביניייל"א / devineile / **ניחוש**

חסר בכתבי-היד.

3764 / (יחזקאל יב,כה) / **תמשך**

שיר"א אלונגייד"א / sera alongiede / **תהיה מוארכת**

חסר בכתבי-היד. גם כאן הסיומת שבדפוסים מצביעה על צורה מאוחרת (אלונגי"א).

3765 / (יחזקאל יג,ו) / **ויחלו**

א"י קוידירונ"ט / e cuideront / **ויחשבו**

חסר בכתבי-היד.

3766 / (יחזקאל יג,י) / **תפל**

איושטימינ"ט / ajostement / **תוספת**

חסר בכתבי-היד.

3767 / (יחזקאל יג,יח) / **מתפרות**

קושנ"ץ / cosanz / **תופרות**

חסר בכתבי-היד. הצורה שבדפוסים (קוטבא"ש) משובשת, ויש לבחור בין גרסת הגלוסר מפריז cosanz ובין הגרסה של הגלוסר מבזל קושירישי"ש cosereses, הראשונה בינוני פועל, והשנייה מקצוע – בעצם באותו מובן.

3768 / (יחזקאל יג,יח) / (**אצילי**)[**אצילים**]

אישילי"ש / aiseles / **בתי-שחי**

3769 / (יחזקאל יג,יח) / **המספחות**

לי"ש איושטימינ"ץ / les ajostemenz / **התוספות**

חסר בכתבי-היד. הלעז שבדפוסים משובש: לישאגמנ"ץ.

3770 / (יחזקאל יג,יח) / **מספחות**

פלטרייי"ש / faltrajes / **מיני שטיחים**

חסר בכתבי-היד.

3771 / (יחזקאל יג,יט) / (**בשעלי**)[**בשעלים**]

אי"ן גלוניא"ש / en gelonedes / **בגלונים** (**מידת-הלח**)

חסר בכתבי-היד. הגרסה שבדפוסים אונגיאלוני"ש יכולה גם להתפרש אינגלוניא"ש en galonees, צורה חילופית של אותה המלה (לעז מאוחר במקום גילונידי"ש – גלונידי"ש galonedes, gelonedes).

3772 / (יחזקאל יג,יט) / (**ובפתותי**)[**ובפתותים**]

א"י אי"ן פייצי"ש / e en pieces / **ובחתיכות**

חסר בכתבי-היד.

3773 / (יחזקאל יד,ד) / **נעניתי**

שייא"ש ריפונדו"ץ / seies repoduz / **שתקבל תשובה**, **שתיענה**

חסר בכתבי-היד, ומוזר, שצורת מדבר הפכה לצורת נוכח. אולי נכתב קודם שיי"א ריפונדנ"ץ seie repondanz ("שאהיה עונה") ותוקן לאחר זמן. אף דרך המגמה (סוביונקטי"ב) לא כל-כך ברורה כאן, אולי מפני שזה דיבור עקיף, מה שהקב"ה מצווה את הנביא לומר. הגרסה שוויי"ש שבדפוסים מתאימה לצורה המאוחרת soies.

3775 / (יחזקאל יד,ח) / **פני**

מי"ש אירי"ש / mes ires / **כעסיי**

חסר בכתבי-היד.

3776 / (יחזקאל יד,כא) / **שפטי**

מי"ש יושטיצי"ש / mes justices / **עונשיי**

חסר בכתבי-הדי. בגרסת הדפוסים מופיעה, במקום היו"ד העיצורית, גימ"ל: חיקוי של הכתב הצרפתי המשתמש ב – g גם ב – dateau (גטו) גם ב – gentil (ז'נטי).

3777 / (יחזקאל יד,כב) / **נותרה**

איריט רימנש"א / eret remanse / **הייתה נשארת**

חסר בכתבי-היד. בגרסת הדפוסים אין סיומת האל"ף של הנקבה. שמא צריך לקרוא רימנ"ש remans בזכר, בהתאם למלה צרפתית ממין זכר, תרגום של "פלטה".

3778 / (יחזקאל טו,ד) / **לאכלה**

אדיוורי"ר / a deworer / **לבלוע**

חסר בכתבי-היד.

3779 / (יחזקאל טו,ד) / **נחר**

ברואי"ר / bruir / **לחרוך**

3780 / (יחזקאל טו,ד) / **לחרוך**

אישר"ט / esart / **מובער לחלוטין**

חסר בכתבי-היד. קשה לדעת, למה, בלעז הקודם, יש לפנינו שם – פועל וכאן בינוני פעול. האל"ף, גם היא מקורית, מצביעה על הרכב המלה: es" (לטינית- ex, במובן של ביטול) והפועל ardre (להבעיר).

3781 / (יחזקאל טז,ב) / **הודע**

פיי"ש שבוי"ר / feis savoir / **הודע** (**תן לדעת**)

3782 / (יחזקאל טז,ד) / **הולדת אותך**

פו"ש ניא"ה / fun nee / **הולדת** (**היית נולדת**)

חדסר בכתבי-היד.

3783 / (יחזקאל טז,ד) / **למשעי**

אאפלנישימינ"ט / a aplanisement / **בהחלקה**

חסר בכתבי-היד. בדפוסים הגרסה אפלצמנ"ט היא כפי הנראה רק שריד מהלעז המקורי.

3784 / (יחזקאל טז,ה) / **געל**

אבורישימינ"ט / aborisement / **תועבה**

חסר בכתבי-היד. קוראים בדפוסים: אנבורישמנ"ט, ואולי זה תרגום של "בגעל": אי"ן אבורישימינ"ט en aborisement. ייתכן גם, שהייתה המלה שגורה בהשמטת ההברה הראשונה: אי"ן בורישימינ"ט en borisement.

3785 / (יחזקאל טז,ו) / **מתבוססת**

שוילייד"א / doiliede / **מטונפת**

חסר בכתבי-היד. וכמו כל הלעזים האלה המאוחרים כבר נאלמה ה – d (בדפוסים: שוויליא"ה).

3786 / (יחזקאל טז,ז) / **בעדי עדיים**

איניושק"א שייגל"א / enjusca siegle / **עד עולם**

חסר בכתבי-היד. בגרסה שבדפוסים: אנגוק"א אשיגל"א, אני רואה בגימ"ל תחליף של היו"ד (ר' לעיל מס' 3776).

3787 / (יחזקאל טז,ז) / **נכנו**

פורינ"ט אפייטיידי"ש / furent afeitiedes / **היו נכונות**

חסר בכתבי-היד. המשמעות ברורה: הגיעו למצבן המושלם. כמו בכל הלעזים המאוחרים הקריאה כאן: אפייטיא"ש (הדל"ת כבר נאלמת). אשר לצורת הנקבה, יש לשייך אותה לתרגום – שאינו מופיע בלעז – של "שדים": mameles.

3788 / (יחזקאל טז,ח) / **דדים**

אמישטיי"ד / amistied / **ידידות**

חסר בכתבי-היד ומופיע בדפוסים בצורה מאוחרת אמיטיא"ש.

3789 / (יחזקאל טז,י) / **ואנעלך תחש**

א"י קלצי"י ט"י טיישו"ן / e chalcei tei teison / **והנעלתי אותך עור**

חסר בכתבי-היד.

3790 / (יחזקאל טז,י) / **ואחבשך**

א"י פוציילי"ש טי"י / e focielis tei / **ועטפתי אותך**

חסר בכתבי-היד ומובא כהשערה שלי בלבד. בדפוסים: איפוציינישטוי"י, ואני משער, שהנו"ן באה בטעות במקום למ"ד (הכתיב טוי"י, גם בלעז הקודם מצביע על המעבר בין tei ל – toi). גם את הפועל focielir לא מצאתי במילונים, אבל הוא נגזר בקלות מהשם focel ("עטיפה").

3791 / (יחזקאל טז,י) / **משי**

שייד"א / seide / **משי**

חסר בכתבי-היד. בגרסת הדפוסים: שווייא"ה יש סימן גם להאלמת הדל"ת (ר' בפסוקים הקודמים).

3793 / (יחזקאל טז,יד) / **כליל**

קורונ"א / corone / **כתר**

חסר בכתבי-היד.

3794 / (יחזקאל טז,טז) / **טלאות**

פלשטרידי"ש / palastrdes / **מטולאות**

חסר בכתבי-היד. הגרסה שבדפוסים: פלטריא"ש היא צורה מאוחרת (palatrees?). הבעיה היא במשמעות המלה, כי כאן "טלאות" אמור להיות כליל היופי. ייתכן, שכמו במקור, ה"טלאי" הובן כמעשה אומנות של שיבוצי חתיכות מצבעים שונים. והתוצאה למופת.

3795 / (יחזקאל טז,טז) / **לא באות ולא יהיה**

א"י נו"ן אביני"ר אינו"ן ייר"ט / e non avenir e non iret / **לא לבוא ולא יהיה**

חסר בכתבי-היד. כפי הנראה המתרגם הבין את הפסוק: "[דברים] שלא היו צריכים להתרחש" ומצא ביטוי צרפתי כפול המתאים למקור העברי. הגרסה שבדפוסים: נו"ן אבני"ר אינו"ן אייטר"א (אולי

תיקון, שנעשה בזמן שכבר לא הבינו את העתיד העתיק ורצו לקרוא א"י נו"ן אי[ש]טר"א e non (a e[s]tre).

3796 / (יחזקאל טז,כה) / **ותפשקי**

א"י אקלבייש"ש / e achalveisas / **ופישקת**

חסר בכתבי-היד. הפענוח לפי הגלוסרים של בזל ושל פריז, כי לפנינו רק: איאקיישמ"ש.

3797 / (יחזקאל טז,כח) / **ותזנים**

א"י אינשיר"ש אאיל"ש / e enseras a els / **וסגרת אותם**

חסר בכתבי-היד. כאן "לסגור" במובן "להתעות, להביך" (ר' שמות יד,ג: "נבכים הם בארץ סגר עליהם המדבר").

3798 / (יחזקאל טז,לא) / (ל)**קלס**

פרלידי"ץ / parlediz / **דיבור, רכילות**

חסר בכתבי-היד.

3799 / (יחזקאל טז,לא) / **אתנן**

לויאי"ר / loier / **שכר**

חסר בכתבי-היד. ובדפוסים קוראים: לויאי"ץ Joiiz אולי הייתה קיימת צורה כזאת של השם. הגלוסרים נותנים צורה, שהיא בצרפתית של היום douaire "מוהר").

3800 / (יחזקאל טז,לו) / (**נחשתך**)[**נחשת**]

פונ"ץ / fonz / **קרקעית** (**כאן במשמעות: תחת**)

3801 / (יחזקאל טז,לז) / **ערבת**

מיל"ש / melas / **ערבבת**

חסר בכתבי-היד, והצורה נראית מאוחרת, בפרט לפי הכתיב שלפנינו מאלא"ש.

3802 / (יחזקאל טז,מ) / **ובתקוך**

א"י טרישפירצירונ"ט טי"י / e trespercerint tei / **ודקרו אותך**

חסר בכתבי-היד.

3803 / (יחזקאל טז,מז) / **ולא**

א"י פליאו"ט / e pleut / **ומי יתן**

חסר בכתבי-היד. רש"י מפרש: "הלואי" כמו "ולוא" ומביא את התרגום הצרפתי מהפועל plaire ("למצוא חן"), המשמש עד היום במשמעות זו, בדרך כלל בתוספת הזכרת ה': plaise, plut au ciel וכדומה.

3804 / (יחזקאל טז,מז) / **קט**

פיקו"ט / pichot / **קטן**

חסר בכתבי-היד. זו מילת הקטנה מלשון דרום – צרפת.

3805 / (יחזקאל טז,סא) / (**בריתך**)[**ברית**]

פטרימוני"א / patremonie / **נחלת אבות**

חסר בכתבי-היד.

3806 / (יחזקאל יז,ג) / **כנ**,

איל"א / ele / **כנף**

חסר בכתבי-היד.

3807 / (יחזקאל יז,ג) / **צמרת**

צימ"א / cime / **צמרת**

3808 / (יחזקאל יז,ה) / **צפצפה**

שלק"א / salche / **ערבה**

חסר בכתבי-היד. הצורה רגילה היא salz,sals אבל סביר להניח, שאף הצורה הנ"ל קיימת, שכן ה – ch מופיע בכמה מלים נגזרות.

3809 / (יחזקאל יז,ז) / **כפנה**

אמש"א / amasa / **קיבץ**

חסר בכתבי-היד.

3810 / (יחזקאל יז,ט) / (**טרפי**)[**טרפים**]

פואיילי"א / fueilie / **עלֶה**

חסר בכתבי-היד.

3811 / (יחזקאל יז,כא) / **יפרשו**

שירונ"ט אישפנדו"ץ / seront espanduz / **יהיו מפוזרים**

חסר בכתבי-היד.

3812 / (יחזקאל יז,כב) / **רך**

גרייפ"א / greife / **חוטר** (**שמרכיבים אותו באילן אחר**)

בכמה כתבי-יד הגרסה גרפי"א (או כדומה) grafie (ר' אה"ל מס' 1352, שם במשמעות אחרת).

3813 / (יחזקאל יז,כב) / **תלול**

אמונצילי"ד / amonceled / **מגובב**

3814 / (יחזקאל יח,ב) / **משלים**

אישנפלנ"ץ / esenplanz / **מספרים משלים**

חסר בכתבי-היד.

3815 / (יחזקאל יח,ב) / **בסר**

ויריו"ץ / werjuz / **יין-בוסר**

חסר בכתבי-היד, ובדפוסים קוראים ביירגו"ץ, מתוך החלפת וי"ו בבי"ת ויו"ד בגימ"ל.

3816 / (יחזקאל יח,ב) / **תקהינה**

אנצירונ"ט / agaceront / **יִגָּרו**

חסר בכתבי-היד. היינו מצפים לצורה סבילה, ולא פעילה כמו זו. גם הפועל במובן זה הוא כפי הנראה מאוחר, ויש מקום להטיל ספק במקוריות הלעז.

3817 / (יחזקאל יח,יד) / **וירא**

א"י אפירצו"ט / e apercut / **והבחין**

חסר בכתבי-היד.

3818 / (יחזקאל יח,כט) / **יתכן**

אפייטיי"ד / afeitied / **מסודר**, **מוכן**

חסר בכתבי-היד. יש להניח, שהושמט החלק הראשון של הלעז [sera] afeitied והמשמעות "יסתדר, יתאמת".

3819 / (יחזקאל יח,ל) / **שובו**

ריטורני"ר / retorner / **לשוב**

חסר בכתבי-היד.

3820 / (יחזקאל כא,ג) / **ונצרבו**

ריטרייר"א / retreire / **להתכווץ**

3821 / (יחזקאל כא,יד) / **מרוטה**

פורביד"א / forbide / **מצוחצחת**

3822 / (יחזקאל כא,טו) / **ברק**

פלנדור"ש / plandurs / **ברקים**

ר' לעיל מס' 3736.

3823 / (יחזקאל כא,כ) / (**אבחת**)[**אבחה**]

גלפישמינ"ט / glapisment / **נביחה**, **צעקב**

"אבחת חרב" לפי רש"י מציינת את צעקת החללים שפגעה בהם החרב.

3824 / (יחזקאל כא,כד) / **בָּרֵא**

אישרטי"ר / esarter / **לבָרֵא** (**להכשיר קרקע בעקירת הקוצים והסלעים**)

3825 / (יחזקאל כא,כד) / **בָּרֵא**

לישנ"ט / lisant / **בוחר**

חסר בכתבי-היד. לעז זה מפתיע משתי סיבות: א) במשמעות זו שכיחים פעלים מורכבים בקידומת (כגון אישליר"א eslire). ב) צורת הבינוני הפועל (אף אם יש לתרגם "בבחרו") אינה נראית מתאימה כאן, ובפרט אם נשווה ללעז הקודם המופיע בכתבי-היד.

3826 / (יחזקאל כא,כו) / **אם הדרך**

קרפו"ר / carfor / **צומת**

חסר בכתבי-היד.

3827 / (יחזקאל כא,כו) / **קלקל**

טראיש"ט / traist / **משך**

חסר בכתבי-היד.

3828 / (יחזקאל כב,ד) / **קלסה**

פרלידי"ץ / parlediz / **דיבה**, **רכילות**

3829 / (יחזקאל כג,ג) / **עשו**

אטינבירינ"ט / atenvirent / **הֵדֵקוּ**

חסר בכתבי-היד. כאן במובן של מעיכה. הגלוסרים נותנים צורות מהפועל esachier ("לשבור, למעך").

3830 / (יחזקאל כג,ה) / **ותעגב**

אישוייר / esweier / **לסטות מן הדרך**

3831 / (יחזקאל כג,ה) / **ותעגב**

דישירי"ר / desirer / **להתאוות**

חסר בכתבי-היד.

3832 / (יחזקאל כג,י) / **שפוטים**

יושטיצי"ש / justices / **עונשים**

חסר בכתבי-היד.

3833 / (יחזקאל כג,יא) / (**עגבתה**)[**עגבה**]

וייניטי"ד / weineted / **תורפה**

3834 / (יחזקאל כג,יז) / **ותקע**

אישלוקיי"ר / eslochier / **לנקוע**

3835 / (יחזקאל כג,כג) / **קרואים**

שימון"ץ / semonz / **מוזעקים**

חסר בכתבי-היד.

3836 / (יחזקאל כג,ל) / **עשה**

פיישנ"ט / feisant / **בעשותם**

ר' לעיל מס' 3209.

3837 / (יחזקאל כג,לד) / **ומצית**

א"י שוציר"ש / e suceras / **ותמצצי**

חסר בכתבי-היד.

3839 / (יחזקאל כג,מ) / **לאשר**

א"ל לו"א / al lue / **למקום**

חסר בכתבי-היד.

3840 / (יחזקאל כג,מ) / **כחול**

קוליר"א / colire / **משחה לעיניים**

חסר בכתבי-היד, ובדפוסים: אוקליר"א (?). אולי צריך לקרוא אקולירי"ר acolirer ("לצבוע במשחת כחול").

3841 / (יחזקאל כג,מא) / **כבודה**

פריד"א / parede / **מקושטת**

3842 / (יחזקאל כד,ו) / **חלאתה**

אישקומ"א / escume / **קצף**

3843 / (יחזקאל כד,ט) / **מדורה**

פואיד"ה / foede / **אח,מדורה**

חסר בכתבי-היד. בדפוסים מופיעה הצורה המאוחרת פואי"ה foee.

3844 / (יחזקאל כד,י) / **הרקח**

אדורשי"ר / adorser / **לתת (את התבשילים) להישרף ולדבוק בסיר**

3845 / (יחזקאל כד,יז) / **האנק**

שייא"ש דימוני"ץ / seies demoniz / **הָיֵה מתמוטט**

3846 / (יחזקאל כד,כב) / **שפם**

גרינו"ן / grenon / **שפם**

חסר בכתבי-היד. הצורה שלפניו קיימת ליד gernon.

3847 / (יחזקאל כד,כג) / **ונמקתם**

א"י שירי"ץ דימוני"ץ / e serez demoniz / **ותתמוטטו**

3848 / (יחזקאל כה,ו) / (**שאטך**)[**שאט**]

גולושימינ"ט / golosement / **שאיפה**, **תאווה**

כפי הנראה יש לקרוא בפירושו של רש"י: "לשון שאף" במקום "שטף".

3849 / (יחזאל כה,טז) / **חוף**

מרק"א / marche / **גבול**, **ספר**

חסר בכתבי-היד.

3850 / (יחזקאל כו,ט) / **ומחי קבלו**

אי ל"א קוליד"א ד"י ש"א פירייר"א / e la colede de sa periere / והמכה של בליסטרתו

חסר בכתבי-היד, ובדפוסים, כרגיל, צורה מאוחרת colee בלי דלי"ת. פירייר"א מודפס פעם שנייה בסוף הפירוש.

3852 / (יחזקאל כו,י) / **משפעת**

ד"י ל"א פוישו"ן / de la foison / **מהשפע**

חסר בכתבי-היד.

3853 / (יחזקאל כו,יז) / **חתיתם**

לו"ר דיפרייניימינ"ט / lor defreiniement / **שבירתם**

חסר בכתבי-היד. הצורה המצויה בדפוסים לורדפריימנ"ט קשה לפענוח. "שבירתם" מתאים לגזרון של "חתיתם", אך לא כל כך למשמעות הפסוק. יש אפשרות אחרת: לו"ר אישפריימינ"ט esfreement lor "פחדם".

3854 / (יחזקאל כז,ג) / **מבואת ים**

פור"ט / port / **נמל**

חסר בכתבי-היד.

3855 / (יחזקאל כז,ה) / **מפרש**

וייל"א / weile / **מִפְרָשׂ**

3856 / (יחזקאל כז,ה) / **תרן**

מש"ט / mast / **תורן**

3857 / (יחזקאל כז,ו) / **קלונים**

קישנ"א / chesne / **אלון**

3858 / (יחזקאל כז,ו) / (**משוטיך**)[**משוטים**]

ריימ"ש / reims / **משוטים**

3859 / (יחזקאל כז,ו) / (**קרשך**)[**קרש**]

גובירנייל / governeil / **הגה** (**של ספינה**)

3860 / (יחזקאל כז,ז) / (**מפרשך**)[**מפרש**]

שיג"ל / segel / **מִפְרָשׂ** (**בגרמנית**)

3861 / (יחזקאל כז,ז) / (**מפרשך**)[**מפרש**]

וייל"א / weile / **מִפְרָשׂ**

3862 / (יחזקאל כז,ז) / **נס**

פירק"א / perche / **מוט**

3863 / (יחזקאל כז,ט) / **מחזיקי בדקך**

אפייטיאנ"ט ט"א קרויצ"א / afeitiant ta crewace / **מתקנים בקעך**

חסר בכתבי-היד. ובדפוסים: אפייטיאנ"ט טאקראוצ"א.

3864 / (יחזקאל כז,ט) / (**מערבך**)[**מערב**]

גרנטיא"ה / garantie / **עֲרֻבוּת**

3865 / (יחזקאל כז,יא) / **גמדים**

אנדוי"ש(?) / andois(?) / **בני אמה אחת**

חסר בכתבי-היד. ולא מצאתי כמלה הזאת במילונים. ההשערה היא, שלפנינו אלנידי"ש alnedis, תואר נגזר מהשם alne ("אמה", כלומר "גומד").

3866 / (יחזקאל כז,יא) / (**שלטיהם**)[**שלטים**]

קויברינ"ש / cuivrins / **אשפות** (**לחיצים**)

חסר בכתבי-היד.

3867 / (יחזקאל כז,יב) / **בדיל**

אישטיי"ן / estein / **בדיל**

חסר בכתבי-היד.

3868 / (יחזקאל כז,טו) / **הבנים**

פאו"ן / paon / **טווס**

3869 / (יחזקאל כז,טז) / **נפך**

אישקרבונקל"א / escharboncle / **אודם** (**אבן יקרה**)

חסר בכתבי-היד. ר' באה"ל מס' 1645 את הצורה המקבילה charboncle. מניחים, שהקידומת es- נדבקה בטעות בגלל שכיחות היידוע les,des לפני המלה.

3870 / (יחזקאל כז,יז) / **מנית**

טרוק"א / troche / **ענף**, **אגודה**

לפי פירוש זה "חטי מנית" הן חיטה הצומחת בקבוצות שיבלים ענפות.

3871 / (יחזקאל כז,יז) / **פנג**

בלשמ"א / balsme / **אפרסמון**

חסר בכתבי-היד. ר' אה"ל מס' 247.

3872 / (יחזקאל כז,יט) / **עשות**

משי"ש / mases / **גושים**, **עשתות**

3873 / (יחזקאל כז,כד) / **מכללים**

פרימינ"ט / parement / **קישוט**

רק בכתב-יד אחד מוצאים את הרבים פרימינ"ץ paremenz.

3874 / (יחזקאל כז,כד) / (**גנזי**)[**גנזים**]

אישקרי"ן / escrin / **קופסה** (**בעיקר לתכשיטים**)

3875 / (יחזקאל כז,כד) / **מגדלי** (**בתרגום ארמי**)

יפרייטי"ש / jafreites / **ארונות**

ר' אה"ל מס' 154. הגרסה שבדפוסים: שיפרייט"ש מושפעת כפי הנראה מההגייה המאוחרת של השי"ן (בגרמנית?). ר' בהקדמה. בכתבי-יד מצוין, שהמלה גרמנית. אבל, כפי הנראה, היא נתקבלה כבר בצרפתית, אלא שבסביבתו של רש"י המשתמשו במלה אחרת, ר' בלעז הבא.

3876 / (יחזקא כז,כד) / **מגדלי** (**בתרגום ארמי**)

ארמייש"א / armeise / **ארון**

צורה מקבילה של armeire (היום: armoire), נמצאת רק באחד מכתבי-היד, אחרי המלה: "ובלשוננו".

3877 / (יחזקאל כז,לו) / **שרקו**

שיבלי"ר / sibler / **לשרוק**

3878 / (יחזקא כח,יב) / **תכנית**

פיינטור"א / peinture / **תמונה**

חסר בכתבי-היד.

3879 / (יחזקאל כח,כד) / **ממאיר**

פוינינ"ט / poiniant / **נוקב**, **עוקץ**

3880 / (יחזקאל כט,ד) / **חחים**

אינ"ש / ains / **קרסים**

חסר בכתבי-היד. צורה מקבילה ל – aim (אי"ם) באה"ל מס' 119 ועוד.

3881 / (יחזקאל כט,ד) / **בקשקשתיך**

אי"ן טי"ש אישקרדי"ש / en tes eschardes / **בקשקשותיך**

חסר בכתבי-היד. בדפוסים שלפנינו: אינטישאיקרטי"ש en tes echartes (או טעות או צורה מקבילה, מאוחרת).

3882 / (יחזקאל כט,ה) / **ונטשתיך**

א"י איטינדרי"י טו"י / e etendrei toi / **ואשטח אותך**

חסר בכתבי-היד. הצורות נראות מאוחרת, כי בלעזים של רש"י היינו קרואים כפי הנראה א"י אישטינדרי"י טי"י e estendrei tei.

3883 / (יחזקאל כט,יא) / **תשב**

שיר"א אשייאיי"ד"א / sera aseijede / **תהיה מיושבת**

חסר בכתבי-היד. לפנינו הדפוסים: אשיגיא"ה (מאוחר).

3884 / (יחזקאל כט,יח) / **מקרח**

קלב"א / chalve / קֵרֵח

חסר בכתבי-היד.

3885 / (יחזקאל כט,יח) / **מרוטה**

פיליד"א / pelede / **מקולפת**

חסר בכתבי-היד. בדפוסים: פליא"ה (מאוחר).

3886 / (יחזקאל ל,ה) / **ערב**

גרנטיא"ה / garantie / עֲרֵבוּת

ר' לעיל מס' 3386.

3887 / (יחזקאל לא,ג) / (**צמרתו**)[**צמרת**]

צי'מ"א / cime / **צמרת**

3888 / (יחזקאל לא,ד) / (**תעלתיה**)[**תעלות**]

פושי"ץ / fosez / **חפירות**

3889 / (יחזקאל לא,ז) / **דליותיו**

שי"ש טרייליי"ש / ses treiles / **הדליות שלו**

3890 / (יחזקאל לא,ח) / **ערמנים**

קשטינייר"ש / chasteniers / **עצי ערמון**

3891 / (יחזקאל לא,טו) / **עלפה**

פשמי"ר / pasmer / **להתעלף**

3892 / (יחזקאל לב,ו) / **צפתך**

טו"ן פלוטימינ"ט / ton flotement / **צפותך** (**העובדה**, **שאתה צף**)

חסר בכתבי-היד. בדפוסים קוראים: "טונפורטמנ"ט" [צ"ל: טו"ן פורטימינ"ט]. אולי: נשיאתך (העובדה, שאתה נושא), אבל אין זה מתקבל על הדעת, לכן תיקנתי לפי הגלוסרים של בזל ושל פריז.

3893 / (יחזקאל לב,ו) / **אפקים**

ריוייר"ש / riwiers / **נחלים**

ר' אה"ל מס' 941, שם ריביירי"ש, ומכאן שלא הבחינו הבחנה חמורה בין בי"ת לא דגושה לבין וי"ו בתעתיק המלים הצרפתיות.

3894 / (יחזקאל לב,י) / **איש לנפשו**

ש"י מאישמי"ש / sei meismes / **את עצמו**

חסר בכתבי-היד.

3895 / (יחזקאל לג,ב) / **צפה**

בדיט"א / badete / **משקיף**

ר' לעיל מס' 3337.

3896 / (יחזקאל לד,ד) / **נחלות**

דולורושי"ש / doloroses / **כואבות**

3897 / (יחזקאל לד,כ) / **רזה**

מייגר"א / meigre / **רזה**

חסר בכתבי-היד.

3898 / (יחזקאל לו,ג) / (**דבת**)[**דבה**]

פרלימינ"ט / parlement / **דיבור**

3899 / (יחזקאל לו,לא) / **ונקטתם**

דימוניר"ר / demonir / **להתמוטט**

3900 / (יחזקאל לז,ו) / **וקרמתי**

א"י קרושטיר"י / e crosterei / **ואקרום**, **ואעלה גלד**

3901 / (יחזקאל לח,ד) / **ושובבתיך**

אינוייישיי"ר / enwoisier / **להשטות** (**מן הדרך הטובה**)

3902 / (יחזקאל לח,ט) / **שואה**

ברואינ"א / cruine / **ערפל**

ר' להלן מס' 4293.

3903 / (יחזקאל לח,כ) / **מדרגות**

אישקילונ"ש / eschelons / **מדרגות**

בכמה כתבי-יד קוראים אישקלייר"ש eschaliers , מקבילה פרובנסאלית.

3904 / (יחזקאל לט,ט) / **בנשק**

אי"ן ארמורי"ש / en armures / **בכלי נשק**

חסר בכתבי-יד. הצורה מאוחרת במקום ארמידורי"ש armedures.

3905 / (יחזקאל לט,כא) / (**משפטי**)[**משפט**]

יושטיצ"א / justice / **עונש**

3906 / (יחזקאל מ,ז) / **תא**

אפינדי"ץ / apendiz / **יציע**

ר' אה"ל מס' 590.

3907 / (יחזקאל מ,ט) / **ואיליו**

א"י שי"ש לטי"ש / e ses lates / **ומערכות הנסרים שלה**

חסר בכתבי-היד. התיקון מגרסת הדפוסים (אשישלטינ"ץ) אינו משביע רצון כל כך ואולי יש למלה לטנ"ץ latanz (מלה נגזרת מ – lates כמו latiz) משמעות יותר סבירה.

3908 / (יחזקאל מ,יב) / **גבול**

אשומיי"ל / asomeil / **גבול**

ר' לעיל מס' 3066.

3909 / (יחזקאל מ,טז) / **תמרים**

פומיל"ש / pomels / **כותרות**

חסר בכתבי-היד, ולפי ההסבר של רש"י היינו מצפים יותר למלה נגזרת מ"דקל" (פלמ"א palme).

3910 / (יחזקאל מ,יז) / **רצפה**

פלנקיי"ר / planchier / **רצפת-קרשים**

חסר בכתבי-היד, ובדפוסים קוראים: פלנקי"ץ.

3911 / (יחזקאל מ,יז) / **לשכות**

קנברי"ש / chanbres / **חדרים**

חסר בכתבי-היד.

3912 / (יחזקאל מ,ל) / **אלמות**

ארוולו"ץ / arwoluz / **קמרונות**

חסר בכתבי-היד ואין תרגום למלה בגלוסרים של פריז ושל בזל. את גרסת הדפוסים (ארבו"ץ) קשה להעמיד.

3913 / (יחזקאל מ,לז) / (**איליו**)[**אילים**]

מיישילינ"ש / meiselins / **חנויות**

את המלה לא מצאתי במילונים, אבל היא נגזרת בקלות מהמלה meisel ("אטליז") ואפשר להניח, שהיא מציינת צורת בנייה בקשתות, כפי שהיו בונים חנויות בימי-הביניים. אולי בגלל נדירות המונח הדפוסים מקדימים לעז אחר: אשישפיארקא"ש, קרי: א"י שי"ש פורקי"ש e ses porches ("ופרוזדוריו").

3914 / (יחזקאל מא,ה) / **צלע**

אפינדי"ץ / apendiz / **יציע**

חסר בכתבי-היד.

3915 / (יחזקאל מא,ו) / **אחוזים**

פורפרי"ש / porpris / **מוחזקים**

חסר בכתבי-היד.

3916 / (יחזקאל מא,ז) / **דה"מ ונסבה**

וי"ץ / wiz / **מדרגות לולייניות**

3917 / (יחזקאל מא,ז) / **דה"מ ונסבה**

וינדילשטיי"ן / wendelstein / **מדרגות לולייניות** (**בגרמנית**)

גם כאן תוקן בדפוסים לצורה שוויגדי"ל שטי"ג schwindelsteg (ר' לעיל מס' 3368-3369).

3918 / (יחזקאל מא,טו) / **אתיקים**

פילייר"ש / piliers / **אומנות** (**עמודים תומכים**)

אולי יש לקרוא כמו באה"ל מס' 512 פיליר"ש pilers (באותה משמעות).

3919 / (יחזקאל מא,כה) / **עב**

טרי"ף / tref / **קורה**

חסר בכתבי-היד. ור' באה"ל מס' 785 ולהלן מס' 4381 צורה מקבילה trev.

3920 / (יחזקאל מב,א) / **לשכה**

קנברידי"ץ / chanbrediz / **איזור הלשכות**

הלעז תואם כנראה את פירושו של רש"י "מקום הלשכות", כלומר מכלול הלשכות (השווה אירבידי"ץ erbediz, לעיל מס' 3003).

3921 / (יחזקאל מד,יא) / **פקדות**

קומנדיא"ש / comandies / **משמרות**

חסר בכתבי-היד.

3922 / (יחזקאל מד,טו) / **בתעות**

קנ"ט איגרירינ"ט / cant egarerent / **כאשר תעו**

חסר בכתבי-היד, והגרסות שבדפוסים נראות משובשות: קנאושאד"ר, קאנדילשארינ"ע...

3923 / (יחזקאל מד,יח) / (**פארי**)[**פארים**]

קפיל"ש / chapels / **כובעים**

חסר בכתבי-היד.

3924 / (יחזקאל מד,יח) / **ביזע**

אי"ן ל"א שוייר"א / en la suiere / **בזיעה**

חסר בכתבי-היד. היינו מצפים למלה sudor ולא suiere, שמשמעותה בדרך כלל "סמרטוט, ספוג[=ספונג'ידור]", אלא מסתבר, שהיה טשטוש מסוים בין שתי המלים.

3925 / (יחזקאל מד,כ) / **כסום**

אמולי"ר / amoler / **לספר את השער לפי מידה שווה**

מלשון modle, mole, "תבנית", וזה בעצם כפי שאנחנו מסתפרים, וכן רש"י אומר: לא גידול ולא גזיזה. כתב-יד אחד גורס אמודלי"ר amodler (צורה ישנה) ואחרים אמוללי"ר amoller, אך הרוב כפי שנרשם כאן.

3925א / (יחזקאל מד,ל) / **להניח**

אפושי"ר / aposer / **להניח**

חסר בכתבי-היד.

3925ב / (יחזקאל מה,יא) / **בת**

מו"י / mui / **חבית גדולה** (**מידת הלח**)

חסר בכתבי-היד. מידה זו הייתה בשימוש בצרפת עד המהפכה באזורים אחדים, בדרך כלל בכתיב muid.

3925ג / (יחזקאל מה,יב) / **המנה**

ל"ו צינ"ט / lo cent / **המאה** (**משקל מאה שקלים**)

חסר בכתבי-היד.

3926 / (יחזקאל מה,יד) / **עשרת הבתים**

די"ץ מישורי"ש / diz nesures / **עשר מידות**

מצוי רק בכתב-יד אחד (דיצמדור"א).

3927 / (יחזקאל מה,טו) / **אחתך**

ל"ו מיילו"ר / lo meilor / **הטוב ביותר**

חסר בכתבי-היד.

3928 / (יחזקאל מו,יד) / **לרס**

אישפרישי"ר / espreser / **ללחוץ בחוזקה, לבלול**

חסר בכתבי-היד. הגרסה שבדפוסים אילפרישי"ר ודאי משובשת.

3929 / (יחזקאל מו,יד) / **לרס**

אישמיילי"ר / esmieler / **לכתת**

חסר בכתבי היד. בדפוסים קוראים: אימללי"ר.

3930 / (יחזקאל מו,כא) / (**מקצועי**)[**מקצועים**]

אנגלי"ש / angles / **זויות**

חסר בכתבי-היד.

3931 / (יחזקאל מז,ב) / **מפכים**

בוילינ"ט / boilent / **רותחים**

גרסות כתבי-היד: בוייאונ"ט, בוייאנ"ט מצביעותלכאורה על המסת האות l, שלפי המקובל נמסה רק במאה הי"ט!

3932 / (יחזקאל מז,ג) / **אפסים**

קיבילי"ש / cheviles / **קרסוליים**

3933 / (יחזקאל מז,ה) / **שחו**

נואי"ר / noer / **לשחות**

"מי-שחו" הם מים, שאי-אפשר לעבור בהם בהליכה, אלא רק בשחייה. באחד מכתבי-היד קרואים נודי"ר noder, צורה ישנה, שבה טרם נאלמה ה – d.

3934 / (יחזקאל מז,ח) / **הגלילה**

מריש"ק / maresc / **בִּיצה, מקווה מים רדודים**

בדפוסים: לאמרק"א la marche ("הגבול, הספר"), וזה מתאים הרבה יותר טוב לתרגם "הגלילה". לכן יש לשער, שהוחלפה כאן מלה במלה או בגלל דמיון הצלילים או בגלל הלעז הבא.

3935 / (יחזקאל מז,יא) / (**בצאתו**)[**בצות**]

מריש"ק / maresc / **בִּיצה, מקווה מים רדודים**

חסר בכתבי-היד.

3936 / (יחזקל מח,יח) / **לעובדי העיר**

א"ש שירבנ"ץ / as servanz / **למשרתים**

חסר בכתבי-היד. את הגרסה שלפנינו: אישארבנ"ט קשה להעמיד בלי תיקונים.

3937 / (יחזקאל מח,כ) / (**אחזת**)[**אחזה**]

פורפרי"ש / porpris / **פרוור**

שכונה, ש"נאחזה" לעיר.

הושע

3941 / (הושע ב,ט) / **ורדפה**

פורקצייי"ר / porchacier / **לרדוף**

3942 / (הושע ב,טז) / **אנכי מפתיה**

אטרייריי"י / atreirei / **אמשוך**

בדפוסים קוראים: לוזנייי"ר lozanjier ("להחניף, להטעות").

3943 / (הושע ג,ב) / **סחורה**

ברגייניי"א / bargeinie / **קניין, מיקוח**

3944 / (הושע ג,ה) / **ופחדו**

א"י אינשפירירון"ט / inspireront e / **וינשפו**

במובן "ירוצו עד כלות הנשימה". הלעז, החסר בדפוסים, נקרא באחד מכתבי-היד איינשיפירון"ט ונראה לי, שהשערתי עולה על השערת ברנדין eyspondront ("וידרבנו"). בשלושה כתבי-יד אחרים יש גרסאות, שאפשר לפענח אינשירון"ט aineront ("ידאגו, יחרדו"), גם זה בניגוד לדעת ברנדין. בסוף פענוח הלעז הנ"ל, כתוב אצל ברנדין: et deux lignes apres [ושתי שורות אחר-כך] (וירא מפניו) רקנוייש"ט... reconuyst [כלומר: "הכיר"]". הגרסה הזאת נלקחה מכתב-יד שאבד, ואי-אפשר לברר את פירוש התוספת הזאת, הנראית בעיניי סתומה לגמרי.

3945 / (הושע ד,יג) / **אלון**

קישנ"א / chesne / **אלון**

3946 / (הושע ד,יג) / **דה"מ אלון**

גלנ"ט / glant / **בלוט**

3947 / (הושע ד,יג) / **אלה**

אולמ"א / olme / **מיש**

3948 / (הושע ד,יד) / **ילבט**

דילשי"ר / delaser / **להתעייף**

3949 / (הושע ו,ט) / (**חכי**)[**חכים**]

אימדור"ש / aimdors / **דייגים בחכה**

כך מסתבר, אך בפסוק נראה יותר, ש"חכים" הם כלי-הדייג. ואולי אפשר לראות במלה מונח מקצועי, המציין את מערכת החכות של הדייג.

3950 / (הושע ו,יא) / **שבות**

אינוויישדור"א / enweisdure / **הוללות**

לשון "שובב, משובה". בלעז זה ובקודם יש עיצור לפני ה – d בלי תנועת מעבר, כפי הנראה מפני שה – d בלי תנועת מעבר, כפי הנראה מפני שה – d הייתה כבר פחות או יותר נאלמת.

3951 / (הושע ח,ט) / **התנו**

אינדרגונירינ"ט / endragonerent / **נהגו כמו תנינים**

לפי פירוש זה בני ישראל הנואפים נדמו לתנינים (dragons), ההולכים שולל אחרי תאוותינם, ר' לעיל מס' 3605.

3952 / (הושע י,ז) / **קצף**

אישקומ"א / escume / **קצף**

3953 / (הושע י,יא) / **מלמדה**

פורפוינט"א / porpointe / **דקורה בהרבה דקירות**

3954 / (הושע י,יא) / **מלמד**

אגוילו"ן / aguilon / **מַלמד, דרבן**

3955 / (הושע יג,יג) / **משבר**

שיל"א / sele / **מושב**

3956 / (הושע יד,א) / **תאשם**

אי"ד איר"ט אינקולפיד"א / ed ert enclpede / **ותהיה מואשמת**

חסר בדפוסים. מלת החיבור ed, הנמצאת רק בכתב-יד אחד, מיותרת, אלא אם כן הייתה לפני הפרשן גרסה "ותאשם".

יואל

3957 / (יואל א,יז) / **עכשו**

מוישו"ר / moisir / **להעלות עובש**

אחד מכתבי-היד מוסיף: דוב"ש דשו"ץ צירקל"ש (קרי: דובי"ש דישו"ץ צירקלי"ש) doves desoz cercles ("נסרים מתחת לחישוקים").

3958 / (יואל ד,י) / (**אתיכם**)[**אתים**]

קולטרי"ש / coltres / **קנקנים של מחרשות** (**היתדות הפולחות את הקרקע**)

3959 / (יואל ד,י) / (**מזמרתיכם**)[**מזמרות**]

שרפי"ש / sarpes / **מגלים**, **מזמרות**

3960 / (יואל ד,יא) / **עשת**

מש"א / mase / **גוש**, **עשת**

3961 / (יואל ד,טז) / **מחסה**

אבריאי"ר / abrier / **לתת מחסה**, **לחסות**

עמוס

3962 / (עמוס א,ג) / **חרצות**

לימ"א / lime / **פצירה**

שופינ"א אינו לעז, אלא מלה ארמית, והגרשיים נכתבו בטעות.

3963 / (עמוס ב,ז) / **שאפים**

גולושי"ר / goloser / **לחשוק**

3964 / (עמוס ב,ט) / **אלונים**

קישני"ש / chesnes / **אלונים**

3965 / (עמוס ד,ז) / **חלקה**

קנפני"א / chanpanie / **מישור**, **איזור של שדות**

כאן במשמעות שדה.

3966 / (עמוס ד,יא) / **אוד**

טישו"ן / tison / **אוד**

3967 / (עמוס ו,ד) / **מרבק**

קופל"א / cople / **צמד**

3968 / (עמוס ח,יג) / **תתעלפנה**

פשמי"ר / pasmer / **להתעלף**

עובדיה

3969 / (עובדיה א,ג) / (**חגוי**)[**חגויים**]

פרייטייני"א / freiteinie / **שבר**, **חור**

מלטינית מאוחרת *fractanea.

3970 / (עובדיה א,יד) / **פרק**

טרו"ג / trog / **סדק**

רש"י מסביר: "מקום שהבורחים יוצאים דרך שם להמלט".

3971 / (עובדיה א,טז) / **דה"מ ולעו**

אישטורדישו"ן / estordison / **עילפון, הלם, מבוכה**

3972 / (עובדיה א,כ) / **צרפת**

פרנצ"א / France / **צרפת**

רש"י מייחס את הפירוש הזה ל"פותרים" (ר' בעניין M. Banitt: Les Poterim (REJ XXXV,21-33), הפשט מצביע על עיר שבסוריה (מלכים א' יז, ט-י).

3973 / (עובדיה א,כא) / **לשפט**

יושטישיי"ר / justisier / **להעניש**

3974 / (עובדיה א,כא) / **לשפט**

יושטישיי"ר / justisier / **להעניש**

יונה

3974 / (יונה א,ו) / **רב החבל**

גוברנדורי"ש / governdors / **קברניט**

השי"ן מציגה שאלה, הפתרונים: א) יחיד בייחסת הנושא (?); ב) הלעז מתרגם "חבל", הנתפס כשם כללי של המלחים ("המלחים, שאף הם נקראים חובלי הים"). גובירנייל governeil שבדפוסים ודאי שגיאה.

3975 / (יונה ד,ח) / **ויתעלף**

פשמי"ר / pasmer / **להתעלף**

מיכה

3976 / (מיכה א,יא) / **אצל**

איושטימינ"ט / ajostement / **התקרבות**

בעלי ההון בונים בתים צפופים זה לזה כדי להתעשר בקלות.

3977 / (מיכה ב,ד) / **נשדנו**

שומ"ש דישגטירינ"ט נו"ש / soms desgaterent nos / **אנחנו שדדו אותנו**

רש"י מסביר, כי צורת הפועל שלפנינו היא מיזוג של פעיל וסביל ("נשדדנו" ו"שדדונו"). בגרסת הדפוסים המי"ם טעות במקום שתי וי"ם: דיווישטירינ"ט- דיגשטירינ"ט (אף היום בצרפתית יש לנו gater מול devaster מאותו גזרון).

3978 / (מיכה ב,ד) / **איך ימיש לי**

קומ"א ש"י דישטולדר"א אמי"י / a mei come se destoldra / **כיצד יפנה אליי**

בדפוסים (כמו באחד מכתבי-היד) דישטורניר"א destornera, באותה משמעות.

3979 / (מיכה ג,ג) / **קלחת**

קלדייר"א / chaldiere / **דוד (להרתחת המים)**

נחום

3980 / (נחום א,י) / **מלא**

אשוביי"ד / asovid / **מושלם**

3982 / (נחום ב,ז) / **דה"מ נמוג**

בומ"א / bome / **פיצוץ**

הלעז לא נמצא במילונים. אך הוא נגזר כהלכה מלטינית bombum ("רעש גדול") או יותר נכון מצורת הנקבה bomba ("פצצה"), שנתקבלה בצרפתית מאיטליה בסוף ימי-הביניים עם כלי הירייה החדשים.

3983 / (נחום ב,ח) / **מנהגות**

ש"י דימינטנ"ט / se dementant / **מקוננות**

3984 / (נחום ב,י) / **כבד**

אישקובנ"ט / escovant escobant / **בטאטאו**

רש"י וראה ב"כבד" שם הפועל במשמעות gerondif (ר' לעיל מס' 3209), לפי הבנת השורש של "כיבוד" בלשון המשנה. (לטאטא).

3985 / (נחום ב,יא) / **מבלקה**

אישבריקייד"א / esbrechiede / **נפרצת**

לפי גרסאות אחרות של כתבי-היד אפשר לקרוא אישברישייד"א esbrisiede ("שבורה") או אישפרטיד"א espartide (בקועה).

3986 / (נחום ב,יד) / (**רכבה**)[**רכב**]

קריידידי"ץ / chareidediz / **מכלול כלי רכב**

רש"י קורא את "רכבה" בה"א לא מפיק, במשמעות של "כל כלי הרכב יחד". גרסת הדפוסים מושפעת כנראה מהמלה charete ("רכב קטן"). יתר הגרסאות שבכתבי-היד כוללות הרבה שיבושים, אולי בגלל הרי"ש ופעמיים דלי"ת, שהקשו על הקריאה. אחד מהם כותב שי"ש קריגל"ש (קרי: קריגלי"ש) charigles ses כלומר "רכביה".

3987 / (נחום ג,ג) / **להב**

אלימיל"א / alemele / **להב**

3988 / (נחום ג,ג) / **ברק**

פלנדו"ר / plandur / **ברק**

ר' לעיל מס' 3265.

3989 / (נחום ג,יז) / **כגוב גובי**

קו"ם לנגושטדי"ץ / com langostdiz / **כמו להקה של ארבה**

חבקוק

3990 / (חבקוק א,ז) / (**משפטו**)[**משפט**]

יושטיצ"א / justice / **עונש**

3991 / (חבקוק א,י) / **דה"מ והוא במלכים יתקלס**

פולידי"ץ / parlediz / **לעג**

בעצם "דיבור" ובמקום אחר תרגמתי: "דיבה, רכילות".

3992 / (חבקוק ב,א) / **תוכחתי**

מו"ן אפרובימינ"ט / mon aprovement / **הוכחתי**

3993 / (חבקוק ב,י) / **חוטא נפשך**

פורשפיי"ט שארמ"א / s'arme forsfeit / **מחטיא את נפשו**

forseit ב – s כמעט בכל כתבי-היד (במקום forfeit, ר' למשל אה"ל מס' 966). s'arme או sa arme בלי השמטת אחת התנועות הזהות. מתמיה, שרש"י מתרגם בגוף שלישי מה שכתוב בגוף שני.

3994 / (חבקוקו ב,יא) / **כפיס**

דולדור"ש / doldurs / **קיסמים** (**היוצאים מהמעצד**)

3995 / (חבקוק ב,יג) / **די**

אשי"ץ / asez / **הרבה**

3996 / (חבקוק ג,טז) / **דה"מ צללו**

טינטי"ן / tintin / **קול**, **רעש**

בכתבי-יד אחרים גורסים טיטי"ר tinter ("לרעוש, להשמיע קול") או טיטירינ"ט tinterent ("רעשו, השמיעו קול").

3997 / (חבקוק ג,יט) / (**נגינותי**)[**נגינות**]

אורגינדור"ש / orgendors / **צלילי עוגב**

המילונים נותנים רק את המשמעות "מנגן בעוגב".

צפניה

3998 / (צפניה ג,טו) / (**משפטיך**)[**משפטים**]

יושטיצי"ש / justices / **עונשים**

זכריה

3999 / (זכריה ד,יא) / **שבלי**[**שבלים**]

טרוקי"ש / troches / **ענפים**, **אגודות**

4000 / (זכריה ה,ט) / **חסידה**

וולטוי"ר / woltoir / **עזנייה**

4001 / (זכריה יא,ב) / (**אלוני**)[**אלונים**]

קישני"ש / ביקדמקד / **אלונים**

4002 / (זכריה יב,ב) / **רעל**

אינוולופימין"ט / enwolopement / **עטיפה**

על הקשר בין המושג "רעל" לבין המושג "עטיפה", ר' דוד זילבר ("לשוננו לעם", שס"א) ודן בקר (שם, שס"ח).

4003 / (זכריה יב,י) / **רוח**

טלין"ט / talent / **רצון**

4004 / (זכריה יד,י) / (**יקבי**)[**יקבים**]

פושי"ץ / fosez / **חפירות**, **תעלות**

ברור, שרש"י מתכוון להדגיש, שלא מדובר כאן ביקבי יין.

4005 / (זכריה יד,כ) / **מצלות**

טיטינונ"ץ / tintinonz / **פעמונים**

מלאכי

4006 / (מלאכי א,א) / **משא**

פורפור"ט / porport / **מסר** (**דבר-מה**, **שמעבירים למקומות הרבה**)

מהפועל porporter "לשאת הנה והנה". אחד מכתבי-היד גורס (כפי הנראה בטעות) פרופט"א (קרי: פרופיט"א) profete ("נביא").

4007 / (מלאכי ב,יג) / **אנקה**

דימונישמינ"ט / demonesment / **התמוטטות**

רש"י מסביר, שהכוונה לצעקה פנימית.

4008 / (מלאכי ג,ב) / **ברית**

אירב"א שבונייר"א / erbe savoniere / **עשב סבוני** (**סבונית**)

המלה הראשונה של הלעז הושמטה בדפוסים.

4009 / (מלאכי ג,יז) / **סגלה**

אישטו"י / estui / **משמרת**

דבר הנשמר היטב (רש"י מפרש: אוצר).

4010 / (מלאכי ג,כ) / **מרבק**

קופל"א / cople / **צמד**

תהילים

4011 / (תהלים א,א) / **אשרי**

לי"ש פליישמינ"ץ / les pleismenz / **התענוגים**

כוונת לע"ז זה, החסר בכתבי-היד, ולכאורה אינו מאת רש"י (וכן גם שני הלעזים הבאים*), להסביר את צורת הריבוי של "אשרי".

4012 / (תהלים א,ג) / **שתול**

פלנטי"ץ / plantez / **נטוע**

היינו מצפים לצורה פלנטי"ד planted, אבל גם plantez יכול להיות יחיד.

4013 / (תהלים א,ג) / (**פלגי**)[**פלגים**]

ריוייר"ש / riwiers / **נחלים**

4014 / (תהלים א,ג) / **יבול**

פליישטר"א / fleistre / **לנבול**

4015 / (תהלים א,ד) / **כמוץ**

קו"ם בל"א / com bale / **כמו מוץ**

גם לעז זה, וכל הבאים אחריו, עד אפיימינ"ט (ה,יג) חסרים בכתבי-היד.

4016 / (תהלים ב,ב) / **רוזנים**

שיניור"ש / seniors / **אצילים**, **אדונים**

4017 / (תהלים ב,ב) / **נוסדו**

פורקונשילייריני"ט / porconsilierent / **התייעצו**

4018 / (תהלים ב,ג) / **ננתקה את מוסרותימו**

דישרונפומ"ש לו"ר קוניונגלי"ש / desronpoms lor conjongles / **נקרעה את כבליהם**

4019 / (תהלים ב,ג) / **עבתימו**

לו"ר קורדי"ש / lor cordes / **חבליהם**

4020 / (תהלים ב,יב) / **בר**

גרנישמינ"ט / garnisment / **צידה**, **מזון**

4021 / (תהלים ג,ז) / **שתו**

גשטירינ"ט / gasterent / **השחיתו**

4022 / (תהלים ד,ז) / **נסה**

ריפלינבי"ר / reflenber / **להתנוצץ**

4023 / (תהלים ה,יג) / **רצון**

אפיימינ"ט / apeiement / **הבאת שלום**, **הרגעה**

4024 / (תהלים ו,ג) / **אמלל**

קונפונדו"ץ / confonduz / **נבוך**

כפי הנראה ביחסת-הנושא (היחס הרגיל: confondud).

4025 / (תהלים ו,ח) / **עששית**

לנטירנ"א / lanterne / **עששית**, **פנס**

הלעז חסר בדפוסים, אבל מתאים להסבר של רש"י: "עין שמאורה כהה ודומה לו כאלו הוא רואה דרך זכוכית שכנגד עיניו".

4026 / (תהלים ז,ח) / **מרום**

ריפוש"א / refuse / **מקום להימלט**

חסר בכתבי-היד.

4027 / (תהלים ז,יג) / **ילטוש**

פורבי"ר / forbir / **לצחצח**

חסר בכתבי-היד.

4028 / (תהלים ח,ח) / **צנה**

אובייילדי"ץ / oveildiz / **מכלאות-צאן**

4029 / (תהלים ט,י) / **לדך**

א"ל אמינציי"ר / a l'amincied / **למודק**, **למדוכדך**

הלעז חסר בתכבי-היד וכפי שהוא מופיע בדפוסים א"י לאמינושי"ה קשה לפענחו על כל מרכיביו. מה שברור, הוא השורש mince "דק, רק", או אולי השורש menu "קטן, זעיר"; השאר השערה.

4030 / (תהלים ט,יז) / **משפט**

יוסטיצ"א / justice / **משפט**, **ענישה**

חסר בכתבי-היד.

4031 / (תהלים יא,ב) / **יתר הקשת**

קורד"א דאר"ק / corde d'arc / **יתר של קשת**

חסר בכתבי-היד.

4032 / (תהלים יא,ב) / **לירות**

א"ה גיטי"ר / a geter / **לזרוק**

חסר בכתבי-היד.

4033 / (תהלים יב,ב) / **פסו**

פייליריני"ט / feilirent / **חסרו**, **נעלמו**

חסר בכתבי-היד.

4034 / (תהלים יב,ז) / **עליל**

פילו"ן / pilon / **עֲלִי**

חסר בכתבי-היד. רש"י בעצמו (או הפרשן המודפס בשם רש"י) דוחה את הפירוש הזה, כי הכסף בתוך המכתשת ולא בתוך העלי.

4035 / (תהלים טו,ג) / **רגל**

אינקוש"א / encusa / **הלשין**

חסר בכתבי-היד.

4036 / (תהלים טו,ג) / **נשא**

ריפורט"א / reporta / **העביר**

חסר בכתבי-היד. נראה, שכוונת רש"י לומר, שהצדיק לא העביר על עצמו את חרפתו של הפושע, על ידי כך שדאג להענשתו בדין.

4037 / (תהלים טז,ד) / **מהרו**

דואירינ"ט / doerent / **העניקו**

חסר בכתבי-היד. המשמעות: "אחר מהרו: העניקו מתנות – הקריבו קורבנות – לאל אחר". הפועל קשור לשם – העצם "מוהר", מענק-נישואין.

4038 / (תהלים יז,ז) / **הפלה**

דישיבר"א / desevre / **צַיין**, **יַחד**

חסר בכתבי-היד. פירוש הביטוי: "קבע ה' את גורל המאמינים בך, שיהיה מיוחד ושונה מגורל עובדי עבודה זרה, על ידי כך שתשפיע עליהם חסדיך".

4039 / (תהלים יז,יד) / **חלד**

רידויל"א / redoile / **חלודה**

ר' אה"ל מס' 200. כאן וכן להלן (מס' 4080) רש"י רואה במשמעות "זקנה" השאלה ציורית מ"חלודה".

4040 / (תהלים יח,ג) / **אחסה**

אבריאי"ר / abrier / **לתת מחסה**

אולי היה לפועל גם משמעות סבילה "לקבל מחסה, לחסות".

4041 / (תהלים יח,ט) / **באפו**

אי"ן שי"ש נרילי"ש / en ses nariles / **בנחיריו**

חסר בכתבי-היד.

4042 / (תהלים יח,י) / **וירד**

א"י אטינביש"ט / e atenvist / **והַדֵק, ורקע**

קשה לקבוע מה כוונתו של רש"י בפירוש שני זה, כי אין הוא מוסיף דבר על הלעז. השערתי היא, שהוא גוזר "וירד" מלשון "רדד", והוא כמו "רוקע שמים". חסר בכתבי-היד.

4043 / (תהלים יח,יג) / **עברו**

טרישפשינ"ט / trespasent / **חודרים**

4044 / (תהלים יח,לז) / **מעדו**

אישקולורגיירינ"ט / escolorgierent / **החליקו**

חסר בכתבי-היד.

4045 / (תהלים יח,לז) / (**קרסלי**)[**קרסול**]

קיביל"א / chevile / **קרסול**

צורת היחיד תמוהה.

4046 / (תהלים יט,יא) / **נפת**

ברישקי"ש / bresches / **חלות-דבש**

חסר בכתבי-היד.

4047 / (תהלים כב,טז) / (**מלקוחי**)[**מלקוחים**]

פלייי"ש / paleis / **חיך**

4048 / (תהלים כב,טז) / (**מלקוחי**)[**מלקוחים**]

טינלייי"ש / tenalies / **צבת**

חסר בכתבי-היד.

4050 / (תהלים כח,ג) / **תמשכני**

אטרייר"ש מו"י / moi atreiras / **תמשוך אותי**

חסר בכתבי-היד.

4051 / (תהלים כט,ג) / **הרעים**

טורמינטו"ש / tormentos / **נתון בסערה**

חסר בכתבי-היד, היינו מצפים לפועל, ולא לתואר, אך קשה לדון כשיש לפנינו רק גרסת הדפוסים (טורמינטאו"ש).

4052 / (תהלים כט,ז) / **חצב**

טיילנ"ט / teilant / **חותך**

חסר בכתבי-היד.

4053 / (תהלים כט,ט) / **יחולל**

קריא"ה / cree / **בורא**

חסר בכתבי-היד.

4054 / (תהלים ל,יב) / **פתחת**

אלשקיא"ש / alaschias / **הִתַּרתָּ**

חסר בכתבי-היד.

4055 / (תהלים לא,ג) / **מצודות**

פלייש"ץ / pleisiz / **יישובים המוקפים גדר**

חסר בכתבי-היד.

4056 / (תהלים לא,ד) / **תנחני**

מיניר"ש מו"י / meneras moi / **תוליך אותי**

חסר בכתבי-היד.

4057 / (תהלים לא,ו) / **אפקיד**

קומנדרייא"ה / comandreie / **אפקיד**

חסר בכתבי-היד.

4058 / (תהלים לא,ט) / **הסגרתני**

ליבר"ש מו"י / livras moi / **הסגרת אותי**, **מסרת אותי**

חסר בכתבי-היד.

4059 / (תהלים לא,יב) / **למידעי**

אמי"ש קונפיינ"ץ / a mes conpeinz / **לחבריי**

חסר בכתבי-היד. הגרסה שבדפוסים "אמישקטיישנ"ץ" הייתה מתאימה יותר לפענוח a mes cheteinz ("למפקדיי"), אבל אין זה מתקבל על הדעת לפי העניין.

4060 / (תהלים לא,יד) / (**דבת**)[**דבה**]

פרלידי"ץ / parlediz / **דיבור**, **רכילות**

4061 / (תהלים לב,א) / **נשוי**

אינפרדוני"ץ / enpardonez / **סלוח**

כלומר מי שנסלחו לו עוונותיו. הצורה היא כפי הנראה יחסת-הנושא. משמעות הקידומת en- לא ברורה. חסר בכתבי-היד.

4062 / (תהלים לד,ג) / **תתהלל**

ש"י פורונטר"א / se porwantra / **תשתבח**

4063 / (תהלים לד,יא) / **כל טוב**

נישו"ן ביי"ן / nesun bien / לא שום טוב

חסר בכתבי-היד. רש"י רוצה להסביר, שהשלילה הופכת את "כל" לשלילה מוחלטת. לא שדורשי ה' לא יחסרו כל טוב, כלומר כל טוב לא יחסר להם, אבל קצת טוב כן יחסר להם, אלא בכלל לא יהיה להם חסרון של טוב.

4064 / (תהלים לד,יז) / (**פני**)[**פנים**]

לי"ש אירי"ש / les ires / הכעסים

4065 / (תהלים לד,כג) / **יאשמו**

ריפינטירונ"ט / repentiront / יתחרטו

4066 / (תהלים לה,ג) / **לנפשי**

אמו"י מאישמ"א / a moi meisme / לעצמי

4067 / (תהלים לה,ח) / **שואה**

ברואינ"א / bruine / ערפל

4068 / (תהלים לה,טו) / **נכים**

אמינוישיי"ץ / amenuisiez / מונמכים, פחותי ערך

4069 / (תהלים לו,ז) / (**משפטיך**)[**משפטים**]

יושטיצ"א / justice / משפט, עונשים

4070 / (תהלים לו,יב) / **חלק**

א"ה ל"א פרטיא"ה / a la partie / לחלק

הלעז הזה, המופיע בסוגריים, מוזר מכמה בחינות: א) "חלק" אינו מופיע כלל בפסוק, רק בהסבר של רש"י: "אל תבוא עמי רגל הרשעים הללו בעת קבול שכר להיות חלקם עם הצדיקים"; ב) בכל אופן אין "חלק" זה זקוק לכל הסבר; ג) הקדמת שתי המליות a la ("אל ה -, ל-") מפליאה ביותר, כי חלק מצוי בפירוש בלי קידומת.

4071 / (תהלים לז,א) / **תתחר**

אאטי"ר / aatir / להתגרות

4072 / (תהלים לז,ב) / **ימלו**

שירונ"ט טרנקיי"ץ / seront tranchiez / ייכרתו

4073 / (תהלים לז,יב) / **וחרק**

א"י רישקיניאנ"ט / e reschiniant / וחורק

חסר בכתבי-היד. בדפוסים "ארקינ"ט". פענחתי כאילו הסתמך הפרשן רק על הצורה שלפניו, והיא בינוני פועל, בלי להתחשב במשמעות ההווה שלה. יכול גם להיות שיש לקרוא e reschiniient ("וחורקים") מפני שהמשפט מתייחס לרשעים בכלל.

4074 / (תהלים לז,יד) / **פתחו**

אינקומנציי"ר / encomancier / **להתחיל**

4075 / (תהלים לז,כג) / **מצעדי גבר**

לי"ש פ"ש ד"ו פור"ט / les pas du fort / **צעדי הגיבור**

4076 / (תהלים לז,כג) / **כוננו**

פורינ"ט אפייטיי"ץ / furent afeitiez / **סודרו**, **הוכנו**

4077 / (תהלים לח,ד) / **מתם**

אנטירי"ן / anterin / **שלם**, **מושלם**

4078 / (תהלים לח,ז) / **עוית**

אישטורדישו"ן / estordison / **עילפון**, **הלם**, **מבוכה**

4079 / (תהלים לט,ב) / **מחסום**

אמושלמינ"ט / amuslment / **חסימה** (**בזמם לפי בהמה**)

4080 / (תהלים לט,ו) / (**חלדי**)[**חלד**]

רידויל"א / redoile / **חלודה**

ר' לעיל מס' 4039.

4081 / (תהלים מ,ג) / **טיט היון**

פנייי"ש / fanjias / **בִּיצָה טובענית**

4082 / (תהלים מ,ו) / **ערך**

אפרישיי"ר / aprisier / **להעריך**

4083 / (תהלים מ,טז) / **על עקב**

אי"ן שי"ש טרצי"ש / en ses traces / **בעקבותיו**

4084 / (תהלים מ,יח) / **יחשב**

פיינ"י שוי"ט / feini soit / **יהא נחשב**

חסר בכתבי-היד. ההשערה היא אפוא לפי גרסות הדפוסים בלבד ("פנישוויי"ט"), וההנחה היא, שלפנינו בינוני פעול של feindure.

4085 / (תהלים מב,ה) / **אעבר בסך**

פש"א וויא"ה / pase woie / **הולך בדרך** (**בעלייה לרגל**)

למלה וויא"ה woie ("דרך") יש משמעות מיוחדת של עלייה לרגל. חסר בכתבי-היד.

4086 / (תהלים מב,ה) / **אדדם**

אווי"א או"ץ שינבל"א / awoie oz senble / **יוצא לדרך יחד אתם**

חסר בכתבי-היד. השחזור שלי השערה בלבד. בדפוסים קוראים: אטווי-אמוץ שנבל"א. ואני מניח, שהטי"ת נכנסה בטעות, ולפנינו הפועל awoier ("לצאת לדרך") בהווה, או אולי אווייריי"א awoiereie בעתיד, ואת ההשערה הזאת מחזק המקום החריג של הגרשיים. מו"ץ שגיאה שכיחה במקום או"ץ oz ("הם") ו – senble (לטינית simul) "יחד". כדי לאמת את ההשערה, היה רצוי למצוא דוגמאות של שימוש ב – senble בתורת מילת – חיבור אחורית (postpositio), ואז oz senble יחד אתם.

4087 / (תהלים מב,ח) / **צנוריך**

טי"ש קינילי"ש / tes chenels / **זרמיך**

"צינור" שימש, כמו היום, להעברת נוזלים (קרוב לעברית "קנה") וגם זרם מים.

4088 / (תהלים מג,ג) / **ינחוני**

מינירונ"ט מו"י / meneront noi / **יוליכו אותי**

4089 / (תהלים מד,יב) / **זריתנו**

אפנדי"ש נו"ש / apandis nos / **פיזרת אותנו**

4090 / (תהלים מה,ו) / **שנונים**

אגוישיי"ץ / aguisiez / **מחודדים**, **מושחזים**

4091 / (תהלים מה,ט) / **שן**

איוויר"א / iwoire / **שנהב**

4092 / (תהלים מה,יד) / **משבצות**

קטונ"ש / chatons / **משבצות**

היינו מצפים לכתיב chastons; אולי זו צורה מאוחרת, כמו הרבה לעזים שבספר תהלים.

4093 / (תהלים מו,ד) / **יחמרו**

ריגריזילירונ"ט / regrezileront / **יתכווצו**

4094 / (תהלים מו,ה) / **פלגיו**

שי"ש רוישיל"ש / ses ruisels / **פלגיו**

4095 / (תהלים מח,ג) / **נוף**

קונטריד"א / contrede / **חבל ארץ**

חסר בכתבי-היד. בדפוסים: קונטריא"ה contree, צורה מאוחרת, המצביעה לכאורה על זמן חיבור הלעזים, שאינם מצויים בכתבי-היד. מעניין, שבין שלושת הפירושים של רש"י, אחד "כלה של יופי" מסתמך על דמיון הצלילים עם היוונית Nymphe ("כלה"), "שכן קורין בכרכי הי לכלה נגפי".

4096 / (תהלים מח,ג) / (**ירכתי**)[**ירכתים**]

אנגלי"ש / angles / **פינות**, **זוויות**

4097 / (תהלים מח,ו) / **נחפזו**

פורינ"ט אטורדי"ץ / furent atordiz / **נדהמו**

4098 / (תהלים מט,ב) / **חלד**

רידויל"א / redoile / **חלודה**

פירוש רש"י: "היא הארץ על שם שהיא נושנת וחלודה".

4099 / (תהלים מט,יד) / **ירצו**

ריטריירונ"ט / retreiront / **יתארו**, **יספרו**

4100 / (תהלים נ,ב) / **מכלל**

פרימנ"ט / parement / **עיטור**

4101 / (תהלים נ,ט) / (**מכלאתיך**)[**מכלאות**]

פר"ק / parc / **דיר**

4102 / (תהלים נ,יא) / **זיז**

אישמובימינ"ט / esmovement / **התנועעות**

4103 / (תהלים נ,יט) / **תצמיד**

איושט"ש / ajostas / **צירפת**

חסר בכתבי-היד. והפענוח הוא השערה מפוקפקת בלבד. בדפוסים קוראים: "אגוטא"ש". צריך היה אפוא להניח, שהשי"ן הראשונה נפלה, ובא גימ"ל במקום יו"ד (דבר שאינו רחוק, כי ה – g הצרפתית היא לפעמים יו"ד ולפעמים גימ"ל). תרגום העתיד של הפסוק בעבר הוא הגיוני בהתאם לתחילת הפסוק "פִּיך שלחת ברעה", כאילו כתוב: "ותצמד לשונך מרמה". המשמעות של הלעז, "לחבר, להוסיף" מתאימה לעניין.

4104 / (תהלים נב,ז) / **ושרשך**

אישרציני"ר / esraciner / **לעקור**

הגרסה שבדפוסים היא כפי הנראה שחזור מאוחר.

4105 / (תהלים נה,י) / **בלע**

דיפא"י / defai / **השמד**, **בטל**

צורה זו של ציווי מפוקפקת.

4106 / (תהלים נה,כא) / **שלח**

טינדי"ט / tendit / **הושיט**

4107 / (תהלים נו,ב) / **שאפני**

גולושי"ר / goloser / **לצפות**

במשמעות: "צופה רשע לצדיק..."

4108 / (תהלים נו,ז) / (**עקבי**)[**עקבים**]

טרצי"ש / traces / **עקבות**

4109 / (תהלים נז,ד) / **שאפי**

גולושנ"ט מו"י / golosant moi / **הצופה לי**

4110 / (תהלים נז,ה) / **להטים**

אי"ן פנבלוינ"ץ / en fanbloianz / **בין הלוהטים**

4111 / (תהלי נז,ז) / **כפף**

קלינ"א / clina / **הטה, הרכין**

4112 / (תהלים נח,ג) / **תפלסון**

קונטריפישי"ץ / contrepesez / **מכריעים**

כלומר: (אתם) מטים את כף המאזניים לרעה בכל כוחכם, בשימכם משקל רב כנגד הטובה.

4113 / (תהלים נח,ז) / **מלתעות**

מישיליר"ש / meselers / **לסתות**

4114 / (תהלים נח,ח) / **יתמללו**

שיינ"ט פוריאיי"ץ / seient porjajiez / **שיהיו נרדפים**

האל"ף שבלעז נחוצה כדי שלא ייכתבו שלוש יודי"ן (או אפילו ארבע) בזו אחר זו. אם הנחתי נכונה, porjajiez שווה ל – porchachiez, אסימילציה במקום porchaciez.

4115 / (תהלים נח,ט) / **שבלול**

לימצ"א / limace / **שבלול ערום**

4116 / (תהלים נח,ט) / **אשת**

טלפ"א / talpe / **חפרפרת**

4117 / (תהלים סח,יד) / (**כנפי**)[**כנפים**]

פלומי"ש / plumes / **נוצות**

4118 / (תהלים סט,ג) / **שבלת**

פי"ל / fil / **זרם**

המשמעות היסודית של fil הוא חוט, אך בהשאלה, בין הזאר, זרם (גם היום אומרים בצרפתית fil au l'eau de, "עם זרם המים").

4119 / (תהלים ע,ד) / **על עקב**

אי"ן שי"ש טרצי"ש / en ses traces / **בעקבותיו**

4120 / (תהלים עה,ט) / **חמר**

וינו"ש / winos / **ייני**

רש"י רואה ב"חמר" תואר (או אולי שם סמוך) המצביע על חוזק היין. כפי הנראה הוא רואה ניגוד בין "יין ייני" לבין "יין מימי" (eveis?).

4121 / (תהלים עז,ד) / **ותתעטף**

פשמי"ר / pasmer / **להתעלף**

4122 / (תהלים עז,כ) / (**עקבותיך**)[**עקבות**]

טרצי"ש / traces / **עקבות**

4123 / (תהלים עט,ה) / (**קנאתך**)[**קנאה**]

אינפרינמינ"ט / enprenment / **חרון-אף**, **התכעסות**

4124 / (תהלים עט,יא) / **תמותה**

אינמוריניד"א / enmorinede / **גוססת** (**שהמיתה נכנסה לתוכה**)

4125 / (תהלים פג,יד) / **גלגל**

קרדונ"ש / chardons / **קרדות** (=קוץ)

ר' אה"ל מס' 110.

4126 / (תהלים פג,טז) / (**סופתך**)[**סופה**]

טורביילו"ן / toreilon / **מערבולת**

4127 / (תהלים פט,יח) / (**רצונך**)[**רצון**]

אפיימינ"ט / apeiement / **הבאת שלום**, **הרגעה**

4128 / (תהלים פט,לו) / **אכזב**

פיילנצ"א / feilance / **מחסור**

חסר בכתבי-היד. הלעז אינו מתרגם את הפועל, אלא את המושג, שהוא מייצג.

4129 / (תהלים צא,יב) / **תגף**

אצופי"ר / acoper / **להיכשל**

4130 / (תהלים קא,ג) / **סטים**

דישטוליטי"ש / destoletes / **עיוותים**

בדפוסים: דישטולמינ"ט destolment ("עיוות").

4131 / (תהלים קב,כא) / **תמותה**

אינמוריניד"א / enmorinede / **גוססת**

ר' לעיל מס' 4124.

4132 / (תהלים קד,יח) / **מחסה**

אבריאמינ"ט / abriement / **מחסה**

בדפוסים: אבר"י abri (אותה משמעות).

4133 / (תהלים קד,כה) / **רחב ידים**

לרייי"ש / larjes / **רחבים**

סימן הריבוי (s) מופיע בכל הגרסאות, אף שהפסוק בלשון יחיד, אולי בהשפעת "ידים", כאילו נאמר "ידיים רחבות".

4134 / (תהלים קה,ג) / **התהללו**

פורונטי"ן וו"ש / porwantez wos / **התפארו**

מלה במלה: "פארו אתכם (את עצמכם)". הוי"ו הכפולה שבכל כתבי-היד (גם לעיל מס' 4062) מצביעה אולי על נוסח porwontez, בהשפעת ה – o של הקידומת, או שהסופרים השתמשו כבר בשיטת הכפלת האות לסימן העיצור.

4136 / (תהלים קט,יא) / **ינקש**

שיי"ט אצופי"ן / seit acopez / **יהא נתקל**

4137 / (תהלים קט,יג) / **ימח**

שארטרמיר"א (?) / ? / **השמדה**

חסר בכתבי-היד. בדפוסים יש פירוש ארוך של רש"י על פסוק י"א, אך למעשה צריך לחלק אותו לקטעים שונים. "בדור אחר" הוא דה"מ מפסוק יג', והלעז הנ"ל מתייחס ל"ימח שמם" שבאותו פסוק. קשה לפענח אותו, הדבר הנראה ודאי הוא, שתחילתו שר"ט sart ("עקירה, השמה, מחיקה, מיגור"), אולי שרטידור"א sartedure.

4138 / (תהלים קטז,יא) / **כזב**

פיילנצ"א / feilance / **מחסור** (**חשד**)

רש"י מסביר, שכל חשד הוא חוסר ביטחון, ולכן הגזרון "כזב", שמובנו היסודי "חסר" ("אשר לא יכזבו מימיו"), הפך לעניין חשד.

4139 / (תהלים קיט,ה) / **אחלי**

שוהיי"ט / soheit / **איחול**

הלעז אינו מתרגם את "אחלי", כי אם המושג שמשפט המתחיל בו מבטא ("אחליות" בלשון רש"י).

4140 / (תהלים קיט,לג) / **עקב**

טרצי"ש / traces / **עקבות**

רש"י מפרש: "אצרנה עקב"; "אשמרנה בכל מעגלותיה ועקבי נתיבותיה", כלומר בהליכה צמודה לדברי תורה, כמי שהולך בעקבות חברו.

4141 / (תהלים קיט,קכ) / **סמר**

היריציי"ר / hericier / **לסמר**

4142 / (תהלים קיט,קכב) / **ערב**

גרנטי"ר / garantir / **להיות אחראי**

לפי גרסאות אחדות, יש לקרוא גרנטי"ש garantis, אותו פועל בציווי, כמו המקור העברי.

4143 / (תהלים קכז,ה) / (**אשפתו**)[**אשפה**]

קויבר"א / cuivre / **אשפה**, **תלי** (**לחיצים**)

4144 / (תהלים קכט,ז) / (**חצנו**)[**חצן**]

אישיל"א / aisele / **חיק**

הפירוש אינו יכול להיות כאן לא "בית שחי" ולא "מרפק", אלא חצן כמו חוצן, הזווית שבין החזה לברכיים.

4145 / (תהלים קלה,ז) / **ברקים**

אישלוידי"ש / esloides / **ברקים**

4146 / (תהלים קלט,ה) / (**כפכה**)[**כף**]

דישטריינ"ט / destreint / **כפייה**

4147 / (תהלים קמ,ד) / **עכשוב**

אירייני"א / ireinie / **עכביש**

בדפוסים הפירוש על הפסוק מתחיל:"חמת לשון ארס כמו חמת תנינים יינם שאם תפרשהו לשון אף ["חימה, חרון-אף"] וכי לשון אף נופל אצל יין אלא לשון ארס ויצו"ש בלע"ז". במבט ראשון היה מקום לחשוב, שמדובר במלה מלשון wice ["מום, עיוות"], אך נראה יותר, שהלעז הזה נכנס בטעות, ואינו אלא וינו"ש winos (ר' לעיל מס' 4120). תרגום של "חמר" וקשור עם יין. אולי יש כאן גם בלבול בין "חמת" ל"חמר", ששניהם עניינם יין.

4148 / (תהלים קמד,יג) / (**מזוינו**)[**מזוה**]

גוביירנייי"ל / governeil / **פרנסה**

כפי הנראה רש"י רואה ב"מזוינו" לשון "מזון".

4149 / (תהלים קמה,טז) / **רצון**

אפיימינ"ט / apeiement / **סיפוק**, **הרגעה**

4150 / (תהלים קמז,טז) / **כפור**

יילי"ד"א / jelede / **כפור**

כמעט כל כתבי-היד נותנים גלי"ד, והתיקון שתיקנתי מפוקפק (כתב-יד אחד: ידיל"א). אולי יש כאן ניסיון של המעתיקים לתקן את הלעז המקורי גרישל"א gresle ("ברד"). ר' אה"ל מס' 1612-1613.

4151 / (תהלים קמח,ח) / **ברד**

גלצ"א / glace / **קרח**

4152 / (תהלים קמח,ח) / **שלג**

ניי"ף / neif / **שלג**

4153 / (תהלים קמח,ח) / **קיטור**

ברואינ"א / bruine / **ערפל**

ר' להלן מס' 4239.

משלי

4154 / (משלי א,כז) / **סופה**

טורביי"ל / torbeil / **נחשול** (**סופת-נחשול**)

כמה כתבי-יד והדפוסים גורסים טורביילו"ן torbeilon, באותה משמעות.

4155 / (משלי א,לב) / (**משובת**)[**משובה**]

אינוויישדור"א / enweisdure / **הוללות**, **שובבות**

חסר בדפוסים.

4156 / (משלי ג,כג) / **תגוף**

אצופי"ר / acoper / **להיכשל**

חסר בדפוסים. ר' אה"ל מס' 2040.

4157 / (משלי ו,י) / **חבק**

פלייי"ר / pleier / **לקפל**

בדפוסים קוראים אבראצ"ר (קרי: אברצייי"ר) abracier ("לחבק").

4158 / (משלי ו,יג) / **מלל**

פרייאי"ר / freier / **לחכך**

חסר בדפוסים. האל"ף נוספה, כי אין כותבים שלוש יודי"ן בזו אחר זו, ופריי"ר היה קשה לפענוח.

4159 / (משלי ו,כה) / (**עפעפיה**)[**עפעפים**]

לוישיט"ש / luisets / **חלונות קטנים**

חסר בדפוסים. כפי הנראה, הלעז הוא מין מליצה לתאר את העיניים הקורצות. ר' מילונו של רפאל לוי, מס' 548 (אינו מתייחס לפסוק זה).

4160 / (משלי ז,יז) / **נפתי**

וינטילי"ר / wenteler / **להניף** (**בכיוון הרוח**)

חסר בדפוסים.

4161 / (משלי ח,כז) / **חוג**

קונפ"ש / conpas / **מחוגה**

4162 / (משלי ח,כז) / **חוג**

אפיק"ל / afichal / **סגר**

כל ההסבר השני הזה חסר בדפוסים. בכתב-יד אחדים קוראים אפיקיי"ל afichiel, צורה אחרת של אותה מלה: בכתב-יד אחד: קלופיקיי"ר clofichier ("לקבוע במסמר") ובאחד: אישקופלייי"ר, שאינו נותן מובן משביע רצון.

4163 / (משלי יא,יח) / **שכר**

אישקלוש"א / escluse / **סכר**

בדפוסים קוראים: קרוניא"ל; אולי יש לתקן: קרדיני"ל chardonel ("ציר" של דלת וכדומה). אם השערתי נכונה, צריך לראות ב"ציר" גם כן מתקן לסגירה, המאפשר לשמור על דברי חפץ.

4164 / (משלי יא,כה) / **ברכה**

פוישו"ן / foison / **שפע**

4165 / (משלי יא,כז) / **רצון**

אפיימינ"ט / apeiement / **הבאת שלום**, **הרגעה**

4166 / (משלי יב,ח) / **נעוה**

אישקרולי"ר / escroler / **למוטט**

חסר בדפוסים. כפי הנראה רש"י רוצה להסביר "נעוה לב", מי שלבו – כלומר שכלו – אינו מיושב.

4167 / (משלי יב,כו) / **יתר**

לריי"ש / larjes / **רחבות**

קשה לקבל גרסה זו, אפילו במובן "נדיב", כי צורת הרבים אינה סבירה. הפתרון העדיף היה למצוא כאן צורה של פועל, אולי larjis, לומר "ותר" (בציווי), או תואר, הרחבה של larc. שיהא דווקא במשמעות "נדיב".

4168 / (משלי יד,ט) / **אשם**

אמינד"א / amende / **תיקון** (**הנפש**), **כפרה**

4169 / (משלי יד,ט) / **רצון**

אפיימינ"ט / apeiement / **הבאת שלום**, **הרגעה**

4170 / (משלי יד,ל) / **קנאה**

אטאינ"א / ataine / **כעס**

חסר בדפוסים.

4171 / (משלי טו,יג) / **רוח**

טלינ"ט / talent / **רצון**, **מצב רוח**

4172 / (משלי טז,יא) / **משפט**

יושטיצ"א / justice / **עונש**

4173 / (משלי טו,כד) / **צוף**

ברישק"א / bresche / **חלת דבש**

4174 / (משלי יח,ד) / **איש**

בי"ר / ber / **גבר**

כוונת רש"י, שלא מדובר כאן באיש סתם, אלא בבעל תכונות גבריות (והוא יחסת-נושא של baron).

חסר בדפוסים.

4175 / (משלי יט,כד) / **צלחת**

פינדידור"א / fendedure / **פתח** (**החלוק**)

חסר בכתבי-היד.

4176 / (משלי יט,כח) / **משפט**

יושטיצ"א / justice / **עונש**

חסר בדפוסים.

4177 / (משלי כג,כז) / **צרה**

אישטרייט"א / estreite / **צרה**, **מצומצמת**

4178 / (משלי כג, כט) / **פצעים**

נברידורי"ש / nacredures / **פציעות**

חסר בדפוסים. בכמה כתבי-יד ביחיד: נברידור"א navredure.

4179 / (משלי כג,לב) / **יפרש**

פוינ"ט / point / **נוקב**, **עוקץ**

4180 / (משלי כג,לב) / **דה"מ יפרש**

אגווילו"ן / aguilon / **מַלמד**, **דרבן**

4181 / (משלי כג,לד) / **חבל**

מש"ט / mast / **תורן**

חסר בדפוסים.

4182 / (משלי כד,לא) / **חרלים**

פרישגו"ן / fresgon / **אדרון** (**צמח קוצני**)

חסר בדפוסים.

4183 / (משלי כה,כ) / **נתר**

קרייד"א / creide / **גיר**

4184 / (משלי כו,ב) / **דרור**

ארונדיל"א / arondele / **סנונית**

4185 / (משלי כו,ח) / **מרגמה**

פונדיל"א / fondele / **קלע**

כמה כתבי-יד גורסים פרונדיל"א frondele, והיא צורה מאוחרת יותר.

4186 / (משלי כו,יח) / **זקים**

פונדיל"ש / fondels / **קלעים**

גם כאן יש גרסאות ב – r. מעניין, שרש"י התאים את המלה למין ולמספר של המקור (ר' הלעז הקודם).

4187 / (משלי כו,כד) / **ינכר**

דישקוניישטר"א / desconeistre / **להסתיר את מהותו**

באחד מכתבי-היד כתוב לפני הלעז "דשהנושש", אולי זה לעז, אבל אין לו פענוח סביר.

4188 / (משלי כז,ו) / **נעתרות**

אינקריישנ"ט / encreisant / **מפריע**, **נמאס**

חסר בדפוסים. ר' אה"ל מס' 2422. בכמה כתבי-יד יש גרסה, שאפשר לקרוא אותה "אינקריישבלי"ש" encreisables, אבל לא ברור, מה ההבדל בין שתי הצורות.

4189 / (משלי כז,כב) / **מכתש**

מורטיי"ר / mortier / **מדוכה**

4190 / (משלי כז,כב) / **עלי**

פילו"ן / pilon / **עלי**

אחרי הלעז (המשובש, ובלי גרשיים) קוראים בדפוסים מורטר"ו mortaro, ואין זה אלא תרגום איטלקי של mortier (היום mortaio) או תרגום לשפה רומנית אחרת.

4191 / (משלי כח,ה) / **משפט**

יושטיצ"א / justice / **עונש**

4192 / (משלי ל,יז) / **יקרוה**

פורייי"ר / forjier / **לנקב**

4193 / (משלי ל,כח) / **שממית**

איריינית"א / ireinie / **עכביש**

4194 / (משלי ל,לג) / **מיץ**

פרימידור"א / premedure / **לחיצה**

4195 / (משלי לא,יט) / **כישור**

אורטויר"א / ortoire / **מנור אורגים**

זה הפירוש של ברנדין. אולם כל הגרסאות מתחילות בוי"ו ולא באל"ף כפי שהיה מתקבל על הדעת ונמצא למשל לעיל מס' 3306. לכן יש נטייה לחשוב, שלפנינו כאן מלה אחרת, אולי וירטיי"ל werteil מהפועל wertir "לסובב"; אך טרם נמצאה במשמעות כזאת.

4196 / (משלי לא,יט) / **פלך**

פושי"ל / fusel / **פלך**

איוב

4197 / (איוב א,ה) / **וברכו**

ביניישטר"א / beneistre / **לברך**

הגרסה "ביניישטר"א" (של כתב-יד פריז) תמוהה, כי היינו מצפים להסברר, שכאן מדובר על קללה. לכן עדיפה גרסת כתב-יד פרמא: בלשטנייר"ט (קרי: בלשטניירינ"ט blastanjierent) "גידפו".

4198 / (איוב א,ח) / **תם**

אנטייר"ש / antiers / **ישר, הגון**

חסר בדפוסים. ה – s הסופית היא אולי סימן יחסת-הנושא.

4199 / (איוב א,יד) / **על ידיהם**

אמיי"ן טיננ"ט / a mein tenant / **ניצב ליד**

חסר בדפוסים. הפענוח השערה בלבד (גרסת כתבי-היד; אמונישטנמנ"ט, אמטונמנ"ט, אמונטמונ"ט, אמנממינ"ט, אמובמנ"ט).

4200 / (איוב א,יז) / **ואמלטה**

אישקמוציי"ר / eschamucier / **להיחבא**

חסר בדפוסים.

4201 / (איוב ב,ג) / **ותסיתני**

אמיטר"א / ametre / **למשוך, לפתות**

חסר בדפוסים.

4202 / (איוב ב,ח) / **להתגרד**

גרטי"ר / grater / **לגרד**

חסר בדפוסים.

4203 / (איוב ב,ח) / **גרר**

טראיני"ר / trainer / **לסחוב**

חסר בדפוסים.

4204 / (איוב ב,יא) / **לנוד**

קונפליינדר"א / conpleindre / **לקונן**

חסר בדפוסים.

4205 / (איוב ג,ט) / (**עפעפי**)[**עפעפים**]

אישפלנדור"ש / esplandors / **מראות זוהר**

חסר בדפוסים.

4206 / (איוב ג,כד) / **ויתכו**

פוישונדרינ"ט / foisonerent / **שפעו**

חסר בדפוסים. קשור עם הפירוש השני של רש"י לפנינו: "ל' אבייה".

4207 / (איוב ד,טו) / **תסמר**

היריציי"ר / hericier / **לסמר**

חסר בדפוסים.

4208 / (איוב ה,כג) / **חית השדה**

גרוב"א / garove / **זאב ערבות**

זו אחת הגרסאות, העדיפה לפי ברנדין. רש"י מצביע על חיה מפחידה. המלה הצרפתית (ממוצא גרמני: "אדם-זאב") מתייחסת לאגדות-עם על בני-אדם, שהפכו לזאבים.

4209 / (איוב ו,ד) / **חמתם**

אינטוישיי"ר / entoisier / **להרעיל**

חסר בדפוסים. הלעז אינו מתרגם מלה מסוימת, אלא מצביע על המנהג למשוח את החיצים ברעל.

4210 / (איוב ו,יז) / **נצמתו**

ריטריינ"ט / retreient / **מתכווצים**

4211 / (איוב ז,ה) / **רגע**

פרונצי"ר / froncir / **להתקמט**

חסר בדפוסים. ברנדין מייחס את הלעז לפסוק ט"ז של פרק ה' ואינו מציין מה הוא בא לתרגם.

4212 / (איוב ז,יט) / **תשעה**

רקריידר"א / recreidre / **להתייאש, לחדול**

חסר בדפוסים.

4213 / (איוב ח,יא) / **בצה**

מריש"ק / maresc / **בִּיצה, מקווה מים רדודים**

4214 / (איוב ט,יז) / (**פצעי**)[**פצע**]

נברידור"א / navredure / **פצע**

חסר בדפוסים. רק באחד מכתבי-היד יש סימן של רבים.

4215 / (איוב ט,לג) / **מוכיח**

דירייישנייי"ר / dereisnier / **לטעון**

4216 / (איוב י,טו) / **ראה**

בדנ"ץ / badanz / **מסתכל**

רש"י אומר: "אין זה ציווי אלא... כמו רואה". הפירוש של ברנדין אינו סביר כלל (צורה חריגה של vois donc).

4217 / (איוב יג,יב) / **חמר**

אדו"ש / a dos / **לגב**

חסר בדפוסים. גם כאן אין פירושו של ברנדין (צורה עתיקה של ardoise) מתקבל על הדעת. אני משער, שהלעז מתייחס למלה הקודמת "לגבי" ומתרגם אותה מלה במלה. משמעות הפסוק: גבכם נמשל לגב של חומר, כלומר של טיט.

4218 / (איוב יג,טו) / **אוכיח**

דירייישנימינ"ט / dereisnement / **הוכחה**

חסר בדפוסים.

4219 / (איוב יג,כז) / **סד**

צי"ף / cep / **סד** (**שבו נעלו רגלי האסירים**)

חסר בדפוסים.

4220 / (איוב יג,כז) / **סד**

אישטו"ק / estoc / **גזע עץ** (**במשמעות של סד**)

"בלשון יווני" בדפוסים, אבל בכתבי-היד "בלשון אשכנז" (בשני כתבי-היד, שבהם הלעז מופיע).

4221 / (איוב יג,כז) / **תתחקה**

אפיקי"ש / afiches / (**אתה**) **קובע**

חסר בדפוסים.

4222 / (איוב יג,כז) / **דה"מ תתחקה**

אפיק"ל / afichal / **קביעה**, **סגר**

4223 / (איוב טו,ח) / **תגרע**

פוישוני"ר / foisoner / **להשפיע**

חסר בדפוסים.

4224 / (איוב טו,כז) / **פימה**

לימ"א / lime / **פצירה**

רש"י מסביר, שהמלה "פימה" נגזרת מ"פה", כמו "פים" (שמואל א' יג,כא).

4225 / (איוב טז,י) / **פערו**

בדי"ר / bader / **לפתוח לרווחה**

חסר בדפוסים.

4226 / (איוב טז,טז) / **חמרמרו**

ריטרייריני"ט / retreirent / **התכווצו**

חסר בדפוסים.

4227 / (איוב יח,ה) / **שביב**

אישטינציל"א / estencele / **ניצוץ**

4228 / (איוב יח,ח) / **שבכה**

קויפ"א / coife / **שביס עשוי רשת**

בפסוק שלנו לא מדובר בשביס, אלא ברשת, שההולך עליו מסתכן, אך רש"י משווה את המבנה הרופף של קרשים מצטלבים לאריג המרושת של כסויי הראש לנשים.

4229 / (איוב כ,כה) / **ברק**

פלנדור"ש / plandurs / **ברקים**

ר' לעיל מס' 3625.

4230 / (איוב כ,כה) / **דה"מ ברק**

פורבי"ר / forbir / **לצחצח**

4231 / (איוב כ,כו) / (**צפוניו**)[**צפונים**]

אישטוייי"ץ / estuiez / **צרורים**, **שמורים בכיסוים**

חסר בדפוסים.

4232 / (איוב כא,יב) / **עוגב**

אישבניימינ"ט / esbaneiement או esbaniement / **בידור**

רש"י דוחה את הפירוש הרגיל של "עוגב" = כלי נגינה וגוזר אותו מלשון "עגבות" (אהבהבים, תענוגות).

4233 / (איוב כא,כא) / **חושש**

ש"י קלייר / se chaleir / לדאוג, להיות איכפת

חסר בכתבי-היד. הפענוח משוער לפי גרסת דפוס "מקראות גדולות" שקלירי"ר. אחת הבעיות היא: כלום יש שימוש בפועל chaleir עם כינוי חוזר?

4234 / (איוב כא,לג) / (**רגבי**)[**רגבים**]

גלישטי"ש / glestes / גושי אדמה

ר' אה"ל מס' 317. כאן רוב כתבי-היד גורסים בלישטי"ש blestes.

4235 / (איוב כב,יד) / **חוג**

קונפ"ש / conpas / מחוגה

שניים מארבעה כתבי-היד נותנים קומפ"ש compas (ר' במבוא של אה"ל, מהד' מתוקנת תשמ"ח, ע' 15).

4236 / (איוב כד,ו) / **ילקשו**

אישפרויירון"ט / esfrojeront / יקטפו

אחרי הקידומת es- (במובן של עקירה, לקיחה) שורש הנגזר מ"פרי" fruit (frojier "לתת פירות"). גרסאות כתבי-היד שונות ומשונות, אך סביר להניח, שהן נובעות מהגרסה הנ"ל.

4237 / (איוב כד,ח) / **ירטבו**

מוישט"א / moiste / לח, רטוב

חסר בכתבי-היד.

4238 / (איוב כו,י) / **חג**

צירני"ר / cerner / להקיף בעיגול

בדפוסים קוראים לעז שונה: קונפ"ש conpas ("מחוגה"). מתקבל על הדעת, שלעז אחרון זה אינו בא לתרגם את הפועל "חג" אלא את השם "חק", הנחשב לתחליף של "חוג".

4239 / (איוב ל,ג) / **שואה**

ברואינ"א / bruine / ערפל

זה הלעז המקובל לתרגום "שואה". אולם נשאלת השאלה, אם אין כאן (ובמקומות האחרים הדומים) טעות, והמלה הנכונה היא רואינ"א ruine ("התמוטטות, הרס").

4240 / (איוב ל,ד) / **מלוח**

קקול"י / /

"בל' ארמי". נחשב בטעות ללעז (ר' אה"ל מס' 522א).

4241 / (איוב ל,ד) / **מלוח**

מוש"א / mose / **טחב**

הלעז משובש בדפוסים (מצו"ש). אחד מכתבי-היד גורס נייבר"א, כפי הנראה במקום יינייבר"א jeneivre ("ערער"), שבגלוסר של פריז הוא התרגום של "רתמים" בהמשך הפסוק.

4242 / (איוב ל,ו) / **נחלים**

פרייטייניי"ש / freiteinies / **חורים**, **שברים**

חסר בדפוסים. ר' לעיל מס' 3969. ברוב כתבי-היד יש סיומת שונה, משהו כמו פרייטיצי"ש freitices, כפי הנראה באותה משמעות.

4243 / (איוב ל,ו) / **נחלים**

ולידי"ש / waledes / **גאיות**

חסר בדפוסים.

4244 / (איוב ל ,ז) / **חרול**

אורטיא"ש / orties / **סרפדים**

4245 / (איוב ל,יז) / **נקר**

פורייי"ר / forjier / **לנקב**

4246 / (איוב ל,ל) / **חרה**

איישר"ש / eisars / **שרוף לגמרי**

חסר בדפוסים. מכתבי-יד השונים קשה להסיק, איזו צורה של הפועל כתב כאן רש"י.

4247 / (איובל א,ח) / **ישרשו**

דישרציני"ר / desraciner / **לעקור**

חסר בדפוסים.

4248 / (איוב לא,כב) / (**שכמה**)[**שכם**]

אישפלדו"ן / espaldon / **עצם השכם**

חסר בדפוסים.

4249 / (איוב לא,כב) / **קנה**

פישטי"ל / pestel / **עצם הזרוע**

חסר בדפוסים. בחלק מכתבי-היד הלעז הוא רידונדי"ל redondel, שהוא בדרך כלל "עצם הירך", אבל יכול להתאים לכל עצם מעוגלת.

4250 / (איוב לג,כה) / **רטפש**

אישקוש"א / escose / **מנוערת**

חסר בכתבי-היד. צורת הנקבה כנראה בהשפעת המלה הצרפתית "לבשר" (? charn).

4251 / (איוב לד,לז) / **יספוק**

דיבטר"א / debatra / **יתפלמס**

חסר בדפוסים.

4252 / (איוב לו,ח) / (**חבלי**)[**חבלים**]

קורדי"ש / / **חבלים** (**לקשירה**)

4253 / (איוב לז,ד) / **קול**

אישלוידי"ש / esloides / **ברקים**

חסר בדפוסים. באחדים מכתבי-היד: פלנדור"ש plandurs (אותה משמעות).

4254 / (איוב לז,ד) / **יעקבם**

אישטלוני"ר / estaloner / **לרדוף**, **להשמיד**

חסר בדפוסים.

4255 / (איוב לז,יח) / **ראי**

מירידוי"ר / miredoir / **ראי**

חסר בדפוסים.

4256 / (איוב לז,יח) / **מוצק**

טרישייטי"ר / tresjeter / **להתיך**

4257 / (איוב לח,י) / **שברים**

פושי"ץ / fosez / **חפירות**

חסר בדפוסים.

4258 / (איוב לח,כט) / **כפר**

גרישל"א / gresle / **ברד**

ר' אה"ל מס' 1613.

4259 / (איוב לח,ל) / **יתלכדו**

אישטרל"ש / ? /

חסר בדפוסים. פענוחו של ברנדין אישטר"א לי"ש estre lis ("להיות חֶלֶק"), אינו מתקבל על הדעת וסביר הרבה יותר אישטר"א ליאי"ץ estre liez (להיות מאוגדים). אולם יש שי"ן סופית בכל הגרסאות. אולי אישטר"א לי"ש estre les ("להיות בצד") במובן "להיות כל חלק לצד חברו" כלומר "צפוף".

4260 / (איוב לט,יח) / **תמריא**

אישוייר"ש / esweier / **תסטה מהדרך**, **תחרוג מהקו**, **תפרוץ גדר**

חסר בדפוסים.

4261 / (איוב מ,יז) / **ישרגו**

אינטרילצייר"ר / entrelacier / **לשלב**, **לשזור**

חסר בדפוסים.

4262 / (איוב מ,לא) / **צלצל**

אמבורי"ץ / / ?

חסר בכתבי-היד וקשה לפענוח. מצאתי רק השערה זו: אמברו"ץ ambruz (כמו lambris) כיסוי תקרה, ספין, אך אין זה מתאים לעניין.

4263 / (איוב מ,לב) / **תוסף**

ריקריישטר"ש / recreistras / **תוסיף**

חסר בכתבי-היד.

4265 / (איוב מב,יא) / **וינדו**

קונפליינט"א / conpleinte / **קינה**

חסר בכתבי-היד.

שיר השירים

4266 / (שה"ש א,ח) / (**עקבי**)[**עקבים**]

טרצי"ש / traces / **עקבות**

4267 / (שה"ש א,ט) / (**ססתי**)[**ססה**]

קיבלקיא"ה / chevalchie / **קבוצת רוכבים**

4268 / (שה"ש א,ט) / **דמיתיך**

אדישמי"י / adesmei / **השוויתי**

4269 / (שה"ש ב,ד) / (**דגלו**)[**דגל**]

אטרייט / atreit / **משיכה**, **קסם**

4270 / (שה"ש ב,ז) / **תעוררו**

קלונייר / chalongier / **למחות**, **להתנגד**

4271 / (שה"ש ב,יד) / **מדרגה**

אישקילון"ש / eschelons / **חווקים** (**של סולם**), **מדרגות**

כפי הנראה רש"י רואה במלה "מדרגה" שם קיבוצי, הכולל את כל מבנה המדרגות.

4272 / (שה"ש ד,ב) / **מתאימות**

אינטירי"ש / entires / **שלמות**

4273 / (שה"ש ד,ג) / (**מדברך**)[**מדבר**]

פרלידי"ץ / parlediz / **דיבור**

4274 / (שה"ש ד,ג) / (**רקתך**)[**רקה**]

פומיל"ש / pomels / **בליטות הלחיים**

כמה כתבי-יד גורסים פומייל"ש pomeils ואחד טנפל"ש (קרי: טינפלי"ש) tenples ("צדעיים").

4275 / (שה"ש ה,ב) / (**קוצותי**)[**קווצות**]

פלוציל"ש / flocels / **תלתלים**

4276 / (שה"ש ה,ז) / **דה"מ פצעוני**

נברידור"א / navredure / **פציעה**

חסר בדפוסים.

4277 / (שה"ש ה,יא) / **תלתלים**

פינדילויי"ש / pendelojes / **תלתלים מתעופפים**

4278 / (שה"ש ה,יד) / **עשת**

משיץ / masiz / **גושי**, **מקשה**

רש"י מסביר כאילו "עשת" הוא תואר.

4279 / (שה"ש ו,ה) / **הרהיבני**

אסואיי"ר / asoajier / **להרגיע**, **לגרום נחת**

4280 / (שה"ש ז,ה) / **ברכות**

קובידי"ש / covedes / **דגירות**

הפירוש המקובל הוא "ברכות מים". אבל רש"י מדבר על "יונים" (ולזה מתאימה הגרסה של כתב-יד אחד: קולובינש"א – קרי: קולונבינ"ש – colonbins ("בני יונה").

4281 / (שה"ש ז,ו) / **רהטים**

קורנ"ץ / coranz / **רצים**

לפי רש"י ה"רהטים" הם הגדילים התלויים בחגורה, שבהם סוגרים אותה.

4282 / (שה"ש ז,י) / **דובב**

פרומיי"ר / fromier / **לשרוץ**, **לרחוש**

ר' אה"ל מס' 1115.

4283 / (שה"ש ח,ו) / **קנאה**

אינפרינמינ"ט / enprenment / **חרון-אף**

חסר בכתבי-היד. ר' לעיל מס' 3217.

רות

4284 / (רות ג,ב) / **זרה**

וני"ר / waner / **לזרות**

איכה

4285 / (איכה א,ח) / **נידה**

אישמובימינ"ט / esmovement / **הנעה**

במשמעות זו לא מצוי במקורות אחרים.

4286 / (איכה א,ח) / **נאנחה**

שושפיר"א / sospira / **נאנחה**

4287 / (איכה א,ח) / **נאנחה**

שושפירוש"א / sospirose / **שופעות אנחות**

רש"י מראה את הניגוד בין הפועל בעבר לבין התואר (בלשונו: "שם דבר"). אלא שהגרסה שלפנינו לא ברורה. לכאורה הכוונה היא ש"נאנחה" לבד הוא פועל, אבל אחרי הכינוי "היא" הוא תואר. אך היה יותר מתקבל על הדעת לראות כאן פועל, ובפסוק כ"א להלן תואר.

4288 / (איכה א,יד) / **נשקד**

פוינטורי"ד / pointured / **נָקוּד**

כלומר: כל הפשעים רשומים ביד הקב"ה.

4289 / (איכה ב,יא) / **חמרמרו**

רגריזילירינ"ט / regrezilerent / **התכווצו**

4290 / (איכה ב,יא) / (**בעטף**)[**העטף**]

פשמי"ר / pasmer / **להתעלף**

4291 / (איכה ב,יד) / **תפל**

אפלשטרימינ"ט / aplastrement / **כיסוי בטיח, טיוח**

ירמיה, לפי פירוש זה, מוכיח את נביאי השקר על הרגעתם את העם בניגוד לאמת. ברנדין קורא aflestrimant = aflestriment ("כמישה").

4292 / (איכה ב,יד) / (**שבותך**)[**שבות**]

אנוייישדור"א / enweisdure / **שחיתות**

חסר בדפוסים. רש"י מסביר "שבותך" מלשון "שובב".

4293 / (איכה ב,טו) / **שרקו**

שיבלי"ר / sibler / **לשרוק**

4294 / (איכה ב,יח) / **פוגת**

טרישלימינ"ט / tresalement / **היעלמות**

כלומר "אל תתני לך היעלמות" מהצרות, אל תשכחי אותן.

4295 / (איכה ב,יח) / **בת עינך**)[**בת עין**]

פרונילי"א / prunele / **אישון**

4296 / (איכה ב,יט) / **עטופים**

פשמי"ץ / pasmez / **מתעלפים**

4297 / (איכה ג,ז) / (**נחשתי**)[**נחשת**]

פיריי"ש / ferjes / **שרשראות ברזל**, **אזיקים**

4298 / (איכה ג,יב) / **מטרא**

אשיניי"ל / aseneil / **סימן**, **שלט**

4299 / (איכה ג,יג) / (**אשפתו**)[**אשפה**]

קויבר"א / cuivre / **תלי**, **אשפה** (**לחיצים**)

בלי קשר עם המלה cuivre האחרת ("נחושת"), ואולי נעלמה מהשפה החדשה דווקא בגלל דמיון זה.

4300 / (איכה ג,טז) / **הכפישני**

אדינטי"ר / adenter / **להפיל אפיים ארצה**

4301 / (איכה ג,יט) / (**מרודי**)[**מרוד**]

קונפליי"ט / conpleint / **צעקה**, **תלונה**

4302 / (איכה ג,נג) / **צמתו**

אישטריינירי"ט / estreinirent / **לחצו**, **כבלו**

קשה לקבוע את הצורה המדויקת של הלעז, כי יש הרבה גרסאות שונות. בחלק מהן קוראים אישטריינטור"א estreinture ("לחץ, כבילה").

4303 / (איכה ד,ח) / **עצם**

קולו"ר / color / **צבע**

הפירוש על "עצם" שייך לפסוק ז', ובטעות הועבר לפסוק ח'.

קהלת

4304 / (קהלת א,ו) / **רוח**

טלינ"ט / talent / **רצון**

רש"י מסביר, שמדובר בשמש, בהמשך לפסוק הקודם; והיא הולכת וסובבת לפי רצונה.

4305 / (קהלת א,יד) / **רוח**

טלינ"ט / talent / **רצון**

4306 / (קהלת ז,ו) / **סירים**

אישפיני"ש / espines / **קוצים**

4307 / (קהלת ח,ה) / **משפט**

יושטיצ"א / justice / **עונש**

4308 / (קהלת ט,יא) / **ראה**

וידנ"ט / wedant / **בראות**

גם כאן gerondif (ר' לעיל מס' 3209), אף-על-פי שמבנה המשפט, לפי פירוש זה, אינו נראה בבירור. אולי "בראותי... [הגעתי למסקנה], כי עת ופגע..."

4309 / (קהלת ט,יב) / **רעה**

מלווייש"א / malweise / **רעה**

אולי רש"י רוצה לומר, שהמצודה מביאה פתאום אסון על החיה הנלכדת.

4310 / (קהלת י,א) / **קצף**

אישקומ"א / escume / **קצף**

4311 / (קהלת יא,ה) / **עצמים**

אינקלושייד"א / enclosiede / **סגורה**

כתב-יד אחד גורס: אנקלו"ש=אינקלוש"א enclose, צורה יותר פשוטה.

4312 / (קהלת יב,ב) / **כוכבים**

פומיל"ש / pomels / **בליטות הלחיים**

זה הפירוש לפי המדרש. באשר לצורת המלה ר' לעיל מס' 4274. גם כאן יש גרסאות פומייל"ש pomeils.

4313 / (קהלת יב,ג) / **דה"מ והתעותו**

קרנפ"א / cranpe / **עווית**

בכמה כתבי-יד הוקדמה ללעז זה המלה גוט"א gote ("שיגרון"), ובאחד מהם, אך גם בדפוסים, התרגום המילולי של "יתעוותו": אינקרנפירונ"ט encranpiront.

4314 / (קהלת יב,ה) / **קליבוסת**

הנק"א / hanche / **מותן**

המלה המתורגמת אינה מן המקרא אלא מפירושו המדרשי.

4315 / (קהלת יב,ה) / **ויסתבל**

אי"ד איר"ט סורפיישייי"ץ / ed ert sorfeisiez / **ויהיה עמוס עודף עומס**

הפועל נגזר מהשם feis (fais), "משא, עומס". יש גרסאות שונות, שבהן הפועל הוא פורפיישיי"ר porfeisier או טרישקריי"ר trescharjier, אך המובן דומה.

4316 / (קהלת יב,יא) / **אספות**

גרוש"א / grose / **שמנה**

רש"י מסביר, לפי דונש בן לברט, שמדובר בסוג מסמרים, בעלי ראש עבה, ואולי כך שם המסמר.

אסתר

4317 / (אסתר ג,יג) / **נשלוח**

אישטר"א טרמי"ש / estre tramis / **להיות נמסרים**

4318 / (אסתר ג,יד) / **פתשגן**

דישריינימין"ט / disreinement / **הרצאה**

4319 / (אסתר ה,י) / **ויתאפק**

אישיריטין"ט / e se retint / **התאפק**

דניאל

4320 / (דניאל א,יא) / **מלצר**

שינישק"ל / / **ממונה על משק הבית**

ר' אה"ל מס' 794. בדפוסים מופיע לעז שונה: מאיילרי"ב אל"ה, שחלקו הראשון הוא בלי ספק מיישטר"א meustre ("רב ממונה על") והחלק השני אולי דאל"ה d'ale ("של לשכה").

4321 / (דניאל ב,יד) / **רב טבחיא**

אישטול"ט / estolt / **אימתן, מטיל אימה**

יש שלוש מלים estolt: א) "טיפש" מלטינית stultus; ב)"שהוסר" (ex-tollere); ג)גאה, פראי (מגרמנית stolz). קשרתי את תרגומי לאפשרות השלישית. אך אין זו אלא השערה. חסר בדפוסים. הממצא במילונים אינו ברור כל צרכו.

4322 / (דניאל ב,מ) / **חשל**

אטינביש"ט / atenvist / **מֵדֵק, מרדד**

חסר בדפוסים.

4323 / (דניאל ג,ה) / **דה"מ משרוקיתא**

שיבלי"ר / sibler / **לשרוק**

חסר בדפוסים.

4324 / (דניאל ג,כז) / **התחרך**

ברושלי"ר / brusler / **להישרף**

חסר בדפוסים.

4325 / (דניאל ד,כד) / **ארכה**

רישפי"ט / respit / **ארכה**, **דחייה**

חסר בדפוסים.

4326 / (דניאל ה,ז) / **כתבה**

אישקריטור"א / escriture / **כתיבה**

חסר בדפוסים.

4327 / (דניאל ז,טו) / **אתכרית**

פו"ד אישקיבי"ד / fud escheved / **התעמק**, **התבלבל**

חסר בדפוסים.

4328 / (דניאל ח,יח) / **נרדמתי**

אינטומי"ץ / entomiz / **נהייתי המום**

חסר בדפוסים. הצורה היא בעייתית בגלל הצד"י הסופית. הייתה מתקבלת על הדעת סיומת s ולא z, אולם כל כתבי-היד גורסים את הצד"י.

4329 / (דניאל ט,ה) / **סור**

טולנ"ט / tolant / **בהסירנו** (**על-ידי זה שהסרנו**)

4330 / (דניאל ט,כה) / **חרוץ**

פושי"ר / fosed / **חפירה**

בדפוסים לעז שונה: קאב"ה (צ"ל קב"א cave (באותה משמעות.

4331 / (דניאל י,ח) / **עצרתי**

ריטיני"ר / retenir / **להחזיק**, **לעכב**

חסר בדפוסים.

4332 / (דניאל י,ט) / **נרדם**

אינטומיץ / entomiz / **המום**

חסר בדפוסים. ר' לעיל מס' 4328, אלא שכאן יש באחד מכתבי-היד שי"ן סופית.

4333 / (דניאל י,יא) / **מרעיד**

טרינבלי"ר / trenbler / **לרעוד**

חסר בדפוסים. בכמה כתבי-יד טרינבלנ"ט trenblant ("רועד").

4334 / (דניאל י,טז) / (**ציר**)[**ציר**]

קרדוני"ל / chardonel / **ציר** (**של דלת וכדומה**)

חסר בדפוסים. באה"ל מס' 2348 יש צורה שונה במקצת chrdenel.

עזרא

4335 / (עזרא א,א) / **רוח**

טלינ"ט / talent / **רצון**

חסר בדפוסים.

4336 / (עזרא ד,כב) / **דה"מ שלו**

דישטורבי"ר / destorber / **לשבש**

4337 / (עזרא ה,ח) / **גלל**

מרבר"א / marbre / **שיש**

4338 / (עזרא ה,ח) / **אספרנא**

אישפלייטושמינ"ט / espleitosment / **בזריזות**

הלעז בדפוסים מקוטע ומשובש.

4339 / (עזרא ו,ד) / **גלל**

מרבר"א / marbre / **שיש**

4340 / (עזרא ו,ח) / **אספרנא**

אישפלייטושמינ"ט / espleitosment / **בזריזות**

4341 / (עזרא ו,ט) / **לא שלו**

שנ"ץ דישטורבי"ר / sanz destorber / **בלי לשבש**

4342 / (עזרא ז,כו) / **לשרשי**

דישרציני"ר / desraciner / **לשרש**

נחמיה

4343 / (נחמיה ג,ג) / **מנעוליו**

שי"ש וירול"ץ / ses werolz / **בריחיו**

4344 / (נחמיה ג,ט) / **פלך**

דויילמי"ש / dujelmes / **דוכסות**

חסר בדפוסים. צורת הרבים מפתיעה. באחד מכתבי-היד: ריילמ"ש, שיכול להיות סתם טעות סופר, אבל גם אפשר לקרוא ריילמ"א reelme ("מלכות").

4345 / (נחמיה ד,ב) / **תועה**

מישפרישו"ן / mesprison / **נזק**

חסר בדפוסים.

4346 / (נחמיה ד,ג) / **משמר**

גייט"א / geite / **תצפית**, **מארב**

חסר בדפוסים.

4347 / (נחמיה ד,ד) / **חומה**

מורטיי"ר / mortier / **מדוכה**

חסר בדפוסים. הלעז מתמיה מאוד ונראה כאילו קראו או לפחות הבינו "חומר" (מלט).

4348 / (נחמיה ה,יג) / **נערתי**

אישקרולי"י / escrolei / **נענעתי**

4349 / (נחמיה ו,ח) / **בודאם**

קונטרובנ"ט לי"ש / controvant les / **מדמה אותם**

4350 / (נחמיה ו,יט) / **טובתיו**

שי"ש פרואיצי"ש / ses proeces / **גבורותיו**

4351 / (נחמיה ז,ג) / **משמרות**

גייטי"ש / geites / **תצפיות**, **מארבים**

חסר בדפוסים.

4352 / (נחמיה ט,י) / **שם**

רינו"ם / renom / **תהילה**

במחצית כתבי-היד האות הסופית היא נו"ן: רינו"ן renon.

4353 / (נחמיה יא,כה) / **בשדתם**

אי"ן לו"ר קנפנייש / en lor cnanpanies / **במישורם**, **בשדות הפתוחים שלהם**

חסר בדפוסים, ואין שם בכלל פירוש רש"י על המלה.

4354 / (נחמיה יג,י) / **ואדעה**

א"י אפריני"י / e aprenei / **ושמעתי**

חסר בדפוסים. וגם כאן אין פירוש רש"י על המלה.

דברי הימים א

4355 / (דה"י א' ב,נב) / **הראה**

פורמדדיפי"ו / / ?

לא הצלחתי לפענח בשום אופן. רש"י מסביר את המלה, שלא כרגיל, "המושל", אבל לא ראיתי ביטוי צרפתי, שיתאים לאותיות אלו.

4356 / (דה"י א' יא,יח) / **ויבקעו**

דור"ך ברעכ"ן ד"י / durch brechen die Tore (בגרמנית) / **לפרוץ את השערים**

בלעז גרמנית זה, המופיע בדפוסים, המלים האחרונות כתובות "ד"י שאר"ה", וראיתי לנכון להציע את התיקון הנ"ל.

4357 / (דה"י א' יב,יט) / **רוח**

טלינ"ט / talent / **רצון**

4358 / (דה"י א' יג,ח) / **מצלתים**

פויקי"ן / pauken / **תוף** (**בגרמנית**)

4359 / (דה"י א' יח,ז) / (**שלטי**)[**שלטים**]

בוקליר"ש / boclers / **מגינים**

הגרסה שבדפוסים: "בויכר"ש" משובשת והשימוש באות כ"ף, שרש"י ובני זמנו אינם נזקקים לה לתעתיקים מצרפתית, מצביע על כתיבה לא מקורית (מבחינת הזמן והמקום).

4360 / (דה"י א' כב,ג) / **מסמרים**

נעג"ל / negel / **מסמרים** (**בגרמנית**)

4361 / (דה"י א' כה,ט) / **דה"מ אחיו**

ברודי"ר שפ"ט / bruderschaft / **אחווה** (**בגרמנית**)

4362 / (דה"י א' כט,ז) / **אדרכנים**

קצונ"ש / cacons / **מטבעות**

4363 / (דה"י א' כט,יא) / **ממלכה**

ויקטורי"א / victorie / **ניצחון**

4364 / (דה"י א' כט,יט) / **הכינותי**

אפרישטי"י / aprestei / **הכנתי**

דברי הימים ב

4365 / (דה"י ב' א,ט) / **יאמן**

שיר"א ויריטי"ל / sera weritel / **יהיה אמיתי**

השערה לפי המופיע בדפוס: "פראבריט"ש".

4366 / (דה"י ב' א,טז) / **מקוא**

שטוט"א / stute / **סוסה** (**בגרמנית**)

כפי הנראה חסרה מילת-השלמה, כמו "בית-הסוסה" או כדומה (חוה לגידול סוסים בגרמנית: gestul, מאותו גזרון).

4367 / (דה"י ב' ב,ט) / **מכות**

פו"ל אוי"ף / voll auf / **בשפע** (**בגרמנית**)

4368 / (דה"י ב' ב,טו) / **רפסדות**

פלייש"א / flosse / **רפסודות** (**בגרמנית**)

הגרסה שבדפוסים "פלייצ"א" אינה מתקבלת על הדעת אלא אם כן נהגו לתעתק s כפולה בצד"י.

4369 / (דה"י ב' ג,ד) / **דה"מ ויצפתו**

אנטווארפי"ן / entwefen / **להפיק** (**בגרמנית**)

הפרשן מתקדם את המלה "פטורי" שבפירושו (מתוך מלכים א',ו, פסוקים יח, כט, לב ולה). לדבריו מדובר ביצירת צורות, אבל הוא מקשר את המלה עם "פוטר את אשתו", כלומר להוציאה, לגרשה.

4370 / (דה"י ב' ג,טז) / **שרשרות**

קויפ"א / coife / **כותרת**

4371 / (דה"י ב' ד,ג) / **דה"מ מקיפים**

פומיל"ש / pomels / **כפתורים**

הלעז מסביר את המלה "פקעים"; הכוונה היא לכפתורים של נוי, המעטרים כלי קודש.

4372 / (דה"י ב' ד,ג) / (**מצקתו**)[**מצקה**]

שולדידור"א / soldedure / **ריתוך**

לפנינו: שולדור"א. ייתכן, שהמלה הייתה מקוצרת כך.

4373 / (דה"י ב' ד,יז) / **עבי האדמה**

ארזיל"א / arzile / **חומר, טין**

4374 / (דה"י ב' ד,כא) / **מכלות**

פי"ן / fin / **עדין, טהור**

4375 / (דה"י ב' ט,כא) / **קופים**

מערקאצ"ן / merkazen / **קופים בעלי-זנב** (**בגרמנית**)

ר' אה"ל מס' 2302.

4376 / (דה"י ב' י,יא) / **עקרבים**

רימ"ן / riemen / **רצועות** (**בגרמנית**)

כתוב: ברימ"ן, אך יש להניח, שהבי"ת נוספה בחיקוי לעברית ("בעקרבים").

4377 / (דה"י ב' כ,ו) / **דה"מ ובידך כח**

הרדי"ן / hardin / **נועז**

במילונים מוצאים hardi וגם hardoin. אולי זו צורה שלישית בין זו לזו.

4378 / (דה"י ב' כו,י) / **אכרים**

אראטור"י / aratori / **עובדי אדמה** (**באיטלקית**)

4379 / (דה"י ב' לא,ו) / **ערמות**

הויפי"ן / haufen / **ערמות** (**בגרמנית**)

4380 / (דה"י ב' לד,יא) / **מחברות**

שפנגי"ן / spangen / **מוטות** (**בגרמנית**)

4381 / (דה"י ב' לד,יא) / **קרות**

טריב"ש / trevs / **קורות**

הגרסה בספרינו: טרבי"ר. אולי יש לראות בזה פועל (כמו הפשט בעברית) טרבי"ר traver או טריבי"ר trever (לצייד בקורות).

4382 / (דה"י ב' לד,יב) / **לנצח**

פו"ר מיישטרי"ר / por meistrer / **כדי לפקח**

הלעז משובש: "רומי"ש טרי"ר".